

PROGRAMMABEGROTING 2018 – 2021
GEMEENTE ZWIINDRECHT

Inhoud

Inleiding.....	5
1 Programma Jeugd & Onderwijs	8
2 Programma Welzijn & Zorg.....	13
3 Programma Cultuur, Sport & Recreatie	19
4 Programma Veiligheid	23
5 Programma Economie & Arbeidsmarkt	27
6 Programma Bestuur en Dienstverlening.....	32
7 Programma Wonen & Bouwen.....	36
8 Programma Inrichting van de gemeente	40
9 Programma Openbaar gebied	44
10 Financiën	49
11 Algemene dekkingsmiddelen.....	51
12 Overhead	54
13 Vennootschapsbelasting.....	55
Paragraaf Lokale heffingen.....	57
Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing.....	71
Paragraaf Financiering.....	81
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	89
Paragraaf Bedrijfsvoering 2018	98
Paragraaf Verbonden partijen	103
Paragraaf Grondbeleid	119
Financiële begroting.....	130
A. Overzicht per programma en algemene dekkingsmiddelen	131
B. Grondslagen ramingen.....	133
C. Toelichting financiële positie.....	137

Inleiding

In deze begroting zijn alle onderdelen van de Kadernota 2018 verwerkt. De resultaten van de meicirculaire 2017 hebben dat mede mogelijk gemaakt.

Werken aan de verdere ontwikkeling van Zwijndrecht

Dit betekent dat een aantal kwetsbaarheden van Zwijndrecht, met name op sociaal-economisch terrein, van passende maatregelen kan worden voorzien en dat de positieve punten van onze gemeente kunnen worden versterkt.

Door intensivering van een gerichte buurtaanpak, het bestrijden van armoede en kindermishandeling en extra aandacht voor het jongerenwerk realiseren we een vitaler Zwijndrecht.

Met een vernieuwd economisch programma werken we samen met het bedrijfsleven aan een sterker Zwijndrecht met meer werkgelegenheid.

Met een goed onderhouden openbare ruimte, vernieuwde speelplekken en een verdere ontwikkeling van Hooge Nesse wordt Zwijndrecht aantrekkelijker om te wonen en te verblijven, met nadrukkelijk aandacht voor duurzaamheid in de volle breedte.

Onze medewerkers richten zich in hun werk op de verdere ontwikkeling van de samenleving in sociaal en fysiek opzicht en zijn in staat om nieuwe taken en uitdagingen adequaat op te pakken.

Begin 2018 willen we een Toekomstvisie opstellen en die meegeven aan een nieuwe raad als overdrachtsdocument, opdat er meer toekomstgerichtheid kan komen in de op te stellen plannen voor de jaren daarna. De gemeente wil daarbij graag samenwerken met bewoners, bedrijven, verenigingen en instellingen.

Financieel gezond

Voorwaarde voor een daadwerkelijk succesvolle aanpak is een solide financieel beleid. De begroting 2018 is sluitend, overigens zonder extra ruimte. Voor tegenvallers is er een weerstandsvermogen/algemene reserve van voldoende omvang.

Het financieel perspectief van de Kadernota 2018 is op enkele punten aangepast. In de eerste plaats is de meicirculaire 2017 meegenomen met positieve uitkomsten. Die waren overigens wel nodig om tot een beter perspectief te komen. Verder is een beperkt aantal aanpassingen verwerkt, vooral door externe oorzaken zoals de septembercirculaire en de nieuwe CAO voor ambtenaren. Een aantal risico's is nadrukkelijk aangegeven.

Woonlasten

De stijging van de lokale belastingen (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing) is zo beperkt mogelijk gehouden. Vooralsnog kan volstaan worden met een aanpassing aan de verwachte inflatie in 2018 van 1,4%. Alleen voor de rioolheffing is meer nodig (3%) op basis van een nieuw gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Alle huishoudens ontvangen in 2018 een tegemoetkoming in de woonlasten van € 22.

Ten slotte

In 2018 wordt een nieuwe gemeenteraad gekozen en treedt een nieuw college aan. Nu de economische situatie zich positief ontwikkelt, rekenen wij op positieve (financiële) impulsen van een nieuw kabinet om de nieuwe raad in staat te stellen krachtig door te werken aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig Zwijndrecht.

Het college van burgemeester en wethouders

Programmabegroting 2018 – 2021

PROGRAMMAPLAN

1 Programma Jeugd & Onderwijs

1.1 Inleiding

In één programma voor het sociale domein kiezen we voor een samenlevingsgerichte benadering. We gaan uit van de leefwereld van onze inwoners, die zich ook niet houdt aan grenzen van wetten en beleidsterreinen. Door te werken met één programma voor het sociale domein kijken we niet alleen naar waar thema's elkaar raken, maar ook waar ze elkaar kunnen versterken. We gaan op zoek naar integrale oplossingen en waar nodig zoeken we de grenzen op en halen we schotten weg. Dit nieuwe programma is tot stand gekomen met partners en begin 2017 vastgesteld.

Onze ambitie is dat er over twee jaar minder inwoners in armoede leven en meer mensen aan het werk gaan. Dat er aandacht is voor gezondheid en een gezonde levensstijl. Dat minder mensen in een sociaal isolement terecht komen en dat meer kinderen veilig en gezond opgroeien.

Met de transities in het sociaal domein hebben we de afgelopen 2,5 jaar in beeld gekregen wat de belangrijke thema's zijn in de Zwijndrechtse samenleving. Uit onderzoeken blijkt hoe schrijnend de problemen soms zijn. Een kleine greep uit de cijfers: ruim 14% van de Zwijndrechtse kinderen groeit op in een arm gezin, 23% van de tienjarigen heeft overgewicht, 8% van onze inwoners leeft in een sociaal isolement en het aandeel laaggeletterden tussen de 16 en 65 jaar in Zwijndrecht wordt geschat op 12,9%.

Om onze doelen te bereiken hebben we met de Zwijndrechtse samenleving zestien thema's benoemd en zijn we op zoek naar oplossingen die hieraan bijdrage. De aanpak hierbij is "samen met de samenleving", "minder papier meer doen" en "buurt en complexgericht" (daar waar het nodig is!). We werken aan oplossingen over de 'oude' programma's en beleidsterreinen heen, omdat ze een meer integrale aanpak vragen.

Onze ambitie voor de Zwijndrechtse jeugd is dat jeugdigen gezond en veilig opgroeien, kansen krijgen om zich te ontwikkelen en naar vermogen kunnen meedoen in de samenleving. Belangrijke onderdelen in het programma sociaal domein zijn het voorkomen van kindermishandeling, een soepele overgang van 18- naar 18+ en zorgen dat er minder inwoners in armoede leven.

Veel van de thema's kunnen we financieren met bestaande budgetten of door een herprioritering van budgetten; we beginnen immers niet bij nul.

Doorontwikkeling CJG

Nu we 2,5 jaar werken in de huidige context met het CJG/Jeugdteam is het een logisch moment om de organisatie en samenwerking in de jeugdkolom verder te ontwikkelen en een aantal knelpunten aan te pakken. Kern hiervan is dat we vanaf 2018 één opdracht voor de uitvoering van het preventieve jeugdbeleid verstrekken en we als gemeente één partij (Stichting Jeugdteams ZHZ) de opdracht geven om hierop te sturen. Met de inzet van preventieve voorzieningen willen we waar mogelijk escalatie en zwaardere zorg voorkomen. Centraal hierbij gelden eigen verantwoordelijkheid en een gezinsaanpak.

Wanneer zwaardere zorg nodig is kopen we die in via de Service Organisatie Jeugd, onderdeel van de Gemeenschappelijke Regeling Dienst gezondheid en Jeugd.

Onderwijs

Samen met het onderwijs en de kinderopvang hebben we een Lokale Educatieve Samenwerkingsagenda vastgesteld. Dit is er in de eerste plaats opgericht om te zorgen dat jeugdigen in Zwijndrecht kansen krijgen zich te ontwikkelen en naar vermogen mee te doen in de samenleving. Om dit doel te

bereiken moeten de onderwijsvoorzieningen in Zwijndrecht kinderen een veilige, gezonde en inspirerende omgeving bieden. Dit betekent dat geïnvesteerd wordt in passende huisvesting, goede samenwerking tussen de verschillende partners, het voorkomen van onderwijsachterstanden en een goede doorgaande ontwikkellijn (vanaf opvang naar onderwijs tot van onderwijs naar arbeidsmarkt).

1.2 Wat willen we bereiken?

Kerndoelstelling	Doelstelling
1. Zwijndrechtse kinderen kunnen veilig en gezond opgroeien	1.1 Problemen worden tijdig gesignaleerd en waar nodig bieden we jeugdigen, ouders en professionals passende ondersteuning
	1.2 We dragen zorg voor passende onderwijshuisvesting waardoor schoolbesturen kwalitatief en toegankelijk onderwijs kunnen bieden.
	1.3 De instroom in de zwaardere zorg daalt met 10% ten opzichte van begin 2015.

1.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
1.1 a. Transformatie Jeugdhulp	Thema: Soepel van 18- naar 18+ Een van de opgaven van de transformatie jeugd is dat de aansluiting en overgang naar de volwassen hulpverlening wanneer dit nodig is soepel verloopt en zonder hindernissen. De gemeente is tenslotte verantwoordelijk voor beide systemen maar deze zijn anders en bij verschillende partners georganiseerd. In 2018 werken we daarom aan het thema "soepel van 18- naar 18+ Ons doel is eind 2018 in beeld te hebben welke behoeften en ondersteuning deze jongeren precies nodig hebben, weten we welke bredere voorzieningen nog zijn en weten we op welke wijze we het "systeem" het beste kunnen verbeteren om hulpverlening sluitend te maken. Daarnaast werken we aan een "18+ informatiepakket"; een informatiepakket dat we alle jongeren die 18 jaar worden willen aanbieden met informatie over onder andere zorg, werk, wonen en verzekeringen. Thema: Als er iets speelt laat het de kinderen zijn Het percentage kinderen waarbij kindermishandeling is geconstateerd in Zwijndrecht was de afgelopen jaren schrikbarend hoog: 3,14%. De ambitie van de gemeente is om dit aantal drastisch naar beneden te brengen. Om dit te realiseren zal in 2018 uitvoering gegeven worden aan het plan van aanpak kindermishandeling door de gemeentelijk aandachtsfunctionaris kindermishandeling. Thema: Aan de slag met armoede Zwijndrecht heeft te maken met een hoog percentage kinderen dat opgroeit in armoede. We willen dat er minder inwoners in armoede leven. Onze aanpak zal in lijn zijn met de buurtaanpak; intensief en op

<i>Speerpunten & nieuw beleid</i>	Activiteiten 2018 – 2019
	straat- en complexniveau. Het plan zal bestaan uit twee pijlers: daadwerkelijke ondersteuning kinderen (middels outreachend werken en het bevorderen van deelname aan de regelingen) en preventie
1.1 b. Zorgstructuur	Eén opdrachtnemer preventieve veld jeugd vanaf 2018 In 2018 wordt de Jeugdkolom verder doorontwikkeld en zal er één opdracht worden gegeven voor de uitvoering van het preventieve jeugd-beleid. Hiermee willen we de samenwerking in de jeugdkolom, met het wijkteam en met de basisvoorzieningen bevorderen en de toegang tot de algemene voorzieningen in de jeugdkolom voor inwoners op een eenduidige wijze organiseren. In 2018 kijken we of en hoe de samenwerking tussen Vivera wijkteams en het CJG nieuwe stijl zich kan doorontwikkelen tot 1 aanpak en team voor alle inwoners (van 0- tot 100 jaar)
1.2 Onderwijshuisvesting	Investeren in goede huisvesting In het kader van onze zorgplicht voor passende onderwijshuisvesting zullen we in 2018-2019 moeten gaan investeren in een aantal oudere schoolgebouwen in Zwijndrecht. We zijn in gesprek met de schoolbesturen over de kostenverdeling van de benodigde investeringen naar aanleiding van de begin 2017 ingediende aanvragen onderwijshuisvesting. Voor de toekomst onderzoeken we de mogelijkheid van volledige doordecentralisatie.
1.3 Daling instroom zwaardere zorg	Thema: Voorkomen beter dan genezen Door versteviging van het preventieve veld en zorg te dragen voor meer samenhang en samenwerking met de ketenpartners koersen we op een daling van de instroom in zwaardere zorg. In 2018 werken we verder aan het effectievere maken van ons pakket aan preventieve maatregelen.

<i>Reguliere taken</i>	
Los van de specifieke thema's benoemd bij 1.3. wordt gewerkt aan de doelstellingen van programma 1 jeugd en onderwijs met een mix van reguliere activiteiten. Denk aan onderwijsachterstandenbeleid, brede schoolbeleid, handhaving kinderopvang, peuterspeelzaalwerk, subsidies aan verenigingen enz. In het kader van de transformatie jeugdhulp werken we specifieke verder aan: - Optimaliseren van toegang voor inwoners richting hulp en ondersteuning. Versterken van de opvoedomgeving door inzet van lichte instrumenten zoals het jongerenplatform Goodto-Know, ouder-kind festival, enzovoort, waar ontspanning en hulp samengaan. - Versterken samenwerking met verschillende partners waaronder onderwijs & opvang; professionals op vindplaatsen inzetten ondermeer in het kader van de doorgaande lijn (op peuterspeelplaats, in voortgezet onderwijs et cetera).	

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting	2018	2021	bron
Bij doelstelling 1.1 Jeugd				
% jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp (2016)	13,5	<		CBS
% jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdbescherming (2016)	1,3	<***		CBS
% jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	0,5	<		CBS
% jongeren met een delict voor de rechter (2015)	1,4	<	<	Verwey Jonker inst.
% jongeren waarbij kindermishandeling is geconstateerd	3,14	<	<	Kinderen in tel
Aantal kinderen dat in armoede leeft	1200	<	1000	CBS
Bij doelstelling 1.2 Onderwijs				
% achterstandsleerlingen (4 t/m 12 jarigen) (2012)	13,3	<	<	Verwey Jonker inst.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO) (2014)	1,8	<	<	DUO
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen) (2016)	0,9	<	<	DUO
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen) (2016)	31	<	<	DUO

* www.waarstaatjegemeente.nl

** Beleidsrijk Transitie Arrangement

*** minimaal met de landelijke trend

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
Bij doelstelling 1.1: Dienst Gezondheid & Jeugd (DG&J)	- De Serviceorganisatie Jeugd ZHZ voert voor ons een aantal taken uit in het kader van de Jeugdwet. Het betreft: - De Inkoop en bekostiging van zorg - Toezicht op prijs en prestaties - Budget- en risicobeheersing - Monitoring en informatievoorziening - Accountmanagement en beleid. - Gewerkt wordt aan de samenhang en samenwerking tussen Centrum voor Jeugd en Gezin, Jeugdteam en VIVERA wijkteams. Stichting Jeugdteams ZHZ en de jeugdhulpaanbieders zoeken goede aansluiting bij het lokale preventieve veld zodat kan worden ingespeeld op de behoeften van Zwijndrechtse inwoner en we kunnen zorgen voor tijdige op- en afschaling. Sturing hierop vindt plaats vanuit het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling.	Financieel risico: indien negatief exploitatie resultaat. Kans: groot
Bij doelstelling 1.1:	De Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) voert onder andere het minimabeleid uit dat deels ten goede komt aan jeugdigen zo-	Financieel: Extra middelen

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
GRD onderdeel SDD	als een tegemoetkoming in de kosten voor kinderopvang, peuteropvang of een indicatie voor tijdelijke gastouderopvang. Voor kinderen tot 18 jaar jongeren heeft de SDD ook mogelijkheden om onder voorwaarden een vergoeding te krijgen voor de kosten van bijvoorbeeld een sportclub, muzieklles of het lidmaatschap van een vereniging (via Stichting leergeld en het SMS kinderfonds).	nodig voor minimabeleid Kans: laag

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

1.4 Wat mag het kosten?

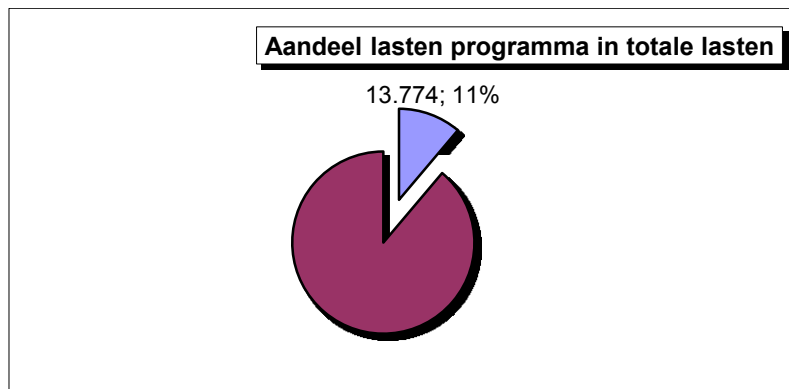
Meerjarig beeld

Programma 1 Jeugd en Onderwijs	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
320 Jeugd en Opgroeien	-11.076	67	-11.009	-11.471	0	-11.471	-12.259	0	-12.259	-12.295	-12.355	-12.273
340 Onderwijs en Educatie	-1.745	531	-1.214	-1.498	456	-1.042	-1.515	456	-1.059	-1.060	-1.061	-1.062
Resultaat voor bestemming	-12.821	598	-12.223	-12.969	456	-12.513	-13.774	456	-13.318	-13.355	-13.416	-13.335
Mutaties reserves	0	26	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-12.821	624	-12.197	-12.969	456	-12.513	-13.774	456	-13.318	-13.355	-13.416	-13.335

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

2 Programma Welzijn & Zorg

2.1 Inleiding

In één programma voor het sociale domein kiezen we voor een samenlevingsgerichte benadering. We gaan uit van de leefwereld van onze inwoners, die zich ook niet houdt aan grenzen van wetten en beleidsterreinen. Door te werken met één programma voor het sociale domein kijken we niet alleen naar waar thema's elkaar raken, maar ook waar ze elkaar kunnen versterken. We gaan op zoek naar integrale oplossingen en waar nodig zoeken we de grenzen op en halen we schotten weg. Dit nieuwe programma is tot stand gekomen met partners en begin 2017 vastgesteld.

Onze ambitie is dat er over twee jaar minder inwoners in armoede leven en meer mensen aan het werk gaan. Dat er aandacht is voor gezondheid en een gezonde levensstijl. Dat minder mensen in een sociaal isolement terecht komen en dat meer kinderen veilig en gezond opgroeien.

Met de transities in het sociaal domein hebben we de afgelopen 2,5 jaar in beeld gekregen wat de belangrijke thema's zijn in de Zwijndrechtse samenleving. Uit onderzoeken blijkt hoe schrijnend de problemen soms zijn. Een kleine greep uit de cijfers: ruim 14% van de Zwijndrechtse kinderen groeit op in een arm gezin, 23% van de 10-jarigen heeft overgewicht, 8% van onze inwoners leeft in een sociaal isolement en het aandeel laaggeletterden tussen de 16 en 65 jaar in Zwijndrecht wordt geschat op 12,9%.

Om deze doelen te bereiken hebben we met de Zwijndrechtse samenleving zestien thema's benoemd en zijn we op zoek naar oplossingen die hieraan bijdrage. De aanpak hierbij is "samen met de samenleving", "minder papier meer doen" en "buurt en complexgericht" {daar waar het nodig is!}. We werken aan oplossingen over de 'oude' programma's en beleidsterreinen heen, omdat ze een meer integrale aanpak vragen.

Onze ambitie voor onze inwoners is om ze sneller en beter te helpen bij zorg- of ondersteuningsvragen. We willen dat onze inwoners zorg en ondersteuning krijgen die zoveel mogelijk aansluit op hun persoonlijke (thuis)situatie, mogelijkheden en sociale netwerk.

Veel van de thema's kunnen we financieren met bestaande budgetten of door een herprioritering van budgetten; we beginnen immers niet bij nul.

Daar waar maatwerkvoorzieningen nodig zijn, maken we gebruik van de dienstverlening van de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD).

2.2 Wat willen we bereiken?

Kerndoelstelling	Doelstelling
2. Zwijndrechtenaren oud en jong participeren in de samenleving, zijn zelfredzaam door de eigen kracht van het netwerk nabij te benutten en leveren een actieve bijdrage aan de samenleving.	2.1 We streven naar een samenleving waarin inwoners participeren, zelfredzaam zijn en actief bijdragen aan de samenleving.
	2.2 We stimuleren een gezonde levensstijl.
	2.3 We zetten in op 10% minder instroom in zware zorg (maatwerkvoorzieningen).

2.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
2.1 a. Transformatie Wmo	De transformatie opgave WMO houdt in dat mensen sneller geholpen worden bij zorg- of ondersteuningsvragen; mensen zorg en ondersteuning krijgen die zoveel mogelijk aansluit op hun persoonlijke (thuis)situatie, mogelijkheden en sociale netwerk. Onze activiteiten zijn gericht op het anders organiseren van de toegang tot collectief gefinancierde zorg en ondersteuning en het bieden van passende ondersteuning van mantelzorgers en zorgvrijwilligers. • We werken aan meer en betere samenhang in het aanbod van zorg, jeugdhulp en ondersteuning, meer en betere samenwerking tussen professionals, vrijwilligers en mantelzorgers, meer zorg- en ondersteuningsdiensten, voorzieningen en hulpmiddelen die mensen in staat stellen thuis te blijven wonen. We werken integraal aan deze opgave met en vanuit de thema's beschreven in programma sociale domein 2017/2018. Hieronder benoemen we een aantal specifiek
2.1 b. Minimabeleid / schuldhulpverlening en lokale aanpak armoedebestrijding	Thema: Aan de slag met armoede Eind 2017 zijn we gestart met de aanpak “aan de slag met armoede”. Armoede en schulden is een veelvoorkomend en groeiend probleem in Zwijndrecht. In onze gemeente wonen meer arme gezinnen dan in onze buurgemeenten. Het aantal kinderen dat in Zwijndrecht opgroeit in een arm gezin is gegroeid van 800 in 2008 naar 1200 in 2013. Dit is ruim 14% van de Zwijndrechtse kinderen. Onze aanpak zal in lijn zijn met de buurtaanpak; intensief en op straat en complexniveau. Het plan zal bestaan uit drie pijlers: ondersteuning (voorlichting bij vinden en gebruik maken van de regelingen), preventie (voorkomen) en creëren van kansen (opleiding & werk)! In 2018 willen wij deze kinderen een aanvullend kindpakket aanbieden. Wij gaan actief op zoek naar deze kinderen en hun ouders met het "eropaf-team" om hun de ondersteuning te bieden die hun toekomt.
2.1 c. Vivera wijkteams Nieuw Wmo-beleid	Thema: Vivera wijkteams, een begrip in elke wijk De gemeente en maatschappelijke partners zijn in 2016 in alle wijken Vivera wijkteams gestart. Inwoners kunnen naar de wijkteams voor al hun vragen over inkomen, wonen, zorg en welzijn; voor hulp voor zichzelf of als ze iets voor een ander willen doen. In 2017 hebben de gemeente en de vier kernpartners Diverz, MEE Drechtsteden, SWOZ en Vivenz hard gewerkt aan de invulling van de brede welzijnsaanpak om de integrale werkwijze van de Vivera wijkteams te borgen en deze te verbreden en te verbinden met de uitvoering van het ouderenwerk en het welzijn. Per 1 januari 2018 start de nieuwe organisatie (fusie tussen Diverz en SWOZ). De nieuwe stichting wordt de subsidieontvanger en penvoerder voor de uitvoering van de integrale subsidieopdracht 2018 en werkt hierbij samen met MEE en Vivenz als strategische partners. We maken met de stichting resultaatafspraken over output en outcome van de uitvoering van de opdracht en zorgen ervoor dat burgers dichtbij huis in de wijk terecht kunnen voor zorg en ondersteuning. In 2018

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
	kijken we of en hoe de samenwerking tussen Vivera wijkteams en het CJG nieuwe stijl zich kan doorontwikkelen tot 1 aanpak en team voor alle inwoners (van 0 tot 100 jaar).
2.1. d. Mantelzorgondersteuning Nieuw Wmo-beleid	Thema: Mantelzorg doe je samen In Zwijndrecht zorgen naar schatting 12.000 mensen voor een naaste. 600 van hen doen dat langdurig voor iemand die chronisch ziek en/of hulpbehoevend is. Daarnaast denken we dat 600 kinderen en jonge mantelzorger zijn voor een vader, moeder, broertje of zusje. Onze activiteiten zijn er op gericht om deze mantelzorgers te vinden en hulp te bieden in de vorm van advies, respijtzorg en/of ondersteuning. We willen zoveel mogelijk mantelzorgers de mantelzorgcheque aanbieden en stellen ons ten doel om minimaal 100 jonge mantelzorgers te bereiken en waarderen met een leuke attentie/uitje in 2018.
2.1. e. inloop GGZ Nieuw Wmo-beleid	Het beleid Inloop GGZ is in 2015 vastgesteld. Daarmee beogen we dat inwoners die psychische problemen hebben of hebben gehad makkelijker invulling kunnen geven aan hun dag. De GGZ inloop in Noord in Xiejezo is een succes geworden. De inloop, aanloop en combinatie van vrijwilligers en diverse activiteiten waar de doelgroep aan kan deelnemen, met een zorgprofessional op de achtergrond, breiden we uit naar Kort Ambacht.
2.1. f. Cliëntondersteuning Nieuw Wmo-beleid	Thema: Goede zorg op het goede moment en de goede plek Nu de gemeente steeds meer taken heeft gekregen voor zorg en ondersteuning aan haar inwoners heeft de gemeente ook de verantwoordelijkheid gekregen om inwoners die vastlopen in de zorg optimaal te ondersteunen en te begeleiden. Naast het bieden van cliëntondersteuning via de Vivera wijkteams, het Jeugdteam en het meldpunt in de zorg, blijven we werken aan het opsporen, verbeteren van de systeemfouten waar inwoners last van hebben. We werken we aan het verbeteren van onze dienstverlening en leren van andere gemeenten hoe zij de onafhankelijke cliëntondersteuning hebben vormgegeven. In 2018 komen we met voorstellen om de rol van (onafhankelijke) cliëntondersteuning verder te verbeteren.
2.2 a. Preventie alcohol, tabak en drugs	Thema: Gezonde stad gezonde inwoners In 2017 is de aanpak verslavingspreventie in 2017 geïntensiveerd door de implementatie van de methode de gezonde school en genotsmiddelen en gameverslaving. Daarnaast blijven we doorgaan met de uitvoering van het al bestaande pakket aan activiteiten en maatregelen: - De Dienst Gezondheid en jeugd voert ziektepreventie (JGZ), gezondheidsbescherming en gezondheidsbevordering uit. Dit bestaat onder andere uit: - o Deskundigheidsbevordering van professionals, vrijwilligers en mantelzorgers. - o Het (laten) organiseren en uitvoeren van erkende cursussen en trainingen. - De JOGG-aanpak (jongeren op gezond gewicht) wordt voortgezet voor nogmaals drie jaar, 2016-2019. 2017 en 2018 staan in het teken van gezonde activiteiten en het thema ouderbetrokkenheid.

<i>Speerpunten & nieuw beleid</i>	Activiteiten 2018 – 2019
	Daarnaast maken ook in 2018 de wijkverpleegkundigen onderdeel uit van de Vivera wijkteams. Het doel is de gezonde leefstijl te verbeteren door in te zetten op financiën, geestelijke gezondheid, lichamelijke gezondheid.

<i>Reguliere taken</i>	
Los van de specifieke thema's benoemd bij 2.3 wordt gewerkt aan de doelstellingen van programma 2 Welzijn en zorg met een mix van reguliere activiteiten. Denk aan gezondheidsbeleid, wijkwerk, combinatiefunctionarissen (toppies/matties), ouderenzorg, vrijwilligersbeleid en alle subsidies aan verenigingen en instellingen om de benoemde doelstellingen mede mogelijk te maken.	

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting	2018	2021	bron
Bij doelstelling 2.1 Participeren in de samenleving				
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 1000 inwoners) (2016)	30	<		GMSD*
Aantal afgehandelde hulpvragen sociaal raadslieden	3519	>		Jaarverslag soc. raadslieden
Cliëntervaring Vivera wijkteam	Begin 2018	>		OCD
Bekendheid Vivera wijkteams en Vivera website	Begin 2018.	>		OCD
Bij doelstelling 2.2 Gezonde levensstijl:				
% wel eens een glas alcohol gedronken 12-15 jaar	21 (2016)	Stabilisatie		dG&J
% wel eens drugs gebruikt 12-18 jaar	5 (2016)	Stabilisatie		dG&J
Zie programma 3: % Niet sporters	-	-	-	-

* www.waarstaatjegemeente.nl.

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
Bij doelstelling 2.1: GRD	Wij streven naar een samenleving waarin alle inwoners naar vermogen participeren en verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en hun omgeving. De Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden draagt hier aan bij door het uitvoeren van de verordening van de Wmo- maatwerkvoorzieningen. Basis hiervoor ligt in het regionaal beleidsplan Wmo Drechtsteden.	Financieel: Rijksbijdrage Wmo is onvoldoende Kans: laag
Bij doelstelling 2.1: GRD onderdeel SDD	De Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) voert het minimabeleid en schuldhulpverlening (SHV) uit. Zo kan men via de SDD onder andere een tegemoetkoming in de kosten voor kinderopvang en peuterspeelzaalwerk aanvragen. Ook voor aanvragen van bijzondere bijstand en bijzondere bijstand voor chronisch zieken en gehandicapten is de SDD er. Verder kunnen inwoners van Zwijndrecht gebruik maken van de collectieve zorgverzekering en het SMS-fonds (stichting Leergeld), waarbij kinderen tot 18 jaar kunnen meedoen aan muziek en sport. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor crisishulp en schuldbemiddeling. Consulenten van de sociale dienst zoeken aansluiting bij de activiteiten van de Vivera wijkteams. Bijvoorbeeld bij thema's zoals financiële zelfredzaamheid. Er zijn en worden afspraken gemaakt over goede afstemming tussen de activiteiten van de SDD en die van de VIVERA wijkteams. Dit draagt bij aan goede opschaling en afschaling van zorg.	Financieel: Rijksbijdrage minimabeleid en SHV is onvoldoende Kans: laag
Bij doelstelling 2.2: Dienst Gezondheid & Jeugd	Om de gezondheid van inwoners te stimuleren voert de Dienst Gezondheid en Jeugd (dG&J) een aantal taken namens de gemeente uit. Zo is de dienst onder andere belast met het instellen en in stand houden van een gezondheidsdienst. Verder is de dG&J belast met de uitvoering van de drie wettelijke taken uit de Wet publieke gezondheid. Het gaat om de taken ziektepreventie (JGZ), gezondheidsbescherming (onder andere rijksvaccinatie programma) en de gezondheidsbevordering. De laatste draagt met name bij aan de doelstellingen uit dit programma.	Financieel risico: indien negatief exploitatie resultaat. Kans: laag

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

2.4 Wat mag het kosten?

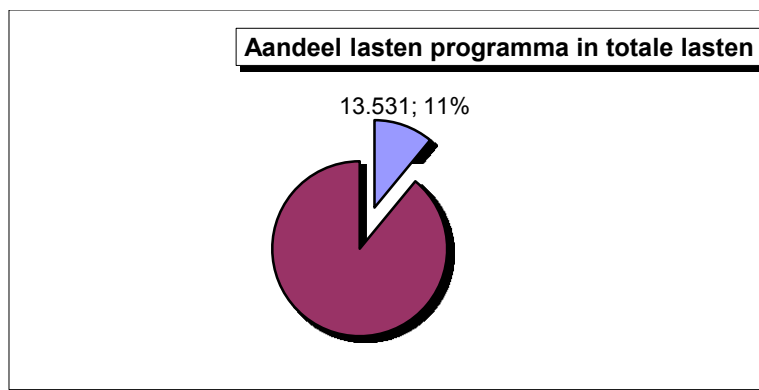
Meerjarig beeld

Programma 2 Welzijn en Zorg	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
290 Maatschappelijke dienstverlening	-10.926	2.806	-8.120	-11.348	256	-11.092	-11.016	0	-11.016	-10.646	-10.648	-10.689
300 Publieke gezondheidszorg	-614	0	-614	-485	0	-485	-480	0	-480	-434	-396	-397
310 Wijkwerk	-2.012	25	-1.987	-2.090	0	-2.090	-2.036	0	-2.036	-2.037	-1.843	-1.844
Resultaat voor bestemming	-13.552	2.831	-10.721	-13.923	256	-13.667	-13.532	0	-13.532	-13.117	-12.887	-12.930
Mutaties reserves	-50	575	525	0	716	716	0	599	599	195	0	0
Resultaat na bestemming	-13.602	3.406	-10.196	-13.923	972	-12.951	-13.532	599	-12.933	-12.922	-12.887	-12.930

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

3 Programma Cultuur, Sport & Recreatie

3.1 Inleiding

Zwijndrecht heeft een cultureel klimaat dat bruist, zeer divers is en in ruime mate bijdraagt aan de levendigheid en aantrekkelijkheid van de stad. We maken ons hard voor een leefbare, sociale samenleving en investeren in het culturele klimaat. We spannen ons in om kunst- en cultuur bereikbaar te maken en te houden voor al onze inwoners. We zetten ons in voor creatieve ontplooiing en bieden ruimte voor culturele ondernemers. We positioneren Zwijndrecht nadrukkelijk als sportstad!

Om deze doelen te bereiken hebben we met de Zwijndrechtse samenleving zestien thema's benoemd en zijn we op zoek naar oplossingen die hieraan bijdragen. De aanpak hierbij is "samen met de samenleving", "minder papier meer doen" en "buurt en complexgericht" (daar waar het nodig is!). We werken aan oplossingen over de 'oude' programma's en beleidsterreinen heen, omdat ze een meer integrale aanpak vragen.

In één programma voor het sociale domein kiezen we daarom voor een samenlevingsgerichte benadering. We gaan uit van de leefwereld van onze inwoners, die zich ook niet houdt aan grenzen van wetten en beleidsterreinen. Door te werken met één programma voor het sociale domein kijken we niet alleen naar waar thema's elkaar raken, maar ook waar ze elkaar kunnen versterken. We gaan op zoek naar integrale oplossingen en waar nodig zoeken we de grenzen op en halen we schotten weg. Dit nieuwe programma is tot stand gekomen met partners en begin 2017 vastgesteld.

Onze ambitie voor onze inwoners is om Zwijndrecht een levendige en aantrekkelijke gemeente te laten zijn. We maken ons hard voor een leefbare, sociale samenleving en investeren in het culturele klimaat. We spannen ons in om kunst- en cultuur bereikbaar te maken en te houden voor al onze inwoners. We vinden het belangrijk dat jongeren Zwijndrecht aantrekkelijk vinden. We stimuleren en faciliteren zo veel als mogelijk initiatieven op dit terrein, onder andere door het vastgestelde evenementenbeleid. Dit doen we onder meer door te werken aan de thema's "kunst en cultuur voor iedereen", "Door te bewegen blijf je in evenwicht" en "Heel Zwijndrecht leest en schrijft".

3.2 Wat willen we bereiken?

Kerndoelstelling	Doelstelling
3. Zwijndrechtenaren nemen actief deel aan sport, cultuur en recreatie.	3.1 We dragen zorg voor voldoende en gevarieerd aanbod van sport, cultuur en recreatie.

3.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
3.1 a. Impuls kunst & cultuur	Thema: Kunst en cultuur voor iedereen Het thema kunst en cultuur voor iedereen draait om samen ontspannen, beleven en meedoen. Om die reden realiseren wij in 2018/2019 de volgende doelen uit het Uitvoeringsprogramma Cultuur: - In 2018/2019 wordt de ontwikkeling van een Centrum van de Kunsten verder uitgewerkt met culturele ondernemers. - De expositieruimte wordt omgevormd tot een tot een cultureel ontmoetingscentrum. - Om de lokale amateurkunstverenigingen de mogelijkheid te geven zich te presenteren voor een groter publiek, stellen we een aantal keren per jaar een podium ter beschikking. - Het digitale cultuurplatform www.beleefzwijndrecht.nl wordt uitgebouwd tot een volwaardige digitale ontmoetingsplek ter bevordering van onderlinge samenwerking en uitwisseling van informatie.
3.1 b. Uitgaan voor jongeren	In 2018 werken we mee aan het mogelijk maken van Wattan editie 3. We stimuleren en ondersteunen jongeren om initiatieven en evenementen te ontplooiën en bestaande initiatieven verder uit te bouwen. Zo zoeken we naar aansluiting bij het Noordparkfestival. We zorgen dat www.goodtoknowzwijndrecht.nl, het digitale platform voor jongeren, actuele, up to date informatie verschaft over alles wat een jongere bezig houdt.
3.1 c. Uitvoering sportbeleid	Thema: Door te bewegen blijf je in evenwicht Het thema "door te bewegen blijf je in evenwicht" draait om het mogelijk maken dat iedereen die wil sporten, ook daadwerkelijk kan sporten. In 2018 werken we aan het ondersteunen van gehandicapte sporters (aangepaste sporten). We werken aan het verbeteren van de informatie over sporten in Zwijndrecht via de website. We werken nauw samen met sportverenigingen aan maatschappelijke vraagstukken zoals het mogelijk maken van rookvrije ruimten en de preventie op gebied van bijvoorbeeld gezondheid (overgewicht) en jeugdbeleid (denk aan signaleren kindermishandeling).
3.1 d. Evenementen	Evenementencoördinator maakt het (mede) mogelijk Initiatieven van inwoners worden gestimuleerd en gefaciliteerd om bestaande en nieuwe evenementen te organiseren. De evenementencoördinator vervult een brugfunctie tussen de organisatoren van evenementen en overheidsinstellingen, onder andere bij het vergunningverleningstraject. De evenementenkalender zorgt voor een actueel overzicht van evenementen en activiteiten van bewoners en verenigingen en organisaties in Zwijndrecht. We onderzoeken verder de mogelijkheid voor een permanent evenemententerrein.

<i>Reguliere taken</i>	
Thema: Heel Zwijndrecht leest en schrijft. Dit thema draait om het tegengaan van een groot probleem: laaggeletterdheid. In Zwijndrecht heeft 12,9% (ruim 3.700 inwoners) moeite met lezen, schrijven en begrijpen en toepassen van informatie. In 2018/2019 zijn onze activiteiten gericht op het bespreekbaar maken van het probleem laaggeletterdheid, het herkennen en signaleren van laaggeletterdheid en het toeleiden van laaggeletterden werkende en niet werkende naar een passende taalcursus. Dit doen we met verschillende partners: de bibliotheek, wijkteams, inwoners, werkgevers en de SDD. <i>Cultuureducatie op school & Combinatiefuncties</i> Alle basisscholen maken gebruik van cultuureducatie op school via de cultuur Toppie.. De brede scholen hebben een programma van zowel de Sport als Cultuur Toppie. Via de brede scholen en de combinatiefuncties blijven we uitvoering geven aan de doelstelling "onze kinderen groeien gezond, veilig en actief op" en aan het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen. Ook wordt de sociale samenhang in de wijk vergroot door een aanbod van activiteiten aan alle kinderen en hun ouders. In het raadsprogramma wordt onderstreept dat Zwijndrecht zich actief blijft inzetten op JOGG. Door de combinatiefunctionarissen leggen wij naast sport en cultuur de link met het beleidsveld volksgezondheid (JOGG), Groen doet Goed, CJG, Wmo. <i>Jeugdsportsubsidies</i> Sportverenigingen stimuleren we door middel van subsidie om te investeren in jeugdactiviteiten en aantrekken van nieuwe jeugdleden. Hierdoor wordt de jeugd gestimuleerd om ontwikkelkansen te benutten. (Doelstelling 2.2 uit Subsidieregeling.) <i>Zwembad</i> In 2013 besloot de gemeenteraad om zwembad De Hoge Devel in ieder geval tot 2023 door te exploiteren. De eind 2017 gekozen variant voor de voortzetting van De Hoge Devel zal in 2018 verder worden uitgewerkt.	

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting *	2018	2021	bron
Bij doelstelling 3.1: voldoende en gevarieerd aanbod				
% niet sporters (2014)	52,4	Afname, minimaal met de landelijke trend	Afname naar provinciaal gemiddelde	RIVM
Beschikbaarheid cultuureducatie op school	Is in 2017	80%	100%	
Aantal beeldbepalende evenementen in Zwijndrecht (2016)	3	3	5	

* www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
GR voor het Natuur- en Recreatiegebied (NRIJ)	In het kader van de openluchtrecreatie behartigt de Gemeenschappelijke regeling voor het Natuur- en recreatiegebied IJsselmonde mede namens Zwijndrecht het gemeenschappelijke belang voor wat betreft de ontsluiting, de ontwikkeling, aanleg en het beheer van het gebied.	Risico: bestuurlijk Kans: midden
GR Drechtsteden	De Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden draagt bij aan de doelstelling in dit programma door het opstellen van een regionale visie voor toerisme en recreatie en een regionaal uitvoeringsprogramma.	Risico: financieel Kans: laag

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

3.4 Wat mag het kosten?

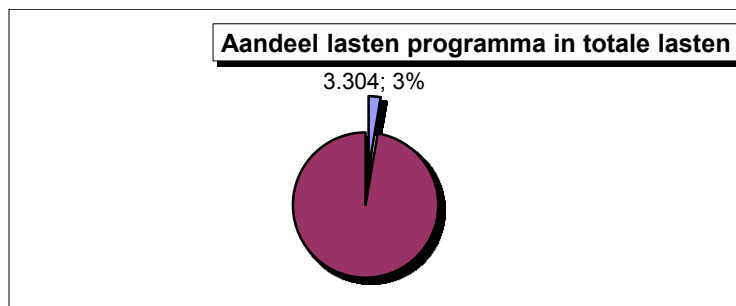
Meerjarig beeld

Programma 3 Cultuur, Sport en Recreatie	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
260 Cultuur, Kunst en Openbare bibliotheek	-1560	3	-1.557	-1834	0	-1.834	-1.582	0	-1.582	-1.585	-1.586	-1.588
280 Sport en Recreatie	-1.706	0	-1.706	-1.235	0	-1.235	-1.722	0	-1.722	-1.724	-1.724	-1.727
Resultaat voor bestemming	-3.266	3	-3.263	-3.069	0	-3.069	-3.304	0	-3.304	-3.309	-3.310	-3.315
Mutaties reserves	-317	317	0	0	317	317	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-3.583	320	-3.263	-3.069	317	-2.752	-3.304	0	-3.304	-3.309	-3.310	-3.315

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

4 Programma Veiligheid

4.1 Inleiding

Onze doelstelling in deze raadsperiode voor het verbeteren van de veiligheid in Zwijndrecht was een afname van het aantal woninginbraken, inbraken in garages en schuurtjes en auto-inbraken van 15% in 2018 (ten opzichte van 2013). Halverwege de raadsperiode hebben we de doelstelling al gehaald of zelfs overtroffen. Daarom hebben wij de doelstelling met nog eens 10% verhoogd. Dat betekent dat we streven naar een reductie in 2018 van 25% van het aantal woning- en auto-inbraken en inbraken in garages en schuurtjes (ten opzichte van 2013). De vermindering van deze inbraken en de verbetering van de veiligheidsbeleving is opgenomen in het *Actieprogramma Veilig 2015-2018*.

Een ander belangrijk onderdeel van veiligheid in Zwijndrecht is de aanwezigheid van hulpdiensten (brandweer, Geneeskundige hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR)), vertegenwoordigd door de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid en Bevolkingszorg (voorheen gemeentelijke rampenbestrijding). Mocht er zich een incident voordoen in de gemeente Zwijndrecht of daarbuiten waarbij de inwoners van Zwijndrecht betrokken zijn, dan is het goed dat hulpdiensten voorbereid zijn op rampen en crises. Kwalitatief goede hulpdiensten en een eigen crisisorganisatie zijn van belang voor het bestrijden van (de effecten) incidenten voor de bevolking.

4.2 Wat willen we bereiken?

Kerdoelstelling	Doelstelling
4. Zwijndrecht is een veilige gemeente	4.1 We streven naar verbetering van de veiligheid(sbeleving) in de woon- en leefomgeving. 4.2 We streven naar goede hulpverleningsdiensten voor het bestrijden van (de effecten van) incidenten voor de bevolking.

4.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
4.1 a. Veilig en leefbaar wonen b. Verbetering veiligheidsbeleving	In het Actieprogramma Veilig zijn diverse activiteiten opgenomen om het aantal woning- en auto-inbraken te verminderen. Wijkpreventie vormt daarbij steeds meer een vaste - niet meer weg te denken - waarde in de wijken, wat vaste kosten voor (vervanging van) kleding, materialen, drukwerk en consumpties met zich meebrengt. Verder hebben we financiële ruimte nodig om initiatieven te kunnen ondersteunen in het veiligheidsdomein en om te kunnen blijven werken aan de verdere bewustwording van onze inwoners, bedrijven en instellingen en aan het verbeteren van de veiligheidsbeleving. Wij hebben bij de Kadernota 2018 budget gevraagd voor de uitbreiding van formatie voor intensivering Openbare Orde en Veiligheid.
4.2 Bevolkingszorg	- Jaarlijks monitoren we de opkomsttijden van de hulpverleningsdiensten en crisisorganisatie in de gemeente Zwijndrecht om te kijken of deze voldoen aan de wettelijke eisen. - In 2018 worden diverse oefeningen georganiseerd om de gemeentelijk crisisorganisatie getraind te houden.

<i>Speerpunten & nieuw beleid</i>	Activiteiten 2018 – 2019
	- We behartigen de belangen van de gemeente Zwijndrecht die zijn opgenomen in het beleidsplan van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid bij de uitvoering van dit plan door de Veiligheidsregio in 2017-2020. - We zullen een actieve bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van Bevolkingszorg in Zuid-Holland Zuid en zullen daarbij de lokale belangen niet uit het oog verliezen. We zetten in op een eigen crisisorganisatie die ondersteunt kan worden door (sub)regionale medewerkers.

<i>Reguliere taken</i>	
<i>Bij doel 4.1:</i> - Continueren en faciliteren wijkpreventie in alle wijken. - Donkere dagen offensief – ondersteuning van de politie met campagnes ter voorkoming van woning- en auto-inbraken. - Aanpak fietsendiefstal bij Winkelcentrum Walburg en station. - Verbeteren van de zichtbaarheid van politie en gemeente door proactief naar buiten te treden, informatiebijeenkomsten te houden en te communiceren over veiligheidsthema's. - Deelname aan het buurtbemiddelingsproject. - Deelname aan het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC), aan de Veiligheidsalliantie Rotterdam. - Deelname aan Burgernet en ondersteuning van campagnes om inwoners te laten aansluiten bij Burgernet. - Deelname aan het Veiligheidshuis van waaruit de zogenaamde HIT aanpak (High Impact Targets) gestalte krijgt. Personen die al een aantal malen woninginbraken of straatroven hebben gepleegd krijgen een persoonsgerichte aanpak. - Ondersteuning van initiatieven op het gebied van "Veilig Wonen"- een aanpak (met partners) om veiligheid en leefbaarheid in de wijk te stimuleren (verlichting achterpaden, buurtwhatsappgroepen, inrichting openbaar gebied). - Verdere uitrol en stimulering van de DNA-kit als preventiemiddel tegen diefstal van en uit motorvoertuigen. <i>Bij doel 4.2:</i> Beleidsdoelstellingen Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid: - Focus op de voorkant (risicobeheersing). - Startklaar en daadkrachtig (preparatie en repressie). - Samen verder komen (samenwerken). - Investeren in bedrijfsvoering (professionaliteit). Dit zijn de beleidsdoelstellingen van de VRZHZ, het is in het belang van de gemeente Zwijndrecht dat de hulpverleningsorganisaties adequaat zijn uitgerust met getraind personeel en op de taak afgestemd materieel. <i>Bevolkingszorg:</i> - Doorontwikkelen van Bevolkingszorg op regionaal niveau. - Uitvoeren van het regionaal vastgestelde OTO plan (Opleiden, Trainen, Oefenen). - Het beschikbaar houden van personele capaciteit voor Bevolkingszorg zowel lokaal als sub regionaal.	

- Deelnemen aan regionale afstemmingsoverleggen over de inhoud en de kwaliteit van Bevolkingszorg.
- Uitwerken van planvorming in voorbereiding op incidenten.
- Beheer van het gemeentelijk coördinatiecentrum.

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting	2018	2021	bron
Bij doelstelling 4.1 Veiligheid				
Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)(2014)	183	<	<	Bureau Halt
Harde kern jongeren (aantal per 10.000 inwoners) (2014)	0,6	≤	≤	KLPD
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inw.) (2016)	2,6	1,0	1,0	CBS
Geweldmisdrijven (aantal per 1.000 inw.) (2016)	4,2	3,3	3,3	CBS
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inw) (2013) **	4,5	3,4	3,4	CBS
Vernielingen en beschadigingen in openbare ruimte (2016)	5,7	6,2	<	CBS
Bij doelstelling 1.2 Bevolkingszorg				
Aantal oefeningen (fac.)	6	6		Staf
Voldoen aan wettelijke opkomsttijd (fac.)	95%	95%		Staf

* www.waarstaatjegemeente.nl

** Voor de reductie van het aantal woninginbraken is 2013 het uitgangspunt.

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
Bij doelstelling 4.2: GR Veiligheids-regio ZHZ	De gemeenschappelijke regeling heeft tot doel de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen met behoud van lokale verankering bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau te integreren, teneinde een doelmatige en slagvaardige hulpverlening te verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding.	Risico: financieel Kans: laag

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

4.4 Wat mag het kosten?

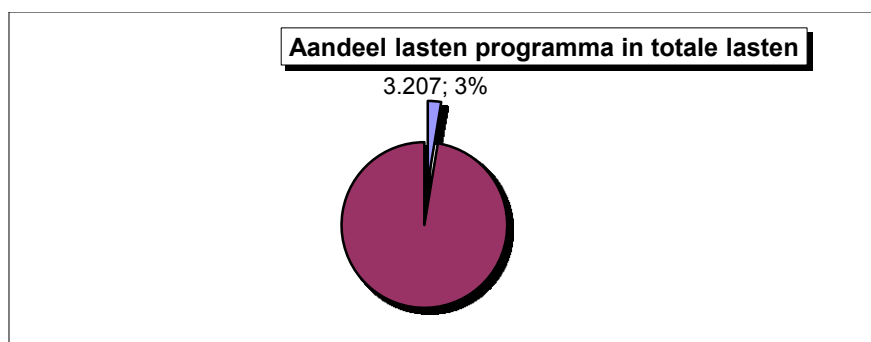
Meerjarig beeld

Programma 4 Veiligheid	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
480 Openbare orde en Veiligheid	-175	18	-157	-182	15	-167	-187	15	-172	-139	-139	-129
490 Brandweer	-2.919	110	-2.809	-3.028	0	-3.028	-3.020	0	-3.020	-3.020	-3.020	-3.020
Resultaat voor bestemming	-3.094	128	-2.966	-3.210	15	-3.195	-3.207	15	-3.192	-3.159	-3.159	-3.149
Mutaties reserves	0	0	0	0	3	3	0	8	8	0	0	0
Resultaat na bestemming	-3.094	128	-2.966	-3.210	18	-3.192	-3.207	23	-3.184	-3.159	-3.159	-3.149

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

De bij dit programma behorende investering treft u aan in de financiële begroting vanaf pagina 152.

5 Programma Economie & Arbeidsmarkt

5.1 Inleiding

Samen met onze ondernemers blijven we werken aan het behoud en verbeteren van het ondernemersklimaat in onze gemeente. De kwaliteit en aantrekkelijkheid van onze (watergebonden) bedrijventerreinen spelen daarbij een sleutelrol. Daarnaast verkeren gesprekken met andere bedrijven en ondernemers over vestiging op bijvoorbeeld het bedrijventerrein "Bakestein" in een vergevorderd stadium of hebben zelfs geleid tot vestiging van (nieuwe) bedrijven. We gaan er vanuit, dat we het resultaat van deze gesprekken in 2018 verder gaan verzilveren, door de nodige nieuwe bedrijven in onze gemeente te verwelkomen.

Het Economisch Actieprogramma was en is een succes. Voor de komende vier jaar willen we daarom komen tot een vervolg op dit programma in de vorm van een Economische Agenda. Het Ondernemersfonds levert steeds meer resultaat op. In dit fonds worden alle economische sectoren en ondernemersverenigingen vertegenwoordigd.

Onze ambitie is dat er over twee jaar minder inwoners in armoede leven en meer mensen aan het werk gaan. Om deze doelen te bereiken hebben we met de Zwijndrechtse samenleving zestien thema's benoemd en zijn we op zoek naar oplossingen die hieraan bijdragen. Deze thema's zijn verwerkt in één programma sociaal domein. Onderdeel van dit programma is het thema "Van JOP naar JOB" van waaruit we in samenhang met andere thema's als "Aan de slag met armoede" en "Heel Zwijndrecht leest en schrijft" (laaggeletterdheid) de kansen van jongeren op de arbeidsmarkt willen vergroten.

Er zijn in Zwijndrecht vijfhonderd jongeren werkloos. Van deze vijfhonderd jongeren zijn er driehonderd bekend bij instanties. Deze organisaties zorgen voor begeleiding, scholing en werk. Het thema van "Van JOP naar JOB" richt zich vooral op de jongeren die niet zichtbaar zijn. In samenwerking met Baanbrekend (van de Sociale Dienst Drechtsteden), leerplicht/ voortijdig schoolverlaten (Dienst Gezondheid en Jeugd), het praktijkonderwijs in Zwijndrecht en het jongerenwerk zorgen we er voor dat deze jongeren zichtbaar worden en meedoen naar vermogen. We zorgen ervoor dat er lokaal of regionaal mogelijkheden zijn om jongeren weer aan de slag te krijgen. Uitgangspunt hierbij is aansluiting tussen de lokale doelstellingen en ambities en het regionaal Programma Arbeidsmarkt.

5.2 Wat willen we bereiken?

Kerndoelstelling	Doelstelling
5. Samen bouwen aan de bloeiende economie van Zwijndrecht en aan de werkgelegenheid voor haar inwoners	5.1 We hebben een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
	5.2 We zijn aantrekkelijk voor (watergebonden) bedrijven.
	5.3 We hebben een levendige en goedlopende weekmarkt.
	5.4 We dragen zorg voor mensen die niet kunnen werken of niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

5.3 Wat gaan we daarvoor doen?

<i>Speerpunten & nieuw beleid</i>	Activiteiten 2018 – 2019
5.1/5.2 Economie	We geven samen met onze ondernemers uitvoering aan onze Economische Agenda, waarbij we ons nadrukkelijk richten op innovatie en energietransitie, onderwijs en arbeidsmarkt, mobiliteit en de binnenvaart sector. Bij de Kadernota 2018 hebben wij voorgesteld hiervoor middelen beschikbaar te stellen. Vanuit het thema "Heel Zwijndrecht leest en schrijft" werken we aan de bestrijding van laaggeletterdheid bij werkenden door ze een passende taal cursus aan te bieden.
5.4 Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	We ondersteunen en nemen deel aan de onderwijsroute . De onderwijsroute laat leerlingen kennis maken met lokale bedrijven en werksoorten. Dit kan een bijdrage leveren aan het maken van de juiste opleidingskeuze. We sluiten aan bij regionale activiteiten zoals de techniekroute, techniekdock en game on. Deze activiteiten zijn gericht op leerlingen van de basisschool en brugklasleerlingen van het voortgezet onderwijs. In samenwerking met Baanbrekend (van de Sociale Dienst Drechtsteden), leerplicht/voortijdig schoolverlaten (Dienst Gezondheid en Jeugd), het praktijkonderwijs in Zwijndrecht en het jongerenwerk zorgen we er voor dat werkloze jongeren zichtbaar worden en mee gaan doen naar vermogen. We zorgen ervoor dat er lokaal of regionaal mogelijkheden zijn om jongeren weer aan de slag te krijgen. Jongeren zonder startkwalificatie worden door de Dienst Gezondheid en Jeugd gevolgd tot zij ofwel een startkwalificatie hebben ofwel de leeftijd van 23 jaar bereiken. Vanuit het thema "Van JOP naar JOB" worden deze jongeren begeleid richting onderwijs of richting werk gecombineerd met opleiding.

<i>Reguliere taken</i>	
<i>Bij doel 5.1/ 5.2:</i> Het is belangrijk om in contact te blijven met onze ondernemers. Dit doen we onder meer via onze bedrijfscontactfunctionaris. Signalen van ondernemers helpen ons om onze dienstverlening nog verder te optimaliseren. Daar waar zich concrete initiatieven voor doen, waarvoor een ruimtelijke procedure nodig is, blijven we ons Ruimtelijk Intake Team (RIT) benutten. Het RIT kan een initiatiefnemer snel inzicht geven of een voorgenomen ontwikkeling kansrijk is. Daarbij blijven wij meedenken over alternatieve mogelijkheden voor bijvoorbeeld leegstaande kantoren. <i>Bij doel 5.3</i> De markten op Oudeland (dinsdag) en op Walburg (donderdag) worden ondanks de economische crisis nog redelijk bezocht. Voor diverse productgroepen (branches) is er een wachtlijst. Maar er zijn ook productgroepen die onder druk staan. Ondertussen lopen de kosten op, met name die van de stroomvoorziening. Om meer kostendekkend te opereren hebben wij in 2014 de doorbelasting van stroomkosten aan de afnemende kooplieden herzien. Op Drechtstedelijk niveau werken wij	

samen om de ondersteuning te verbeteren en de kosten te verlagen. Het onderliggend beleidskader, de Marktverordening, is in 2015 geharmoniseerd. Er worden voor 2018 geen nieuwe ontwikkelingen voorzien.

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting *	2018	2021	bron
Bij doelstelling 5.1 vestigingsklimaat				
Vestigingen van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar) (2014)	111	120	130	LISA
Bruto gemeentelijk product (verhouding tussen verwacht en gemeten product) (2013)	92	95	110	Atlas voor gemeenten
Func tiemenging % (2016)	49,5	48	60	LISA
Bij doelstelling 5.4 arbeidsmarkt				
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-65) (2016)	724	≥	≥	LISA
Kinderen in uitkeringsgezin % (tot 18 jaar) (2015)	9,7	<	<	Verwey Jonker Inst.
Netto arbeidsparticipatie % (v/d werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking) (2016)	65,0	>	>	CBS
Werkloze jongeren % (16 t/m 22 jarigen) (2016)	0,9	≤	≤	Verwey Jonker Inst.
Personen met bijstandsuitkering (aantal per 1000 inwoners) (2016)	39	<	<	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 1000 inwoners van 15-65 jaar) (2016)	8	>	>	CBS

*www.waarstaatjegemeente.nl (jaar van meten)

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
GRD	Op 9 juni 2015 heeft de Drechtraad het regionaal Meerjarenprogramma "Samen Stad aan het Water, Samen Maritieme Topregio!" (2014-2018) vastgesteld. Op dit moment wordt gewerkt aan een opvolger voor dit programma: "De groeistrategie". Door uitvoering van dit regionaal programma draagt de <i>Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden</i> bij aan het bereiken van onze doelstelling, onder door het aantrekken van (nieuwe) bedrijven en het vergroten van de werkgelegenheid (door onder andere het bieden van een aantrekkelijk vestigingsklimaat).	Risico: bestuurlijk Kans: laag
GR Drechtwerk	De Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden draagt bij aan het programma Economie (onderdeel werk en inkomen) door het in stand houden van werkplekken onder aangepaste omstandigheden van Sw-medewerkers. In 2018 onderzoeken we	Risico: financieel (negatieve exploitatieresultaten)

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
	welke aanvullende rol Drechtnetwerk kan spelen binnen de uitvoering van de Participatiewet door middel van Drechtnesteden Actief. Drechtnetwerk kan voor ons een partner zijn bij het behalen van doelstellingen binnen de thema's "Van JOP naar JOB", "Aan de slag met armoede" en "Heel Zwijndrecht leest en schrijft". We bespreken in 2018 met Drechtnetwerk hoe we hierin kunnen samenwerken. Tevens nemen gemeenten en (incidenteel) derden diensten af van Drechtnetwerk (bijvoorbeeld groenonderhoud, zwerfvuil bestrijding, schoonmaak van accommodaties).	Kans: hoog
SDD	De Sociale Dienst Drechtnesteden voert de Participatiewet (voorheen WWB, IOAW, IOAZ, deels WSW, WI) uit voor de gemeente. Hoofddoel van de participatiewet is om zo veel mogelijk mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen, het liefst in een reguliere baan, zo nodig met extra hulp of op een aangepaste werkplek. Als werken niet mogelijk is zijn er participatieplekken waar inwoners met behoud van uitkering en op vrijwillige basis een aantal dagdelen per week aan de slag gaan. De participatieplekken worden zo veel mogelijk lokaal gerealiseerd.	Risico: financieel (overschrijden budget) Kans: hoog
ROM-D	De ROM-D draagt aan de versterking van de regionale economie door onder andere het uitgeven van kavels, de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en de revitalisering van bestaande bedrijventerreinen	Risico: financieel Kans: midden

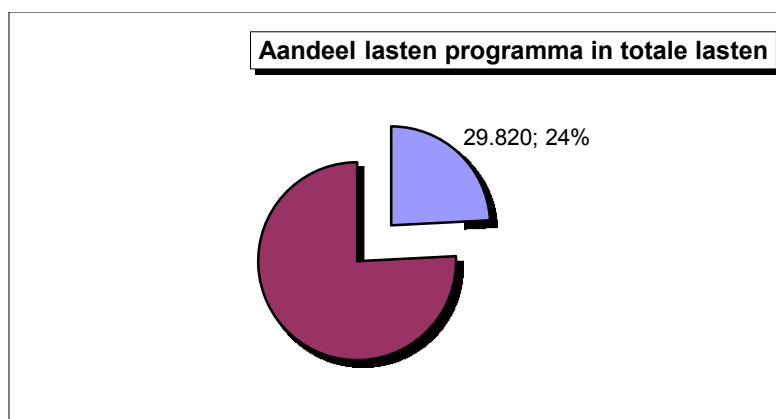
Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

5.4 Wat mag het kosten?

Meerjarig beeld

Programma 5 Economie en Arbeidsmarkt	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
380 Economie beleid	-498	0	-498	-528	54	-474	-444	0	-444	-446	0	-446	-332	0	-332	-269	0	-269
390 Industrie	-1619	1077	-542	-603	1225	622	-588	1.225	637	-588	1.225	637	-588	1.225	637	-588	1.225	637
400 Markt	-164	100	-64	-89	111	22	-96	111	15	-96	111	15	-96	111	15	-96	111	15
410 Werk en Inkomen	-27.091	14.796	-12.295	-26.488	13.935	-12.553	-28.692	15.184	-13.508	-28.041	15.184	-12.857	-27.751	15.184	-12.567	-27.263	15.184	-12.079
Resultaat voor bestemming	-29.372	15.973	-13.399	-27.708	15.325	-12.383	-29.820	16.520	-13.300	-29.171	16.520	-12.651	-28.767	16.520	-12.247	-28.216	16.520	-11.696
Mutaties reserves	0	178	178	0	1.490	1.490	0	1.258	1.258	0	456	456	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-29.372	16.151	-13.221	-27.708	16.815	-10.893	-29.820	17.778	-12.042	-29.171	16.976	-12.195	-28.767	16.520	-12.247	-28.216	16.520	-11.696
- = Nadelig / + = Voordelig																	Bedragen x € 1.000	

Aandeel lasten (x € 1.000)

De bij dit programma behorende investering treft u aan in de financiële begroting vanaf pagina 152.

6 Programma Bestuur en Dienstverlening

6.1 Inleiding

We willen het vertrouwen dat inwoners, instellingen en bedrijven in de gemeente hebben verder vergroten. Dit blijft de komende jaren voor ons dan ook een belangrijke doelstelling. De gemeentelijke organisatie zet stevig in op samenlevingsgericht werken. Een werkwijze waarin we samen met burgers en partners kijken naar wat zij daadwerkelijk van de gemeente nodig hebben. Waar heeft de gemeente een taak of een rol, en hoe kunnen we deze rol of taak het beste ten gunste van het algemeen belang dienen.

Om succesvol het vertrouwen te vergroten is naast samenlevingsgericht werken aandacht nodig voor de beelden die inwoners hebben als het om de gemeente gaat, en de manier waarop de gemeente reageert op wensen en klachten van inwoners en bedrijven (responsiviteit). Dit vraagt om goede communicatie en beheersing van de kwaliteit van reguliere processen als het beantwoorden van brieven, mails, telefoontjes, maar ook het motiveren van besluiten. Bestuurders gaan zichtbaarder opereren en op alle niveaus hebben we antennes om signalen uit de samenleving op te vangen.

We streven naar dienstverlening die klantvriendelijk, transparant en efficiënt is georganiseerd, waarbij zaken zowel via de balie, de website of de telefoon geregeld kunnen worden. Dienstverlening is niet alleen het visitekaartje van de gemeente, maar het draagt ook bij aan de realisatie van de beleidsdoelen van de gemeente.

We willen een sterke speler zijn in de regio Drechtsteden. De regio is voor ons van groot belang om onze doelen te behalen. Naast de regio Drechtsteden hebben we nog diverse samenwerkingspartners. Hierdoor is de "netwerksamenwerking" de afgelopen jaren in intensiteit en complexiteit gegroeid. We dienen vanuit een sterke visie te bepalen hoe en met welke verbonden partijen we willen en moeten samenwerken om onze doelen effectief en efficiënt te kunnen blijven behalen.

6.2 Wat willen we bereiken?

Kerndoelstelling	Doelstelling
6. Zwijndrecht is een moderne en samenlevingsgerichte gemeente	6.1 We behartigen de belangen van onze inwoners bedrijven en partners goed.
	6.2 We streven naar excellente dienstverlening.

6.3 Wat gaan we daarvoor doen?

<i>Speerpunten & nieuw beleid</i>	Activiteiten 2017 – 2018
6.1 a. Tevredenheidsmeting/ bevordering vertrouwen	Samenlevingsgericht werken is een belangrijk uitgangspunt. We komen met een samenhangend programma voor het verbeteren van het vertrouwen. We ontwikkelen een nieuwe manier om vertrouwen te meten.
6.1 b. Communicatie	We geven een impuls aan de communicatie over onze doelstellingen, bijvoorbeeld door publicatie van toegankelijke informatie over de begroting. We informeren onze inwoners over belangrijke resultaten (bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid, vertrouwen, betaald parkeren, afvalinzameling, Viverra, jeugdzorg, et cetera).
6.1 c. Regionale samenwerking	We brengen en houden de gemeenteraad zodanig in positie dat hij actief kan meewerken en in staat is maximaal gebruik te maken van zijn beschikbare sturings- en beïnvloedingsmogelijkheden.
6.2 Dienstverlening	- We stellen steeds meer producten digitaal beschikbaar. - We passen de website permanent aan aan de vraag van de klant. - We monitoren het gebruik van moderne communicatiemiddelen (mobiele apparaten, sociale media, WhatsApp, chat, enzovoort). - We verstevigen de beschikbaarheid van expertise in specialistische domeinen als Basisregistratie Personen (BRP), Burgerlijke Stand, APV en Bijzondere Wetten.

<i>Reguliere taken</i>	
<i>Bij doel 6.1 Bestuur:</i> - We onderzoeken een laagdrempelige manier om meer (en beter) te communiceren met onze inwoners, instellingen en bedrijven. - We ondersteunen vrijwilligers waar we kunnen (zie Programma 2). - We werken effectief en efficiënt. - We stellen capaciteit ter beschikking ten behoeve van bovenlokale en regionale taken. <i>Bij doel 6.2 Dienstverlening:</i> - We passen de dienstverlening aan aan de veranderingen in de samenleving en wet/regelgeving. - We toetsen en verlenen vergunningen integraal en adequaat en verwerken meldingen volgens vastgestelde protocollen. - We houden toezicht op vergunningplichtige zaken en treden handhavend op indien dat van belang is. - Vanaf 2018 gaan we over op permanente monitoring middels 'Klant Signaal Management'.	

De herzieningen in de BBV schrijven eveneens voor dat gemeenten een basisset van beleidsindicatoren moeten hanteren. Een van de verplichte beleidsindicatoren heeft betrekking op de overhead en wordt in onderstaand overzicht getoond. Er is voor gekozen om het volgende overzicht van verplichte beleidsindicatoren te tonen in dit onderdeel.

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting (2015)*	2018	2021	bron
Bij doelstelling 6.1 Bestuur				
Formatie (Fte per 1.000 inwoners)	4,62	4,63	4,66	Begroting
Bezetting (Fte per 1.000 inwoners)	4,33	4,33	4,33	Begroting
Apparaatskosten (Kosten per inwoner)		€ 490	€ 499	Begroting
Externe inhuur (Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur)		9,0%	9,3%	Begroting
Overhead (% van de totale lasten)		9,32%	9,4%	Begroting
Vertrouwen in de gemeente (rapportcijfer)	6,4	6,5	>	Monitor**
Bij doelstelling 6.2 Dienstverlening				
Waardering ondernemers algehele gemeentelijke dienstverlening (1-10)		>	>	
Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening (score 1-10)	8,2	>	>	

* www.waarstaatjegemeente.nl

** Monitor Communicatie en Bestuur

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
Bij doelstelling 6.1: GRD	Door het uitvoering geven aan de groeiagenda en het regionaal Meerjarenprogramma (rMJP) draagt de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden onder andere bij aan de volgende doelstellingen van Zwijndrecht: versterken vestigingsklimaat bedrijven, verbeteren bereikbaarheid (mobiliteit), aansluiting onderwijs op bedrijfsleven, verbetering woonmilieus	Risico: bestuurlijk en financieel Kans: laag
Bij doelstelling 6.2: Dienstverlening Drechtsteden / OCD /GBD	Dienstverlening Zwijndrecht werkt nauw samen met Dienstverlening Drechtsteden, Dienstverlening Papendrecht en het Smart Datacentrum van de Belastingdienst Drechtsteden in Sliedrecht (waaronder ook het Onderzoekscentrum Drechtsteden valt). We werken in dezelfde systemen en harmoniseren onze werkwijzen. We ontwikkelen samen, delen specialismen, bieden onderlinge ondersteuning en voeren activiteiten voor elkaar uit (bijvoorbeeld telefonie). Dienstverlening Zwijndrecht wil een sterke speler zijn in de regio en een actieve bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van de kwaliteit van dienstverlening en basisregistraties in het netwerk van de Drechtsteden.	Risico: bestuurlijk en financieel Kans: laag

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

6.4 Wat mag het kosten?

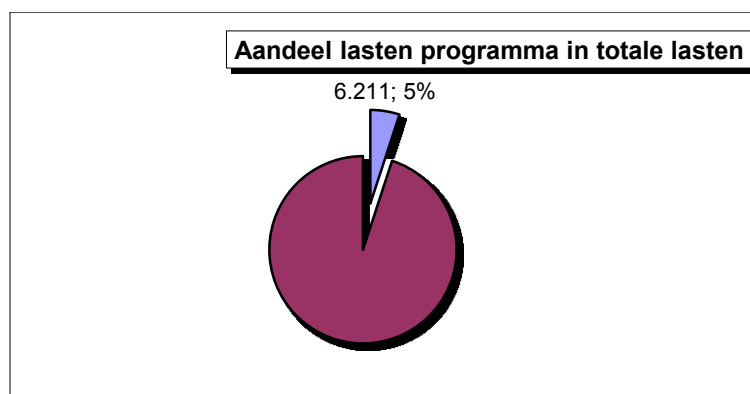
Meerjarig beeld

Programma 6 Bestuur en Dienstverlening	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
420 Algemeen Bestuur	-1442	10	-1.432	-923	0	-923	-922	0	-922	-924	-925	-925
440 Dagelijks Bestuur	-1827	2	-1.825	-1302	4	-1.298	-937	0	-937	-934	-934	-934
445 Ondernemingsraad	-45	0	-45	-41	0	-41	0	0	0	0	0	0
470 Beleidsontwikkeling daadkrachtig Bestuur	-1330	23	-1.307	-1311	0	-1.311	-1.399	0	-1.399	-1.406	-1.406	-1.406
500 Gemeentewinkel	-3.402	158	-3.244	-1.759	26	-1.733	-1.697	24	-1.673	-1.572	-1.457	-1.532
505 Omgevingsvergunning	-1.137	410	-727	-846	400	-446	-868	428	-440	-453	-456	-460
520 Leges	-372	875	503	-419	944	525	-388	850	462	304	286	286
Resultaat voor bestemming	-9.555	1.478	-8.077	-6.601	1.374	-5.227	-6.211	1.302	-4.909	-4.985	-4.892	-4.971
Mutaties reserves	0	63	63	0	49	49	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-9.555	1.541	-8.014	-6.601	1.423	-5.178	-6.211	1.302	-4.909	-4.985	-4.892	-4.971

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

De bij dit programma behorende investering treft u aan vanaf pagina 152.

7 Programma Wonen & Bouwen

7.1 Inleiding

De belangrijkste opgaven op het terrein van de volkshuisvesting zijn enerzijds het toevoegen van woningen aan het duurdere segment en anderzijds de sociale voorraad in relatie tot de leefbaarheid. Dit alles om een meer evenwichtige bevolkingssamenstelling te creëren wat vervolgens een positieve invloed heeft op voorzieningen en leefbaarheid. Een andere ontwikkeling is dat steeds meer mensen die voorheen in aanmerking kwamen voor residentiële opvang langer thuis moeten wonen met ambulante begeleiding en de opvang van statushouders met voorrang.

De opgaven op het gebied van het beheer van het gemeentelijk vastgoed liggen ook dit jaar bij multifunctioneel gebruik en duurzaamheid. Door onze accommodaties efficiënter te gebruiken kan de bezettingsgraad worden verhoogd, met meer maatschappelijk rendement als gevolg. Vastgoed dat niet tot de kernportefeuille behoort en dat leegstaat kan worden afgestoten. Ook hier ligt een belangrijke opgave voor dit jaar (o.a. de leegstaande scholen aan de Rembrandtstraat, Buizerdstraat en het Slagveld).

Een tweede belangrijke opgave voor komend jaar is het verder reduceren van het energieverbruik van het gemeentelijk vastgoed. We willen blijven investeren in het verder verduurzamen van onze accommodaties. Het gemeentelijk vastgoed verbruikt veel minder energie dan in 2013. Eind 2016 daalde het energieverbruik van het vastgoed in eigen beheer met 14% ten opzichte van 2013. Op gas werd 21% bespaard en op elektra 4%.

7.2 Wat willen we bereiken?

Kerndoelstelling	Doelstelling
7. Zwijndrecht is een vitale en leefbare gemeente waar mensen met plezier kunnen wonen en werken.	7.1 We dragen zorg voor een goede aansluiting van het gemeentelijk vastgoed bij de huidige en toekomstige wensen van de gebruikers.
	7.2 We dragen zorg voor passende onderwijshuisvesting waardoor schoolbesturen kwalitatief en toegankelijk onderwijs kunnen bieden.
	7.3 We stimuleren burgerbetrokkenheid en de sociale cohesie in de wijken en buurten.
	7.4 We kennen een evenwichtige bevolkingssamenstelling en kwalitatieve woningvoorraad en woonomgeving.

7.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
7.1 Gemeentelijk vastgoed	Concrete activiteiten in 2018: - Implementatie beleidslijnen vastgoed; - Opstellen complex strategieën voor onze panden; - Er wordt een vervolg gegeven aan de inventarisatie van het gemeentelijk vastgoed (bezetting en gebruik in beeld). Voor de huisvesting van de Kledingbank hebben wij bij de Kadernota 2018 budget aangevraagd; - Wij starten met het actualiseren van de huurovereenkomsten; De afgelopen periode zijn tien panden onderzocht op energetische verbeteringen. Van de panden waar uit onderzoek is gebleken dat het

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
	zinnig is duurzaam te investeren, is een planning gemaakt van de desbetreffende werkzaamheden, de uitvoering hiervan valt deels in 2018.
7.2 Onderwijshuisvesting	In het kader van onze zorgplicht voor passende onderwijshuisvesting zullen we in 2018-2019 moeten gaan investeren in een aantal oudere schoolgebouwen in Zwijndrecht. We zijn in gesprek met de schoolbesturen over mogelijke volledige doordecentralisatie om uitvoering te geven aan de opgaven waar we voor staan op dit gebied.
7.4 Evenwichtige bevolkingssamenstelling	Een evenwichtige bevolkingssamenstelling was, is en blijft een belangrijk aandachtspunt. Dit aandachtspunt nemen we ook nadrukkelijk mee in de regionale Woonvisie en de lokale uitvoeringsparagraaf. We zien dat in gebieden waar de leefbaarheid nu al onder druk staat, deze druk wordt vergroot door processen als langer thuis wonen, en huisvesting van statushouders. Hiertoe maken wij ook (regionale en lokale) afspraken met woningbouwcorporaties (PALT). We hanteren een activerend aansturingsbeleid richting de woningcorporaties. We blijven met de corporaties plannen maken om concentraties van problemen in de buurten Kort Ambacht en Noord aan te pakken. Om tot een meer evenwichtige bevolkingssamenstelling te komen, richten wij ons vanuit ruimtelijk perspectief op een woningvoorraad met een woningaanbod in het midden en duurdere segment. Nu de woningmarkt weer aantrekt zijn er meer mogelijkheden. Regionale afstemming op het gebied van beleid en woningbouwplanning is nodig; één Drechtstedelijk woonbeleid is noodzakelijk. In de lokale paragraaf is ruimte om de ambities naar Zwijndrecht te vertalen en in te spelen op wat in deze gemeente nodig is om tot meer evenwicht te komen. Daarnaast vindt continue afstemming plaats en monitoring van ontwikkelingen in de voorraad en plannen. Ook zal er nadrukkelijk aandacht zijn voor het langer zelfstandig thuis wonen. Via het Ruimtelijk Intake Team beoordelen we initiatieven. Voor wat betreft de kwaliteit zal aandacht blijven worden gevraagd voor de afspraken die gemaakt zijn in het Convenant Kwaliteit Nieuwbouw Drechtsteden. Hierin zijn naast levensloopbestendigheid, ook milieu en duurzaamheid belangrijke items. Ook de ambities uit de energievisie om in 2050 energieneutraal te zijn, worden meegenomen in ontwikkelingen in de Zwijndrechtse woningvoorraad. Tot slot continueren we het verstrekken van startersleningen.

<i>Reguliere taken</i>	
Bij doel 7.1: Onderhoud gebouwen: Aan de hand van meerjarige onderhoudsplanningen (MJOP's) onderhouden we het gemeentelijk vastgoed. Met behulp van op te stellen complexstrategieën bepalen we voor welke gebouwen het verstandig is te investeren in duurzame maatregelen. Wanneer de investering rendabel lijkt wordt voor dat pand gestart met een onderzoek naar energiebesparende duurzame maatregelen. Deze onderzoeksresultaten leggen we naast de meerjarige onderhoudsplanningen van het desbetreffende pand om tot een verduurzamingsplanning te komen. Belangrijke verbeterlagen op het gebied van duurzaamheid voor 2018 zijn: - aanbrengen van LED verlichting op diverse locaties. - het plaatsen van dubbelglas in sporthal Den Dam en in het Multifak gebouw. - het vervangen van de luchtbehandelingskasten van de Develhal. Verder zal de komende periode de akoestiek in sporthal Den Dam worden verbeterd. Bij doel 7.4: Startersleningen: Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting *	2018	2021	bron
Bij doelstelling 7.4 kwalitatieve woningvoorraad + evenwichtige bevolkingssamenstelling				
Gemiddelde WOZ waarde (* € 1.000) (2016)	167	180	184	CBS
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen) (2013)	2,2	>	>	basisregistratie adressen en gebouwen
Demografische druk % (2017)	62,0	=	=	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden in € (2017)	797	796	≤	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden in €	827	826	≤	COELO

* www.waarstaatjegemeente.nl (jaar van meten)

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
GRD	De <i>Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden</i> draagt bij in dit programma door het opstellen van een regionaal ruimtelijke structuurvisie, een regionale woonvisie, een regionaal woningbouwprogramma en een regionaal woonruimteverdelingsbeleid.	Risico: bestuurlijk Kans: laag

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

7.4 Wat mag het kosten?

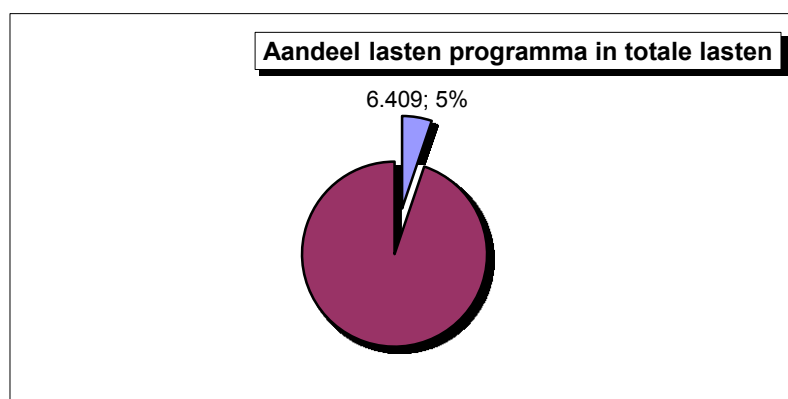
Meerjarig beeld

Programma 7 Wonen en Bouwen	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
110 Beheer vastgoed	-3.150	19	-3.131	-3.020	38	-2.982	-2.585	313	-2.272	-2.305	-2.297	-2.287
111 Uitvoering vastgoed	-1.619	1.156	-463	-633	1.157	524	-636	1.151	515	549	549	549
115 Onderwijshuisvesting	-2.768	86	-2.682	-2.306	63	-2.243	-2.267	63	-2.204	-2.367	-2.342	-2.315
220 Wijkgericht werken	-765	57	-708	-694	54	-640	-549	54	-495	-499	-496	-494
365 Gemeentelijke leningen	-194	173	-21	-162	239	77	-157	53	-104	-101	-99	-97
370 Wonen regulier	-449	74	-375	-169	72	-97	-218	1	-217	-218	-219	-220
Resultaat voor bestemming	-8.945	1.565	-7.380	-6.984	1.623	-5.361	-6.412	1.635	-4.777	-4.941	-4.904	-4.864
Mutaties reserves	-215	198	-17	-122	282	160	-172	181	9	61	60	59
Resultaat na bestemming	-9.160	1.763	-7.397	-7.106	1.905	-5.201	-6.584	1.816	-4.768	-4.880	-4.844	-4.805

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

De bij dit programma behorende investering treft u aan in de financiële begroting vanaf pagina 152.

8 Programma Inrichting van de gemeente

8.1 Inleiding

We vinden het belangrijk dat de openbare ruimte van goede ruimtelijke kwaliteit is én aansluit bij de behoeften van onze bewoners, bedrijven en partners. Met investeringsprojecten hebben we, afhankelijk van het type project, de mogelijkheid een deel van de openbare ruimte opnieuw in te richten. We gaan het gesprek aan met bewoners en bedrijven om waar mogelijk tegemoet te komen aan de wensen. Er zijn hierbij twee typen projecten te onderscheiden, namelijk "Grote Aanpak" en "Herinrichting". Bij een "Grote Aanpak" is de intentie om zoveel mogelijk de bestaande situatie te vervangen met nieuwe materialen. Als er aanleiding is om een herinrichtingsproject te organiseren, bijvoorbeeld naar aanleiding van verkeerskundige knelpunten, vindt er automatisch ook een grotere vorm van participatie plaats.

Voorafgaand aan het project schatten we in op welke manier het beste vorm gegeven kan worden aan dit participatietraject. Ook denken we na over de juiste manier van communicatie. Dit kan per project verschillen. Een belangrijke vraag hierbij is dus of er sprake is van een "Grote Aanpak" of van een "Herinrichting". Bij de lopende projecten en de geplande projecten werken we volgens deze methode.

8.2 Wat willen we bereiken?

Kerdoelstelling	Doelstelling
8. Zwijndrecht is een groene, leefbare, duurzame en veilige gemeente waar mensen met plezier kunnen wonen en werken.	8.1 We streven naar een verbetering in de ruimtelijke kwaliteit.
	8.2 Met betrekking tot de bouwgrondexploitatie geven we gecontroleerd en verantwoord uitvoering aan beleidsvoornemens.
	8.3 We begeleiden ruimtelijke projecten en gebiedsontwikkelingen.

8.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunten & nieuw beleid	Activiteiten 2018 – 2019
8.1 Bewegen en recreëren in het groen	- Polder Hooge Nesse exploiteren we samen met onze maatschappelijke partners, waarbij <i>bewegen in het groen</i> een belangrijke plaats kent. Voor de inrichting en de exploitatie hebben wij via de Kadernota 2018 budget aangevraagd. Het beheer van het Develbos dragen we over aan Staatsbosbeheer. We borgen daarmee dat het Develbos ook in de toekomst volop door recreanten kan worden gebruikt. De laatste fase van het Polder Buitenland gaat in uitvoering, er komen onder andere nieuwe recreatieve verbindingen, een natuurlijke speelpolder, een uitkijkpunt en landbouw krijgt een plek in de polder. - U heeft de Waalvisie vastgesteld en wij hebben via de Kadernota 2018 voor de uitvoering hiervan budget aangevraagd. - We blijven ons inzetten op het verbinden van stad naar land voor recreanten. - Vanuit onze rol binnen de Land Inrichtingscommissie dragen wij het beheer van het Waalbos en Donckse Velden (Ridderkerk) over

<i>Speerpunten & nieuw beleid</i>	Activiteiten 2018 – 2019
	aan Staatsbosbeheer. Met het Waalbos is in totaal 185 hectare groen en water beschikbaar voor natuurliefhebbers, wandelaars en fietsers.
8.1 Spoor	De veiligheid op en buiten het rangeerterrein Kijfhoek en het doorgaande spoor zijn en blijven speerpunt. Samen met de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid en de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid houden we toezicht op de naleving van de veiligheidsvoorschriften op het rangeerterrein. Daarbij maken we concrete stappen om de bereikbaarheid voor hulpdiensten van wagons met gevaarlijke stoffen te verbeteren. We blijven actief in het landelijk netwerk dat zich richt op de totstandkoming van wetgeving voor rangeerterreinen. Wat het doorgaande spoor betreft richten we ons op het realiseren van veiligheidsmaatregelen aan het spoor (korte termijn). We benutten ons landelijk netwerk om de veiligheidswinst door de aanleg van infrastructuurle werken, zoals de Boog bij Meeteren, te "verzilveren" (middellange termijnmaatregelen). Bovendien zetten we in op verdere risicoreductie. Daarom lobbyen we om LPG van het spoor te halen. Daarbij kan binnenvaart een volwaardig en veiliger alternatief zijn. Voor zowel het rangeerterrein als het doorgaande spoor geldt, dat afgesproken en vergunde risicoplafonds niet worden overschreden.

<i>Reguliere taken</i>	
<i>Bij doelstelling 8.1:</i> In de structuurvisie “Zwijndrecht, de ondernemende tuinstad” kiest Zwijndrecht voor de versterking van een de eigen identiteit en verhoging van de ruimtelijke kwaliteit. Zoals in de hiervoor beschreven speerpunten, doen we dit onder meer door een versterking van onze groenstructuur, recreatie- en natuurwaarden. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan belangrijke projecten als de ontwikkeling van de woningbouwprojecten Euryza, Voorzieningencluster Heerjansdam en de Onderdijkse Rijkweg/Zuidelijke Driehoek en het bedrijventerrein Bakestein. (Zie Paragraaf Grondbeleid.) De kwaliteit van ons milieu blijft een belangrijke plaats innemen op onze agenda. De thema's zoals lucht en geluid hebben onze voortdurende aandacht, waarbij wij veiligheidsrisico's als speerpunt hebben benoemd (zie hiervoor). Die delen van de gemeente die verouderd zijn hebben meestal een gevarieerde problematiek en vragen om een samenhangende aanpak. Dit betekent dat delen van Zwijndrecht moeten worden opgeknapt door en met bewoners, gemeentelijke partners en de markt. Wij kiezen voor een gefaseerde aanpak in de vorm van gebiedsontwikkeling waarbij meerdere doelen, fysiek en sociaal, in samenhang worden aangepakt. <i>Bij doelstelling 8.3:</i> Het gaat daarbij om projecten en ontwikkelingen die (nog) niet als grondexploitatie worden uitgevoerd, zoals op dit moment de bestuursopdracht gebiedsontwikkeling omgeving Veerplein en de mogelijke aanpassingen bij De Passage, of de verkoop van onroerend goed zoals bijvoorbeeld De Toorts en De Rank.	

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting *	2018	2021	bron
Niet van toepassing.				

* www.waarstaatjegemeente.nl (jaar van meten)

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
Omgevingsdienst ZHZ	De <i>Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid</i> verricht voor de gemeente adviserende, ondersteunende en uitvoerende werkzaamheden op het gebied van de zorg voor het milieu en het omgevingsrecht en programma's en voert projecten uit op het gebied van milieu en ruimte. De Omgevingsdienst voert voor de gemeente tevens een aantal wetten uit, zoals de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de Wet milieubeheer, de Wet geluidhinder, de Wet bodembescherming en de Wet milieugevaarlijke stoffen.	Risico: bestuurlijk Kans: laag
GRD	De <i>Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden</i> draagt bij aan dit programma door het opstellen van een regionaal programma voor geluidssanering, milieu en infrastructuur, een regionaal ISV-programma, en een meerjaren bodemsaneringsprogramma.	Risico: bestuurlijk Kans: laag
Landschapstafel IJsselmonde	De gemeenten op IJsselmonde werken samen op het gebied van regionaal groen, recreatie en de kwaliteit van het landschap rondom steden en dorpen. Deze samenwerking wordt vormgegeven door de <i>Landschapstafel IJsselmonde</i> . De landschapstafel IJsselmonde werkt met een uitvoeringsprogramma voor de komende vijf jaar en zet zich in voor projecten op het eiland IJsselmonde. Hierbij wordt uitgegaan van de groene ruimte in het buitengebied.	Risico: financieel Kans: midden
Natuur- en recreatieschap IJsselmonde	Het beheer van ons buitenstedelijk groen wordt anders georganiseerd. Twee van de zeven leden (provincie Zuid-Holland en de gemeente Rotterdam) zullen per 2018 uittreden. Daarover zijn in 2016 en 2017 afspraken gemaakt die zijn vastgelegd in overeenkomsten over de financiële bijdragen en milieu. De blijvende gemeenten nemen in 2017 een besluit over het NRIJ: het voornemen tot uittreden (besluit eind 2016) in te trekken zodat we als vijf gemeenten verder gaan met een gewijzigde GR NRIJ. De financiële risico's zijn globaal in beeld gebracht en door onderhandeling met de uittredende partijen tot een, naar oordeel van het AB NRIJ, acceptabel niveau gebracht. De teksten voor de gewijzigde regeling leggen wij nog in 2017 aan u voor ter besluitvorming.	Risico: financieel Kans: midden

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

8.4 Wat mag het kosten?

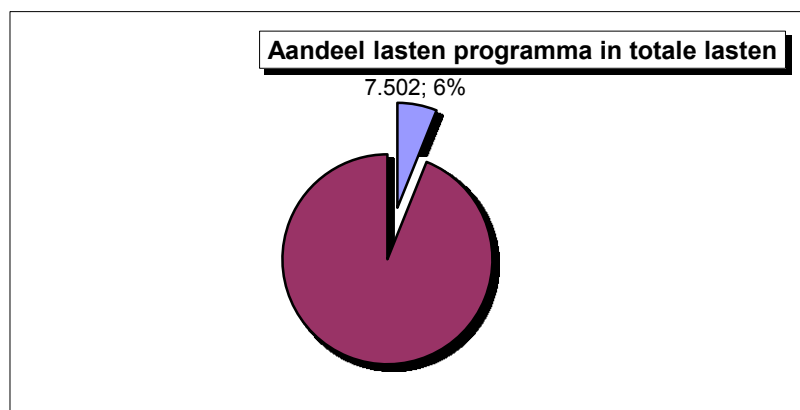
Meerjarig beeld

Programma 8 Inrichting van de Gemeente	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
120 Ruimtelijk beleid	-3757	2224	-1.533	-4530	3143	-1.387	-1.589	209	-1.380	-1.430	-1.430	-1.301
210 Ruimtelijke ordening	-882	292	-590	-529	198	-331	-503	198	-305	-308	-307	-309
230 Bouwgrondexploitatie	-4.322	2.556	-1.766	-4.713	4.713	0	-5.206	5.126	-80	-1	-1	-1
235 Projecten	-315	3.145	2.830	-262	10	-252	-205	10	-195	-170	-170	-170
Resultaat voor bestemming	-9.276	8.217	-1.059	-10.034	8.064	-1.970	-7.503	5.543	-1.960	-1.909	-1.908	-1.781
Mutaties reserves	-1.122	3.117	1.995	-1.340	1.540	200	-41	201	160	56	56	0
Resultaat na bestemming	-10.398	11.334	936	-11.374	9.604	-1.770	-7.544	5.744	-1.800	-1.853	-1.852	-1.781

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

De bij dit programma behorende investering treft u aan in de financiële begroting vanaf pagina 152.

9 Programma Openbaar gebied

9.1 Inleiding

Samen met verschillende partners werken we aan een leefbare gemeente, waar bewoners zich thuis voelen. De openbare ruimte speelt daarin een belangrijke rol; straten, pleinen, plantsoenen en parken. Op deze plekken ontmoeten bewoners en bezoekers elkaar. Deze plekken bepalen de identiteit van Zwijndrecht. We willen een uitnodigende openbare ruimte creëren, waar bewoners met plezier verblijven. Het is daarom belangrijk dat we invulling geven aan de wensen van de samenleving.

Naast invulling geven aan wensen, willen we risico's in de openbare ruimte beheersen en terugdringen. We focussen ons de komende jaren extra op de thema's groen, energie en grondstoffen, zonder afbreuk te doen aan de andere onderwerpen die ons leefklimaat (kunnen) beïnvloeden.

9.2 Wat willen we bereiken?

Kerdoelstelling	Doelstelling
9. Zwijndrecht is een aantrekkelijke en bereikbare gemeente die duurzaam, schoon, heel en veilig is.	9.1 We dragen zorg voor een duurzame, klantvriendelijk inzameling en verwerking van huishoudelijk afval, waarbij de maatschappelijke kosten aanvaardbaar en beheersbaar blijven.
	9.2 We dringen overlast door honden(-bezitters) terug en bieden voldoende gebruiksmogelijkheden voor honden(-bezitters).
	9.3 We brengen door het sturen van parkeergedrag, vraag en aanbod in evenwicht.
	9.4 We dragen zorg voor de bereikbaarheid van de havens en waterkerende werken.
	9.5 We bevorderen duurzame ontwikkelingen.
	9.6 We dragen zorg voor de kwaliteit en het functioneren van het rioolstelsel.
	9.7 We beheren en onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen.
	9.8 We zorgen dat de kwaliteit van de groenvoorziening, zoveel mogelijk aansluit bij de wensen van de bewoners.
	9.9 We zorgen dat de kwaliteit van de wegen, bruggen en openbare verlichting zoveel mogelijk aansluit bij de wensen van de bewoners.

9.3 Wat gaan we daarvoor doen?

<i>Speerpunten & nieuw beleid</i>	Activiteiten 2018 – 2019
9.1 Grondstoffenbeleid	- We geven uitvoering aan het beleid "inzameling en verwerking huishoudelijk afval". - Het beleid is gericht op het verbeteren van afvalscheiding (verhogen hoeveelheid gescheiden ingezamelde grondstoffen en reduceren van de hoeveelheid restafval) en op beheersing van de kosten. - In 2020 wordt 75% van ons huishoudelijk afval hergebruikt. - In 2020 produceert een inwoner van Zwijndrecht gemiddeld nog honderd kilo restafval per jaar. - In 2020 zijn de voorzieningen voor en het scheidingsgedrag van onze inwoners zodanig dat de kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval beter voorspelbaar en daarmee beter beheersbaar zijn.
9.5 Duurzame energieopwekking	Wij geven invulling aan de mondiale opgave om het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen door de energievraag te reduceren en het aandeel hernieuwbare energie te vergroten. Hiervoor nemen wij onze Energieagenda, die we eind 2017 ter vaststelling aanbieden, in uitvoering. Deze agenda heeft een nauwe samenhang met de Drechtstedelijke agenda. De Energieagenda vormt een uitwerking van de eerder door u vastgestelde Energievisie. Voor de uitvoering van de agenda zijn middelen benodigd. Voorlopig kan een deel van deze middelen worden voldaan vanuit bestaande budgetten. We verwachten dat we in het eerste kwartaal van 2018 met een aanvullende budgetvraag zullen komen om de agenda verder in uitvoering te nemen.
9.5 Natuur- milieueducatie	Via NME en duurzaamheidscommunicatie streven wij ernaar meer bewustwording en handelingsperspectief te realiseren. Hier ligt een duidelijke relatie met de ontwikkeling en exploitatie van polder Hoge Nesse.
9.5 Luchtkwaliteit	Samen met Drechtstedenpartners blijven we uitvoering geven aan maatregelen uit het <i>Programma Luchtkwaliteit Drechtsteden</i> . Daarbij bewaken en monitoren wij dat de luchtkwaliteit blijft voldoen aan wettelijke normen.
9.8 Onderhoud openbare ruimte, participatie	- Pak Aan!: Het stimuleren en faciliteren van bewonersinitiatieven in relatie tot de openbare ruimte - Monitoren kwaliteit: Blijven realiseren van de door u vastgestelde kwaliteitsdoelstellingen openbare ruimte. Via de kwaliteitsmonitor en de paragraaf kapitaalgoederen wordt u hierover jaarlijks geïnformeerd. - Communicatie: Het goed informeren van onze inwoners over werkzaamheden in de openbare ruimte. - Draagvlak: Het creëren van draagvlak voor werkzaamheden in de openbare ruimte middels participatie en communicatie. - Service: het afhandelen van meldingen binnen de hiervoor afgesproken servicenorm.

Reguliere taken	
<i>Bij doel 9.1 Afvalinzameling:</i> - Regie voeren over op de dienstverleningsovereenkomst met HVC. - Samen HVC voorlichting geven aan inwoners om aan afvalscheiding te (blijven) doen. - Uitvoeren van het beleid "inzameling en verwerking huishoudelijk afval". <i>Bij doel 9.2 Hondenoverlast:</i> - We zorgen voor voldoende gebruiksmogelijkheden voor hondenbezitters (beheer en onderhoud aan de losloop- en aanlijngebieden). <i>Bij doel 9.3 Parkeren:</i> - Het beperken van overlastgevende geparkeerde voertuigen (onder andere uitgeven parkeervergunningen, uitvoering geven aan het "grote voertuigen-beleid"). <i>Bij doel 9.4 Havens:</i> - Op basis van het havenbeheersplan plegen we onderhoud aan havens en waterkerende werken. <i>Bij doel 9.5 Milieu:</i> - We nemen onze energie-agenda in uitvoering Dit doen we samen met bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. - We voeren regie op de omgevingsdienst. - Regionaal wordt een nieuwe energiestrategie opgesteld waar wij actief bij betrokken zijn. - (Regionale) projecten om energiegebruik terug te dringen en schonere brandstof te gebruiken worden gecontinueerd zoals het energieloket en de activiteiten met en door Drechtse Stroom. <i>Bij doel 9.6 Riolering:</i> - We zorgen voor een goed functionerend rioolstelsel en doorlopen hierbij de belangrijke processen binnen de beheercycli. Dit varieert van het inspecteren van een deel van het rioolstelsel, het verhelpen van calamiteiten tot aan klein en groot onderhoud en tenslotte vervanging. <i>Bij doel 9.7 Begraafplaatsen:</i> - We verzorgen uitvaarten. - We beheren en onderhouden de gemeentelijke begraafplaatsen. <i>Bij doel 9.8 Groenvoorziening:</i> - We geven uitvoering aan het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) voor de groenvoorziening. - We zorgen, binnen de financiële kaders, voor een speelaanbod in de openbare ruimte dat aansluit bij de behoefte en tevens voldoet aan de veiligheidseisen. <i>Bij doel 9.9 Infrastructuur:</i> - We geven uitvoering aan het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) voor de bovengrondse civiele objecten zoals wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken (droog), et cetera.	

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting	2018	2021	bron
Bij doelstelling 1.1 Afval				
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner) (2014)	229	200	100	CBS
Bij doelstelling 1.5 Milieu				
Hernieuwbare elektriciteit (%) (2015)	0,9	>	>	RWS
Waardering algehele persoonlijke gezondheid (score 1-10)	-	≥	≥	
Bij doelstelling 1.9 Infrastructuur				
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een Motorvoertuig % (2015)	7,0	≤	≤	VeiligheidNL
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser % (2015)	12,0	≤	≤	VeiligheidNL

* www.waarstaatjegemeente.nl

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
Bij doelstelling 1.1: GR GEVUDO	De Gemeenschappelijke regeling GEVUDO (Gemeenschappelijke Vuilverwerking Dordrecht en omstreken) heeft tot doel het behartigen van aandeelhoudersbelangen van de deelnemers in NV HVC, in de ruimste zin des woords, en het daarbij uitoefenen van stemrecht in de aandeelhoudersvergaderingen van NV HVC.	Risico: financieel Kans: midden
Bij doelstelling 1.5: GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	De regeling wordt getroffen ter ondersteuning van de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten. Vanuit het Regionaal Meerjarenprogramma (Rmjp) worden diverse regionale activiteiten op het gebied van duurzaamheid uitgevoerd, evenals het opstellen van het regionale energiebeleid	
Bij doelstelling 1.8: GR Koepelschap Buitenstedelijk Groen	De <i>Gemeenschappelijke regeling Koepelschap Buitenstedelijk Groen</i> had aanvankelijk een brede doelstelling gericht op het beheer van groen en gezamenlijke beleidsontwikkeling. Door het ontstaan van andere samenwerkingen die ook actief sturen op ontwikkeling en aanleg van recreatiegebieden, is aan het bredere takenpakket van het Koepelschap beperkt invulling gegeven. Wat overbleef was vooral de financiële verevening tussen gemeenten die deelnemen aan een recreatieschap en de provincie. Deze is niet langer gewenst en werd als onnodig complex en ondoorzichtig ervaren. Daarom is door het Algemeen Bestuur en uw raad besloten en het Koepelschap in 2018 op te heffen.	<i>Financieel risico</i> <i>Kans: laag</i>
GR Drechtsteden	De <i>Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden</i> draagt bij aan dit programma door het opstellen van regionaal beleid en een uitvoeringsprogramma voor een regionaal verkeers- en vervoersplan, en een regionaal groenstructuurplan en uitvoe-	Risico: bestuurlijk Kans: laag

Verbonden partij	Bijdrage aan doelstellingen gemeente Zwijndrecht	Risico's
	ringsprogramma, waarin de hoofdlijnen van het regionaal beleid ten aanzien van de groene ruimte zijn vastgelegd. Het adviseren over en het ontwerpen en voorbereiden van civiel-technische werken alsmede het voeren van projectleiding en het houden van toezicht op de uitvoering van werken behoort tevens tot de werkzaamheden.	

Uitgebreide informatie over alle Verbonden partijen van de gemeente Zwijndrecht treft u aan in de betreffende paragraaf vanaf pagina 103.

9.4 Wat mag het kosten?

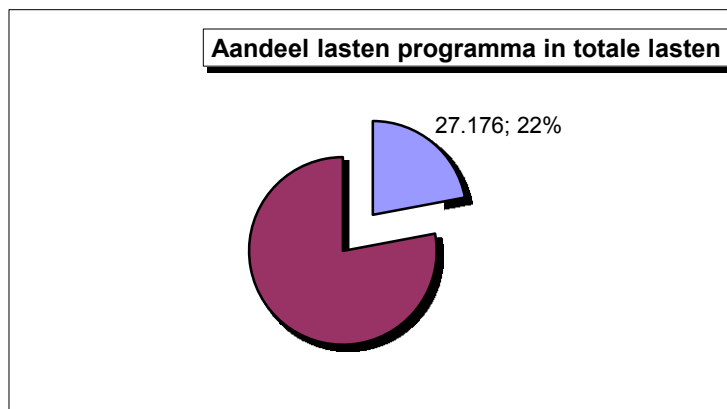
Meerjarig beeld

Programma 9 Openbaar Gebied	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
130 Afvalinzameling en Reiniging	-7.847	7.215	-632	-7.511	7.304	-207	-7.715	7.465	-250	-256	-251	-257
135 Hondenbeleid	-164	169	5	-118	179	61	-139	167	28	26	26	26
140 Begraafplaatsen	-1.089	757	-332	-833	862	29	-790	889	99	114	117	121
150 Groenvoorziening	-2.381	70	-2.311	-2.759	49	-2.710	-2.794	50	-2.744	-2.933	-2.805	-2.859
151 Uitvoering Groenvoorziening	-3.082	0	-3.082	-1.356	0	-1.356	-1.543	0	-1.543	-1.547	-1.538	-1.548
160 Infrastructuur	-5.725	566	-5.159	-5.647	90	-5.557	-5.673	48	-5.625	-5.709	-5.922	-6.134
161 Uitvoering Infrastructuur	-1.337	0	-1.337	-923	0	-923	-1.093	0	-1.093	-1.094	-1.090	-1.093
170 Riolering	-5.702	6.426	724	-5.556	6.804	1.248	-5.797	7.051	1.254	1.315	1.370	1.395
180 Parkeren	-556	611	55	-307	429	122	-297	335	38	-3	-63	-124
190 Havens	-345	63	-282	-332	53	-279	-324	53	-271	-277	-482	-480
200 Uitvoering beheerplannen	-33	0	-33	-262	0	-262	-65	0	-65	-65	-65	-65
530 Milieu regulier	-1.221	139	-1.082	-1.577	341	-1.236	-944	0	-944	-924	-926	-927
Resultaat voor bestemming	-29.482	16.016	-13.466	-27.181	16.111	-11.070	-27.174	16.058	-11.116	-11.353	-11.629	-11.945
Mutaties reserves	-462	1.616	1.154	0	997	997	-37	340	303	-25	-25	-37
Resultaat na bestemming	-29.944	17.632	-12.312	-27.181	17.108	-10.073	-27.211	16.398	-10.813	-11.378	-11.654	-11.982

- = Nadellig / + = Voordellig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

De bij dit programma behorende investering treft u aan in de financiële begroting vanaf pagina 152.

10 Financiën

Het onderdeel financiën bevat de activiteiten en de daaraan verbonden lasten voor de producten (taakvelden):

- Belastingen
- Beleggingen
- Onvoorzien
- Overige baten en lasten
- Algemene uitkering gemeentefonds

De bijbehorende baten zijn verwerkt onder de algemene dekkingsmiddelen. Het totaal bedrag van de lasten (voor bestemming) bedraagt € 1.248.000 en betreft de volgende producten:

- Belastingen	€ 360.000
- Precario	€ 492.000
- Beleggingen	€ 32.000
- Onvoorzien	€ 50.000
- Overige baten en lasten	€ 314.000

Hieronder gaan we in het kort in op de betreffende activiteiten.

Belastingen

Verreweg het grootste deel van bovengenoemd bedrag (€ 360.000) betreft onze bijdrage aan Gemeentebelastingen en Basisinformatie Drechtsteden (GBD) voor de waardering en afhandeling bezwaar en beroepschriften in het kader van de Wet onroerende zaken en de heffing en invordering van de Onroerende zaakbelastingen en de Precariorechten. Daarnaast betreffen de lasten ook een dotatie aan de voorziening dubieuze belastingdebiteuren.

Precario

De € 492.000 is opgebouwd uit verschillende kosten. Het betreft met name een doorbelasting van verschillende afdelingskosten voor het beheren van de precario (€ 52.000) en het deel dat wordt ingezet voor de tegemoetkoming in de woonlasten (€ 429.000). Deze tegemoetkoming wordt verrekend via de afvalstoffenheffing (zie ook Paragraaf Lokale heffingen).

Beleggingen

Zwijndrecht neemt met andere gemeenten deel in het aandelenkapitaal van instellingen met een zeker nut voor de gemeente, zoals nutsbedrijven (Eneco + Stedin, Oasen en Evides), de BNG en ROM-D. Onder deze post worden de rente lasten geraamd die zijn verbonden aan het houden van beleggingen.

Onvoorzien

Dit product bevat het budget voor onvoorziene uitgaven en bedraagt € 50.000. Er is voor gekozen om de post onvoorzien voor de begroting in zijn geheel op te nemen onder dit programma.

Overige baten en lasten

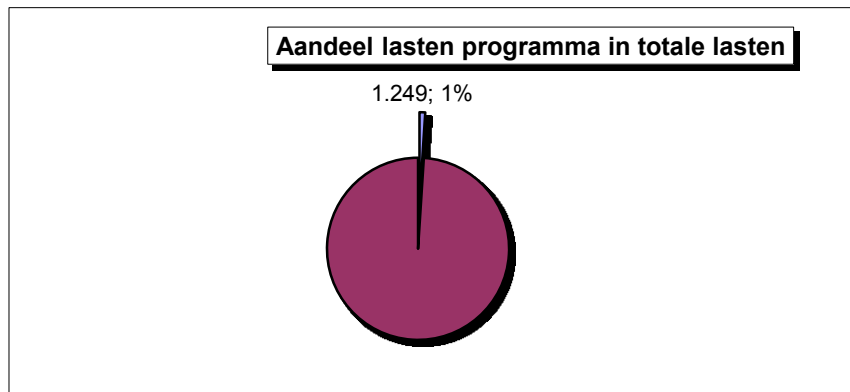
Dit product bevat overige baten en lasten, zoals stelposten, de verrekening met reserve Grote Projecten.

Onderdeel 10	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Financiën	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Bedragen x € 1.000												
540 Belastingen (lasten)	-897	0	-897	-837	0	-837	-852	0	-852	-865	-865	-865
545 Beleggingen (lasten)	-56	0	-56	-32	0	-32	-32	0	-32	-32	-32	-32
550 Onvoorzien	0	0	0	-50	0	-50	-50	0	-50	-50	-50	-50
560 Overige baten en lasten	-874	82	-792	-105	0	-105	-314	0	-314	-342	-332	-413
921 Algemene uitkering gem.fonds (lasten)	0	0	0	454	0	454	0	0	0	0	0	0
Resultaat voor bestemming	-1.827	82	-1.745	-570	0	-570	-1.248	0	-1.248	-1.289	-1.279	-1.360
Mutaties reserves	-1.121	674	-447	-479	0	-479	-257	0	-257	-282	-305	-328
Resultaat na bestemming	-2.948	756	-2.192	-1.049	0	-1.049	-1.505	0	-1.505	-1.571	-1.584	-1.688

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

Aandeel lasten (x € 1.000)

11 Algemene dekkingsmiddelen

Binnen de begroting bestaat er onderscheid tussen specifieke dekkingsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld opbrengsten voor ophalen afval, verstrekken van vergunningen, onderhouden van het riool, reisdocumenten etc.) hangen samen met een concreet beleidsveld en staan (indirect) opgenomen in de betreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting. De algemene dekkingsmiddelen onderscheiden zich van specifieke dekkingsmiddelen, doordat zij vrij aan te wenden zijn. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma (doel) gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen van de programma's 1 tot en met 9.

Het totaal bedrag van de algemene dekkingsmiddelen bedraagt € 79.621.000. Dit betreft circa 64% van de totale baten.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn ingedeeld naar voorgeschreven categorieën en weergegeven in onderstaand overzicht. Dit overzicht bevat de verbonden baten voor de producten:

- lokale heffingen (ongebonden heffingen)
- uitkering gemeentefonds
- dividend
- saldo van de financieringsfunctie (renteresultaat)
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Specificatie algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lokale heffingen (ongebonden)	11.128	11.053	11.033	11.146	11.146	11.146
Algemene uitkering	63.700	62.793	66.724	67.173	67.638	67.981
Dividend	1.500	1.308	1.315	1.315	1.315	1.315
Renteresultaat	2.725	494	549	802	915	943
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Saldo	79.053	75.648	79.621	80.436	81.014	81.385

Lokale heffingen

Gemeentebelastingen en Basisinformatie Drechtsteden draagt zorg voor heffing en invordering, en afhandeling bezwaar- en beroepsschriften van de Wet onroerende zaken, Onroerende zaakbelastingen en Precariobelasting. De baten van deze lokale heffingen worden op dit product geraamd. In de paragraaf lokale heffingen wordt een nadere toelichting gegeven op het beleid en de opbrengsten.

Uitkering gemeentefonds

Jaarlijks ontvangt elke gemeente volgens een bepaalde verdeelstelsel een uitkering uit het Gemeentefonds. De uitkering is bestemd voor de bekostiging van autonome taken van de gemeente, taken, die veelal dicht bij de burger liggen. Het verdeelstelsel is opgenomen in de Financiële verhoudingswet. In de verdeling wordt rekening gehouden met onderlinge verschillen in de kosten waar de gemeenten voor staan en met de draagkracht van de gemeenten (de belastingcapaciteit). Karakteristiek voor de algemene uitkering is dat elke gemeente vrij is in de besteding. De omvang van de algemene uitkering is voor de gemeenten een gegeven, maar de gemeente kan zelf bepalen aan welke

voorzieningen zij haar geld besteedt (eigen prioriteitenstelling). De groei of afname van het gemeentefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven (de netto gecorrigeerde rijksuitgaven). Eenvoudig gezegd: als het Rijk meer uitgeeft, dan neemt de omvang van het gemeentefonds toe. Geeft het Rijk daarentegen minder uit, dan neemt de omvang van het gemeentefonds af.

De mutaties uit de meicirculaire en de septembercirculaire 2017 zijn in de begroting en het meerjarenbeeld verwerkt.

De uitkering uit het Gemeentefonds bestaat uit:

- de algemene uitkering (de belangrijkste vrij besteedbare/afweegbare inkomstenbron voor de gemeente en wordt voornamelijk bepaald door beleidsvoornemens van de rijksoverheid).
- de integratie-uitkering Sociaal Domein (drie decentralisaties: Awbz naar Wmo, Jeugdzorg en Participatie).
- decentralisatie- en integratie-uitkeringen.

De totale uitkering uit het Gemeentefonds bedraagt:

	2018	2019	2020	2021
Saldo	66.723	67.173	67.637	67.981

Een onderdeel van de totale uitkering is het sociaal domein. Hieronder volgt een nadere uiteenzetting van het Sociaal domein:

Specificatie drie decentralisaties Sociaal domein	2018	2019	2020	2021
a. AWBZ naar de Wmo	5.745	5.666	5.653	5.682
b. Jeugdzorg	9.891	9.925	9.983	10.048
c. Participatiewet	4.888	4.741	4.648	4.588
Totaal	20.524	20.332	20.284	20.318

Dividend

Zwijndrecht neemt met andere gemeenten deel in het aandelenkapitaal van instellingen met een zeker nut voor de gemeente, zoals nutsbedrijven (Eneco + Stedin, Oasen en Evides), de BNG en ROM-D. Onder deze post worden de dividenden geraamd die zijn verbonden aan het houden van beleggingen. Naast de dividenden van bovengenoemde instellingen ramen we hier ook de garantstellingsprovisie van HVC.

Dividenden (bedragen * € 1.000)	Rekening 2016	Primaire begroting 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
N.V. Eneco + Stedin	1.149	1.109	1.109	1.119	1.119	1.119	1.119
Garantstellingsprovisie HVC	110	110	110	110	110	110	110
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	48	48	48	48	48	48	48
Winstuikering IBD	151	0	0	0	0	0	0
Waterbedrijf Evides	38	40	40	38	38	38	38
Saldo	1.496	1.307	1.307	1.315	1.315	1.315	1.315

Saldo van de financieringsfunctie (renteresultaat)

Dit product bevat het renteresultaat. Het saldo van de rentelasten (rente over langlopende geldleningen, kort geld en rentebijbeschrijving op een aantal voorzieningen) en de doorberekende rente aan investeringen.

Saldo van de financieringsfunctie (renteresultaat) (bedragen * € 1.000)	Rekening 2016	Primaire begroting 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Rente over langlopende geldleningen	-3.415	-2.994	-3.131	-3.611	-4.164	-4.448	-4.378
Rente kort geld	-85	-67	-85	-75	-73	-73	-95
Rente eigen financieringsmiddelen	-472	-408	-339	-562	-472	-548	-764
Totaal rentelasten	-3.972	-3.469	-3.555	-4.248	-4.709	-5.069	-5.237
Doorberekende rente investeringen	6.697	3.650	4.028	3.837	4.076	4.281	4.382
Saldo (renteresultaat)	2.725	181	473	549	802	915	943

De rente over langlopende geldleningen is in de eerste plaats gebaseerd op onze huidige leningen-portefeuille. Daarnaast hebben we rekening gehouden met de in de komende jaren te verwachten af te sluiten langlopende leningen. Dit om te voorzien in de oplopende financieringsbehoefte voor nieuwe investeringen.

Naast de rente voor lang geld financieren we tot de toegestane kasgeldlimiet met kort geld. Dit is aantrekkelijk omdat de marktrente hiervoor aanzienlijk lager is dan die voor lang geld. Voor nadere informatie hierover is te vinden in de paragraaf financiering.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Deze post is voor onze gemeente niet van toepassing.

Onderdeel 11 Algemene Dekkingsmiddelen	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
570 Belastingen (baten)	0	11.128	11.128	0	11.053	11.053	0	11.033	11.033	11.146	11.146	11.146
913 Beleggingen (baten)	0	1.500	1.500	0	1.308	1.308	0	1.315	1.315	1.315	1.315	1.315
914 Geldleningen en Garanties	0	2.725	2.725	297	197	494	370	179	549	802	915	943
922 Algemene uitkering gem.fonds (baten)	0	63.700	63.700	0	62.793	62.793	0	66.724	66.724	67.173	67.638	67.981
Resultaat voor bestemming	0	79.053	79.053	297	75.351	75.648	370	79.251	79.621	80.436	81.014	81.385
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	0	79.053	79.053	297	75.351	75.648	370	79.251	79.621	80.436	81.014	81.385

- = Nadelig / + = Voordelig

Bedragen x € 1.000

12 Overhead

Tot en met 2016 werden de overheadkosten (onder andere personeel, informatie, communicatie, huisvesting, financiën) verantwoord op kostenverdeelstaten en deze kosten werden vervolgens via verdeelsleutels (in Zwijndrecht op basis van productieve uren van de afdelingen) toegerekend aan de producten/programma's. In de begroting 2017 werd, vanwege de BBV-wijzigingen, het onderdeel Overhead ingevoerd.

In Onderdeel 12 *Overhead* worden de kosten van onder andere huisvesting, afdelingshoofden/team-leiders, bijdrage aan het SCD/OCD, gebundeld tot één onderdeel. Deze kosten worden dus niet meer doorbelast aan de afdelingen en als afgeleide daarvan aan hun producten. Dit betekent dat de kosten van de producten/programma's afnemen. Daar staan de kosten van de overhead op onderdeel Overhead tegenover; het is dus een verschuiving van programma's naar het onderdeel Overhead (per saldo budgettair neutraal).

Om het budgettair neutraal te kunnen laten verlopen is het wel nodig dat in de tariefstelling van de belastingen er extra comptabel rekening gehouden dient te worden met de overhead component. Om die reden zal er ook gewoon overhead en rente doorberekend moeten worden naar het grondbedrijf, de investeringen en de fiscale tarieven (dit gebeurt dan extra comptabel). Hiermee komt een eind aan de vele kostenverdelingen tussen programma's, wat de transparantie en budgetbeheersing ten goede komt.

Overhead

Voor 2018 is de overhead berekend op € 11.478.000. Ten opzichte van 2017 is er in 2018 circa € 455.000 minder aan overhead. Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door eenmalige aanpassingen in 2017. In 2017 waren er bij de afdeling Realisatie hogere salariskosten, hogere kosten bij Tractie en in verband met inhuur (hierover is in de Eerste bestuursrapportage 2017 gerapporteerd).

In de meerjarenraming (2019-2021) komt de overhead jaarlijks gemiddeld, het resultaat voor bestemming, uit op circa € 11.500.000.

Onderdeel 12 Overhead	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
004 Overhead	0	0	0	-11.923	221	-11.702	-11.478	52	-11.426	-11.520	-11.485	-11.425
Resultaat voor bestemming	0	0	0	-11.923	221	-11.702	-11.478	52	-11.426	-11.520	-11.485	-11.425
Mutaties reserves	0	0	0	0	620	620	0	385	385	385	346	292
Resultaat na bestemming	0	0	0	-11.923	841	-11.082	-11.478	437	-11.041	-11.135	-11.139	-11.133
- = Nadelig / + = Voordelig										Bedragen x € 1.000		

Voor de (verplichte) beleidsindicatoren wordt verwezen naar programma 6, pagina 34.

13 Vennootschapsbelasting

In 2015 is het wetsvoorstel modernisering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen aangenomen door de Tweede Kamer. Het achterliggende doel van het wetsvoorstel is het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Sindsdien is er voor gemeenten en provincies een vennootschapsbelastingplicht (hierna: Vpb-plicht). Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente verplicht vennootschapsbelasting te betalen over haar ondernemingsactiviteiten.

De inventarisatie van de ondernemingsactiviteiten is afgerond en hieruit is gebleken dat straatparkeren en bouwgrondexploitaties fiscale ondernemingen voor de vennootschapsbelasting zijn. Voor het straatparkeren is er een vrijstelling. Hieruit volgt dat alleen uit de bouwgrondexploitaties een vennootschapsbelastinglast volgt.

In samenwerking met de fiscalist zijn we tot een inschatting van de vennootschapsbelastinglast voor de komende jaren gekomen. Door verrekenbare verliezen is de eerste vennootschapsbelastinglast te verwachten in 2021 (circa € 10.000). Deze inschatting is zorgvuldig tot stand gekomen, maar nog niet met de Belastingdienst afgestemd. Daarnaast is de wet- en regelgeving nog in ontwikkeling en zijn er op landelijk niveau nog discussiepunten met de Belastingdienst. De definitieve aanslag kan afwijken van het nu ingeschatte bedrag.

Programmabegroting 2018 – 2021

PARAGRAFEN

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

De lokale heffingen kunnen worden onderscheiden in gebonden en ongebonden heffingen. Gebonden wil zeggen dat de besteding gerelateerd is aan een direct aanwijsbare tegenprestatie van de gemeente. Dit zijn retributies, ook wel rechten genoemd, (bijvoorbeeld leges, marktgeld, lijkbezorgingsrecht of reinigingsrecht) of bestemmingsheffingen (bijvoorbeeld afvalstoffenheffing en rioolheffing). Deze heffingen worden verantwoord op de betreffende gemeentelijke programma's en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Ongebonden lokale heffingen zijn zogenaamde zuivere belastingen, waar geen directe tegenprestatie tegenover staat. De opbrengsten hieruit kunnen door uw raad vrij binnen het werkterrein van de gemeente worden ingezet. Het gaat hierbij om de onroerendezaakbelastingen (OZB), precariobelasting en (van nature) de hondenbelasting. Deze heffingen zijn niet verbonden aan een inhoudelijk programma en behoren tot de algemene dekkingsmiddelen.

Deze paragraaf heeft betrekking op beide type heffingen en bevat conform de Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten de onderdelen:

- de uitgangspunten van het tarievenbeleid
- een overzicht van de geraamde opbrengst gemeentelijke heffingen
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen met betrekking op de kostendekkendheid en een toelichting op de uitgangspunten
- een aanduiding van de lokale lastendruk
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Naast bovenstaande verplichte onderdelen is de paragraaf uitgebreid met de volgende onderdelen:

- totaaloverzicht tarieven gemeentelijke heffingen 2016-2018
- ontwikkelingen en actualiteiten
- toelichting overige lokale heffingen (OZB, parkeer, binnenhavengelden, BIZ, hondenbelasting).

Uitgangspunten tarievenbeleid

Bij het opstellen van de begroting hebben we voor de berekening van de diverse tarieven en de daaruit voortvloeiende raming van de opbrengsten de uitgangspunten gehanteerd van de Kadernota 2018. Dit wil zeggen de volgende tariefsverhogingen:

- Hondenbelasting			
- Leges	}	1,40%	(Inflatie)
- Precariobelasting			
- Reinigingsrechten			
- Lijkbezorgingsrechten		2,80%	(Dubbele inflatie)
- Onroerende-zaakbelastingen (OZB)			
- <i>woningen</i>		1,40%	(1,4% inflatie en daarnaast technische correctie wegens 5,2% gemiddelde waardestijging)
- <i>niet-woningen</i>		1,40%	(1,4% inflatie en 1% gemiddelde waardedaling met daarnaast aanpassing ivm opslag Ondernemersfonds).
- Marktgeden		1,40%	(Inflatie. Daarnaast berekenen we, evenals in 2016, de stroomkosten door)
- Rioolheffing			
- <i>een - en meerpersoonshuishoudens (EPH en MPH)</i>		3,00%	Op basis van het nieuwe GRP 2018-2021
- Afvalstoffenheffing		1,30%	Op basis van huidige berekeningen wordt het tarief met de inflatie verhoogd. In verband met afrondingsverschillen komt het percentage uit op 1,3%. Zie tabel heffingen
- Parkeergelden en naheffings-aanslagen parkeerbelasting		0,00%	(Vooralsnog handhaving huidige tarieven)

Voor een nadere onderbouwing van alle heffingen verwijzen wij u naar de toelichting op de diverse heffingen, verderop in deze paragraaf.

Overzicht opbrengst gemeentelijke heffingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht, ingedeeld naar algemene dekkingsmiddelen (ongebonden heffingen) en de gebonden heffingen, met de geraamde opbrengst voor 2018 en 2017 evenals de werkelijk verantwoorde opbrengsten over 2016.

Totaaloverzicht opbrengst gemeentelijke heffingen (bedragen * € 1.000)

Heffingssoort	Rekening 2016	Primaire begroting 2017	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018
Algemene dekkingsmiddelen (ongebonden heffingen)				
Onroerende zaakbelastingen	9.681	9.644	9.644	9.621
Precariobelasting	1.447	1.409	1.409	1.411
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	11.128	11.053	11.053	11.032
Gebonden heffingen				
Afvalstoffenheffing	5.867	6.490	6.490	6.567
Rioolheffing	5.389	5.766	5.766	5.990
Hondenbelasting	169	179	179	167
Lijkbezorgingsrechten	757	862	862	879
Leges Vergunningverlening (bouwleges en apv)	433	421	421	449
Leges Publiekscontacten (inclusief rijksleges) *	852	881	923	829
Parkeergelden/belasting **	671	464	451	355
Binnenhavengeld	59	49	49	49
Marktgelden (vanaf 2014 inclusief stroomkostenvergoeding)	71	71	71	71
Bijdrage Investeringszone Groote Lindt	88	89	89	89
Reinigingsrecht	45	45	45	45
Subtotaal gebonden heffingen	14.401	15.318	15.345	15.491
Totaal heffingen	25.529	26.371	26.398	26.523

N.B.:

* Door het verlengen van de geldigheid van een paspoort van vijf naar tien jaar lopen de leges op reisdocumenten terug.

** De afname in opbrengst parkeergelden wordt veroorzaakt door het besluit in 2016 van het opschorten van het betaald parkeren te Walburg en per 1 september 2017 in het stationsgebied; de verwachte opbrengst parkeergelden loopt in 2018 verder terug.

In het begrotingsjaar 2018 is circa 15% van de inkomsten van de gemeente Zwijndrecht afkomstig uit lokale heffingen. De lokale heffingen vormen daarom een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen met betrekking tot de kostendekkendheid en een toelichting op de uitgangspunten

Het centrale uitgangspunt blijft, dat er gestreefd wordt naar maximale kostendekkendheid. Dit streven naar kostendekkendheid wordt gezien als de uitvoering van het uitgangspunt dat de "gebruiker betaalt". Anders wordt de rekening immers bij alle burgers neergelegd.

Zoals in de inleiding is gemeld, komen de opbrengsten van belastingen toe aan de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. Dit zijn onder meer de onroerendezaakbelasting, de precariobelasting en de hondenbelasting. Het criterium kostendekkendheid is hier niet aan de orde. De toelichtingen en uitgangspunten op deze belastingen worden daarom gegeven onder 'Toelichting op de overige lokale heffingen'.

De opbrengsten van de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de marktgelden, de lijkbezorgingsrechten, reinigingsrechten en de leges zijn niet vrij besteedbaar. Deze opbrengsten moeten aangewend

worden voor de gerelateerde prestaties. Hier geldt een wettelijke norm van maximaal 100% kostendeckendheid. De overhead is afzonderlijk inzichtelijk gemaakt. De overhead is opgebouwd uit een deel van de bedrijfsvoering en het deel van de afdeling. Deze kosten zijn afkomstig uit de kostenverdeelstaten. Bij de kostendeckendheid is gebruik gemaakt van de berekening zoals die is voorgeschreven door de commissie BBV. Deze berekening is echter samengesteld naar de nieuwe methodiek van taakvelden. Een taakveld bevat 1 of meerdere producten.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt geheven ter dekking van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. De heffing komt ten laste van gebruikers van percelen waarvoor de gemeente een inzamelverplichting voor huishoudelijk afval heeft. De heffing is afhankelijk van de omvang van het betreffende huishouden. Er worden twee tarieven gehanteerd, namelijk voor één- en meerpersoonshuishoudens (de ontwikkeling van de tarieven is te zien in het totaal overzicht gemeentelijke heffingen 2016 – 2018). Voor 2018 volstaat het om een tariefstijging van 1,4%, de inflatie, te hanteren.

Net als in 2017, wordt er in 2018 een tegemoetkoming in de woonlasten van € 22,- verstrekt, geldend voor elk huishouden dat op 1 januari 2018 belastingplichtig is voor de afvalstoffenheffing. Voor deze tegemoetkoming wordt een deel van de opbrengst van precario op kabels en leidingen ingezet.

Er is sprake van 100% kostendeckendheid. De opbrengst is weergegeven op basis van alleen de heffingen (in verband met BBV-voorschriften). De kostendeckendheid blijkt uit onderstaande berekening (in €):

Berekening kostendeckendheid

Kosten taakveld(en)	
- Kwijtschelding	585.000
- Ophalen	6.271.488
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	511.000
Netto kosten taakveld	6.345.488
Overige toe te rekenen kosten:	
- overhead bedrijfsvoeringskosten	102.233
- overhead afdeling	12.897
- storting in reserve Reiniging	108.078
Totaal overige kosten	223.208
Totale kosten	6.568.696
Opbrengst heffingen (exclusief de tegemoetkoming)	6.568.695
Dekking	100%

Gescheiden inzamelen

De gemeente heeft de inzameling van afval in de gemeente uitbesteed. Dit wordt verzorgd door HVC. De kosten, die HVC maakt voor de inzameling en verwerking van afval, worden doorberekend in het tarief.

De gedachte daarachter was dat door de bedongen taakstelling met HVC en het effect van ons afvalbeleid (meer gescheiden inzamelen, minder kosten voor verwerking restafval) zou leiden tot het kun-

nen beheersen van de kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Voor het gescheiden inzamelen van PMD (Plastic verpakkingen, Metalen verpakkingen en Drankpakken) lijkt dit resultaat op te gaan leveren, dat wil zeggen dat de opbrengst hiervan gestaag groeit. Overall zijn de totale lasten niet lager geworden.

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven ter dekking van de kosten van de gemeentelijke watertaken. Hieronder valt stedelijk afvalwater, hemelwater (regenwater) en grondwater. Rioolheffing wordt geheven van gebruikers van percelen van waaruit water direct of indirect wordt afgevoerd op de gemeentelijke riolering. Bij woningen is het tarief afhankelijk van de omvang van het huishouden. Vanaf 2017 gelden twee tarieven: huishoudens en niet-woningen. Het tarief voor de huishoudens is sinds 2017 gelijkgetrokken. Bij niet-woningen is het tarief gekoppeld aan het waterverbruik met een bedrag per gebruik van 250 m3.

Er is sprake van kostendekkendheid. Dit blijkt uit onderstaande berekening (in €):

Berekening kostendekkendheid

Kosten taakveld(en)	
- Riolering algemeen	3.634.193
- Rioolbemaling	523.590
- Baggeren en reinigen kolken	404.600
- Kwijtschelding	469.000
- Toerekening BTW	765.000
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	1.061.500
Netto kosten taakveld	4.734.883
Overige toe te rekenen kosten:	
- overhead bedrijfsvoeringskosten	404.549
- overhead afdeling	85.060
- onttrekking BTW aan voorziening	765.000
Totaal overige kosten	1.254.609
Totale kosten	5.989.492
Opbrengst heffingen	5.989.740
Dekking	100%

De gemeente koopt voor de rioleringszorg diensten of goederen in. Daarover betalen we BTW. Besloten is om vanaf 2016 deze BTW als kosten in de rioolheffing op te nemen. Conform de BBV wordt deze BTW extra-comptabel doorberekend in het tarief. Het gaat om een bedrag van € 765.000.

Door de notitie rente (wijziging BBV) is de rekenrente herberekend en aangepast. De kosten van de rioolheffing zijn gebaseerd op het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). In dit plan zijn de kosten voor de rioleringsvoorzieningen voor de komende vijftig jaar opgenomen. Door de aanpassingen van de rekenrente zijn de kapitaallasten aangepast.

Er vindt een correctie op de kapitaallasten plaats. Er wordt 25% in mindering gebracht op de kapitaallasten, omdat in het verleden gebleken is dat 25% van de geplande investeringen niet haalbaar blijken te zijn. Deze bedragen zitten nu in het totaal opgenomen.

Om al te grote schommelingen in de tariefstelling te voorkomen is een voorziening gevormd.

Bij eventuele overschotten of tekorten worden deze ten gunste of ten laste van de voorziening gebracht. Tot 2019 zal de voorziening oplopen tot circa € 2.400.000. En daarna zal de voorziening dalen tot circa € 1.900.000 in 2021.

Marktgelden

We kennen in Zwijndrecht twee weekmarkten, namelijk Heer Oudelands Ambacht en Winkelcentrum Walburg. De tarieven zijn bepaald naar ingenomen vierkante meters op het marktterrein. De marktmeester wordt ten dele ingezet in Zwijndrecht en voor het andere deel gedetacheerd bij de gemeenten Dordrecht en Hendrik-Ido-Ambacht.

De marktgelden worden geheven ter dekking van de kosten voor het beschikbaar stellen van marktlocaties op gemeentegronden.

Er is sprake van beperkte kostendekkendheid. Dit blijkt uit onderstaande berekening (in €):

Berekening kostendekkendheid

Kosten taakveld(en)	
- Energiekosten	10.000
- Overige kosten	6.338
- Inzet marktmeester	39.776
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	10.000
Netto kosten taakveld	46.114
Overige toe te rekenen kosten:	
- overhead bedrijfsvoeringskosten	34.971
- overhead afdeling	19.474
- BTW	0
Totaal overige kosten	54.445
Totale kosten	100.559
Opbrengst heffingen	61.000
Dekking	61%

Lijkbezorgingsrechten

De lijkbezorgingsrechten worden geheven ter dekking van de kosten van de openbare begraafplaatsen Jeroen Boschlaan, Munnikensteeg en Heerjansdam en het rouwcentrum Uranusstraat. Voor deze heffing is het uitgangspunt kostendekkendheid.

Er is sprake van gedeeltelijke kostendekkendheid. Dit blijkt uit onderstaande berekening (in €):

Berekening kostendekkendheid

Kosten taakveld(en)	
Loonkosten eigen personeel, inclusief inhuur	383.341
Overige ambtelijke kosten	47.973
Onderhoud beplanting	142.500
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	30.843
Exploitatiekosten van de 4 begraafplaatsen	185.760
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	145.781
Netto kosten taakveld	644.636
Overige toe te rekenen kosten:	
- overhead bedrijfsvoeringskosten	369.149
Totaal overige kosten	369.149
Totale kosten	1.013.785
Opbrengst heffingen	743.648
Dekking	73%

Reinigingsrechten

Het ophalen van afval bij niet-woningen, inclusief de heffing en invordering, is uitbesteed aan HVC. Uitgangspunt is dat dit kostendekkend gebeurt.

Bedrijven dienen zelf zorg te dragen voor het afvoeren van het afval en kunnen hiervoor een contract aangaan met een erkende afvalinzamelaar, waaronder HVC. Voor zover bedrijven weigeren hieraan mee te werken, geldt een door de raad vastgestelde verordening.

De uitvoering van deze verordening ligt bij HVC en geeft deze voor de gemeente geen directe opbrengst. Via een eindafrekening van HVC wordt per jaar wel het deel van de opbrengst van reinigingsrecht bepaald. Uit de begroting van HVC blijkt dat met de thans voorgestelde tarieven geen winst wordt gemaakt en daarmee kostendekkend is. De gemeente ontvangt een eventueel overschot of draagt bij in het tekort. Deze zullen worden verrekend met de egalisatiereserve reiniging.

De kosten voor het ophalen van bedrijfsafval zitten verwerkt in de totale bijdrage die aan HVC wordt betaald. Deze kosten zijn nog niet afzonderlijk inzichtelijk te maken. In overleg met HVC worden afspraken gemaakt om deze kosten wel inzichtelijk te krijgen.

Leges

Leges worden geheven voor door de gemeente verleende diensten. In de verordening zijn die verschillende diensten ondergebracht in 3 titels. Titel 1 betreft diensten met betrekking tot de algemene dienstverlening (voornamelijk publiekscontacten). In titel 2 staan de omgevingsvergunningen. En titel 3 bevat de dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijnen.

Waar dit in voorgaande jaren nog niet verplicht was voor de leges, bepalen de wijzigingen in de BBV nu dat per heffing de kostendekkendheid aangetoond moet worden. Alleen bij leges zijn de tarieven voor verschillende activiteiten in één belastingverordening geregeld, waardoor zich de vraag voordoet op welk niveau de kostendekkendheid moet worden getoetst. Het uitgangspunt daarbij is toetsing op verordeningenniveau, waarbij de geraamde lasten van alle benoemde activiteiten worden gedekt door de gezamenlijke baten uit de te heffen belastingen. De administratie is momenteel nog

niet zo ingericht dat hieruit de kostendekkendheid per titel blijkt. Wel is het mogelijk dat een titel wordt gekoppeld aan het totaal van het betreffende product. De kostendekkendheid wordt zo-
doende aangetoond op productniveau. Daarbij moet worden opgemerkt dat titel 3 besloten zit in ti-
tel 1. Dus voor titel 1 en 2 is een dekking van de kosten weergegeven.

Leges Publiekscontacten

Conform de uitgangspunten verhogen we de tarieven, waar mogelijk, met de inflatie van 1,4%. Een
deel van de tarieven wordt namelijk door het Rijk gemaximeerd. Dat is onder andere het geval bij de
reisdocumenten en bij de rijbewijzen. De gemaximeerde bedragen voor 2018 worden pas in het na-
jaar van 2017 bekend gemaakt.

De opbrengst van leges voor reisdocumenten en rijbewijzen kent een zekere golfbeweging. Door wij-
zigingen in de vervangingscyclus in het verleden is er voor beide producten sprake van een onmis-
kenbare fluctuatie in aanvragen en dito opbrengsten. Tot 2018 gaf dat hogere opbrengsten, vanaf
2018 dalen de opbrengsten. Daarbij komt dat sinds maart 2014 de reisdocumenten voor 18+ langer
geldig zijn (voorheen vijf jaar, sindsdien tien jaar). Vanaf het jaar 2019 (tot 2024) is hierdoor nage-
noeg iedereen in het bezit van een geldig reisdocument. Hierdoor wordt in deze periode vanaf 2019
een aanzienlijk lagere opbrengst van de leges voor reisdocumenten verwacht. Ook voor andere pro-
ducten (waaronder Burgerlijke Stand en Leges Overig) verwachten wij op termijn lagere opbrengsten
door rijksmaatregelen (deregulering).

Er is sprake van beperkte kostendekkendheid. Dit blijkt uit onderstaande berekening (in €):

Berekening kostendekkendheid Titel 1

Kosten taakveld(en)		
Loonkosten personeel	402.914	
Overige kosten	1.471.128	
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	0	
Netto kosten taakveld		1.874.042
Overige toe te rekenen kosten:		
- overhead afdeling	65.959	
- overhead bedrijfsvoering	368.876	
- BTW	0	
Totaal overige kosten		434.835
Totale kosten	€	2.308.877
Opbrengst leges	€ 829.000	
Dekking		36%

Leges Vergunningverlening (Omgevingsvergunning/APV en bijzondere wetten)

Voor de aanvraag van bouwvergunningen wordt leges geheven. Er wordt een staffel gehanteerd die
als grondslag dient voor het berekenen van het legesbedrag. De huidige staffel bestaat al geruime
tijd en wordt jaarlijks aangepast op de prijsindex. De huidige systematiek leidt tot een relatief vrien-
delijker legesbedrag voor de kleine verbouwingen en tegelijk een wat hoger tarief voor de grote pro-
jecten.

Er is sprake van beperkte kostendekkendheid. Dit blijkt uit onderstaande berekening (in €):

Berekening kostendekkendheid Titel 2

Kosten taakveld(en)	
Loonkosten personeel	796.491
Overige kosten	71.900
Inkomsten taakveld(en), excl heffingen	0
Netto kosten taakveld	868.391
Overige toe te rekenen kosten:	
- overhead afdeling	65.959
- overhead bedrijfsvoering	368.876
- BTW	0
Totaal overige kosten	434.835
Totale kosten	€ 1.303.226
Opbrengst WABO-leges	€ 448.500
Dekking	34%

Heffingen woonlasten (lokale lastendruk)

Tot de lokale woonlasten worden gerekend de onroerendezaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen bepalen het leeuwendeel van de gemeentelijke opbrengsten en bepalen daarmee ook grotendeels de lokale lastendruk.

In onderstaande tabel geven we de ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde (= de basis voor het berekenen van de OZB-aanslag) en de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in euro's weer over de laatste vijf jaren. Hier zijn voor de afvalstoffen- en de rioolheffing de voor dat jaar geldende tarieven opgenomen. Net als in 2017 zal in 2018 een tegemoetkoming in de woonlasten van € 22,- (per huishouden dat op 1 januari 2018 belastingplichtig is voor afvalstoffenheffing) worden verstrekt. In onderstaande tabel is het tarief afvalstoffenheffing vanaf 2016 weergegeven inclusief de tegemoetkoming in de woonlasten van de € 22,-.

De gemiddelde woonlast OZB is berekend door de gemiddelde WOZ-waarde te vermenigvuldigen met het gemiddelde tariefpercentage. In de kolom 2018 zijn de gevolgen van de belastingvoorstellen verwerkt.

Heffingen woonlasten (lokale lastendruk)						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gemiddelde WOZ-waarde	183.000	169.000	164.000	167.000	172.000	180.000
OZB-eigenaar	221,25	224,09	226,63	228,18	230,51	233,46
Afvalstoffenheffing	290,16	290,16	300,24	309,24	320,00	324,44
Rioolheffing-gebruiker	207,84	226,08	248,16	267,96	274,92	283,08
Ontwikkeling totale lastendruk	719,25	740,33	775,03	805,38	825,43	840,98
stijging/afname t.o.v. vorig jaar		2,93%	4,69%	3,92%	2,49%	1,88%
Heffingen woonlasten (lokale lastendruk) ten opzichte van vorig jaar						
	2014	2015	2016	2017	2018	
OZB-eigenaar	1,28%	1,13%	0,68%	1,02%	1,28%	
Afvalstoffenheffing	0,00%	3,47%	3,00%	3,48%	1,39%	
Rioolheffing-gebruiker	8,78%	9,77%	7,98%	2,60%	2,97%	
Ontwikkeling lokale lastendruk	2,93%	4,69%	3,92%	2,49%	1,88%	

Vergelijking met andere gemeenten

Om inzicht te krijgen in de hoogte van de woonlasten is het goed om een vergelijk met andere gemeenten te maken. Onderstaand overzicht is afkomstig uit het Coelo-onderzoek woonlasten 2017 en geeft een overzicht van de landelijke top tien gemeenten met de hoogste en laagste woonlasten.

Tabel Gemeentelijke woonlasten, meerpersoonshuishouden met eigen woning (euro per jaar)

Laagste tien

1 Littenseradiel	487
2 Binnenmaas	522
3 Hellevoetsluis	548
4 's-Gravenhage	549
5 Tilburg	563
6 Putten	568
7 Gooise Meren/Bussum	572
8 Alkmaar	572
9 Veenendaal	579
10 Nunspeet	580

Hoogste tien

1 Blaricum	1.211
2 Bloemendaal	1.205
3 Wassenaar	1.166
4 Bergen NH	1.061
5 Laren	1.059
6 Haarlemmerliede c.a.	1.026
7 Bodegraven-Reeuwijk	1.024
8 Nuenen c.a.	1.007
9 Gouda	1.006
10 Heeze-Leende	984

Meer informatie over de (verplichte) beleidsindicatoren en bijbehorende gegevens is te vinden op de website www.waarstaatjegemeente.nl.

Het volgende overzicht geeft een vergelijking ten opzichte van het gemiddelde van alle gemeenten in de provincie Zuid-Holland. De wijzigingen in de BBV schrijven dit overzicht voor. Deze verplichte beleidsindicatoren leiden tot dit overzicht:

(Verplichte) beleidsindicatoren	0-meting (2015)*	Zuid Holland (2016)*	2018	2020 **	bron
Gemiddelde WOZ waarde in €	164.000	194.000	180.000	183.000	Begroting 2018
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden in €	688	648	810	826	Begroting 2018
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden in €	776	718	841	858	Begroting 2018

* www.waarstaatjegemeente.nl (gegevens nog gebaseerd op 2016)

** Gebaseerd op een gemiddelde ontwikkeling van 1% per jaar

Kwijtscheldingen

Als een belastingplichtige als gevolg van financiële omstandigheden niet in staat is een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De regels voor het toekennen worden bepaald door de rijksoverheid. Deze regels komen erop neer dat kwijtschelding mag worden verleend aan belastingplichtigen die een inkomen hebben dat niet hoger ligt dan 90% van de bijstandsnorm. Gemeenten mogen hier in die zin van afwijken, dat deze inkomensgrens wordt verruimd naar 100% van de bijstandsnorm. Onze gemeente hanteert de zogeheten 100%-norm, wat betekent dat inwoners met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen. Er vindt ook een vermogenstoets plaats. Een groot deel van de kwijtscheldingen wordt geautomatiseerd getoetst. Het doel hiervan is om zo de administratieve lasten voor de burger te verminderen en de afhandeltermijnen te verkorten.

Gemeenten mogen zelf bepalen voor welke belastingen kwijtschelding wordt verleend. In onze gemeente verlenen wij kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing, de rioolheffing voor woningen en voor de eerste hond bij de hondenbelasting.

In de begroting hebben wij, op basis van de geraamde opbrengsten, rekening gehouden met een totaalbedrag van € 1.064.000 aan kwijtscheldingen. De stijging ten opzichte van 2016 houdt vooral verband met de verhoging van de tarieven voor de afvalstoffen- en rioolheffing.

De specificatie van de totale kwijtschelding 2018, evenals die van de werkelijke cijfers over 2016 en de begroting 2017 is als volgt:

Bedragen * € 1.000	Werkelijk 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Afvalstoffenheffing	529	560	585
Rioolheffing	449	441	469
Hondenbelasting	11	10	10
Totaal	989	1.011	1.064

Heffingen	2016	2017	2018	Mutatie	Opmerking
Onroerende-zaakbelastingen					
Tarief eigenaar woning	0,1374%	0,1346%	0,1297%		De hiernaast genoemde tarieven voor 2018 zijn gebaseerd op het doorberekenen van de 1,4% inflatie en de correctie voor de waardeontwikkeling op grond van de Wet Onroerende Zaken (woningen + 5,2% en niet-woningen - 1%). De tarieven niet-woningen zijn afgestemd met de geraamde opslag 2018 Ondernemersfonds.
Tarief eigenaar niet-woning	0,3143%	0,3206%	0,3226%		
Tarief gebruiker niet-woning	0,2524%	0,2575%	0,2633%		
Afvalstoffenheffing					
Tarief meerpersoonshuishoudens	€ 331,24	€ 342,00	€ 346,44	1,3%	Het voorstel is om de tarieven met 1,4% inflatie te verhogen. In verband met afrondingen kan het percentage iets afwijken.
Tarief eenpersoonshuishoudens	€ 302,88	€ 312,00	€ 316,08	1,3%	
Rioolheffing					
Tarief alle huishoudens	€ 267,96	€ 274,92	€ 283,08	3,0%	De 3% is op basis van het nieuwe GRP 2018-2021.
Tarief per 250 m³ voor niet-woningen	€ 267,96	€ 274,92	€ 283,08	3,0%	
Hondenbelasting					
Tarief 1ste hond	€ 69,00	€ 69,72	€ 70,68	1,4%	De tariefsverhoging betreft 1,4% inflatie. Het tarief bij een derde hond wijkt licht af, want het tarief moet deelbaar zijn door 12 (i.v.m. maandelijkse inning).
Tarief 2de hond	€ 99,72	€ 100,68	€ 102,12	1,4%	
Tarief 3de hond en verder, per hond	€ 126,12	€ 126,96	€ 128,76	1,4%	
Kennel	€ 321,60	€ 324,84	€ 328,80	1,2%	
Precariobelasting					
Kabels en leidingen	€ 1,73	€ 1,73	€ 1,73	0,0%	Het wetsvoorstel is goedgekeurd omtrent de landelijke afschaffing van precario voor kabels en leidingen op nutsbedrijven. De afschaffing gaat in vanaf 2022 en tot die tijd moet het tarief van 2016 gehanteerd worden. Voor het tarief niet-zijnde kabels en leidingen geldt de inflatie van 1,4%.
Niet-zijnde kabels en leidingen, zie tarieventabel bijgesloten bij de verordening					
Lijkbezorgingsrechten					
Zie de tarieventabel bij de verordening					Verhoging met 1,4% +1,4% extra inflatie. De kostendekkendheid bedraagt hierna voor 2018: 73%.
Leges vergunning en handhaving en publiekscontacten					
Diverse tarieven					Conform de uitgangspunten zullen de tarieven, waar mogelijk i.v.m. maximering vanuit het Rijk, met 1,4% inflatie worden verhoogd.
Parkeergelden/belasting					
Bedrag naheffingsaanslag	€ 56	€ 56	€ 56	ntb	De wettelijke norm voor de naheffingsaanslag zal voor 2018 worden gehanteerd.
Diverse parkeertarieven					
Marktgelden					
Tarief Meubelmaker per m² per kwartaal	€ 13,15	€ 13,28	€ 13,47	1,4%	Het voorstel is om de tarieven met 1,4% inflatie te verhogen en daarnaast de kosten van stroomverbruik door te berekenen.
Tarief Biesbos per m² per kwartaal	€ 14,68	€ 14,83	€ 15,04	1,4%	
Reinigingsrecht					Het voorstel is om de tarieven met 1,4% inflatie te verhogen.

Ontwikkelingen en actualiteiten

a. Macronorm OZB

Tot op heden is de maximale jaarlijkse stijging van de onroerendezaakbelastingen begrensd door de macronorm. Deze macronorm wordt overigens niet per afzonderlijke gemeente gehandhaafd. Overschrijding van deze norm op landelijk niveau kan wel leiden tot aanwijzingen. Voor 2017 was deze norm 1,97%.

Er waren plannen deze norm te vervangen door een woonlastennorm. Hierbij wordt jaarlijks een grens gesteld aan de stijging van de lokale heffingen. Echter voor 2018 is weer gekozen voor een macronorm. Inmiddels is de macronorm 2018 in de meicirculaire 2017 vastgesteld op 3,1%.

b. Precariobelasting op kabels, buizen en leidingen van nutsbedrijven

Op landelijk niveau heeft in 2017 besluitvorming plaatsgevonden over het afschaffen van precariobelasting op kabels, buizen en leidingen. Vanaf 2022 wordt de precario op kabels en leidingen afgeschaft. Tot die tijd moet het tarief 2016 worden gehanteerd. De precario op niet-zijnde kabels en leidingen staat los van deze besluitvorming.

Toelichtingen overige lokale heffingen

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De OZB zijn na de uitkering Gemeentefonds de belangrijkste inkomstenbron en bestaan uit een eigenarenbelasting voor zowel woningen als niet-woningen en een gebruikersbelasting voor de niet-woningen. De opbrengst vloeit naar de algemene middelen van de gemeente. De heffingsgrondslag is de waarde van de onroerende zaak, de WOZ-waarde. Deze waarde wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld met als waardepeildatum 1 januari van het jaar ervoor.

Voor 2018 is dit dus 2017, ofwel de waardeontwikkeling in 2016. Dit gebeurt op basis van de regels van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Vervolgens wordt de OZB berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

De maatstaf voor de berekening van de aanslag 2018 is de WOZ-waarde op 1 januari 2017. De WOZ-waardeontwikkeling over de periode 1 januari 2016 tot 1 januari 2017 is bekend. Voor woningen is de uitkomst een stijging van 5,2% en voor de niet-woningen een daling van 1%. De OZB-tarieven worden met de 1,4% inflatie verhoogd. Daarnaast vindt de correctie voor de gevolgen van de waardeontwikkeling plaats, zodat de gemiddelde aanslag met de 1,4% inflatie stijgt.

N.B.

In 2016 is besloten tot de invoering van het Ondernemersfonds. Hiervoor is een opslag opgenomen in de OZB-opbrengst van niet-woningen. In 2017 heeft een herberekening van de opslag plaatsgevonden. Dit leidde tot een aanpassing van de opslag. In het bepalen van het tarief 2018 niet-woningen is hiermee rekening gehouden.

Het ondernemersfonds is een constructie voor en door ondernemers, de gemeente blijft buiten de besluitvorming over bestedingen. De bestedingen zijn geheel vrij, zolang het een algemeen nut dient en de besluitvorming transparant verloopt. Het fonds draait als een pilot van drie jaar, met ingang van 1 januari 2016. Uit de evaluatie te houden medio 2018 moet blijken of er genoeg draagvlak is het fonds voort te zetten.

Parkeergelden/belasting

Op een aantal locaties in Zwijndrecht heffen wij parkeerbelasting. Om de betaling te voldoen kan de parkeerder een kaartje kopen bij de automaat of sinds 1 juni 2014 per mobiele telefoon afrekenen, waarbij tevens de daadwerkelijke parkeertijd (betalen per minuut) wordt doorberekend.

De parkeertarieven zijn sinds 2008 niet meer verhoogd. Gezien de inflatie is parkeren relatief goedkoper dan zes jaar geleden. Voor 2018 vindt eveneens geen tariefsverhoging plaats.

Per 1 juli 2016 is besloten tot het stopzetten van betaald parkeren bij Walburg. Bij het vaststellen van deze begroting wordt het afschaffen structureel doorgevoerd. En vanaf september 2017 is het betaald parkeren bij het Stationsgebied omgezet in een blauwe parkeerzone.

Binnenhavengeld

Binnenhavengeld wordt geheven van binnenschepen die gebruik maken van de haven. Deze heffing dient als vergoeding voor door de gemeente verstrekte diensten, waaronder het in stand houden van goed begaanbare havens.

Op 25 november 2014 heeft uw raad besloten de Verordening Binnenhavengeld met ingang van 1 januari 2015 in te trekken. Op 19 december 2014 hebben de gemeenten Dordrecht, Zwijndrecht en Papendrecht gezamenlijk de samenwerkingsovereenkomst getekend met het Havenbedrijf Rotterdam met betrekking tot de heffing en invordering van het binnenhavengeld. Conform de opgestelde overeenkomst stelt ons college vanaf 2015 jaarlijks de tarieven van het binnenhavengeld vast conform de algemene voorwaarden van het Havenbedrijf Rotterdam NV. Dit met als doel een effectieve samenwerking en een eenduidige tariefstelling te realiseren in het havengebied van Rotterdam, Dordrecht, Zwijndrecht en Papendrecht.

Op dit moment is een eventuele tariefsaanpassing nog niet bekend. De ontwikkeling in Rotterdam is namelijk leidend. De raming voor 2018 handhaven we vooralsnog op het geactualiseerde bedrag van € 48.000 over 2017.

Bedrijven InvesteringsZones (BIZ)

Gemeenten hadden op grond van een experimentenwet tot 1 januari 2012 een nieuw instrument om tegemoet te kunnen komen aan wensen van ondernemers in een bepaald gebied/zone (BI-zone). Zij konden de gemeente verzoeken om een belasting in te voeren ter dekking van de kosten die verbonden zijn aan activiteiten die zijn gericht op het bevorderen van leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit of een ander mede publiek belang in de openbare ruimte van de desbetreffende zone. Deze belasting wordt ook wel BIZ of BIZ-bijdrage of BIZ-heffing genoemd. De geheven belasting wordt door middel van een subsidie uitgekeerd aan een daartoe opgerichte BIZ-stichting en is dus budgettair neutraal.

Zwijndrecht kent sinds 2011 deze heffing voor het industrieterrein het Groote Lindt. De heffing en de tariefstelling waren voor de duur van vijf jaar vastgesteld, dus was 2015 het laatste jaar van deze heffing. De Stichting BI-zone Groote Lindt was tevreden over het functioneren van de BI-zone en de daaruit voortvloeiende activiteiten. Daarom heeft zij in 2015 het verzoek ingediend om deze voor wederom vijf jaar voort te zetten. Deze is inmiddels verlengd tot en met 2020.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Als gemeente ontwikkelen we activiteiten waar mogelijk risico's aan verbonden zijn. Ook worden we soms geconfronteerd met autonome ontwikkelingen die gepaard gaan met risico's. Deze risico's kunnen van juridische, financiële, maatschappelijke of inhoudelijke aard zijn. Belangrijk onderdeel van managementverantwoordelijkheid is daarom het risicomanagement. Er is structureel aandacht voor risicomanagement. Dat heeft verschillende oorzaken: een steeds krappere wordende financiële positie door de crisis en rijksbezuinigingen enerzijds en een oplopend risicoprofiel vanuit de decentralisaties en grondexploitaties anderzijds.

In deze paragraaf geven wij informatie over het risicomanagement in onze gemeente. Daarmee geven we inzicht in de omvang van het risicoprofiel en de grootste risico's met de daarbij behorende beheersmaatregelen. De paragraaf laat zien hoe het weerstandsvermogen en de daarbij behorende ratio zich ontwikkelen.

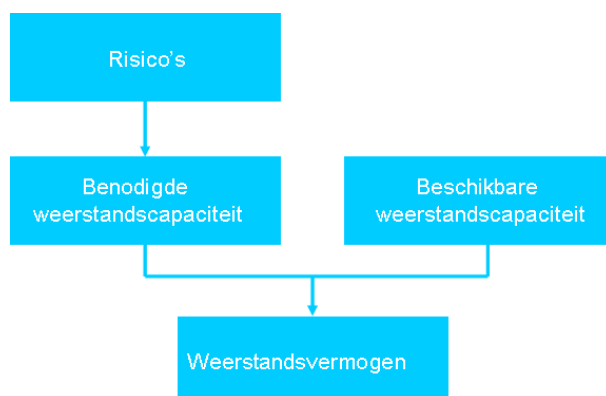
Definities

Allereerst gaan we in op de definitie van “weerstandsvmogen”. Wat is dat nu eigenlijk?

Weerstandsvmogen: is het vermogen van de gemeente om (incidentele) financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

De noodzakelijke omvang van het weerstandsvermogen volgt uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Deze risico's worden uitgedrukt in termen van de benodigde weerstandscapaciteit.

Onder een *risico* verstaan wij de kans dat een gebeurtenis zich voordoet die (de hoeveelheid beschikbare financiële middelen voor) het realiseren van doelstellingen in positief of negatief opzicht beïnvloedt.

In deze paragraaf gaan we achtereenvolgens in op:

- beleid en systematiek ten aanzien van de weerstandscapaciteit;
- financiële kengetallen;
- weerstandsvermogen van de exploitatiebegroting;
- weerstandsvermogen voor de grondbedrijf projecten.

Beleid

Het huidige beleid omtrent risicomanagement is in 2007 vastgesteld. Eind 2013 heeft het managementteam – mede naar aanleiding van de goede resultaten uit de “Fraud control Quick Scan Zwijndrecht” – geconcludeerd dat het huidige beleidskader omtrent risicomanagement nog voldoet. Het MT heeft derhalve besloten het staand beleid te herbevestigen en dit te continueren. Daarbij is wel aangegeven dat risicomanagement:

- Een integraal onderdeel van de gehele bedrijfsvoering is en niet een apart onderdeel.
- Onderdeel wordt in de bedrijfsvoeringsgesprekken tussen staf en vakafdelingen om risicomanagement structureel onder de aandacht te houden.
- Samen met het onderwerp integriteit onderdeel uitmaakt van ons frauderisicobeleid.

Door het feit dat de laatste beleidsevaluatie weer vier jaar geleden is zullen we in 2017 ons risicomanagement wederom tegen het licht gaan houden en aanpassingen treffen indien dit noodzakelijk blijkt.

Systematiek

Op dit moment maken wij op basis van een gedegen risico-inventarisatie een reële inschatting van de noodzakelijk geachte omvang van de weerstandscapaciteit. Bij de bepaling van de noodzakelijke omvang van het weerstandsvermogen streven wij geen exacte nauwkeurigheid na, maar werken wij met een zogenaamde bandbreedte. Wanneer de beschikbare weerstandscapaciteit onder het minimum van deze bandbreedte ligt of dreigt te komen, verplichten wij onszelf maatregelen te nemen die ertoe moeten leiden dat de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit binnen de begrotingsperiode weer in evenwicht is. Wanneer benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit in evenwicht zijn (het weerstandsvermogen bevindt zich binnen de bandbreedte) is er enige beleidsvrijheid ten aanzien van de keuze om dichterbij de minimumgrens dan wel dichterbij de maximumgrens te gaan zitten. De financiële positie van de gemeente in relatie tot de conjuncturele ontwikkeling speelt hierbij onder andere een rol.

In het weerstandsvermogen maken wij onderscheid tussen het weerstandsvermogen van de reguliere exploitatiebegroting en het weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Qua aard en risicoprofiel verschillen deze beide activiteiten namelijk wezenlijk van elkaar en is de benaderingswijze enigszins verschillend. De provincie beoordeelt, als toezichthouder, het weerstandsvermogen van de gemeente wel als één bedrag.

Financiële kengetallen

Met ingang van het begrotingsjaar is het voorgeschreven om een aantal financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing op te nemen. Doel hiervan is het vergroten van inzicht in de financiële positie van de eigen gemeente, maar ook om deze (op termijn) te kunnen vergelijken met andere gemeenten.

Hieronder volgt eerst een recapitulatie van de betreffen kengetallen, waarbij de ontwikkeling wordt weergegeven tussen de:

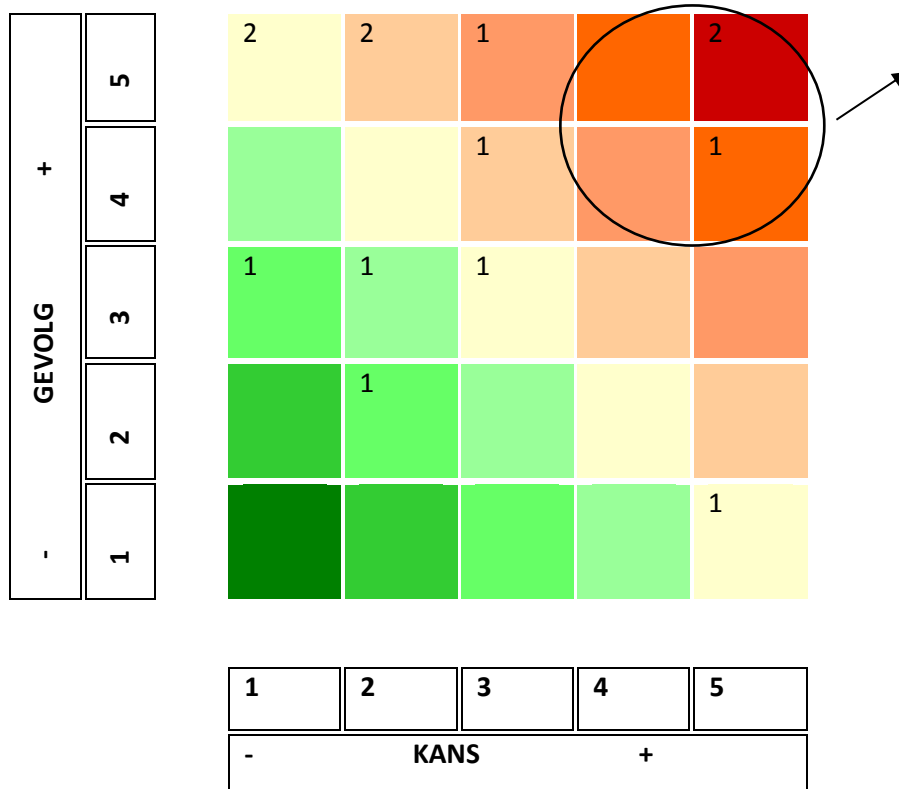
- rekening 2016
- begroting 2017
- begroting 2018-2021.

Vervolgens geven wij een korte toelichting op ieder kengetal. De verwachting is dat in de komende jaren er een landelijke normering per kengetal komt. Vooralsnog hebben de kengetallen een signaleringswaarde. We relateren die voor zover mogelijk aan normen die door de VNG worden gehanteerd.

Geïnterviewde risico's

	Risico	Risicoprofiel	Kwantificering
1	Mede-eigenaar ROM-D		pm
2	Contractvernieuwing Erfpacht	Gemiddeld	€ 30.000
3	Aansprakelijkheid publieke dienstverlening	Laag-gemiddeld	€ 200.000
4	Fin. aansprakelijkheid Verbonden partijen	Laag-gemiddeld	€ 600.000
5	Achterstanden archief	Laag	pm
6	Renterisico LOC	Laag-gemiddeld	€ 10.000
7	De Volgerlanden	Hoog	€ 1.280.000
8	Borg- en garantstellingen excl. HVC	Laag	pm
9	Garantstellingen HVC	Laag-gemiddeld	€ 2.540.000
10	Oplopende rente geld- en kapitaalmarkt	Laag	pm
11	Borg- en garantstellingen woningcorporaties	Laag	pm
12	Planschades	Laag-gemiddeld	pm
13	Aansprakelijkheidsstelling Loveld	Gemiddeld	€ 15.000
14	Asbest Lindtsedijk	Gemiddeld	€ 10.000
15	Jeugd	Gemiddeld-hoog	€ 450.000
16	Bijdrage Veiligheidsregio	Gemiddeld-hoog	€ 300.000

Benodigde weerstandscapaciteit

Voor deze begroting hebben we onze risico's voor de exploitatie geactualiseerd en dit zijn op dit moment de belangrijkste risico's:

De Volgerlanden [5-5]

Sinds 1996 werkt de gemeente Zwijndrecht samen met de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht aan de ontwikkeling en realisatie van het project De Volgerlanden. Het aandeel van de Gemeente Zwijndrecht in het exploitatieresultaat van dit project omvat 50% bij een resultaat tot € 20 miljoen (eindwaarde) en 1/3^e deel van het meerdere boven de € 20 miljoen (eindwaarde).

De exploitatiebegroting voor het project De Volgerlanden omvat een nog te realiseren investeringsvolume van bijna € 55 miljoen (rentekosten inbegrepen) en een nog te realiseren opbrengst (voornamelijk uit grondverkoop) van € 122 miljoen in de komende elf jaar. De omvang van deze bedragen en de looptijd van het project (tot eind 2028) zijn een maatstaf voor de omvang van de risico's die bij de ontwikkeling van De Volgerlanden horen.

Bij het opstellen van de GREX 2017 is ook de risicoanalyse geactualiseerd. Uit de risicosimulatie over de risico's die zich binnen drie jaar kunnen manifesteren volgt dat het 90% zeker is dat deze risico's afgedekt kunnen worden met een bedrag van € 4,1 miljoen (gewogen risicobedrag). De grootste risico's hebben betrekking op de looptijd van de gronduitgifte en de verwachte prijsontwikkeling van de grondprijzen (er wordt rekening gehouden met een gemiddelde inflatiecorrectie van 2% per jaar). In bijlage 1b vindt u een nadere toelichting op deze risico's (respectievelijk op bladzijde 30 en bladzijde 33).

Het risicoprofiel is ten opzichte van vorig jaar bijna gehalveerd. De verbetering van het risicoprofiel wordt voornamelijk veroorzaakt door het verdwijnen van enkele belangrijke programmatische risico's. In het afgelopen jaar zijn de contouren van de nieuwe stedenbouwkundige opzet voor het plan-deel Oost nader uitgewerkt. Deze uitwerking heeft duidelijk gemaakt dat het in de grondexploitatie opgenomen programma ook daadwerkelijk ruimtelijk past. Ook is het risico op een programmatische mismatch tussen vraag en aanbod minder aan de orde dan vorig jaar: het hoge aantal dure kavels is reeds iets afgenomen en ook is duidelijk geworden dat de financiële gevolgen van een eventuele programmatische omzetting en/of vertraging klein zullen zijn.

Het verwachte exploitatieverlies van het project De Volgerlanden wordt gedekt door een voorziening die gebaseerd is op een contante waarde. Als een risico zich voordoet en het verwachte exploitatieverlies neemt daardoor toe dan zal de voorziening aangevuld moeten worden. De omvang van deze aanvulling is niet alleen afhankelijk van de hoogte van de verliestoename maar ook van de resterende looptijd van het project waarin jaarlijks rente aan de voorziening toegevoegd wordt. Een vertaling van het genoemde risicobedrag van € 4,1 miljoen naar de impact op ons vermogen kan mede daardoor slechts bij benadering aangegeven worden. Wij gaan voor ons aandeel uit van een risicoreservering van € 2 miljoen in de eindwaarde. Deze risicoreservering dient dan tegen een contante waarde te worden gewaardeerd om het risico dat de voorziening eind 2017 aangepast moet worden in beeld te krijgen. Dit betekent dat we voor ons aandeel in het exploitatieverlies van De Volgerlanden rekening moeten houden met een risicoreservering van € 1,6 miljoen (contante waarde 1 januari 2018).

Risico-inventarisatie uitvoering Jeugdwet [5-5]

De middelen die Zwijndrecht ontvangt vanuit de decentralisatie Jeugdwet (2015) zijn taakstellend voor het budget dat de Dienst Gezondheid en Jeugd voor dit onderwerp ter beschikking krijgt.

De onder de Dienst vallende Service organisatie Jeugd (SOJ), is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze taken. In de begroting 2018 van de SOJ zijn de begrote uitgaven gelijkgesteld aan de inkomsten vanuit het rijk, conform staand beleid.

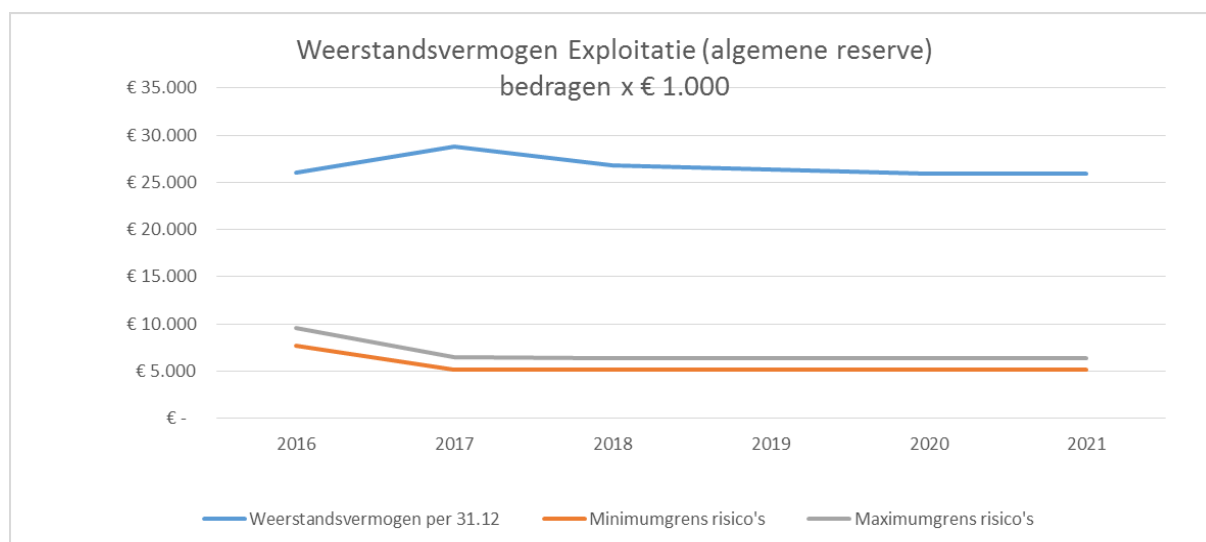
Zoals reeds in de Kadernota 2018 gemeld, bestaan er (financiële) risico's op het beleidsveld Jeugd. De kans is groot dat de zorgvraag groter is dan verwacht, wat kan leiden tot wachtlijsten op het moment dat het budget door de zorgverleners volledig is uitgegeven. In 2017 leidt dit al tot een bijstelling van de begroting SOJ en (dus) ook die van Zwijndrecht.

Vanaf de begroting 2017 houden we rekening met dit risico.

In de kadernota 2019 zal naar verwachting het structurele financiële beeld van de jeugdzorg verwerkt kunnen worden in de begroting. Op dat moment is de (gewijzigde) meerjarenbegroting van de SOJ namelijk vastgesteld. De SOJ spant zich in om zo spoedig mogelijk tot een sluitende begroting te komen.

Verloop weerstandsvermogen

Het verloop van het weerstandsvermogen voor de exploitatie ziet er als volgt uit:

Prognose weerstandsvermogen Exploitatie (algemene reserve) 2016-2021

bedragen x € 1.000

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Weerstandsvermogen per 01.01	€ 15.060	€ 26.036	€ 28.732	€ 26.762	€ 26.312	€ 25.902
Exploitatiesaldi voorgaande jaren	€ 12.188	€ 6.057	€ 1.214	€ 1	€ 306	€ 29
Toevoegingen	€ 1.767	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Onttrekkingen	€ 2.978	€ 3.361	€ 756	€ 451	€ 104	
Weerstandsvermogen per 31.12	€ 26.036	€ 28.732	€ 26.762	€ 26.312	€ 25.902	€ 25.931
Minimumgrens risico's	€ 7.681	€ 5.211	€ 5.115	€ 5.115	€ 5.115	€ 5.115
Maximumgrens risico's	€ 9.601	€ 6.514	€ 6.394	€ 6.394	€ 6.394	€ 6.394

Risicoprofiel grondbedrijf

Elk jaar bepalen wij het risicoprofiel voor het grondbedrijf, waarna we het risicoprofiel vertalen in een benodigde omvang van de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf. De risico's van het project De Volgerlanden zijn hier niet inbegrepen, deze worden gedekt uit de algemene reserve.

De door ons gehanteerde methode maakt onderscheid in:

- *Marktrisico's*: dit omvat enerzijds het risico van vertraging waardoor extra rentekosten ontstaan en anderzijds een risico van lagere (grond)opbrengsten door marktwerking. De omvang van deze risico's is standaard gesteld op een jaar rente over de nadelige boekwaarde en 10% lagere (grond)opbrengsten. Als daar aanleiding toe is dan is bij de projectrisico's voor het betreffende project een verhoogd marktrisico opgenomen.
- *Projectrisico's*: hierbij gaat het om specifiek aan projecten gerelateerde risico's, die afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd worden.

Hoewel bij risico's in eerste instantie aan nadelige gevolgen (negatieve risico's) gedacht wordt, zijn er ook voordelige gevolgen denkbaar (positieve risico's). Bijvoorbeeld het niet gebruiken van de gereserveerde bedragen in de post onvoorzien is een positief risico. Bij de bepaling van het risicoprofiel nemen wij zowel de negatieve als de positieve risico's mee.

Op basis van de huidige inzichten hebben we voor deze begroting het risicoprofiel geactualiseerd en daarbij de volgende gesaldeerde risico's berekend: € 1,4 miljoen aan marktrisico's, € 1,2 miljoen aan negatieve projectrisico's en € 1,4 miljoen aan positieve projectrisico's. Een vertaling van deze risico's naar een benodigde omvang van de financiële buffer geeft de volgende bandbreedte:

	Ondergrens	Bovengrens
Financiële buffer voor Marktrisico's	€ 407.000	€ 679.000
Financiële buffer voor Projectrisico's	<u>€ 195.000</u>	<u>€ 61.000</u>
Financiële buffer voor totaal risico's	€ 602.000	€ 740.000

We hebben dus per 1 januari 2018 voor de dekking van de risico's een weerstandsvermogen nodig van minimaal € 0,6 miljoen en maximaal € 0,7 miljoen. Ten opzichte van onze analyse van vorig jaar is het risicoprofiel over het totaal van de projecten licht afgenomen door de voortgang van de projecten.

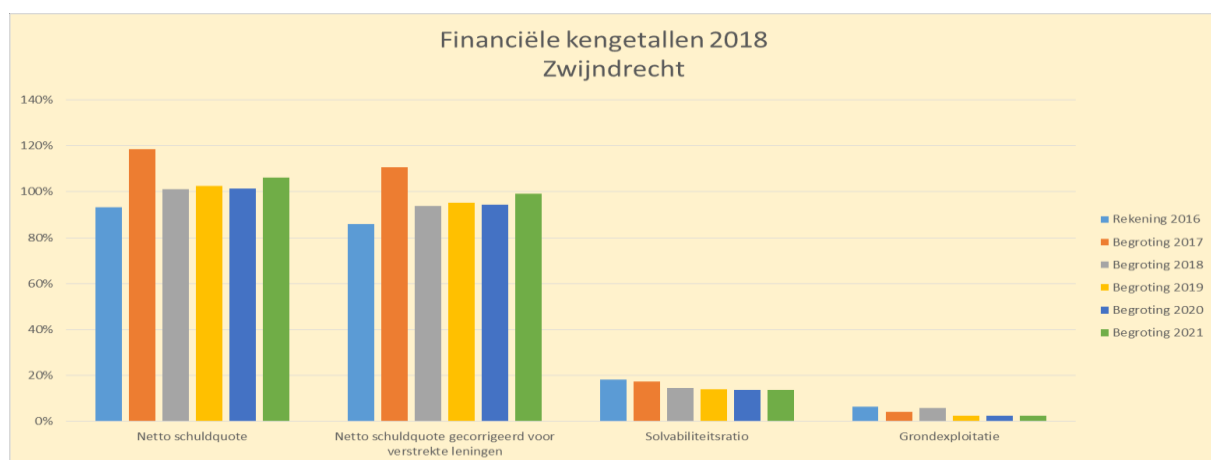
We beschikken naar verwachting eind 2017 over een saldo van € 0,4 miljoen in de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf. Volgens de hiervoor beschreven systematiek voldoen we daarmee niet aan de ondergrens van de benodigde buffer en is de kans dat we een beroep moeten doen op de algemene reserve op het moment dat de risico's zich manifesteren reëel. Zeker als bedacht wordt dat het risicoprofiel een sommatie van positieve en negatieve risico's bevat waarvan het onwaarschijnlijk is dat die zich gelijktijdig zullen voordoen. Op de korte termijn kunnen vooral de negatieve risico's bij de verliesgevende projecten van invloed zijn op onze reserves. Immers een toename van een verwacht exploitatieverlies moet volgens de voorschriften ('voorzichtigheidsbeginsel') direct genomen worden en heeft dus direct gevolgen voor het eigen vermogen. Het gaat hierbij vooral om het project Euryza. Hoewel de merkbaar sterk verbeterde marktomstandigheden voor de woningbouw vertrouwen geven in de projectvoortgang blijft, vanwege de omvang en de looptijd, de te realiseren grondwaarde een bovengemiddeld risico.

Bij de positieve risico's heeft de mogelijke teruggaaf van de BTW over de investeringen in het LOC-schoolgebouw een relatief groot, in dit geval voordelig, effect op het benodigde weerstandsvermogen. Als ons beroep tegen de naheffing van de BTW tot een succes leidt, dan zijn de directe voordelige effecten beperkt omdat dit voordeel resulteert in lagere kapitaallasten over de komende circa 35 jaar. Op 30 mei 2016 heeft de Rechtbank geoordeeld dat de naheffingsaanslag ten onrechte is opgelegd. Het Gerechtshof heeft echter op 25 april 2017, nadat de Belastingdienst een hoger beroep had ingesteld, de uitspraak van de Rechtbank vernietigd. Wij hebben inmiddels beroep in cassatie ingesteld tegen de uitspraak van het Gerechtshof bij de Hoge Raad.

De grootste risico's op het gebied van grondexploitaties loopt Zwijndrecht echter, ondanks de significante verbetering van de grondexploitatie, bij de samenwerking met Hendrik-Ido-Ambacht in het project De Volgerlanden. Hoewel deze risico's niet onder het risicoprofiel grondbedrijf vallen, en dus niet gedekt worden door de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf, vermelden wij hier volledigheidshalve toch het risicoprofiel van de GREX 2017 voor dit project. Uit de risicosimulatie over de risico's die zich binnen drie jaar kunnen manifesteren volgt dat 90% zeker is dat deze risico's kunnen worden gedekt met een bedrag van € 4,1 miljoen (gewogen risicobedrag). Voor ons aandeel in het exploitatieverlies betekent dit een risico van € 1,6 miljoen (contante waarde 1 januari 2018). Door de omvang van de bedragen (een nog te realiseren investeringsvolume van € 55 miljoen en € 122 miljoen aan nog te realiseren opbrengsten) en de looptijd (tot eind 2028) zijn de risico's, ondanks de herstelde woningmarkt, groot. Via onze inbreng in de stuurgroep sturen wij, waar mogelijk, op een beperking van de kosten en de beheersing van de risico's en richten we alle inzet op de verkoop van gronden door in te spelen op marktontwikkelingen. We verwachten in het voorjaar van 2018 de geactualiseerde GREX 2018 aan te kunnen bieden inclusief een bijgewerkte risicoanalyse.

Recapitulatie Financiële kengetallen

Zwijndrecht	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	93%	119%	101%	103%	101%	106%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	86%	111%	94%	95%	94%	99%
Solvabiliteitsratio	18%	17%	14%	14%	14%	14%
Grondexploitatie	6%	4%	6%	2%	2%	2%
Structurele exploitatieruimte	3%	0,1%	0,1%	ntb	ntb	ntb
Belastingcapaciteit	112%	114%	115%	116%	117%	117%

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De exploitatiebaten voor bestemming zijn gedaald, waardoor de netto schuldquote stijgt. De landelijke richtlijn voor de schuldquote is al jaren 130%. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit deze quote zelf, maar hangt af van andere factoren. De verschuiving van de netto schuldquote van 2017 ten opzichte van 2018 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er in 2017 een grotere liquiditeitsbehoefte (netto vlottende schuld) was, dan die in 2018 verwacht wordt.

Een netto schuldquote van 100% blijft wenselijk en een schuldquote van 130% kan zorgelijk zijn. Met 101% en het meerjarig perspectief blijft deze quote onze aandacht houden.

Netto schuldquote

(Bedragen x € 1.000)

93 Begroting	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	112.696	130.696	132.658	126.115	129.813	139.703
B Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	39.033	37.697	17.607	22.755	18.633	15.323
C Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	9.223	11.117	10.475	10.475	10.475	10.475
D Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f BBV)	9.171	14.957	8.785	8.581	8.371	8.153
E Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	28.781	22.999	24.751	24.751	24.751	24.751
F Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	29	1.842	973	973	973	973
G Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	5.527	3.848	4.058	4.058	4.058	4.058
H Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV [dus exclusief mutaties reserves])	125.942	114.550	120.833	117.998	119.228	120.303
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	93%	119%	101%	103%	101%	106%

Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hierbij is de netto schuld verminderd met verstrekte leningen aan de woningcorporaties en overige verstrekte leningen. Een hoge schuld kan worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties, die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Deze correctie vindt plaats door de netto schuld te verminderen met verstrekte leningen aan de woningcorporaties en overige verstrekte leningen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

(Bedragen x € 1.000)

93 Begroting	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	112.696	130.696	132.658	126.115	129.813	139.703
B Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	39.033	37.697	17.607	22.755	18.633	15.323
C Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	9.223	11.117	10.475	10.475	10.475	10.475
D Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f BBV)	9.171	14.957	8.785	8.581	8.371	8.153
Verstrekte geldleningen aan woningbouwcorporaties	3.520	3.348	3.173	2.993	2.807	2.616
Verstrekte geldleningen aan overige verbonden partijen	1.612	1.632	1.632	1.632	1.632	1.632
Verstrekte overige langlopende geldleningen	4.195	4.015	3.990	3.965	3.939	3.913
E Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	28.781	22.999	24.751	24.751	24.751	24.751
F Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	29	1.842	973	973	973	973
G Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	5.527	3.848	4.058	4.058	4.058	4.058
H Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV [dus exclusief mutaties reserves])	125.942	114.550	120.833	117.998	119.228	120.303
Netto schuldquote gecorrigeerd (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	86%	111%	94%	95%	94%	99%

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De VNG hanteert als richtlijn een minimum omvang van 20% als norm. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen, hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. In 2018 wordt er meer materiele vaste activa op de balans geraamd, tegenover een verwachte daling van het eigen vermogen naar € 31 miljoen. Hierdoor valt het percentage van de solvabiliteit lager uit ten opzichte van 2017.

De verwachte stand van het eigen vermogen is relatief hoog met € 31 miljoen. De uitkomst van circa 14% kan daarom als redelijk worden ervaren.

Solvabiliteitsratio

(Bedragen x € 1.000)

93 Begroting	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	38.824	35.366	31.232	31.265	30.624	30.845
B Balanstotaal	213.370	206.058	215.981	223.167	222.959	226.802
Solvabiliteit (A/B) x 100%	18%	17%	14%	14%	14%	14%

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is dan ook van groot belang, omdat deze waarde bij de verkoop moet worden terugverdiend.

Voor de berekening van dit kengetal wordt de balanswaarde (= boekwaarde gecorrigeerd met de voorzieningen) van de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie (onderhanden werken) bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Hoe hoger het kengetal hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt. De VNG geeft overigens geen richtlijn voor een acceptabele omvang van dit kengetal. De accountant zal jaarlijks moeten beoordelen in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie kan worden terugverdiend.

De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie is ook van invloed op beide schuldquotes en op de solvabiliteitsratio, omdat de bouwgronden zijn gefinancierd met vreemd vermogen. De verwachte boekwaarden van de bouwgronden in exploitatie bedraagt € 6,8 miljoen.

Grondexploitatie		(Bedragen x € 1.000)					
93	Begroting	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	0	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	7.843	4.702	6.884	2.793	2.793	2.793
C	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV [dus exclusief mutaties reserves])	125.942	114.550	119.501	116.641	117.956	119.163
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	6%	4%	6%	2%	2%	2%

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoeging aan reserves te delen door de totale baten en uit te drukken in een percentage. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Zoals uit onderstaande tabel blijkt is in onze gemeente sprake van een minimale positieve uitkomst.

Structurele exploitatieruimte (bedragen * 1.000)		Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
A	Totale structurele lasten	119.113	113.928	121.663
B	Totale structurele baten	119.672	113.085	118.534
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	2.823	1.685	464
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	5.541	2.659	3.656
E	Totale baten	125.939	118.793	120.833
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+ (D-C)) / (E) x 100%	2,6%	0,1%	0,1%

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten (bestaande uit de afvalstoffen- en rioolheffing van een meerpersoonshuishouden en de OZB met een gemiddelde WOZ-waarde) te vergelijken met het landelijk gemiddelde van het voorgaande jaar en uit te drukken in een percentage. Dit gebeurt op begrotingsbasis. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Zoals uit onderstaande tabel blijkt zitten wij boven het landelijk gemiddelde. De stijging van de percentages wordt veroorzaakt door met name de toename van het tarief voor de rioolheffing. Zie hiervoor ook de paragraaf lokale heffingen.

Belastingcapaciteit		Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	229	231,51	233,46	235,33	237,68
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	268	274,92	283,08	291,54	300,28
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	309	320,00	324,44	327,70	331,00
D	Eventuele heffingskorting	0	0,00	0,00	0,00	0,00
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	806	826,43	840,98	854,57	868,96
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	722	723,00	730,00	737,00	745,00
	Woonlasten ten opzichte van het landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F x 100%)	112%	114%	115%	116%	117%

Conclusie op basis van de kengetallen

Zwijndrecht heeft ten opzichte van de VNG-norm een acceptabele schuldpositie die van invloed is op de omvang van de beide schuldquotes en op de solvabiliteitsratio.

De financiering van de grondpositie met vreemd vermogen maakt onderdeel uit van deze schuldpositie. Het uitgangspunt is overigens dat deze investeringen op termijn worden terugverdiend uit de verkoop van de gronden.

Door het langzaam stijgend investeringsniveau zullen de schuldquotes zich de komende jaren in negatieve zin ontwikkelen en de solvabiliteitsratio zal iets afnemen. Daar staat tegenover dat investeringen leiden tot een toekomstbestendig voorzieningenniveau. De structurele exploitatieruimte laat zien dat de structurele lasten (waaronder die samenhangend met de schuldenlast van de gemeente (rente en aflossing), bijna volledig worden gedekt door structurele baten. De woonlasten liggen boven het landelijk gemiddelde.

Paragraaf Financiering

Algemeen

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot de gemeentelijke financieringsfunctie. De gemeentelijke financieringsfunctie wordt ook wel met de term 'treasury' aangeduid. Het begrip treasury kan worden gedefinieerd als het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, en het daarbij afdekken van met name rente- en kredietrisico's.

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de kaders zoals gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en het lokaal vastgestelde Financieringsstatuut. In de Wet fido staan vooral transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij tot uitdrukking in voorschriften voor een verplicht financieringsstatuut alsmede een financieringsparagraaf in begroting en rekening. De risicobeheersing binnen de Wet fido richt zich op renterisico's, kredietrisico's, en liquiditeitsrisico's. Wij benadrukken dat de doelstelling van onze treasuryfunctie is dat deze uitsluitend de publieke taak dient en dat we een prudent beleid voeren binnen de kaders die de Wet fido stelt. Op 9 december 2014 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde Financieringsstatuut vastgesteld, dat per 1 januari 2015 in werking is getreden.

Binnen de financiële functie van de gemeente is het van belang het onderscheid te herkennen tussen de treasury- en de controlfunctie. Treasury zorgt voor de *beschikbaarheid* van geldmiddelen; de controlfunctie is belast met het toezicht op en de bewaking van de *aanwending* ervan.

De gemeente Zwijndrecht heeft de advisering over en de uitvoering van haar treasurybeleid opgedragen aan het Servicecentrum Drechtsteden (SCD). De beslissingsbevoegdheden liggen voor het overgrote deel nog wel bij de gemeente.

Renteontwikkelingen

De rente op de geld- en kapitaalmarkten geeft nog steeds lage niveaus aan. De rente van 1-maandskasgeldleningen zijn vanaf 2015 negatief en ook voor 2018 wordt (nog) geen substantiële stijging tot boven de 0% verwacht. Wel is de verwachting dat de ECB het in maart 2016 gestarte opkoopprogramma in 2018 zal afbouwen. Dit zal naar verwachting tot een stijging van de geldmarkttarieven leiden tot ongeveer het nulniveau. De rente op de kapitaalmarktrente lijkt de in 2016 bereikte bodem definitief verlaten te hebben. Bewogen de tienjarige staatsleningen zich medio 2016 nog op niveaus van ongeveer 0,30%, ten tijde van het opstellen van deze financieringsparagraaf (juni 2017) is deze rente opgelopen tot ongeveer 0,80%. De marktverwachting is dat de kapitaalmarktrente voor 2018 nog verder zal stijgen. Vanuit Treasury SCD vindt monitoring van de renteontwikkelingen plaats en wordt waar nodig in samenspraak met de gemeente gehandeld.

Voor het komende jaar wordt een renteontwikkeling voorzien zoals in onderstaande tabel is weergegeven. Dit is het gemiddelde van de voorspellingen van een aantal sector- en grootbanken. We benadrukken dat dit een momentopname is, die dagelijks wijzigt.

Tabel 1 **Renteverwachting komend jaar (rentevisie)**

Omschrijving	Actueel ten tijde van opstellen begroting 2018	Gemiddelde verwachting van stand over 1 jaar	Toe-/afname
Korte rente (3-maands Euribor), ca.	-0,33%	-0,33%	0,00%
Lange rente (10-jaars IRS), ca.	0,80%	1,20%	0,40%
Spread	1,13%	1,53%	0,40%

In ogenschouw dient te worden gehouden dat banken bij het verstrekken van langjarige financiering liquiditeitsopslagen berekenen bovenop de in voorgaande tabellen genoemde IRS-niveaus. Voor bijvoorbeeld een tienjaars lening bedraagt deze opslag thans circa 0,30% (30 basispunten). Bij langere looptijden gelden hogere opslagen.

Op basis van bovenstaande tabel zijn wij in deze begroting voor de bepaling van de rente voor kort geld voor de jaren 2018 tot en met 2021 respectievelijk uitgegaan van 0,0%, 0,10%, 0,25% en 0,5%. Voor lang geld wordt uitgegaan van diverse leningen met diverse looptijden (1 tot 20 jaar) en diverse bijbehorende rentepercentages (0,4% tot 2,1%).

Financieringspositie

Financiering activa

De activa van de gemeente Zwijndrecht zijn per begin 2018 naar verwachting als volgt gefinancierd:

Tabel 2 **Financieringspositie per 1 januari 2018**

<i>Bedragen x € 1 miljoen</i>	
Omschrijving	Bedrag per 1-1-2018
Totale boekwaarde investeringen	€ 190,8
<u>Vaste financieringsmiddelen:</u>	
Reserves	€ 35,4
Voorzieningen	€ 7,7
Langlopende leningen	€ 132,7
	€ 175,8
Financieringstekort	€ 15,0

Omslagrente

Als onderdeel van de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) heeft de Commissie BBV in 2016 de notitie rente gepubliceerd. Toepassing van deze notitie is verplicht met ingang van begrotingsjaar 2018 en aanbevolen vanaf begrotingsjaar 2017. Wij passen de notitie toe vanaf begrotingsjaar 2017. In de notitie rente is bepaald dat de aan de taakvelden toe te rekenen omslagrente, ofwel de rekenrente, gebaseerd dient te worden op de werkelijke rentelasten en rentebaten. De berekende omslagrente voor 2018 is 1,69%. De notitie rente schrijft voor dat bij het bepalen van de omslagrente een bandbreedte van 0,5% mag worden aangehouden (dus minimaal $1,69 - 0,5 = 1,19\%$ en maximaal $1,69 + 0,5 = 2,19\%$). Voor de interne doorberekening van de rentekosten naar de investeringen hanteren we een omslagrente van 2,0%.

Onderstaand het renteschema uit de notitie rente.

<u>Renteschema</u>			2018
a1.	De externe rentelasten over de lange financiering	€	3.411.733
a2.	De externe rentelasten over de korte financiering	+/- €	-
b.	De externe rentebaten	-/- €	232.543
	Saldo rentelasten en rentebaten	€	3.179.190
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- €	301.528
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €	47.830
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+/- €	53.144
		-/- €	296.215
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€	2.882.975
d1.	Rente over eigen vermogen	+/- €	-
d2.	Rente over voorzieningen	+/- €	266.470
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	€	3.149.445
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- €	3.837.481
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury (bruto)	€	-688.035
	Stelpost rentelasten	+/- €	138.495
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury (netto)	- = voordeel / + = nadeel €	-549.540

De berekening van de omslagrente wordt bepaald door de boekwaarde van de vaste activa en de aan de taakvelden toe te rekenen rente. De komende jaren stijgt de boekwaarde van de vaste activa relatief harder dan de aan taakvelden toe te rekenen rente. Hierdoor daalt de berekende omslagrente. Vanaf 2021 komt de berekende omslagrente onder de 1,5% waardoor we geen omslagrente van 2% meer mogen hanteren. De 2% valt dan buiten de bandbreedte van 0,5%.

Leningenportefeuilles

1. Opgenomen langlopende leningen

Gelet op de lage rentestand is begin 2016 totaal € 70 miljoen aan nieuwe financiering voor de jaren 2016-2020 aangetrokken met een gemiddelde looptijd van ongeveer 20 jaar. Dit betreft herfinanciering of extra financiering op basis van 75% van onze liquiditeitsprognose. Hiervan wordt voor 2018 € 10,5 miljoen aangetrokken. Bij het besluit van begin 2016 zijn we aan de voorzichtige kant gaan zitten met de aan te trekken financiering. Het aan de voorzichtige kant zitten uit zich in een kwartaal later lenen dan gepland en 75% van het beoogde bedrag. We lopen hierbij het risico dat we te weinig

lenen, maar we lenen in ieder geval niet te veel, en dat we op enig moment de kasgeldlimiet langer dan drie kwartalen dreigen te overschrijden. Op zo'n moment zullen we een kortlopende financiering omzetten in een langlopende financiering van bijvoorbeeld 1 jaar en 1 dag of langer afhankelijk van de situatie op dat moment. We voldoen dan weer aan de kasgeldlimiet en gelet op de relatief lage financieringsbehoefte en korte looptijd is het renterisico beperkt. Dit renterisico is meegenomen in het risicomanagement. Op dit moment is er geen noodzaak tot aanvullende financiering in 2018 door leningen met kortere (1 à 2 jaar) looptijden.

De onderstaande tabel geeft inzicht in het verwachte verloop van de leningenportefeuille in 2018:

Tabel 3 Mutaties leningenportefeuille onderhandse geldleningen 2018

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>		
Omschrijving	Bedrag	Gemiddeld percentage
Stand per 1 januari 2018	€ 132.659	2,53%
Nieuwe leningen	€ 10.500	1,84%
Reguliere aflossingen	€ 17.044-	
Vervroegde aflossingen	€ -	
Rente-aanpassing (oud percentage)	€ -	
Rente-aanpassing (nieuw percentage)		
Stand per 31 december 2018	€ 126.115	2,18%

De gemeente streeft ernaar binnen de wettelijk gestelde kaders inzake de kasgeldlimiet te blijven opereren.

2. Uitzettingen

Onder uitzettingen worden verstrekte langlopende geldleningen en beleggingen verstaan. Voor de gemeente Zwijndrecht is alleen de eerstgenoemde categorie van toepassing.

Onderstaand totaalbedrag betreft leningen aan woningbouwcorporaties alsmede gelden die in het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting ondergebracht zijn en van waaruit startersleningen verstrekt worden.

Tabel 4 Mutaties uitzettingen 2018

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	
Omschrijving	Bedrag
<u>Verstrekte geldleningen:</u>	
Stand per 1 januari 2018	€ 7.364
Nieuwe leningen	€ -
Reguliere aflossingen	€ 200-
Vervroegde aflossingen	€ -
Rente-aanpassing (oud percentage)	€ -
Rente-aanpassing (nieuw percentage)	€ -
Stand per 31 december 2018	€ 7.164
<u>Beleggingen:</u>	
Geen	€ -
Totaal uitzettingen per 31 december 2018	€ 7.164

In tabel 7 van deze paragraaf worden deze bedragen naar kredietrisico gespecificeerd.

Schuldpositie

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voorgeschreven financiële kengetallen opgenomen. Hier staan ook kengetallen met betrekking tot de schuldpositie. Hiermee komt de passage over schuldpositie in deze paragraaf te vervallen.

Risicobeheersing

Zoals eerder benoemd vormt risicobeheersing één van de pijlers van de Wet fido. In de navolgende onderdelen gaan we in op de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de gemeentelijke treasuryfunctie. In beginsel kunnen deze worden onderscheiden in renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. Voor ons zijn de twee laatstgenoemde risico's niet van toepassing. Daarnaast kunnen we een informatierisico benoemen, te weten het risico dat relevante informatie niet tijdig of volledig bij de treasuryafdeling onder de aandacht wordt gebracht.

1. Renterisico's

Renterisico's kunnen we vanuit Wet fido-optiek bezien op de korte en op de langere termijn.

1a. Renterisico op korte schuld: de kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet is in de Wet fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de gemeente haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal aan lasten vóór bestemming, dus met uitzondering van stortingen in reserves. Indien hierbij de kasgeldlimiet bij herhaling wordt overschreden dient er geconsolideerd te worden ofwel moet één en ander worden omgezet in langlopende financiering.

Voor 2018 kan onze kasgeldlimiet als volgt worden bepaald:

Tabel 5 Berekening kasgeldlimiet 2018

	<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	
Begrotingstotaal	€	123.291
Relevant percentage		8,5%
Kasgeldlimiet	€	10.480

Wij gebruiken veelal 1-maands kasgeldleningen als onderliggende financiering. Rekening houdend met de op te nemen lange-termijn financiering (zie hiervoor) verwachten wij geheel 2018 binnen de totale limietruimte te kunnen opereren. Oogmerk van het door het SCD uit te voeren gemeentelijke saldobehoor is om de limietruimte optimaal te benutten.

1b. Renterisico op langlopende schuld: de renterisiconorm

Wij lopen renterisico op het moment dat we nieuwe leningen moeten aantrekken (herfinanciering) of als een renteherziening van toepassing is. Om het renterisico te beheersen is in de Wet fido de renterisiconorm geformuleerd. Deze norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal aan lasten vóór bestemming, dus met uitzondering van stortingen in reserves. Het doel van deze norm is om overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar te voorkomen, één en ander ter bescherming van de gemeentelijke financiële positie. Met deze norm bevordert de Wet fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen.

Conform voorschrift van de geactualiseerde Wet fido wordt het renterisico in onderstaande tabel voor de komende vier jaren bepaald.

Tabel 6 Berekening renterisiconorm

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>							
Renterisico's	2018		2019		2020		2021
Renteherzieningen	€	-	€	-	€	-	-
Aflossingen	€	17.044	€	16.552	€	18.860	€ 7.868
Renterisico	€	17.044	€	16.552	€	18.860	€ 7.868
Berekening renterisiconorm							
Begrotingstotaal	€	123.291	€	119.149	€	119.327	€ 119.519
Percentage cf. regeling		20%		20%		20%	20%
Renterisiconorm	€	24.658	€	23.830	€	23.865	€ 23.904
Toetsing renterisico aan norm:							
Renterisico	€	17.044	€	16.552	€	18.860	€ 7.868
Renterisiconorm	€	24.658	€	23.830	€	23.865	€ 23.904
Ruimte binnen norm	€	7.614	€	7.278	€	5.005	€ 16.036

Uit deze opstelling blijkt dat wij binnen de grenzen van de renterisiconorm opereren.

2. Kredietrisico's

Kredietrisicobeheersing richt zich op de kredietwaardigheid (en dus het risicoprofiel) van de tegenpartijen bij financiële transacties. Kredietrisico's kunnen worden gelopen vanuit uitzettingen (verstrekte geldleningen, beleggingen) of uit verleende garanties.

2a. Verstrekte geldleningen

Het in voorgaande tabel 4 aangegeven totaalbedrag aan uitgezette middelen kan als volgt worden gespecificeerd naar risicogroep:

Tabel 7 Specificatie verstrekte geldleningen naar risicocategorie

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>					
	Verwachte stand per		% verdeling per		
Categorie	1-1-2018	31-12-2018	eind 2018		
Gemeenten / Provincies	€	-	€	-	0,0%
Overheidsbanken	€	-	€	-	0,0%
Woningcorporaties met garantie WSW	€	3.349	€	3.173	44,3%
Woningcorporaties zonder garantie	€	-	€	-	0,0%
Semi-overheidsinstellingen	€	3.020	€	3.020	42,2%
Financiële instellingen (A en hoger)	€	-	€	-	0,0%
Overige toegestane instellingen volgens Treasurystatuut	€	995	€	971	13,6%
Niet-toegestane instellingen volgens Treasurystatuut	€	-	€	-	0,0%
Totaal	€	7.364	€	7.164	100,0%

2b. Verleende garanties

De borgstellingen kunnen als volgt worden gespecificeerd naar risicogroep:

Tabel 8 Specificatie borgstellingen naar risicocategorie

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>					
Categorie	Verwachte stand per				% verdeling per eind 2018
	1-1-2018		31-12-2018		
Directe borstelingen (m.b.t. lokale instellingen, verenigingen e.d.)	€	15.495	€	15.350	12,8%
Achterevoegpositie in waarborgfondsen (bijv. Waarborgfonds Sociale Woningbouw)	€	104.292	€	104.292	87,2%
Totaal	€	119.787	€	119.642	100.0%

De grootste directe borgstelling betreft HVC (afvalverwerking; ca. € 12,7 miljoen). De borgstellingspositie die voortvloeit uit de achtervang in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) bedraagt circa 88% van het totaal geborgde volume. Aan deze achtervangpositie, ook wel aangeduid als indirect kredietrisico, is een relatief laag risicoprofiel verbonden. Vanuit wettelijke bepalingen hebben we een algemene garantstelling gegeven aan de Gemeenschappelijke Regelingen, waarin we deelnemen. Voor een totaaloverzicht van de Gemeenschappelijke Regelingen verwijzen we naar de paragraaf Verbonden Partijen.

In het financieringsstatuut is een korte passage opgenomen ten aanzien van het verstrekken van borgstellingen (garanties). Het beleidskader (borgstellingenbeleid) is op 14 oktober 2014 vastgesteld door de gemeenteraad.

Kasbeheer

Het Servicecentrum Drechtsteden verzorgt de inrichting van het betalingsverkeer (het beheer van het gemeentelijke rekeningstelsel, het coördineren van bevoegdheden en het verrichten van feitelijke betalingen) en de saldo regulatie. De gemeente is en blijft daarbij overigens eigenaar van de betreffende bank- en girorekeningen. Onze gemeente onderhoudt bankrelaties met de Bank Nederlandse Gemeenten en Rabobank.

In nauwe samenwerking met het SCD is een liquiditeitenplanning opgesteld, die periodiek wordt geactualiseerd. Op grond van de meest actuele planning wordt voor 2018 totaal € 10,5 miljoen aan nieuwe leningen aangetrokken; zie hiervoor verder de onder 'leningportefeuilles - opgenomen langlopende leningen' opgenomen toelichting.

Schatkistbankieren

Bij het gemeentelijk saldobehoor dienen de nieuwe voorschriften rond Schatkistbankieren in acht te worden genomen. Onder deze regeling dienen gemeenten tijdelijk overtollige geldmiddelen, rekening houdend met een drempelbedrag, bij het Ministerie van Financiën te stallen. Het drempelbedrag voor de gemeente Zwijndrecht voor 2018 kan als volgt worden berekend:

Tabel 9 Drempelbedrag Schatkistbankieren 2018

	<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	
Begrotingstotaal	€	123.291
Relevant percentage		0,75%
Kasgeldlimiet	€	925

Dit betekent dat de gemeente, voor zover haar banksaldo het drempelbedrag overschrijdt, het meerdere dient af te storten in de Schatkist van het Rijk. Over dit saldo wordt op dit moment geen rente vergoed.

Informatievoorziening

Op grond van het Financieringsstatuut is er een Treasury Comité dat in beginsel driemaal per jaar bijeenkomt. In dit overleg staat de voortgang en uitvoering van de treasury zaken centraal. Vanuit haar adviserende rol neemt het Servicecentrum Drechtsteden deel aan dit overleg. Indien wij of het SCD daartoe behoefte dan wel noodzaak voelen, vindt daarnaast ook contact op incidentele basis plaats. Voor zover relevant levert het SCD rapportages op voor in- of extern gebruik.

Overzicht EMU (Europees Monetaire Unie) saldo

In de Wet Hof wordt geregeld dat medeoverheden een gelijkwaardige inspanning moeten leveren in het kader van het respecteren van de Europese begrotingsdoelstellingen. De Europese begrotingsdoelstellingen betreffen:

- overheidstekort (EMU-saldo) maximaal 3% van het BBP.
- EMU-schuld maximaal 60% van het BBP.
- middellange termijn doelstelling voor het EMU-saldo is begrotingsevenwicht (dus EMU-saldo nihil).

Het Rijk en de medeoverheden hebben afgesproken om gebruik te maken van een beheersmodel voor het EMU-saldo voortvloeiend uit de Wet Hof. Er blijft sprake van een macronorm voor het EMU-saldo die niet onderverdeeld wordt in een micronorm per individuele overheid. Als er sprake is van een (dreigende) overschrijding wordt in het bestuurlijk overleg besloten welke maatregelen moeten worden genomen om de overschrijding te voorkomen of in latere jaren goed te maken. Er is ruimte voor afspraken over een collectief verbeterpad. Het bestuurlijk overleg dient concrete resultaten op te leveren en meerjarig zicht op het wél voldoen aan de norm. In 2015 is een wetswijziging aangenomen waarbij het sanctiemechanisme wordt vervangen door een correctiemechanisme. Als een meerjarige overschrijding van de vastgestelde norm voor het EMU-saldo van de decentrale overheden dreigt heeft de Minister de mogelijkheid met behulp van het correctiemechanisme het EMU-saldo van de decentrale overheden te beheersen, bijvoorbeeld door middel van het faseren van investeringen.

In de onderstaande tabel is een meerjarig overzicht van het EMU-saldo opgenomen.

	Berekening EMU-saldo <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-5.085	-2.458	-1.151	-99	784
2.	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	6.650	5.947	6.256	6.691	6.892
3.	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.819	1.351	1.177	1.091	1.157
4.	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	20.240	14.569	12.570	8.978	8.740
5.	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0	0
6.	Desinvestering in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
7.	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	1.242	1.716	800	498	287
8.	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	2.211	5.125	2.168	2.784	3.209
9.	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	662	107	97	75	76
10.	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten	0	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	-16.549	-6.427	-5.017	916	2.939

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De openbare ruimte is het infrastructurele netwerk van wegen, straten, pleinen, parken, plantsoenen, waterpartijen en alle daarbij behorende voorzieningen, zoals openbare verlichting, kunstwerken (bruggen) en dergelijke. De openbare ruimte is de ruimte waarin de bewoners, ondernemers en bezoekers van de gemeente zich verplaatsen, verblijven, recreëren en elkaar ontmoeten. Bovenal draagt de inrichting en het beheer van de openbare ruimte – samen met de architectuur van de gebouwen – bij aan de identiteit van de gemeente Zwijndrecht.

Voor de inrichting van de openbare ruimte hebben wij de beschikking over een aantal kapitaalgoederen, zoals gebouwen, wegen, civieltechnische kunstwerken (bruggen en dergelijke), riolering, water en groen, te weten:

Onderhoudsgroep	Onderhoudselement	m2	st	m1
Verharding	Asfaltverharding	622.988		
	Elementenverharding (straatstenen/tegels)	1.709.808		
	Onverhard	9.719		
	Cementbeton	2.124		
Verkeersvoorzieningen	Verkeersborden		4.023	
	VRI (verkeersregelinstallatie)		5	
	DRIS (Dynamisch reizigersinformatiesysteem)		38	
Openbare verlichting	Lichtmasten		10.012	
	Armaturen		11.413	
Civiele kunstwerken	Grote kunstwerken (viaducten tot voetgangersbruggetjes)		81	
	kleine kunstwerken (keermuren, trapopgangen en geluidsmuren)		60	
Groen	Bomen		20.817	
	Hagen	170.767		
	Bosplantsoen	251.368		
	Heesterbeplanting (extensief)	172.336		
	Beplanting intensief	12.660		
	Gras	1.483.516		
Spelen	Speeltoestellen		614	
	Speelondergronden	18420		
Straatmeubilair	Afvalbakken		745	
	Banken		472	
	Overig straatmeubilair		188	
Water	Watergangen en waterpartijen	421.418		
	Beschoeide oevers			53.000
	Onbeschoeide oevers			27.000

Al deze kapitaalgoederen moeten zo lang mogelijk een bijdrage leveren aan het doel waarvoor zij zijn aangebracht of vervaardigd. Dit vergt een duurzaam en goed onderhoudsbeheer op basis van beleidskaders waarvan de financiële consequenties in de begroting vertaald moeten zijn. Deze vertaling heeft plaatsgevonden in Programma 7 Wonen en Bouwen en Programma 9 Openbaar gebied.

De openbare ruimte is in beweging. Het (planmatig) beheer en onderhoud van kapitaalgoederen is nog steeds een belangrijke basis. Daarnaast zien we dat de samenleving steeds meer aanvullende eisen stelt aan de manier waarop wij de openbare ruimte onderhouden. De openbare ruimte is namelijk gevoelsmatig steeds meer 'eigendom' geworden van iedereen. De openbare ruimte in de directe woonomgeving van inwoners vinden zij belangrijk en dient daarom leefbaar te zijn. Daarnaast zien we dat de openbare ruimte letterlijk hetgeen is wat ons verbindt. Door deze verbindingsfunctie is de openbare ruimte ook uitermate geschikt als instrument om sociale doelstellingen te realiseren. De IBOR werkwijze is in Zwijndrecht de afgelopen jaren als gevolg hiervan verder doorontwikkeld en is inmiddels gebaseerd op drie pijlers:

1. Het uitvoeren van efficiënt planmatig onderhoud .
2. Het creëren van een leefbare omgeving waarmee inwoners tevreden zijn.
3. Het realiseren van sociale doelstellingen in de openbare ruimte.

Efficiënt planmatig onderhoud

Het planmatig onderhoud is de kerntaak van de beheer- en onderhoudsteams binnen onze gemeente. De doelstellingen 'schoon, heel en veilig' worden hiermee gerealiseerd. De belangrijkste opgave is om met de beschikbare middelen de afgesproken kwaliteitsdoelstellingen te realiseren. Efficiënt planmatig onderhoud past bij de afgesproken doelstelling van gedifferentieerd beheer. Tegelijkertijd is gedifferentieerd beheer ruim te interpreteren. Hoe bepalen we nu of de juiste dingen gedaan worden? De volgende speerpunten spelen een rol in een uiteindelijk uitvoeringsplan:

- Kapitaalvernietiging wordt altijd voorkomen.
- Risicomanagement vormt de basis voor het bepalen van vervangingsopgaven.
- We kennen ons areaal, weten de kwaliteit ervan en handelen vanuit vastgestelde kaders.
- Integraal als het kan, sectoraal als het moet.
- Contractbeheer vormt een belangrijke basis bij de samenwerking met marktpartijen.
- Schouwen en toezicht zijn voor ons de instrumenten om te bepalen of we doen wat we afspreken.

Leefbare omgeving

Er zijn weinig woorden zo veelomvattend en multi-interpretabel als het woord 'leefbaarheid'. Een leefbare openbare ruimte is schoon, heel en veilig en wordt naar wens/tevredenheid ingericht en onderhouden. Voor iedereen is een leefbare omgeving daarom iets anders. Niet iedereen is met hetzelfde tevreden. Het feit dat de interpretaties van een leefbare omgeving van deur tot deur kunnen verschillen maakt het onmogelijk om iedereen volledig tevreden te stellen en te houden. We proberen er daarom voor te zorgen dat de grootste groep tevreden is. Als voldaan wordt aan de basisvereisten met betrekking tot de onderhoudskwaliteit en de grootste groep inwoners tevreden is, spreken we van een leefbare stad, wijk, buurt of straat.

Bij het creëren van een leefbare omgeving houden we rekening met de volgende speerpunten:

- Efficiënt planmatig onderhoud is de basis en draagt bij aan een leefbare omgeving.
- Middels de Wijkservicelijn willen we klachten en meldingen zo klantvriendelijk mogelijk afhandelen.
- We willen het gewenst gebruik van de openbare ruimte stimuleren. We zetten boa's in om te handhaven op overtredingen in de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld het parkeren op het trottoir.
- We communiceren niet alleen om inwoners te informeren, maar proberen ook interactie met de samenleving tot gang te brengen. Dit kan een positief effect hebben op tevredenheid.

Vliegwiel voor sociaal domein

We gebruiken de openbare ruimte met elkaar. De samenleving komt hier samen. De openbare ruimte is daarom bij uitstek een instrument voor het verbinden van mensen en het bereiken van sociale doelstellingen. Het is niet alleen een verzameling van te onderhouden kapitaalgoederen. De openbare ruimte is een vliegwiel voor het sociale domein en vervult meerdere functies. Dit komt terug in twee thema's:

1. **Werk:** De openbare ruimte biedt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de mogelijkheid om onderdeel te zijn van de arbeidsmarkt en zodoende een onderdeel te zijn van de samenleving. Het mes snijdt aan drie kanten. De openbare ruimte wordt onderhouden, er

wordt invulling gegeven aan sociale doelstellingen en we geven mensen de mogelijkheid om zich (weer) onderdeel te voelen van de samenleving. Werken met veel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt heeft echter ook een keerzijde. Het heeft gevolgen voor de productiviteit. We zijn continu op zoek naar een juiste balans tussen productiviteit en het invulling geven aan onze sociale ambities. Er is namelijk een verband tussen de mensen die we inzetten en de kwaliteit buiten. In het laatste hoofdstuk van dit IBOR-plan staan we hier nog wat verder bij stil.

2. **Verbinden:** De openbare ruimte is de plek waar mensen met verschillende leeftijden en achtergronden elkaar ontmoeten. In een polariserende samenleving wordt het voor de overheid steeds belangrijker (maar moeilijker) om mensen met elkaar te verbinden. Het is dan ook logisch om de plekken waar iedereen komt in te zetten als verbindingsmiddel. Ook Zwijndrecht zet de openbare ruimte in om mensen met elkaar te verbinden. Door het faciliteren van inwonersinitiatieven (via bijvoorbeeld PAK AAN!) zien we dat een kleine investering in de buitenruimte, bijvoorbeeld het plaatsen van een plantenbak, een aanleiding is voor mensen om samen te werken. Praktijkvoorbeelden van de afgelopen jaren die aan deze ontwikkeling bijgedragen hebben zijn de introductie van PAK AAN!, het realiseren van een stedelijke sportvoorziening, het adopteren van plantenbakken en de inrichting van speelvoorzieningen door en voor de buurt.

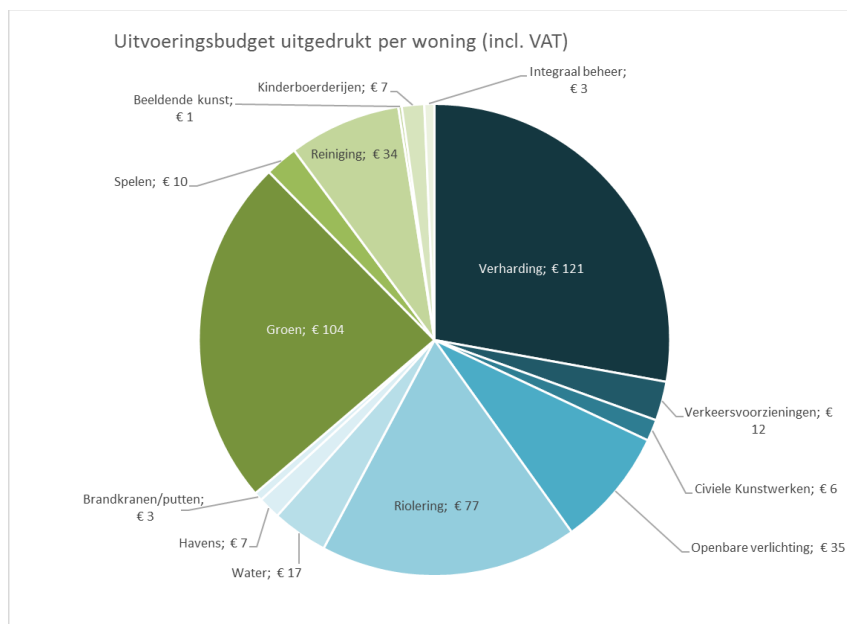
Beschikbaar budget

Voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte worden kosten gemaakt. Om deze kosten in beeld te krijgen is ten behoeve van het IBOR-plan de exploitatiebegroting geanalyseerd op alle voor de openbare ruimte relevante onderhoudsgroepen. Onderstaande figuur geeft de resultaten weer voor het begrotingsjaar 2018. De tabel maakt inzichtelijk wat de daadwerkelijk beïnvloedbare kosten zijn voor specifiek de uitvoering van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

De analyse laat zien dat er per saldo € 8,7 miljoen is opgenomen voor de veertien onderhoudsgroepen die betrekking hebben op de uitvoering van het beheer en onderhoud van openbare ruimte. Dit zijn kosten voor het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte door de eigen dienst en derden, evenals de materiaalkosten die worden gemaakt. Verder maken de VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht) onderdeel uit van de uitvoeringskosten.

Onderhoudsgroep	Goederen en diensten derden	Materiaal kosten	Uitvoering eigen dienst	VAT	
▣ Kapitaalgericht beheer	€ 3.756.336	€ 403.312	€ 706.800	€ 664.245	€ 5.530.693
Verharding	€ 1.705.065	€ 2.800	€ 400.574	€ 306.607	€ 2.415.046
Verkeersvoorzieningen	€ 155.538	€ 8.543		€ 68.640	€ 232.721
Civiele Kunstwerken	€ 127.028	€ 119			€ 127.147
Openbare verlichting	€ 454.270	€ 243.783		€ 7.276	€ 705.329
Riolering	€ 961.561	€ 148.067	€ 197.388	€ 226.667	€ 1.533.683
Water	€ 168.874		€ 108.839	€ 55.054	€ 332.767
Havens	€ 133.000				€ 133.000
Brandkranen/putten	€ 51.000				€ 51.000
▣ Maatschappelijk gericht beheer	€ 1.816.747	€ 3.742	€ 999.706	€ 324.222	€ 3.144.417
Groen	€ 1.057.959	€ 3.742	€ 791.554	€ 215.537	€ 2.068.792
Spelen	€ 65.620		€ 89.050	€ 40.192	€ 194.862
Reiniging	€ 479.738		€ 119.102	€ 68.493	€ 667.333
Beeldende kunst	€ 20.430				€ 20.430
Kinderboerderijen	€ 133.000				€ 133.000
Integraal beheer	€ 60.000			€ -	€ 60.000
Eindtotaal	€ 5.573.083	€ 407.054	€ 1.706.507	€ 988.466	€ 8.675.110

Binnen de onderhoudsgroep groen is het beschikbare budget gekoppeld aan de benodigde beheersmaatregelen, zowel via de eigen dienst als ook via de beïnvloedbare budgetten vanuit onderhoudsbestekken en contracten. We zien dat het elk jaar passen en meten is om de onvoorziene zaken te bekostigen vanuit het beschikbare budget. Hierbij gaat het om de groeiende behoefte aan participatie waaruit compensatieplannen gerealiseerd en dus bekostigd moeten worden. Maar ook stormschade, noodkap, bomenziektes en de in opkomst zijnde exotische onkruidsoorten. In principe is hier geen budget voor, waardoor het ten koste gaat van reguliere werkzaamheden.

Uitvoeringskosten beheer en onderhoud, uitgedrukt per woning

Gemiddelde uitvoeringsbudget van Zwijndrecht vergeleken met andere Nederlandse gemeenten

Het cirkeldiagram geeft een indruk hoe de uitvoeringsbudgetten voor het beheer en onderhoud zich onderling verhouden. Er is hier gekozen voor een weergave per woning. Naar het beheer en onderhoud van verharding, groen en riolering gaat het meeste geld uit, variërend tussen de € 121 en € 77 per woning. De kosten voor openbare verlichting en straatreiniging zijn andere grote kostenposten. Zij bedragen € 35 en € 34 per woning.

Actueel beleidskader

De beleidskaders zijn verwoord in de vastgestelde structuur- en beheerplannen. Het beschreven beleidskader is voor het grootste deel actueel en toereikend om aan het fysieke beheer en onderhoud van de openbare ruimte richting te geven. Via onderstaand beleidskader zetten we de beschikbare middelen om de verschillende doelstellingen hierbij te realiseren.

- GRP 2013-2017- Stedelijk Afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater, rapport Grontmij en Wareco; vastgesteld in 2013; Nieuw GRP 2018-2021 is in de maak.
- Integraal beheerplan Openbare Ruimte 2013-2017; vastgesteld in 2014; Integraal Beheerplan 2018-2021, vast te stellen na behandeling begroting in november 2017.
- Programma Groenstructuur gemeente Zwijndrecht; vastgesteld in 2009.
- Structuurvisie Zwijndrecht 2030; vastgesteld in 2010.
- Bomencompensatiebeleid; vastgesteld in 2012 (college).

- Speelruimteplan 2016-2026 gemeente Zwijndrecht; voorgenomen vaststelling in 2017.
- Beheerplan gemeentelijk vastgoed 2014-2017; vastgesteld in 2013.
- Beheerplan buitensportaccommodaties 2014-2017; vastgesteld in 2013.
- Waterstructuurplan, vastgesteld in 2007.
- Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2016-2020, vastgesteld in 2016.
- Standaard programma van eisen Zwijndrecht, vastgesteld door College in 2015.

Voor de beoogde doelstellingen verwijzen wij naar het overzicht zoals opgenomen in Programma 9 Openbaar gebied.

Beeldkwaliteiten

Het integraal beheer van de openbare ruimte ging tot dusverre uit van sturen op kwaliteiten. De onderhoudsvisie van 2009 introduceerde hiervoor meetlatten voor 'beeldkwaliteit'. Deze meetlatten zijn het centrale instrument om vast te leggen welke onderhoudsniveaus gewenst zijn op de verschillende plekken van de Zwijndrechtse openbare ruimte en tevens om vast te stellen of die kwaliteiten daadwerkelijk buiten op straat worden gerealiseerd. In de onderhoudsvisie van 2009 was de ambitie om op alle plekken tenminste B-kwaliteit te realiseren, met op enkele bijzondere plekken accenten op A-kwaliteit. In het geactualiseerde IBOR-plan van 2014 is aan de hand van een aantal scenario's gekozen voor gedifferentieerd beheer. Dit betekent in de praktijk een beeldniveau tussen de B-norm en C-norm van het CROW. De voorwaarde hierbij is dat er niet wordt getornd aan veiligheid en geen kapitaalvernietiging optreedt. Dit uit zich bijvoorbeeld in de keuze dat we geen concessies doen bij het onderhoud aan asfalt, bomen, bruggen, openbare verlichting en elementenverharding op trottoirs en fietspaden. Rijbanen in woonstraten vormen geen direct veiligheidsrisico, waardoor deze op C-niveau onderhouden worden. Ook binnen het groenonderhoud worden keuzes gemaakt om met de beschikbare middelen een zo hoog mogelijk niveau te realiseren. Dit komt ook neer op tussen de B- en C-norm.

Het sturen op beeldkwaliteiten en het op deze manier goed bespreekbaar maken van gewenste onderhoudsniveaus betekende een belangrijke vooruitgang voor het beheer van de Zwijndrechtse openbare ruimte. We beseffen echter – samen met vele andere Nederlandse gemeenten – dat het helder en inzichtelijk sturen op kwaliteiten geen doel op zich is. Een bepaalde (basis)kwaliteit is zonder meer een voorwaarde om bewoners en ondernemers van onze gemeente een tevreden gevoel te geven. We moeten echter erkennen dat er vele andere facetten zijn die ook sterk bepalend kunnen zijn voor de mening van inwoners en ondernemers over het beheer van de openbare ruimte.

Tevredenheid wordt ook bepaald door:

- Hoe wij het onderhoud vormgeven (bijvoorbeeld zichtbaar zijn en communiceren over wat we doen).
- Hoe wij service leveren en hoe klantgericht wij zijn (bijvoorbeeld hoe we reageren op meldingen).
- Wat we doen (bijvoorbeeld doen we wat inwoners belangrijk vinden?).
- Betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij de openbare ruimte en mogelijkheden hierover mee te praten en initiatief te nemen.

Buitensportaccommodaties

Ook voor de buitensportaccommodaties is een beheerplan opgesteld. Op het gebied van het beheer en onderhoud van de sportcomplexen, hebben we eveneens een verschil tussen beschikbare en gewenste budgetten geconstateerd. Om de sportcomplexen op 'voldoende' onderhoudsniveau te houden is in de begroting met ingang van 2014 het budget structureel met € 170.000 verhoogd. Samen met Drechtwerk en aannemers blijven we ons er voor inzetten om de sportcomplexen op voldoende

niveau te onderhouden. Voor de komende jaren zijn enkele vervangingsprojecten gepland. Wij presenteren u een vernieuwd beheerplan 2019-2022.

Gemeentelijk vastgoed

De beschikbare middelen voor het dagelijks en planmatig onderhoud van het gemeentelijk vastgoed voor de periode 2018-2021 bedragen € 1.423.350 per jaar. De financiële behoefte, voortvloeiend uit de meerjarenonderhoudsplanning (MJOP), bedraagt gemiddeld € 1.424.291 per jaar. Dit betekent dat er voor de beheerperiode 2018-2021 een nagenoeg sluitende begroting is, met als kanttekening dat de onderhoudsbudgetten jaarlijks geïndexeerd dienen te worden. Maar dit geldt natuurlijk voor alle domeinen.

Met een complexstrategie wordt per pand de (middel)lange termijn doelstelling bepaald. Een goede complexstrategie draagt bij aan strategisch vastgoedbeheer, zodat in een vroeg stadium kan worden bepaald of het verstandig is een pand te verbouwen en te verduurzamen (investeren), te verkopen of te slopen. Nadat de complexstrategie voor het desbetreffende pand is bepaald kan de meerjarenonderhoudsplanning worden opgesteld. Met een meerjarenonderhoudsplanning kan bewust worden gekozen voor een (noodzakelijke) balans tussen preventief planmatig onderhoud (onderhoud uitvoeren vóór de kwaliteit een grens overschrijdt) en correctief onderhoud (pas ingrijpen wanneer er urgente gebreken zijn). Op basis van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) wordt tenslotte een jaarplan opgesteld waarin de onderhoudswerkzaamheden voor het komende jaar worden vastgelegd. Aan de hand van jaarlijkse gebouwinspecties wordt bepaald of deze verwachtingen juist zijn. Dit betekent dat in de praktijk werkzaamheden uit het MJOP zowel naar voren als naar achteren geschoven kunnen worden. Door op deze wijze invulling te geven aan het vastgoedonderhoud is het huidige exploitatiebudget voor de periode beheerperiode toereikend met een voor het merendeel van de panden acceptabel financieel risico.

Aandachtspunten

Er zijn op het gebied van beheer en onderhoud in Zwijndrecht noemenswaardige aandachtspunten die een nadere toelichting verlangen.

Stijgende economie heeft gevolgen voor inkooprijzen

Een keerzijde van een groeiende economie is dat de marktvraag toeneemt met gevolgen voor de inkooprijzen. Dit zien we langzaam ontstaan binnen enkele herinrichtingsprojecten waarbij partijen al boven onze oorspronkelijke begroting inschrijven. Door de concurrentie binnen een aanbesteding is er nog altijd een gunstige aanbesteding ten opzichte van de prijs. Echter, we zien dit wel veranderen en hebben hierop in te spelen met betrekking tot onze projectbegrotingen. Vanuit de beschikbare exploitatiebudgetten zetten wij geregeld onderhoudsbestekken op de markt. Dit zijn vaststaande budgetten waarbij een gunstige aanbesteding betekent dat we het aanbestedingsvoordeel goed in kunnen zetten voor andere onderhoudswerkzaamheden. Door de veranderende markt gaan ook dit soort aanbestedingen prijstechnisch onder druk komen te staan. Als we bijvoorbeeld naar het maai-bestek kijken dan heeft dit voor de volgende aanbesteding absoluut gevolgen. Het voordeel is dat marktpartijen niet meer onder de kostprijs gaan inschrijven waardoor de kans groter is dat we de afgesproken kwaliteit hiervoor terug krijgen zonder hier extra toezicht op te zetten. Echter is er binnen het groenbudget weinig 'vlees op de botten' binnen de exploitatiebegroting om prijsstijgingen te compenseren.

Volume van het investeringsprogramma (met name de riool en infrastructurele projecten)

Als we de schouwresultaten en inspectieresultaten van verharding afzetten tegen het beschikbare budget, zien we over het algemeen een kwaliteitsniveau net onder B. Voor groen schieten we inmiddels meer naar een C-niveau, maar op het gebied van verhardingen laten de inspectieresultaten

hoopvolle informatie zien. Elk jaar inspecteren we het areaal verhardingen in Zwijndrecht, waarna een maatregelplan wordt opgesteld. Bestaande, geplande, investeringsprojecten worden vervolgens uit het maatregelplan gehaald. Tot 2022 staat ons investeringsprogramma nog bomvol. Daarna zien we op het gebied van verhardingen een dalende trend aan grootschalige vervangingsbehoefte. Dit mag ook logisch zijn, want we hebben de afgelopen jaren behoorlijk aan de weg getimmerd met betrekking tot investeringsprojecten en gaan dit voor de komende periode verder oppakken met reconstructies in bijvoorbeeld Heer Oudelands Ambacht en Kort Ambacht in het verschiet.

Een ander belangrijk domein in de openbare ruimte is de riolering. Dit onderdeel is veel lastiger visueel te inspecteren dan verharding. In twaalf jaar tijd hebben we het gehele rioolstelsel (ca. 240 km vrij verval) in Zwijndrecht geïnspecteerd, via camera inspecties. Na de jaarlijkse inspecties worden, net zoals bij verharding, maatregelplannen opgesteld. Een van de maatregelen is vervanging. Groot-schalige vervanging wordt geïnitieerd via het investeringsprogramma, uiteindelijk zo integraal mogelijk met verharding, speelvoorziening, groen en openbare verlichting. Het beleid (lees Gemeentelijk rioleringsplan) vertelt ons zo veel mogelijk onderhoud te plegen om vervanging vervolgens zo lang mogelijk uit te stellen. Via beslisbomen brengen wij de risico's, maar ook de kosten/ baten in beeld waaruit blijkt of een rioolstelsel en verharding daadwerkelijk vervangen dient te worden.

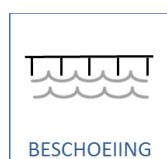
Zonder het investeringsprogramma hadden we als gemeente voor een nog grotere opgave gestaan om het kwaliteitsniveau met de beschikbare middelen op een zo 'goed mogelijk' niveau te houden. Als gemeente hebben we de openbare ruimte in eerste instantie veilig te houden. Hier zijn we wettelijk aansprakelijk voor. Ook de leefbaarheid willen we op een acceptabel niveau houden en/of brengen. De beslisbomen die gebruikt worden om te bepalen of riolering wel of niet in combinatie met verharding vervangen moet worden, maken een zorgvuldige afweging mogelijk. Deze afweging is gericht op het zoeken van een balans tussen absolute noodzaak en financiële gevolgen. De slappe bodem in onze gemeente werkt hier overigens niet aan mee. Voor riolering is het hierdoor lastig over meerdere jaren een prognose te geven met betrekking tot het volume van het investeringsprogramma. Het positieve nieuws is dat de verhardingen, zoals gezegd, over meerdere jaren een dalende trend laat zien als het gaat om vervangingsbehoefte via het investeringsprogramma. De beslisbomen laten zien dat de vervangingsbehoefte verharding in 60% van de gevallen leidend zijn voor de geboorte van een reconstructieproject. Dit omdat in veel gevallen de rioolvervanging met een hogere onderhoudsfrequentie uitgesteld kan worden. Een ander vraagstuk hierbij is of de extra onderhoudskosten opwegen tegen de kapitaalslasten die een investering met zich mee brengt. In het nieuw op te stellen GRP (Gemeentelijk Rioleringsplan) komen wij hier op terug.

Forse opgave vervangingen speelvoorzieningen

Conform uw besluit gaan we de komende jaren aan de slag met de vervangingsopgave van onze speelvoorzieningen in Zwijndrecht. Dit is een forse opgave. Ook blijven we dit grotendeels doen vanuit de communicatie en participatie zoals u en de samenleving dat van ons mag verwachten. Een wens hierbij is dat we hier wat meer duidelijkheid in willen hebben. Wanneer passen we nu welke vorm van participatie toe rondom een specifieke vervangingsopgave? Een complete vervanging van een speelvoorziening krijgt logischerwijs een andere vorm van participatie dan een vervanging van een toestel. Maar ook de vervanging van een toestel kan de nodige discussie opwerpen. Via participatie willen we proberen op buurtniveau tot consensus en tevredenheid te komen met betrekking tot een voorgenomen vervanging. Echter kunnen individuele belangen niet altijd verenigd worden met de belangen van een buurt of wijk. Via een plan van aanpak willen wij hier met de Raad van gedachten wisselen. Wij hebben participatie hoog in het vaandel staan en het heeft ons tot nu toe al prachtige resultaten opgeleverd. Hiertegenover staat dat we ook daadkracht moeten tonen om te komen tot de uitvoering van vele vervangingsprojecten de komende jaren.

In het oog springende werken 2018

Hieronder staan enkele noemenswaardige projecten en/of werken die voor 2018 gepland staan. De totale lijst van reconstructie- en vervangingsprojecten is terug te vinden in het Investeringsprogramma 2018-2021. Dit zijn over het algemeen integrale projecten waarbij verharding, riolering, groen en openbare verlichting worden meegenomen.

- Asfalt, gemeentelijk onderhoudsdeel Munnikensteeg.
 - Asfalt, Bilderdijkstraat.
 - Asfalt, Burgemeester Doumaweg (afhankelijk IP project Koninginneweg)
 - Elementen, diverse herstraat- en vervangingswerkzaamheden door heel Zwijndrecht.
 - Het komend jaar wordt o.a. de beschoeiing vervangen langs de oevers rondom de Klarinetsingel, Abdij, Bootjessteeg, Laurensvliet, Groenendaal, Duinbeek en de Lindeweg.
 - Kwaliteitsverbetering groen waarbij door heel Zwijndrecht plantvakken worden omgevormd.
 - Vervangen brug Mauritsweg.
 - Vervangen brug Doorbraak (op volkstuincomplex Bakestein).
 - Duurzaam vervangen door heel Zwijndrecht.
 - Renoveren kleedkamers gymzaal De Lunenburg
 - Akoestische verbeteringen gymzaal Pr. Bernhardstraat
- Het aankomend jaar worden veel speelvoorzieningen vervangen conform het speelruimteplan (via IP) waarvan onderstaand enkele voorbeelden:
- Vervanging speelplek Adriaan Banckertstraat.
 - Vervanging speelplek Norderstedtplein.
 - Vervanging speelplek Leeuwerikplein.

Paragraaf Bedrijfsvoering 2018

Inleiding

Deze paragraaf gaat in op ontwikkelingen binnen de organisatie, die gericht zijn op een zo goed mogelijke dienstverlening aan de burgers, instellingen en bedrijven en het garanderen van een zorgvuldige besluitvorming. We beschrijven in deze paragraaf relevante cijfers en voorgenomen activiteiten voor 2018 op het gebied van organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering. Deze activiteiten staan in het licht van verschillende trends en ontwikkelingen in maatschappelijke zin, nieuwe technologieën en financiële opgaven.

Bevlogen inzetbare medewerkers

We stellen binnen onze organisatie de mens centraal en niet de medewerker. Wij zijn van mening dat of je dit nu wilt of niet de scheiding tussen werk en privé vervaagt. Medewerkers nemen de thuissituatie (bewust of onbewust) mee naar het werk, en vice versa. Door vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid te sturen op geluk, gedrevenheid en gezondheid willen we het beste uit onze mensen halen waardoor het werkplezier en de prestaties vergroot worden en ons ziekteverzuim zal dalen. In 2018 willen we deze filosofie/visie verder in onze organisatie gaan inbedden.

Samenlevingsgericht

In 2018 zetten we onze organisatieontwikkeling ferm door. Er is volop beweging in onze organisatie om ons voortdurend te verbeteren en om klaar te staan voor wat er nodig is in de gemeente. Na de kleine organisatie-aanpassing eind 2015 hebben we afgelopen jaren veel inzet gepleegd "om samenlevingsgericht te werken". Steeds kijkend naar wat de samenleving nodig heeft en welke rol de gemeente in neemt. Het is onze ambitie om snel en adequaat in te spelen op de maatschappelijke opgaven en kansen in de stad en regio. Omdat opgaven onze organisatiegrenzen overstijgen en vragen om integrale oplossingen werken we in co-creatie met partners. In 2018 zetten we deze beweging krachtig voort door medewerkers mee te nemen in de nieuwe werkwijze die dit met zich meebrengt. We richten ons op de ontwikkeling van de bijbehorende vaardigheden, competenties en instrumenten. Om onze medewerkers daarin te (blijven) faciliteren gaan we op zoek naar inspirerende voorbeelden van andere organisaties en bieden we trainingen en workshops.

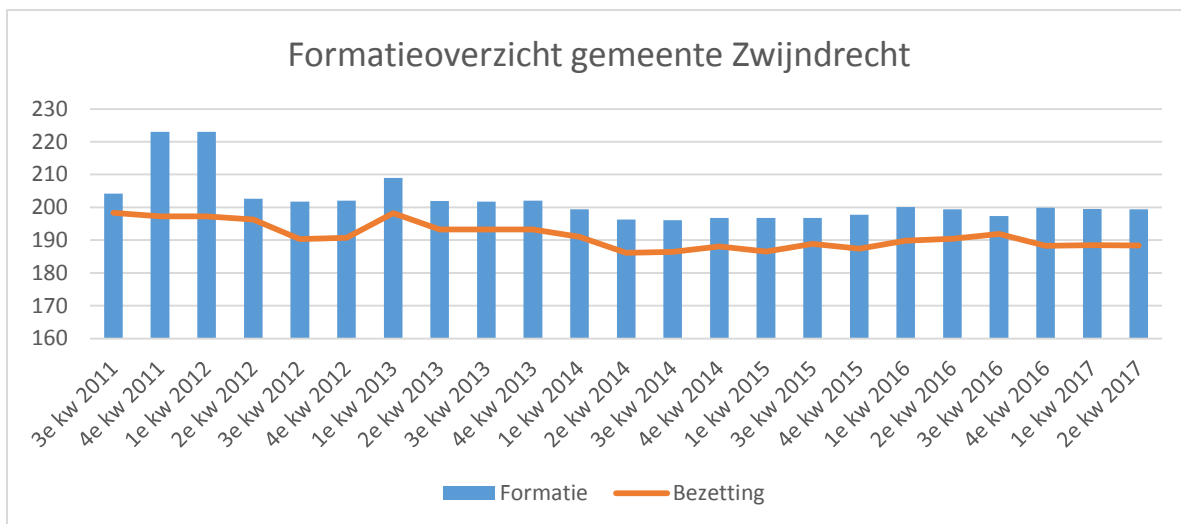
Flexibilisering

Voor onze organisatie rijst daarop steeds meer de vraag over onze werkinhoud: wat doet de gemeente, wat doet de samenleving en onze partners? Dit vraagt om verdere flexibilisering en nieuwe rolopvattingen. De komende periode zetten we onze energie in op een wendbare organisatie waarin flexibel inzetbare medewerkers zich dankzij een goede bedrijfsvoering optimaal kunnen richten op onze gemeente en haar inwoners.

Ontwikkelingen in de formatie en het personeelsbestand

Formatie/bezetting

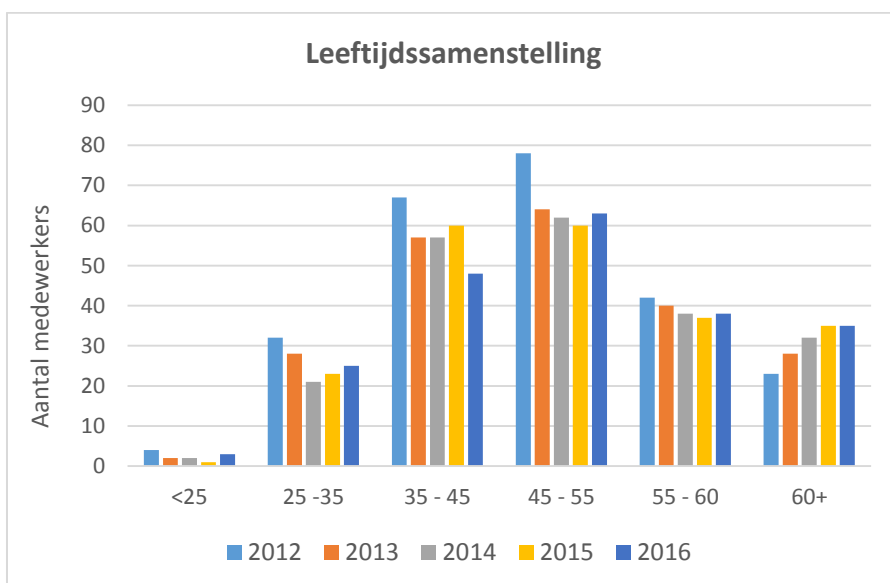
De volgende figuur geeft aan dat er sprake is van een stabiele formatie ten opzichte van eerdere jaren. De verwachting is dat de formatie ook voor 2018 redelijk gelijk blijft.

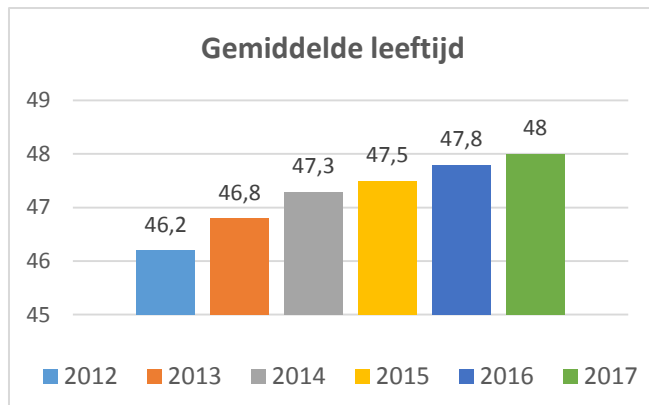
De formatieruimte is groter dan de werkelijke bezetting. Deze ruimte gebruiken we om ons personeelsbestand flexibel in te vullen.

Personeelsopbouw

Zoals in onderstaande figuur goed te zien is zet de vergrijzing van onze organisatie in 2017 verder door. De ruimte voor nieuwe instroom is zeer beperkt en dus blijven we volop investeren in de vitaliteit en ontwikkeling van onze medewerkers.

De gemiddelde leeftijd van onze medewerkers binnen de organisatie is ook in 2017 weer iets gestegen (de afgelopen vijf jaar is de gemiddelde leeftijd met zo'n twee jaar gestegen). Overigens is deze leeftijd gelijk aan de landelijke gemiddelde leeftijd van de gemeenteambtenaar.

Duurzame inzetbaarheid

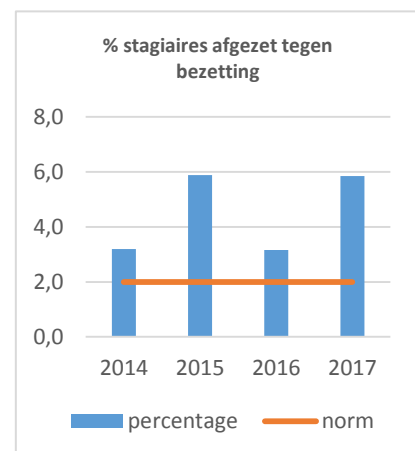
Vanwege demografische en maatschappelijke ontwikkelingen is duurzame inzetbaarheid van werknemers een belangrijk aandachtspunt binnen onze organisatie. Omdat de beroepsbevolking verouderd en werknemers bovendien zal worden gevraagd langer door te werken aan het einde van hun carrière, en omdat ouderen grotere risico's lopen op gezondheidskundige problemen, gaat veel aandacht uit naar de oudere werknemer. De Rijksoverheid pleit dus voor het langer door werken van werknemers, terwijl de werknemers die de keuze hebben om te stoppen met werken vaak ook kiezen om met pensioen te gaan.

Generatiepact

Wij willen de oudere medewerkers een zogenaamde "generatiepactregeling" aanbieden om hun op deze manier de mogelijkheid te bieden om minder te gaan werken. Door de intensiteit van de arbeidsduur te verlagen kunnen zij langer doorwerken. Hierdoor blijft dit leeftijdscohort voor organisatie behouden (kennis/kunde), maar bieden we tegelijkertijd jongere medewerkers de kans in te stromen. Dit zorgt voor een betere kennisoverdracht en oudere medewerkers kunnen hun werk langzamer gaan afbouwen. Dit alles zorgt voor minder uitval/ziekteverzuim van de oudere medewerkers en bevordert de duurzame participatie en inzetbaarheid van deze doelgroep.

Onderzocht wordt om met ingang van 1 januari 2018 over te gaan tot invoering van een generatiepactregeling in Zwijndrecht. De lasten hiervoor verwerken wij in de begroting van 2018 en verder.

Zoals gezegd vinden we het belangrijk om waar mogelijk ook ruimte te geven aan jong talent in onze organisatie. We willen aangesloten blijven op deze nieuwe generatie medewerkers. We verwachten in 2018 door onze inspanningen wederom te voldoen aan het streefpercentage van 2% stagiairs van het totale aantal medewerkers.

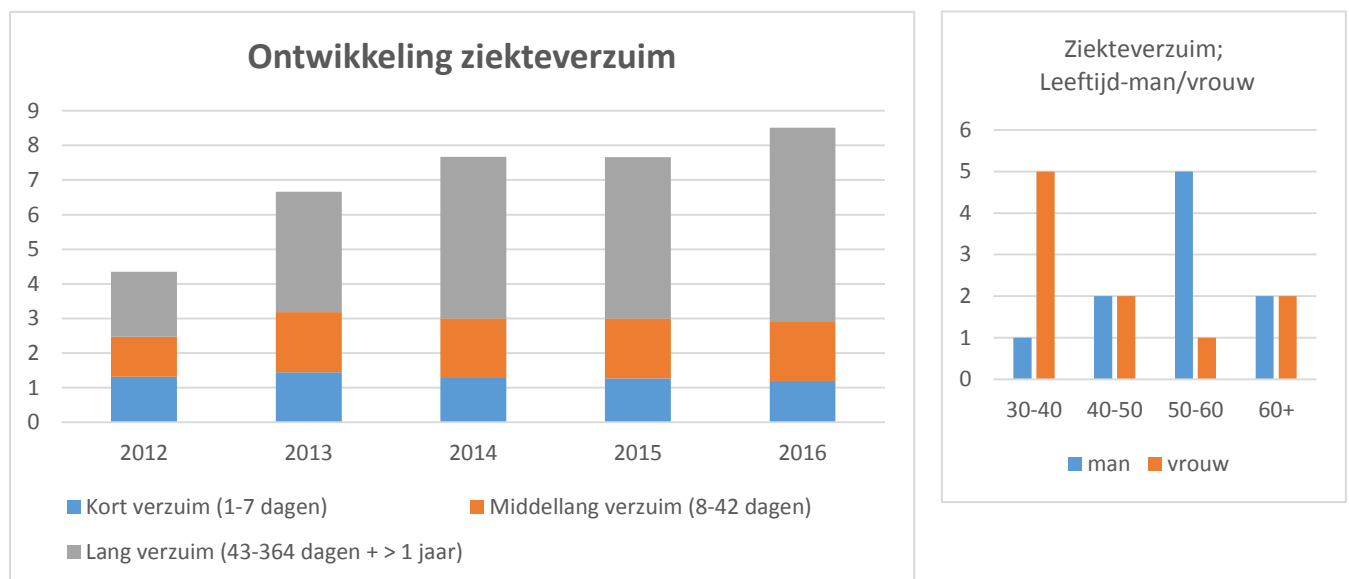
Ziekteverzuimpercentage

Voor 2018 streven we naar een verzuimpercentage van 6%. Sinds 2012 is ons ziekteverzuim opgelopen. Aan de hand van gedetailleerde analyses van het verzuim sturen we sindsdien stevig op de uitvoering van de benodigde acties en handhaving van de afgesproken kaders. Uit de analyses blijkt dat 90% van de ziektegevallen niet werk gerelateerd zijn. In sommige gevallen zorgt de balans tussen werk en privé voor uitval en betreft het met name op de gemeentewerf fysieke problemen. In alle gevallen zorgen we voor zorgvuldige re-integratietrajecten met aandacht voor goede en bestendige terugkeer van medewerkers. Alle leidinggevende hebben 'verzuimtrainingen' gekregen (maximale

beïnvloeding psychisch verzuim (voorkomen van uitval van medewerkers die in disbalans zijn, verzuimgesprekken voeren). We hebben inzicht in alle ziektegevallen en besteden we veel aandacht aan zieke medewerkers.

We hebben de afgelopen jaren geen daling van het ziekteverzuimpercentage kunnen bewerkstelligen, maar we hebben wel een hoger oplopend ziekteverzuim voorkomen. We constateren een afname van kortdurend verzuim en we krijgen steeds minder ziekmeldingen. In 2017 is een aantal reïntegratietrajecten succesvol verlopen, waardoor in de cijfers een daling van het ziekteverzuim zichtbaar wordt.

Door onze krappe formatie moeten we vanwege het langdurige ziekteverzuim inhuren om knelpunten op te lossen. Omdat het werk anders blijft liggen en om uitval van collega's te voorkomen.

Gelet op ons hoge ziekteverzuim, complexe personeelsvraagstukken, veranderingen door organisatieontwikkelingen (samenlevingsgericht werken en uitvoeringskracht), de toenemende ambities vanuit politiek en bestuur en de snel veranderende samenleving is de huidige inzet van P&O niet toereikend. We hebben bij de Kadernota 2018 hiervoor extra budget aangevraagd. Door veranderende wet- en regelgeving hebben wij ook voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet budget aangevraagd voor formatie-uitbreiding.

Integraal onderzoeksplan

Op basis van de Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid stellen wij jaarlijks een integraal onderzoeksplan op. Met het plan onderzoeken we het rechtmatig, doelmatig en doeltreffend handelen van de organisatie.

Regionale onderzoeken

Het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) is op 1 januari 2008 opgericht en voert op veel beleids terreinen onderzoeken uit. In het jaarlijks onderzoeksplan zijn de onderzoeksopdrachten opgenomen die door het OCD worden uitgevoerd. Een aantal onderzoeken voor de zes regiogemeenten pakt het OCD regionaal aan en worden jaarlijks uitgevoerd.

Overige onderzoeken

De overige onderzoeken van het onderzoeksplan worden uitgevoerd door Concerncontrol.

Binnen de gemeentelijke organisatie wordt onderzoek gedaan naar doelmatigheid en doeltreffendheid. Het onderzoek ondersteunt het lerend vermogen van de gemeentelijke organisatie.

Elk jaar wordt onderzoek gedaan in het kader van de interne controle (IC). De interne controle richt zich vooral op het toetsen van de financiële rechtmatigheid. Onderzocht wordt of de interne en externe regelgeving wordt nagekomen bij de uitvoering van de werkzaamheden. Om deze risico's op afwijkingen te verkleinen zijn in de werkprocessen beheersmaatregelen ingevoerd. De nadruk bij de interne controle ligt op het toetsen of de beheersmaatregelen in werkprocessen voldoende werken.

De controle wordt uitgevoerd volgens het opgestelde interne controleplan en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Het interne controleplan wordt vooraf afgestemd met de accountant. De accountant gebruikt de resultaten van de onderzoeken bij zijn interim-controle en jaarrekeningcontrole. Intern gebruikten we de IC uitkomsten om de risico's en verbeterpunten in onze werkprocessen en administratieve organisatie te signaleren, eventuele fouten te herstellen en beheersmaatregelen aan te passen.

Onderzoek rekenkamer

Om overlap in onderzoek te voorkomen vindt voor vaststelling van het onderzoeksplan afstemming plaats met de rekenkamercommissie. Daarnaast is de opvolging van de aanbevelingen van de rekenkameronderzoeken onderdeel van het onderzoeksplan.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

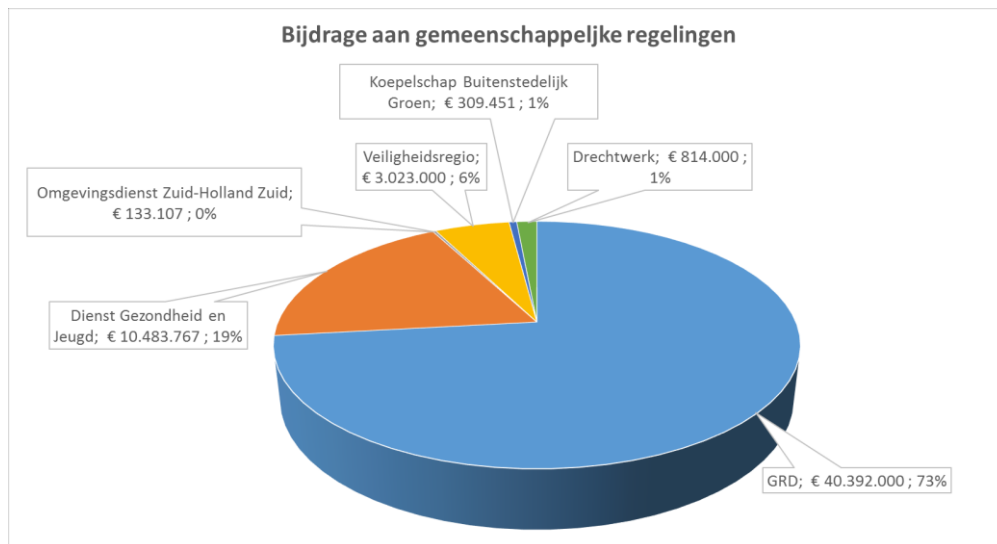
De gemeente Zwijndrecht is actief in netwerken van beleids- en uitvoeringsorganisaties. Bij een deel van die organisaties is de gemeente ook bestuurlijk en financieel betrokken. In dat geval is sprake van een “verbonden partij”. Een bijzondere vorm hiervan zijn de samenwerkingsverbanden die in het leven zijn geroepen om gemeentelijke taken in gezamenlijkheid uit te voeren. Dit soort samenwerkingsverbanden (gemeenschappelijke regelingen) levert een grote bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke doelen, maar levert door zijn aard ook bestuurlijke en financiële risico’s op.

Deze paragraaf verschaft inzicht in beleidsmatige en financiële betrokkenheid van de gemeente Zwijndrecht bij door verbonden partijen uit te voeren taken en processen. Volgens artikel 15 lid b van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat de paragraaf de visie op de verbonden partij in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de programmabegroting. In de praktijk is de relatie met de verbonden partij veelal meerdere jaren geleden ontstaan. De relatie tussen de visie op de verbonden partij en de doelstellingen van de (huidige) programmabegroting is derhalve niet altijd duidelijk te leggen.

Verbonden partijen

De gemeente Zwijndrecht heeft met de volgende verbonden partijen een relatie:

- Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden (GRD) (SDD, IBD, SCD, OCD, GBD en BDS).
- Gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid en Jeugd (DGJ, RAV SOJ).
- Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ).
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHJ).
- Gemeenschappelijke regeling voor het Natuur- en recreatiegebied IJsselmonde (NRIJ).
- Gemeenschappelijke regeling Sociale Werkvoorziening Drechtwerk.
- Gemeenschappelijke regeling Vuilverwerking Dordrecht en omstreken (Gevudo).
- ROM-D Groep
- ENECO Groep N.V.
- Stedin Holding N.V.
- Oasen N.V.
- B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides.
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten.

	Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden
Vestigingsplaats	Dordrecht.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.
Onderdelen	- Servicecentrum Drechtsteden (SCD), Sociale Dienst Drechtsteden (SDD), Ingenieursbureau Drechtsteden (IBD), Bureau Drechtsteden: Dordrecht; - Gemeentelijke Belastingdienst Drechtsteden (GBD), Onderzoekscentrum Drechtsteden (OCD): Sliedrecht.
Doel	1. Drechtsteden heeft tot doel, binnen de kaders als genoemd in en voortvloeiend uit deze regeling, draagvlak te creëren voor een evenwichtige ontwikkeling van het gebied. 2. Ter verwezenlijking van de in het vorige lid genoemde doelstellingen behartigt Drechtsteden, met inachtneming van de autonomie van de deelnemende gemeenten, de gemeenschappelijke regionale belangen op de volgende terreinen: a. Economie, arbeidsmarktbeleid en bereikbaarheid (economie, grondzaken, bereikbaarheid, recreatie en toerisme); b. Fysiek (volkshuisvesting, wonen, ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijk beheer, duurzaamheid, milieu, water, publieke infrastructuur, externe-, water- en verkeersveiligheid); c. Sociaal (sociale zekerheid en -ontwikkeling, sociale werkvoorziening, kennisinfrastructuur, sport en cultuur); d. Bestuurlijke en netwerkontwikkeling; e. Staf- en ondersteunende diensten, beheer basisregistraties en de bedrijfsvoering; f. Sociaal-geografisch onderzoek. g. Belastingheffing en -invordering 3. Naast de in het tweede lid genoemde belangen heeft Drechtsteden als doelstelling zorg te dragen voor: a. De efficiënte en effectieve heffing en invordering van belastingen, voor de heffing en invordering waarvan de gemeenteraden van de gemeenten belastingverordeningen en de kwijtscheldingsregels hebben vastgesteld, elk voor zover het hun gebied betreft; b. De uitvoering van de wet WOZ waaronder tevens wordt begrepen de administratie van vastgoedgegevens en het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden, elk voor zover het hun gebied betreft.

	Op 9 juni 2015 heeft de Drechtraad het regionaal Meerjarenprogramma "Samen Stad aan het Water, Samen Maritieme Topregio!" (2014-2018) vastgesteld. Door uitvoering van dit regionaal programma draagt de gemeenschappelijke regeling Drechtsteden bij aan het bereiken van onze economische doelstellingen.																																		
Openbaar belang	Het in algemene zin behartigen van regionale belangen zoals hiervoor aangegeven onder 'doel'.																																		
Activiteiten	Zie artikel 6 en 7 van de GR.																																		
Financieel belang gemeente	De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage per inwoner (bestuur) en draagt daarnaast bij in de diverse onderdelen. In de begroting 2018 heeft de gemeente de volgende bijdragen aan Drechtsteden geraamd (afgerond): <table><tr><td>- Bureau Drechtsteden</td><td>€ 1.095.000</td></tr><tr><td>- SDD Programma 1</td><td>€ 7.000</td></tr><tr><td>Programma 2</td><td></td></tr><tr><td>- WMO Huishoudelijke hulp</td><td>€ 2.319.000</td></tr><tr><td>- WMO Hulpmiddelen</td><td>€ 1.515.000</td></tr><tr><td>- Decentralisatie WMO</td><td>€ 3.568.000</td></tr><tr><td>Programma 5</td><td></td></tr><tr><td>- Bijstandsverlening</td><td>€ 16.561.000</td></tr><tr><td>- Minimabeleid</td><td>€ 1.132.000</td></tr><tr><td>- Participatie</td><td>€ 1.639.000</td></tr><tr><td>- WSW</td><td>€ 3.579.000</td></tr><tr><td>- Apparaatskosten (incl. WMO)</td><td>€ 4.864.000</td></tr><tr><td>- Schuldhulpverlening</td><td>€ 8.000</td></tr><tr><td>- SCD</td><td>€ 4.376.000</td></tr><tr><td>- OCD</td><td>€ 165.000</td></tr><tr><td>- GBD</td><td><u>€ 659.000</u></td></tr><tr><td>TOTAAL</td><td>€ 40.392.000</td></tr></table>	- Bureau Drechtsteden	€ 1.095.000	- SDD Programma 1	€ 7.000	Programma 2		- WMO Huishoudelijke hulp	€ 2.319.000	- WMO Hulpmiddelen	€ 1.515.000	- Decentralisatie WMO	€ 3.568.000	Programma 5		- Bijstandsverlening	€ 16.561.000	- Minimabeleid	€ 1.132.000	- Participatie	€ 1.639.000	- WSW	€ 3.579.000	- Apparaatskosten (incl. WMO)	€ 4.864.000	- Schuldhulpverlening	€ 8.000	- SCD	€ 4.376.000	- OCD	€ 165.000	- GBD	<u>€ 659.000</u>	TOTAAL	€ 40.392.000
- Bureau Drechtsteden	€ 1.095.000																																		
- SDD Programma 1	€ 7.000																																		
Programma 2																																			
- WMO Huishoudelijke hulp	€ 2.319.000																																		
- WMO Hulpmiddelen	€ 1.515.000																																		
- Decentralisatie WMO	€ 3.568.000																																		
Programma 5																																			
- Bijstandsverlening	€ 16.561.000																																		
- Minimabeleid	€ 1.132.000																																		
- Participatie	€ 1.639.000																																		
- WSW	€ 3.579.000																																		
- Apparaatskosten (incl. WMO)	€ 4.864.000																																		
- Schuldhulpverlening	€ 8.000																																		
- SCD	€ 4.376.000																																		
- OCD	€ 165.000																																		
- GBD	<u>€ 659.000</u>																																		
TOTAAL	€ 40.392.000																																		
Financieel risico	Het financiële risico voor de gemeente is haar bijdrage in het exploitatietekort op het moment dat de GRD niet meer over reserves beschikt.																																		
Bestuurlijk belang	Acht raadsleden in de Drechtraad. Wethouder J. van Dongen is lid van het Drechtsteden-bestuur en de Drechtraad. Op basis van artikel 40 resp. 43 van de GR kan de raad zijn zienswijze geven bij de begroting en de jaarrekening.																																		
Kerncijfers verbonden partij	<table><tr><th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr><tr><td>Eigen vermogen</td><td>€ 7.045.000</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>€ 72.540.000</td></tr><tr><td>Jaarresultaat</td><td>€ 3.367.000</td></tr></table> <table><tr><th>31-12-2018</th><th>31-12-2017</th></tr><tr><td>Eigen vermogen</td><td>€ 5.000.000</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>€ 65.000.000</td></tr><tr><td>Jaarresultaat</td><td>€ 0</td></tr></table>	31-12-2016	31-12-2015	Eigen vermogen	€ 7.045.000	Vreemd vermogen	€ 72.540.000	Jaarresultaat	€ 3.367.000	31-12-2018	31-12-2017	Eigen vermogen	€ 5.000.000	Vreemd vermogen	€ 65.000.000	Jaarresultaat	€ 0																		
31-12-2016	31-12-2015																																		
Eigen vermogen	€ 7.045.000																																		
Vreemd vermogen	€ 72.540.000																																		
Jaarresultaat	€ 3.367.000																																		
31-12-2018	31-12-2017																																		
Eigen vermogen	€ 5.000.000																																		
Vreemd vermogen	€ 65.000.000																																		
Jaarresultaat	€ 0																																		
	De begroting 2017 bevat geen geprognosticeerde balans. De begrote kerncijfers van de verbonden partij voor het jaar 2017 kunnen derhalve niet vermeld worden.																																		

Gemeenschappelijke regeling Dienst Gezondheid & Jeugd																																		
Vestigingsplaats	Dordrecht.																																	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.																																	
Onderdelen	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zuid-Holland Zuid (GGD), Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (BLVS), Regionale Ambulance Voorziening (RAV), Serviceorganisatie Jeugd.																																	
Doel	De regio heeft ten doel vanuit de gedachte van verlengd lokaal bestuur en binnen de kaders als genoemd in de gemeenschappelijke regeling een bijdrage te leveren aan het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de deelnemers teneinde een evenwichtige ontwikkeling van het gebied als geheel te bevorderen, mede in verhouding tot zijn omgeving zowel in provinciaal, nationaal als Europees verband.																																	
Openbaar belang	Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: <i>volksgezondheid, onderwijs, jeugdzorg en welzijn</i> .																																	
Activiteiten	Zie artikelen 3 tot en met 7 van de GR.																																	
Financieel belang gemeente	De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage per inwoner of per leerling (BLVS). De bijdrage per onderdeel van de GR DG&J voor 2018: <table><tr><td>Bureau Leerplicht (programma 1)</td><td>€</td><td>117.987</td></tr><tr><td>JGZ (programma 1)</td><td>€</td><td>861.078</td></tr><tr><td>Digitaal dossiers (programma 1)</td><td>€</td><td>50.765</td></tr><tr><td>VGZ (programma 2)</td><td>€</td><td>279.566</td></tr><tr><td>Contactmoment adolescenten (progr. 2)</td><td>€</td><td>37.090</td></tr><tr><td>Uitvoeringsprogramma's (progr. 2)</td><td>€</td><td>70.682</td></tr><tr><td>Jeugdpreventieteams (programma 4)</td><td>€</td><td>25.339</td></tr><tr><td>Regiostaf (programma 6) naar VGZ</td><td>€</td><td>206.300</td></tr><tr><td>Bijdrage dekkingsplan</td><td>€</td><td>18.000</td></tr><tr><td>Indexering</td><td>€</td><td>30.000</td></tr><tr><td>Uitvoering Jeugdwet</td><td>€</td><td>8.786.960</td></tr></table> De bijdrage varieert licht met de wijzigingen in het aantal inwoners of leerlingen.	Bureau Leerplicht (programma 1)	€	117.987	JGZ (programma 1)	€	861.078	Digitaal dossiers (programma 1)	€	50.765	VGZ (programma 2)	€	279.566	Contactmoment adolescenten (progr. 2)	€	37.090	Uitvoeringsprogramma's (progr. 2)	€	70.682	Jeugdpreventieteams (programma 4)	€	25.339	Regiostaf (programma 6) naar VGZ	€	206.300	Bijdrage dekkingsplan	€	18.000	Indexering	€	30.000	Uitvoering Jeugdwet	€	8.786.960
Bureau Leerplicht (programma 1)	€	117.987																																
JGZ (programma 1)	€	861.078																																
Digitaal dossiers (programma 1)	€	50.765																																
VGZ (programma 2)	€	279.566																																
Contactmoment adolescenten (progr. 2)	€	37.090																																
Uitvoeringsprogramma's (progr. 2)	€	70.682																																
Jeugdpreventieteams (programma 4)	€	25.339																																
Regiostaf (programma 6) naar VGZ	€	206.300																																
Bijdrage dekkingsplan	€	18.000																																
Indexering	€	30.000																																
Uitvoering Jeugdwet	€	8.786.960																																
Financieel risico	Het financiële risico voor de gemeente is haar bijdrage in het exploitatietekort op het moment dat de dienst Gezondheid & Jeugd niet meer over reserves beschikt.																																	
Bestuurlijk belang	Gemeente wordt vertegenwoordigd in het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur door wethouder J. de Witte. Het algemeen bestuur vergadert vier maal per jaar. Op basis van artikel 25 van de GR kan de raad blijk van zijn gevoelens geven bij de begroting.																																	
Kerncijfers verbonden partij	<table><tr><th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr><tr><td>€ 4.963.223</td><td>€ 4.694.330</td></tr><tr><td>€ 83.240.099</td><td>€ 29.017.038</td></tr><tr><td>€ 766.902</td><td>€ 225.208</td></tr></table>	31-12-2016	31-12-2015	€ 4.963.223	€ 4.694.330	€ 83.240.099	€ 29.017.038	€ 766.902	€ 225.208																									
31-12-2016	31-12-2015																																	
€ 4.963.223	€ 4.694.330																																	
€ 83.240.099	€ 29.017.038																																	
€ 766.902	€ 225.208																																	
Eigen vermogen																																		
Vreemd vermogen																																		
Jaarresultaat																																		
	<table><tr><th>31-12-2018</th><th>31-12-2017</th></tr><tr><td>€4.109.000</td><td>€ 4.109.000</td></tr><tr><td>€ 82.763.000</td><td>€ 82.951.000</td></tr><tr><td>€ 0</td><td>€ 262.000</td></tr></table>	31-12-2018	31-12-2017	€4.109.000	€ 4.109.000	€ 82.763.000	€ 82.951.000	€ 0	€ 262.000																									
31-12-2018	31-12-2017																																	
€4.109.000	€ 4.109.000																																	
€ 82.763.000	€ 82.951.000																																	
€ 0	€ 262.000																																	
Eigen vermogen																																		
Vreemd vermogen																																		
Jaarresultaat																																		

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid												
Vestigingsplaats	Dordrecht.											
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.											
Doel	De regeling wordt getroffen ter ondersteuning van de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.											
Openbaar belang	Veiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid.											
Activiteiten	Zie artikel 4 van de GR.											
Financieel belang gemeente	De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage per inwoner. De bijdrage voor 2018 bedraagt € 133.107. De bijdrage varieert licht met de wijzigingen in het aantal inwoners.											
Financieel risico	Afhankelijk van de exploitatieresultaten.											
Bestuurlijk belang	Gemeente wordt vertegenwoordigd in zowel het algemeen bestuur door wethouder J. van Dongen. Het algemeen bestuur vergadert vier maal per jaar. Op basis van artikel 33 van de GR kan de raad zijn zienswijze geven bij de ontwerp-begroting.											
Kerncijfers verbonden partij	<table><tr><th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr><tr><td>Eigen vermogen</td><td>€ 3.125.142</td><td>€ 1.804.908</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>€ 4.906.607</td><td>€ 6.085.028</td></tr><tr><td>Jaarresultaat</td><td>€ 1.734.234</td><td>€ 571.906</td></tr></table>	31-12-2016	31-12-2015	Eigen vermogen	€ 3.125.142	€ 1.804.908	Vreemd vermogen	€ 4.906.607	€ 6.085.028	Jaarresultaat	€ 1.734.234	€ 571.906
31-12-2016	31-12-2015											
Eigen vermogen	€ 3.125.142	€ 1.804.908										
Vreemd vermogen	€ 4.906.607	€ 6.085.028										
Jaarresultaat	€ 1.734.234	€ 571.906										
	<table><tr><th>31-12-2018</th><th>31-12-2017</th></tr><tr><td>Eigen vermogen</td><td>€ 1.750.000</td><td>€ 1.750.000</td></tr><tr><td>Vreemd vermogen</td><td>€ 4.900.000</td><td>€ 4.900.000</td></tr><tr><td>Jaarresultaat</td><td>€ 0</td><td>€ 0</td></tr></table>	31-12-2018	31-12-2017	Eigen vermogen	€ 1.750.000	€ 1.750.000	Vreemd vermogen	€ 4.900.000	€ 4.900.000	Jaarresultaat	€ 0	€ 0
31-12-2018	31-12-2017											
Eigen vermogen	€ 1.750.000	€ 1.750.000										
Vreemd vermogen	€ 4.900.000	€ 4.900.000										
Jaarresultaat	€ 0	€ 0										

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid									
Vestigingsplaats	Dordrecht.								
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.								
Onderdelen	- Regionale Brandweer Zuid-Holland Zuid: Dordrecht (Oranjepark, Leerpark, Noordendijk). - Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR).								
Doel	Het openbaar lichaam heeft tot doel de brandweezorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen met behoud van lokale verankering bestuurlijk en operationeel op regionaal niveau te integreren, teneinde een doelmatige en slagvaardige hulpverlening te verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding.								
Openbaar belang	Het in algemene zin behartigen van belangen op het terrein van: regionale brandweer, geneeskundige hulpverlening, openbare orde en veiligheid.								
Activiteiten	Uitvoering van de eisen die de Wet Veiligheidsregio's aan de gemeenschappelijke regeling stelt, alsmede regulier werk op gebied van rampenbestrijding, crisisbeheersing, brandweezorg en GHOR.								
Financieel belang gemeente	De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage per inwoner. De totale bijdrage voor 2018 bedraagt € 3.023.000.								
Financieel risico	Het financiële risico voor de gemeente is haar bijdrage in het exploitatietekort op het moment dat de Veiligheidsregio niet meer over reserves beschikt.								
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten, waarin elk lid één stem heeft. Het algemeen bestuur vergadert vier maal per jaar. Burgemeester Schrijer is tevens lid van het dagelijks bestuur. Op basis van artikel 29 van de GR kan de raad blijk van zijn gevoelens geven bij de begroting.								
Kerncijfers verbonden partij	<table><tr><th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr><tr><td>€ 7.288.080</td><td>€ 6.083.495</td></tr><tr><td>€ 66.887.160</td><td>€ 68.693.642</td></tr><tr><td>€ 2.733.491</td><td>€ 1.403.917</td></tr></table>	31-12-2016	31-12-2015	€ 7.288.080	€ 6.083.495	€ 66.887.160	€ 68.693.642	€ 2.733.491	€ 1.403.917
31-12-2016	31-12-2015								
€ 7.288.080	€ 6.083.495								
€ 66.887.160	€ 68.693.642								
€ 2.733.491	€ 1.403.917								
Eigen vermogen									
Vreemd vermogen									
Jaarresultaat									
	<table><tr><th>31-12-2018</th><th>31-12-2017</th></tr><tr><td>€ 3.417.000</td><td>€ 3.497.000</td></tr><tr><td>€ 66.601.000</td><td>€ 68.435.000</td></tr><tr><td>€ 0</td><td>€ 0</td></tr></table>	31-12-2018	31-12-2017	€ 3.417.000	€ 3.497.000	€ 66.601.000	€ 68.435.000	€ 0	€ 0
31-12-2018	31-12-2017								
€ 3.417.000	€ 3.497.000								
€ 66.601.000	€ 68.435.000								
€ 0	€ 0								
Eigen vermogen									
Vreemd vermogen									
Jaarresultaat									

	Gemeenschappelijke regeling voor het Natuur- en recreatiegebied IJsselmonde								
Vestigingsplaats	Schiedam.								
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.								
Doel / Openbaar belang	Het in onderlinge samenhang behartigen van het gemeenschappelijke belang van de deelnemers voor wat betreft de ontsluiting, de ontwikkeling, aanleg en beheer in het kader van de openluchtrecreatie en waar mogelijk het toerisme en van natuur en landschap in het gebied waarvoor de regeling geldt.								
Openbaar belang	Bevorderen van openluchtrecreatie met behoud van natuur en landschap.								
Activiteiten	Het schap vervult een trekkersrol in het realiseren en beheren van het bestaande en geplande recreatieve aanbod in de groene buitenruimte van IJsselmonde dat in onderlinge samenhang wordt afgestemd op de brede maatschappelijke vraag en mogelijkheden met een marktgerichte oriëntatie.								
Financieel belang gemeente	De inwonerbijdrage in totaal voor 2018 bedraagt € 309.451 (12,65%). In verband met de opheffing van de GR Koepelschap Buitenstedelijk Groen is de bijdrage aan het NRIJ gestegen met de bijdrage aan het (voormalig) Koepelschap.								
Financieel risico	Het financiële risico voor de gemeente is haar bijdrage in het exploitatietekort op het moment dat het Natuur- en Recreatieschap niet meer over een algemene reserve beschikt.								
Bestuurlijk belang	Gemeente wordt vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur door wethouder J. van Dongen (plaatsvervanger A. Kamsteeg). In het algemeen bestuur hebben twee leden zitting, wethouder J. van Dongen en raadslid L. Kroes (plaatsvervanger dhr. M. Schenkel). Het algemeen bestuur vergadert twee maal per jaar. Op basis van artikel 34 lid 3 van de GR kan de raad blijk van zijn gevoelens geven bij de ontwerpbegroting.								
Kerncijfers verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen € 3.970.307</td><td>€ 4.191.779</td></tr> <tr> <td>Vreemd vermogen € 2.313.503</td><td>€ 2.271.449</td></tr> <tr> <td>Jaarresultaat € 329.950</td><td>€ 257.481</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	Eigen vermogen € 3.970.307	€ 4.191.779	Vreemd vermogen € 2.313.503	€ 2.271.449	Jaarresultaat € 329.950	€ 257.481
31-12-2016	31-12-2015								
Eigen vermogen € 3.970.307	€ 4.191.779								
Vreemd vermogen € 2.313.503	€ 2.271.449								
Jaarresultaat € 329.950	€ 257.481								
Eigen vermogen	31-12-2018								
Vreemd vermogen	31-12-2017								
Jaarresultaat	€ 0								
Beleidsvoornemens	Programma 3 Sport en Recreatie. De provincie Zuid-Holland en de gemeente Rotterdam hebben besloten om per 1 januari 2018 uit de gemeenschappelijke regeling voor het Natuur- en recreatieschap IJsselmonde te treden. De gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Ridderkerk en Zwijndrecht hebben in dat kader de wens uit gesproken om de gemeenschappelijke regeling vanaf 1 januari 2018 onder dezelfde naam voort te zetten. De gemeenteraden moeten hier in de tweede helft van 2017 over besluiten.								

	Gemeenschappelijke regeling Drechtwerk								
Vestigingsplaats	Dordrecht.								
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.								
Doel	Het openbaar lichaam behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van de sociale werkvoorziening en geeft in opdracht van de gemeenten uitvoering aan de in de wet en in deze regeling genoemde taken.								
Openbaar belang	Mogelijk maken dat mensen met een arbeidshandicap kunnen werken naar vermogen.								
Activiteiten	Ter verwezenlijking van de doelstellingen heeft het openbaar lichaam tot taak: - de uitvoering van de Participatiewet en het behartigen van de uit deze wet voortkomende belangen; - het adviseren van de gemeenten inzake de sociale werkvoorziening, aangepaste arbeid en daarmee verband houdende vraagstukken; - het verlenen van diensten aan de gemeenten en, incidenteel, aan derden op het gebied van andere gesubsidieerde arbeidsvoorzieningen dan in de wet bedoelde, indien deze derden daartoe opdracht geven aan het openbaar lichaam en het Algemeen Bestuur die opdracht aanvaardt; - het op een bedrijfsmatige wijze aanbieden van trajecten en diensten op het terrein van de gesubsidieerde arbeid.								
Financieel belang gemeente	De algemene bijdrage per gemeente wordt bepaald op basis van het aantal geplaatste werknemers, afkomstig uit de betreffende gemeente, op 1 januari van het boekjaar. Procentueel kan het aantal werknemers jaarlijks licht verschillen. Voor 2018 is de bijdrage geraamd op € 814.000.								
Financieel risico	Het financiële risico voor de gemeente is haar bijdrage in het exploitatiekort. In geval van calamiteiten kan het algemeen bestuur een afwijkende bijdrage opstellen, die wordt gemaximeerd op twee maal de bijdrage op basis van het aantal geplaatste werknemers per gemeente. Bij opheffing van de gemeenschappelijke regeling stelt het algemeen bestuur een plan op dat voorziet in de verdeling van alle plichten en rechten over de deelnemers op een in het plan nader te bepalen wijze.								
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt vertegenwoordigd in het algemeen bestuur door wethouder R. Kreukniet. Het algemeen bestuur vergadert twee maal per jaar. Op basis van artikel 25 resp. 28 van de GR kan de raad blijk van zijn gevoelen geven bij de begroting (inclusief meerjarenraming) en de jaarrekening.								
Kerncijfers verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen € 1.224.000</td><td>€ 2.580.000</td></tr> <tr> <td>Vreemd vermogen € 32.421.000</td><td>€ 39.945.000</td></tr> <tr> <td>Jaarresultaat € 695.000</td><td>€ 2.198.000</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	Eigen vermogen € 1.224.000	€ 2.580.000	Vreemd vermogen € 32.421.000	€ 39.945.000	Jaarresultaat € 695.000	€ 2.198.000
31-12-2016	31-12-2015								
Eigen vermogen € 1.224.000	€ 2.580.000								
Vreemd vermogen € 32.421.000	€ 39.945.000								
Jaarresultaat € 695.000	€ 2.198.000								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2018</th><th>31-12-2017</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen € 503.000</td><td>€ 231.000</td></tr> <tr> <td>Vreemd vermogen € 29.433.000</td><td>€ 31.991.000</td></tr> <tr> <td>Jaarresultaat € 0</td><td>€ 0</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2018	31-12-2017	Eigen vermogen € 503.000	€ 231.000	Vreemd vermogen € 29.433.000	€ 31.991.000	Jaarresultaat € 0	€ 0
31-12-2018	31-12-2017								
Eigen vermogen € 503.000	€ 231.000								
Vreemd vermogen € 29.433.000	€ 31.991.000								
Jaarresultaat € 0	€ 0								
Beleidsvoornemens	Programma 5 Economie en Arbeidsmarkt.								

	Begin 2014 is in het PFO Sociaal Drechtsteden een aantal afspraken gemaakt over de toekomst van Drechtwerk. De lijn die in dit overleg is afgesproken bestaat uit er uit dat de werkbedrijven samen moeten gaan met een marktpartij. In 2015 is het proces opgestart. <i>Drechtwerk personeel</i> is overgedragen aan de Sociale dienst Drechtsteden en onderdeel geworden van Baanbrekend. Het leerbedrijf is onder de naam Drechtsteden Actief een centrale voorziening geworden voor personen met een loonwaarde onder de 50% waarvoor lokaal geen passende voorziening is. Er wordt nog gezien of Drechtsteden Actief in een stichting onder wordt gebracht. In 2015 is de gefaseerde afbouw en opheffing van <i>Drechtwerk Diversiteit</i> gestart. Dit proces is in 2016 voortgezet. Bellissimo (leerpark Dordrecht) is per 01-01-2017 over naar het DaVinci College. Het bedrijfsrestaurant blijft bij Drechtsteden Actief in verband met de continuïteit van werk voor het personeel. Voor <i>Frisfacilitair</i>, het schoonmaakbedrijf, is een partner in de markt gevonden. Per 01-01-2016 is hiervoor een Social Joint Venture opgericht. Het werkbedrijf AssemblyPartner is per 1 november 2016 verkocht. De zes colleges hebben aanvankelijk ingestemd met de richting van ontwikkeling van een innovatief model voor <i>Drechtwerk Groen</i>. De mogelijkheden van het innovatief model zijn verkend. De uitkomsten zijn aanleiding geweest voor de zes colleges en Drechtwerk Groen om geen opvolging te geven aan dit model. Colleges en Dw Groen zijn in gesprek over vervolgstappen. Op termijn resteren mogelijk geen bedrijfsactiviteiten in de GR Drechtwerk dan slechts werkgever van gedetacheerde medewerkers en uitvoering van P&O/Payrol uitbesteed aan GRD. Een en ander in lijn met de eind 2014 ingezette strategie.
--	---

	Gemeenschappelijke regeling Vuilverwerking Dordrecht en omstreken (Gevudo) / HVC								
Vestigingsplaats	Dordrecht.								
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.								
Doel	Gevudo bezit 529 aandelen van de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland te Alkmaar (HVC) en behartigt en coördineert de belangen van de deelnemende gemeenten richting HVC.								
Openbaar belang	Afvalinzameling, - verwerking en straatreiniging.								
Activiteiten	Beheer van aandelen.								
	Gevudo is aandeelhouder in de HVC met 529 aandelen op een totaal van 2.914 (18,15%). Ons aandeel in GR Gevudo is 11,26% (op basis van tonnen afval), wat neerkomt op 2,04% aandelen HVC. Dit percentage fluctueert jaarlijks enigszins.								
Financieel belang gemeente	Gevudo heeft met ingang van 2007 het karakter van een 'houderstermaatschappij': zij voert geen operationele taken meer uit.								
Financieel risico	De gemeente waarborgt de betaling van de rente en aflossing van de door HVC te sluiten geldleningen en in rekening-courant op te nemen gelden naar rato van de stemverhouding. De gemeente kan aangesproken worden op haar deel van de garantie van de aandeelhouders voor de financiering van de HVC. In 2016 bedroeg de externe financiering € 631 miljoen. De gemeente Zwijndrecht staat garant voor € 12,734 miljoen. Wij krijgen hiervoor een jaarlijkse provisie. Voor 2018 is deze geraamd op €110.000.								
Bestuurlijk belang	Gemeente wordt vertegenwoordigd in het algemeen bestuur door wethouder J. van Dongen. Het algemeen bestuur vergadert twee maal per jaar. Op basis van artikel 21 van de GR kan de raad zijn zienswijze geven bij de ontwerpbegroting.								
Kerncijfers verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td><td>€ 30.487</td></tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td><td>€ 528.593</td></tr> <tr> <td>Jaarresultaat</td><td>€ 0</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	Eigen vermogen	€ 30.487	Vreemd vermogen	€ 528.593	Jaarresultaat	€ 0
31-12-2016	31-12-2015								
Eigen vermogen	€ 30.487								
Vreemd vermogen	€ 528.593								
Jaarresultaat	€ 0								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2018</th><th>31-12-2017</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td><td>€ 30.000</td></tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td><td>€ 0</td></tr> <tr> <td>Jaarresultaat</td><td>€ 0</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2018	31-12-2017	Eigen vermogen	€ 30.000	Vreemd vermogen	€ 0	Jaarresultaat	€ 0
31-12-2018	31-12-2017								
Eigen vermogen	€ 30.000								
Vreemd vermogen	€ 0								
Jaarresultaat	€ 0								
Kerncijfers HVC	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td><td>€ 89.603.000</td></tr> <tr> <td>Vreemd vermogen</td><td>€ 860.491.000</td></tr> <tr> <td>Jaarresultaat</td><td>€ 7.575.000</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	Eigen vermogen	€ 89.603.000	Vreemd vermogen	€ 860.491.000	Jaarresultaat	€ 7.575.000
31-12-2016	31-12-2015								
Eigen vermogen	€ 89.603.000								
Vreemd vermogen	€ 860.491.000								
Jaarresultaat	€ 7.575.000								
Beleidsvoornemens	Voor de ontwikkeling van de tarieven voor ver- en bewerking van (grof) huishoudelijk restafval, groente-, fruit- en tuinafval en overslag en transport geldt als uitgangspunt een indexatie op basis van het CPI-cijfer januari 2017. Deze index is 1,7%. Aandachtspunt blijft dat NV HVC haar toekomstvisie beter koppelt aan financieel perspectief (nog niet voltooid). HVC blijft behoorlijk gevoelig voor prijsrisico's in energielevering. De gevolgen van de Brexit voor afval(import)contracten zijn nog niet goed in te schatten.								

	ROM-D Groep														
Vestigingsplaats	Dordrecht.														
Rechtsvorm	Binnen de ROM-D groep participeert gemeente Zwijndrecht direct in de: - naamloze vennootschap ROM-D holding (ROM-D Holding NV); - commanditaire vennootschap ROM-D Dordtse Kil III (ROM-D Dordtse Kil III CV).														
Doel	Versterken en uitbouwen regionale economie.														
Openbaar belang	Economisch belang.														
Activiteiten	Versterken en uitbouwen van de regionale economie door: de uitgifte van kavels, de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen, de revitalisering van bestaande bedrijventerreinen en de promotie van de regio Drechtsteden.														
Financieel belang gemeente	De gemeente heeft een kapitaalbreng in - ROM-D Holding NV van € 941.228 - ROM-D Dordtse Kil III CV € 286.376.														
Financieel risico	Het financiële risico omvat de kapitaalbreng van in totaal € 1.227.604. Deze inbreng bestaat uit aandelen in ROM-D Holding NV, respectievelijk deelname in het commanditair kapitaal van ROM-D Dordtse Kil III CV. Over de aandelenkapitaal in ROM-D Holding NV moet worden gemeld, dat de Holding het door Zwijndrecht ingebrachte aandelenkapitaal heeft 'doorgestort' in het (risicodragende) commanditair kapitaal van ROM-D Capital BV.														
Bestuurlijk belang	Het stemrecht van gemeente Zwijndrecht binnen de ROM-D Holding NV en ROM-D Dordtse Kil III.														
Kerncijfers verbonden partij	<table><tr><th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr><tr><td>€ 4.153.930</td><td>€ 3.763.522</td></tr><tr><td>€ 2.154.007</td><td>€ 4.552.407</td></tr><tr><td>€ 390.408</td><td>€ 9.831</td></tr><tr><td>€ 8.959.673</td><td>€ 6.837.942</td></tr><tr><td>€ 12.393.313</td><td>€ 10.389.329</td></tr><tr><td>€ 2.121.731</td><td>€ 34.595</td></tr></table>	31-12-2016	31-12-2015	€ 4.153.930	€ 3.763.522	€ 2.154.007	€ 4.552.407	€ 390.408	€ 9.831	€ 8.959.673	€ 6.837.942	€ 12.393.313	€ 10.389.329	€ 2.121.731	€ 34.595
31-12-2016	31-12-2015														
€ 4.153.930	€ 3.763.522														
€ 2.154.007	€ 4.552.407														
€ 390.408	€ 9.831														
€ 8.959.673	€ 6.837.942														
€ 12.393.313	€ 10.389.329														
€ 2.121.731	€ 34.595														
Eigen vermogen (ROM-D Holding NV)															
Vreemd vermogen (ROM-D Holding NV)															
Netto jaarresultaat (ROM-D Holding NV)															
Eigen vermogen (ROM-D Kil III CV)															
Vreemd vermogen (ROM-D Kil III CV)															
Netto jaarresultaat (ROM-D Kil III CV)															
Beleidsvoornemens	De ROM-D stelt geen begroting op. De begrote kerncijfers van de verbonden partij voor het jaar 2018 kunnen derhalve niet vermeld worden.														
Ontwikkelingen	Programma 8 Inrichting van de gemeente. In de afgelopen periode heeft binnen de Drechtsteden, de individuele gemeenten en de ROM-D, in afstemming met de provincie Zuid-Holland, een herbezinning plaatsgevonden op de kerntaken van de ROM-D met als uitkomst dat de ROM-D zich vooral moet richten op haar 'klassieke' taak: gebiedsontwikkeling waarbij de samenwerking met Stichting DEAL en innovatie-instrumenten zoals InnovationQuarter en MKB-katalysatorfonds geïntensiveerd wordt. Daarnaast wordt de besluitvormingsprocedure aangepast zodat ROM-D een meer proactieve rol krijgt bij het identificeren en concretiseren van potentiële projecten. In de aandeelhoudersvergadering van september 2017 zal besloten worden														

	tot een beperkte wijziging van de statuten om de nieuwe werkwijze mogelijk te maken. De twee private aandeelhouders (BNG Gebiedsontwikkeling en OBR/gemeente Rotterdam) hebben aangegeven dat zij hun deelname in ROM-D willen beëindigen. Ze bieden daarom hun aandelen ter overname aan de overige aandeelhouders (zes gemeenten en provincie). In een reactie hierop is aangegeven dat we, met een verwijzing naar de hiervoor genoemde verkenning naar de doorontwikkeling van ROM-D, het aanbod voorlopig ter kennisgeving aannemen en dat we pas na de verkenning inhoudelijk zullen reageren. Na het besluit tot de statutenwijziging zal een inhoudelijke reactie gegeven worden.
--	---

	ENECO GROEP N.V. / STEDIN HOLDING N.V.								
Vestigingsplaats	Rotterdam.								
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap.								
Doel	Doel van Eneco is in hoofdzaak het op een betrouwbare, veilige en maatschappelijk verantwoorde wijze produceren, verkopen en leveren van energie, warmte/ koude en gassen en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten en samenwerking en deelneming in andere rechtspersonen. Op 30 januari 2017 is Eneco Holding N.V. gesplitst. De gemeente is nu aandeelhouder van de Eneco Groep N.V. (het energiebedrijf) en van Stedin Holding N.V. (het netwerkbedrijf).								
Openbaar belang/ Activiteiten	Leveren van energie en in stand houden van het netwerk.								
Financieel belang gemeente	De gemeente is aandeelhouder van minder dan 2% (1,13%) van de aandelen. Ons aandeel is al jaren gelijk. Het dividend dat wij jaarlijkse ontvangen wordt geraamd op basis van het laatst ontvangen dividend. In 2018 is aan dividend voor beide ondernemingen in totaal € 1.119.318 geraamd. Een splitsing in de raming van het dividend over de twee ondernemingen is pas te maken als in 2018 het dividend over 2017 wordt uitgekeerd.								
Financieel risico	Het dividend is afhankelijk van de winst.								
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd in de Algemene vergadering van Aandeelhouders door wethouder A. Kamsteeg. Wij hebben de gemeente Dordrecht gemachtigd ons te vertegenwoordigen in de aandeelhouderscommissie. De AvA vindt minimaal één maal per jaar plaats.								
Kerncijfers verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>€ 5.310.000.000</td><td>€ 5.350.000.000</td></tr> <tr> <td>€ 4.502.000.000</td><td>€ 4.551.000.000</td></tr> <tr> <td>€ 199.000.000</td><td>€ 208.000.000</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	€ 5.310.000.000	€ 5.350.000.000	€ 4.502.000.000	€ 4.551.000.000	€ 199.000.000	€ 208.000.000
31-12-2016	31-12-2015								
€ 5.310.000.000	€ 5.350.000.000								
€ 4.502.000.000	€ 4.551.000.000								
€ 199.000.000	€ 208.000.000								
Eigen vermogen									
Vreemd vermogen									
Jaarresultaat									
Beleidsvoornemens	Bovenstaande gegevens zijn over 2016 van de ongesplitste onderneming (Eneco Holding N.V.). Beide ondernemingen stellen geen begroting op. De begrote kerncijfers van de verbonden partij voor het jaar 2018 kunnen derhalve niet vermeld worden. De aandelen zijn een duurzame belegging waarbij het dividend een belangrijke inkomstenbron vormt. Sinds de splitsing van Eneco Holding N.V. in Stedin Holding N.V. en Eneco Groep N.V. per 31 januari 2017 is de afweging over het aandeelhouderschap van Eneco Groep N.V. (Eneco) een belangrijk thema binnen het collectief van 53 gemeentelijke aandeelhouders. Eneco is als commercieel productie- en leveringsbedrijf door de afsplitsing van het gereguleerde netwerkbedrijf een ander soort bedrijf geworden. Alle aandeelhouders van Eneco is gevraagd een principebesluit te nemen aangaande het wel of niet afbouwen van het aandeelbelang in Eneco. Gemeenten moeten hun principebesluit voor 31 oktober 2017 bekend maken.								

	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides								
Vestigingsplaats	Rotterdam.								
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap.								
Doel / Activiteiten	Het houden en beheren van aandelen in Evides NV en het uitoefenen van stemrecht daarop voor eigen rekening en risico, maar ten behoeve van de aandeelhouders van de vennootschap en al hetgeen met het voorgaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn; alles in de ruimste zin van het woord.								
Openbaar belang	Drinkwatervoorziening.								
Financieel belang gemeente	Het aandelenbezit is voor 50% in handen van Energiebedrijf DELTA N.V. en voor de andere 50% in handen van het Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE). De deelname van de gemeente Zwijndrecht in het GBE is zeer bescheiden te noemen, namelijk 3.325 aandelen op een totaal van 1.850.000 aandelen, ofwel 0,2%. Dit aandeel is al jaren gelijk. De gemeente ontvangt als aandeelhouder jaarlijks dividend, zijnde 50% van 0,2% van de uitkering door Evides N.V. De uitkering geraamd in 2018 bedraagt € 37.000.								
Financieel risico	Het dividend is afhankelijk van de winst.								
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd in de Algemene vergadering van Aandeelhouders door wethouder A. Kamsteeg. De AvA vindt twee keer per jaar plaats.								
Kerncijfers verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>€ 248.593.702</td><td>€ 246.362.140</td></tr> <tr> <td>€ 503</td><td>€ 1.276.834</td></tr> <tr> <td>€ 22.659.180</td><td>€ 29.131.081</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	€ 248.593.702	€ 246.362.140	€ 503	€ 1.276.834	€ 22.659.180	€ 29.131.081
31-12-2016	31-12-2015								
€ 248.593.702	€ 246.362.140								
€ 503	€ 1.276.834								
€ 22.659.180	€ 29.131.081								
Eigen vermogen									
Vreemd vermogen									
Jaarresultaat									
Beleidsvoornemens	De B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides stelt geen begroting op. De begrote kerncijfers van de verbonden partij voor het jaar 2018 kunnen derhalve niet vermeld worden.								
	Behoud van aandelen om inspraak te blijven houden in de levering van drinkwater in de gemeente.								

	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten								
Vestigingsplaats	Den Haag.								
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap.								
Doelstelling	Kredietverlening aan de publieke sector.								
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.								
Activiteiten	Financiële dienstverlening.								
Financieel belang gemeente	Aandeelhouder van 47.541 aandelen (0,085%). Dit aandeel is al jaren gelijk.								
Financieel risico	Bij faillissement van de onderneming ontvangt de gemeente geen dividend meer. Het dividend is afhankelijk van de winst. De raming voor 2018 bedraagt € 48.211.								
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd in de Algemene vergadering van Aandeelhouders door wethouder A. Kamsteeg. Deze vergadering vindt één maal per jaar plaats.								
Kerncijfers verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>€ 4.486.000.000</td><td>€ 4.163.000.000</td></tr> <tr> <td>€ 149.514.000.000</td><td>€ 145.348.000</td></tr> <tr> <td>€ 369.000.000</td><td>€ 226.000.000</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	€ 4.486.000.000	€ 4.163.000.000	€ 149.514.000.000	€ 145.348.000	€ 369.000.000	€ 226.000.000
31-12-2016	31-12-2015								
€ 4.486.000.000	€ 4.163.000.000								
€ 149.514.000.000	€ 145.348.000								
€ 369.000.000	€ 226.000.000								
Eigen vermogen									
Vreemd vermogen									
Netto jaarresultaat									
Beleidsvoornemens	De N.V. BNG stelt geen begroting op. De begrote kerncijfers van de verbonden partij voor het jaar 2018 kunnen derhalve niet vermeld worden. Gelet op de wijze waarop BNG Bank het openbaar belang behartigt ligt het voor de hand het aandelenbezit in BNG Bank als een duurzame belegging te zien.								

	N.V. Waterbedrijf OASEN								
Vestigingsplaats	Gouda.								
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap.								
Doel	Leveren van helder en betrouwbaar drinkwater.								
Openbaar belang / Activiteiten	Drinkwatervoorziening.								
Financieel belang gemeente	De gemeente is aandeelhouder van 43 van de 748 aandelen (5.7%). Dit aandeel is al jaren gelijk. De aandeelhouders ontvangen al jaren geen dividend.								
Financieel risico	Nauwelijks, de dividenduitkering waarop we recht hebben komt ongeveer uit op € 1.000. De afgelopen jaren is geen dividend uitgekeerd.								
Bestuurlijk belang	De gemeente is vertegenwoordigd in de Algemene vergadering van Aandeelhouders door wethouder A. Kamsteeg. De AvA vindt één keer per jaar plaats.								
Kerncijfers verbonden partij	<table border="1"> <thead> <tr> <th>31-12-2016</th><th>31-12-2015</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>€ 97.085.000</td><td>€ 94.042.000</td></tr> <tr> <td>€ 152.765.000</td><td>€ 143.661.000</td></tr> <tr> <td>€ 3.059.000</td><td>€ 3.971.000</td></tr> </tbody> </table>	31-12-2016	31-12-2015	€ 97.085.000	€ 94.042.000	€ 152.765.000	€ 143.661.000	€ 3.059.000	€ 3.971.000
31-12-2016	31-12-2015								
€ 97.085.000	€ 94.042.000								
€ 152.765.000	€ 143.661.000								
€ 3.059.000	€ 3.971.000								
Eigen vermogen									
Vreemd vermogen									
Jaarresultaat									
Beleidsvoornemens	De N.V. Waterbedrijf Oasen stelt geen begroting op. De begrote kerncijfers van de verbonden partij voor het jaar 2018 kunnen derhalve niet vermeld worden. Behoud van aandelen om inspraak te blijven houden in de levering van (onthard) drinkwater in de gemeente.								

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf geven wij een toelichting op de uitvoering van het grondbeleid en krijgt u inzicht in de vermogenspositie van het grondbedrijf met een meerjarenprognose van de projectresultaten en de verwachte ontwikkelingen in de reserves en voorzieningen van het grondbedrijf. In de vertrouwelijke bijlage geven wij een toelichting op de individuele projecten.

Conclusies

Op basis onze verwachtingen voor 2018 en verder merken wij het volgende op.

- De prognoses van de projectresultaten zijn licht verbeterd ten opzichte van onze verwachtingen bij de rekening 2016. Net als in voorgaande jaren is er over het totaal van de projecten sprake van een potentieel dekkingsoverschot. Als de projecten volgens de huidige prognoses gerealiseerd zijn, en de reserve Grote projecten is tot het gewenste niveau aangevuld, dan resteert er eind 2022 een vrije reserve van € 3,7 miljoen. Dit komt overeen met een contante waarde per 1 januari 2018 van € 3,4 miljoen. Het dekkingsoverschot is pas beschikbaar nadat de realisatie daarvan voldoende zeker is. Dit moment hangt samen met de realisatie van het project Bakestein en zal gezien de risico's en onzekerheden over het totaal van de projecten nog enkele jaren op zich laten wachten.
- Het economisch herstel is duidelijk merkbaar in de toegenomen belangstelling voor de bedrijfskavels op Bakestein en de voorspoedige verkoop van de appartementen aan de Oude Maas in het eerste deelproject van Euryza. In 2018 verwachten we, ondersteund door de gunstige economische ontwikkelingen, de woningbouw in het Voorzieningencluster Heerjansdam te starten en voor het tweede deelproject van Euryza een Projectrealisatieovereenkomst af te kunnen sluiten met de ontwikkelaar waarna de bouw aansluitend op het eerste deelproject kan plaatsvinden. Daarnaast rekenen we op de verkoop van meerdere bedrijfskavels op Bakestein en verwachten we met de inrichting van het openbaar gebied, na de bouw van de woningen in de tweede fase, het project Onderdijkserijweg af te kunnen sluiten. Op een aantal locaties in de gemeente hebben we grondbezit met opstallen die we willen afstoten. Voor deze locaties verkennen we de ruimtelijke kaders om tot herontwikkeling met woningbouw te komen. Afhankelijk van de aanpak kan dit in 2018 leiden tot de toevoeging van een of meer grondexploitaties aan de portefeuille van het grondbedrijf. Eventuele grondexploitatiekosten die samenhangen met een nieuw te bouwen gymzaal in de wijk Heer Oudelands Ambacht hebben we, in afwachting van nadere besluitvorming over de locatie, nog niet begroot.
- De reserve Grote projecten moet nog met een bedrag van € 3,7 miljoen aangevuld worden uit de nog te realiseren winstpotentie. Er is dan voldoende saldo beschikbaar om de afsproken bijdrage in de afschrijvingskosten van het LOC en het Gemeentehuis (jaarlijks bijna € 0,4 miljoen) gedurende de gehele afschrijvingstermijn (tot het jaar 2049), plus enkele gereserveerde incidentele bedragen, te kunnen voldoen. Deze aanvulling kan uit de verwachte winst van het project Bakestein gerealiseerd worden. Behoudens tussentijdse winstneming zal dit op zijn laatst bij de afronding van dit project eind 2022 plaatsvinden.

- De financiële gevolgen van de belastingplicht voor de vennootschapsbelasting met ingang van 1 januari 2016 zijn door een externe belastingadviseur in beeld gebracht. Uit deze verkenning volgt, op basis van de exploitatierekeningen bij de rekening 2015, een beperkte belastingdruk van € 30.000 tot € 40.000 per jaar in de jaren 2020 tot 2023. Een verschuiving in de jaren is mogelijk want de belastingdruk is afhankelijk van de feiten en omstandigheden bij de werkelijke grondverkoop in de periode tot 2023. Meer duidelijkheid verkrijgen we bij de eerste aangifte over het belastingjaar 2016 die in 2017 ingediend moet worden.

Algemeen

Voor ieder in exploitatie te nemen project wordt vooraf een exploitatieberekening (de zogenaamde grondexploitatie, ook wel aangeduid met 'grex') door uw raad vastgesteld. Een grondexploitatie bevat een raming van alle aan het project toe te rekenen kosten en opbrengsten die beide, rentedragend, in de tijd uitgezet worden waarbij gerekend wordt met een kostenstijging (2,25% per jaar) en, tenzij we daar vanuit het voorzichtigheidsbeginsel niet mee rekenen, een opbrengststijging (2,25% per jaar). Bij de projecten Bakestein en Euryza hebben we om de risico's te beperken geen opbrengststijging in de exploitatieberekeningen opgenomen. De aan de grondexploitaties toe te rekenen rente is, gebaseerd op de nieuwe richtlijnen voor de verslaggevingsregels rondom grondexploitaties, in de Kadernota 2018 bepaald op 2%.

Uit elke exploitatieberekening blijkt het te verwachten financiële resultaat dat na afronding van het project overblijft; de zogenaamde 'eindwaarde'. Omdat deze financiële resultaten in verschillende jaren vrijvallen worden deze bedragen teruggerekend (ofwel 'contant gemaakt') naar eenzelfde peildatum. Hierdoor zijn de verschillende exploitatieresultaten onderling vergelijkbaar en kan het saldo afgezet worden tegen de financiële reserves waarover de gemeente, op de betreffende peildatum, beschikt. In de regel wordt de netto contante waarde (n.c.w.) bedoeld als men over een exploitatieresultaat spreekt. Voor het berekenen van de netto contante waarde hanteren we conform de voorschriften een disconteringsvoet van 2%. Als een exploitatieresultaat uitgedrukt in een contante waarde in deze begroting (peildatum 1 januari 2018) 2% hoger ligt dan de uitkomst van een jaar geleden (peildatum 1 januari 2017), dan is de uitkomst van de exploitatieberekening niet gewijzigd: een exploitatieresultaat van € 102.000 (n.c.w. 1 januari 2018) is hetzelfde als € 100.000 (n.c.w. 1 januari 2017).

Als een project met een berekend tekort in exploitatie genomen wordt, dan dient vanuit het voorzichtigheidsbeginsel vooraf de financiële dekking geregeld te zijn; we treffen dan een verliesvoorziening. Deze verliesvoorzieningen baseren we op de netto contante waarde van de verwachte exploitatieverliezen. Om de verliesvoorzieningen op peil te houden voegen we er vervolgens jaarlijks 2% rente (gelijk aan de disconteringsvoet) aan toe.

Aan het in exploitatie brengen van gronden door de gemeente zijn financiële risico's verbonden. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er eerst geïnvesteerd moet worden in grondaankopen, bouwrijp maken enzovoort, alvorens soms jaren later het product 'bouwrijpe grond' verkocht kan worden. Op het moment van investeren bestaat er veelal geen zekerheid over de afzetmogelijkheden van de grond tegen de beoogde prijs. Ook kunnen in de praktijk zowel de kosten als de opbrengsten wat betreft de omvang en planning (inflatie en rentekosten) afwijken van de ramingen in de exploitatieberekening. Dit zijn in principe de risico's van de grondexploitatie. Het gaat daarbij om zowel positieve als negatieve risico's die deels wel en deels niet beïnvloedbaar zijn. Voor het opvangen van eventuele financiële tegenvallers dient de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf. Een van tevoren ingecalculiseerd exploitatieverlies valt niet onder de noemer risico's, daar treffen we zoals we hiervoor aangaven een verliesvoorziening voor.

Het saldo van de productiekosten en de opbrengsten van de bouwgrondexploitatie voegen we jaarlijks toe aan de boekwaarde van de betreffende projecten. Op de balans zijn deze boekwaarden als 'Onderhanden werk' opgenomen onder de post 'Voorraden'. Afhankelijk van de ontwikkelingen in het begrotingsjaar leidt dit tot een stijging dan wel daling van de boekwaarde. Na uitvoering van het project sluiten we de exploitatie af en verrekenen we het eindresultaat met de reserve 'Gerealiseerde winstpotentie grondbedrijf' of met de voorziening 'Stedelijke Ontwikkeling' (dit laatste indien het een exploitatieverlies betreft waarvoor al een voorziening gevormd is). Winsten uit de bouwgrondexploitaties worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Dit kan zijn bij het afsluiten van de exploitatie en indien mogelijk bij tussentijdse winstneming.

Strategische inzet vermogen grondbedrijf

Het vermogen van het grondbedrijf is vooral een instrument om stedelijke ontwikkelingen te financieren en daarmee beleidsdoelstellingen te realiseren middels de uitvoering van projecten. Uitgangspunt is dat de totale exploitatie van bouwgronden in principe kostendekkend moet zijn. Binnen het uitgangspunt "geen uitgaven zonder dekking" is het wel mogelijk dat individuele projecten soms tekorten en soms overschotten vertonen. Sommige projecten, zoals bijvoorbeeld herstructurering van bestaande wijken, zullen niet of nauwelijks kostendekkend te realiseren zijn. Voordat dergelijke projecten opgepakt kunnen worden moet er echter altijd een dekkingsmogelijkheid zijn. Door inzet van het vrije vermogen en door bij andere projecten bewust toe te werken naar een voordelig resultaat, wordt het dan mogelijk dergelijke niet-kostendekkende projecten toch uit te voeren.

Daarnaast wordt het vermogen van het grondbedrijf ingezet om een deel van de afschrijvingen van de investeringen in het Gemeentehuis, het Lokaal Onderwijs Centrum Zwijndrechtse Waard (LOC) en enkele andere eenmalige uitgaven te dekken. Hiervoor is de reserve Grote projecten gevormd waaruit we jaarlijks een bedrag onttrekken om het afgesproken deel van deze afschrijvingen te dekken. Het huidige saldo van de reserve Grote projecten is nog niet voldoende om het afgesproken deel van de afschrijvingen gedurende de gehele afschrijvingstermijn te dekken. Daarom zullen we deze reserve de komende jaren nog aanvullen met vrijvallende exploitatiewinsten. Bij de bepaling van de vermogenspositie van het grondbedrijf (zie hierna) houden we hier rekening mee.

Bij een strategische inzet van het vermogen is niet alleen de financiële dekking van het totaal aan investeringen, inclusief de benodigde aanvulling van de reserve Grote projecten, van belang. Ook de mogelijkheid om tegenvallers op te vangen (weerstandsvermogen) en de tijdige beschikking over een vrije reserve om tot realisatie van nieuwe verliesgevende projecten te kunnen besluiten (op dat moment moet een voorziening getroffen kunnen worden) moeten in de beschouwingen meegenomen worden.

Vermogenspositie grondbedrijf

Op basis van de meest recente cijfers en inzichten (juli 2017) hebben we de exploitatieberekeningen geactualiseerd. De exploitatie van bouwgronden is over het totaal, net als in voorgaande jaren, meer dan kostendekkend; onderaan de streep resteert een voordelig saldo van € 3,4 miljoen (n.c.w. 1 januari 2018). Dit dekkingoverschot is echter vooralsnog een theoretisch bedrag, het wordt immers pas concreet wanneer de exploitatiebegrotingen conform de voorcalculaties afgesloten kunnen worden. We spreken daarom over een potentieel dekkingoverschot. Deze prognose geeft tezamen met de beschikbare buffer voor het opvangen van de risico's (de reserve weerstandsvermogen grondbedrijf) inzicht in de vermogenspositie van het grondbedrijf. In figuur 1 geven we de verschillende componenten van de vermogenspositie weer. Deze lichten we daarna verder toe.

figuur 1: vermogenspositie grondbedrijf per 1 januari 2018 (ncw x € 1.000)

A) winstpotentie grondbedrijf	6.760
B) waarvan nog toe te voegen aan de reserve Grote projecten	-3.393
C) saldo (vrije) reserve Gerealiseerde winstpotentie	0
Totaal (potentieel dekkingsoverschot)	3.367 voordelig

D) weerstandsvermogen grondbedrijf	417 voordelig
------------------------------------	---------------

A. Winstpotentie grondbedrijf

De aangegeven winstpotentie vertegenwoordigt de waarde van de bouwgronden die in exploitatie genomen zijn en waarvan de afronding in het begrotingsjaar 2018 of later valt. Deze waarde omvat het contant gemaakte saldo van de nog te realiseren exploitatieresultaten van de projecten Bakestein (voordelig), Euryza (nadelig), Voorzieningencluster Heerjansdam (nadelig) en Onderdijkserijweg Zuidelijke driehoek (nadelig) inclusief de bijbehorende verliesvoorzieningen (zie figuur 2).

figuur 2: winstpotentie per 1 januari 2018 - = nadelig (N); + = voordelig (V)

onderdeel	verwacht projectresultaat	
	eindwaarde	n.c.w. 1-1-2018
Bouwgronden in exploitatie (4 st.)	€ 4.467.877- N	€ 4.212.000- N
Voorziening Stedelijke Ontwikkeling	€ 11.931.463 V	€ 10.972.000 V
Eindsaldo	€ 7.463.586 V	€ 6.760.000 V

De winstpotentie is ten opzichte van onze prognose bij de rekening 2016 vrijwel ongewijzigd. De gewijzigde fasering van de kavelverkoop op het bedrijventerrein Bakestein leidt tot extra rentekosten waardoor het verwachte exploitatieresultaat met € 74.000 afneemt. Het verwachte exploitatieverlies van het project Euryza is met € 202.100 (n.c.w. 1 januari 2018) afgenomen door een hogere grondwaarde voor het eerste deelproject, bestaande uit twee appartementsgebouwen, dat op deze locatie in ontwikkeling genomen wordt. Omdat de verliesvoorziening voor Euryza met hetzelfde bedrag verlaagd wordt heeft alleen de afname van de verwachte exploitatiewinst van Bakestein gevolgen voor de winstpotentie.

B. Nog benodigde aanvulling van de reserve Grote projecten

De reserve Grote projecten is op orde indien de afgesproken bijdrage in de afschrijvingskosten van het LOC en het Gemeentehuis plus enkele gereserveerde bedragen gedurende de gehele afschrijvingstermijn (tot het jaar 2049) gereserveerd zijn. Om dat te bereiken moeten we deze reserve in 2018 en verder nog met een bedrag van € 3,7 miljoen aanvullen. Omgerekend naar een contante waarde per 1 januari 2018 gaat het om een bedrag van € 3,4 miljoen (zie figuur 3)

figuur 3: specificatie benodigde aanvulling reserve Grote projecten (bedragen x € 1.000)

<u>gewenste omvang</u>		
• nog te dekken afschrijvingen in 2018 en verder	-4.858	
gewenste omvang reserve Grote projecten:		-4.858
<u>beschikbaar</u>		
• saldo reserve Grote projecten 31-12-2016	21	
• af: dekking afschrijvingen (begroot in 2017)	-369	
• bij: overige mutaties cf begroting 2017	1.370	
• bij: verwachte afwijkingen t.o.v. begroting 2017	89	
beschikbaar op peildatum 1-1-2018:		1.112
benodigde aanvulling (eindwaarde)		-3.746
rekenkundige correctie ivm contant maken ⁽¹⁾		353
B) benodigde aanvulling (contante waarde):		-3.393

(1) De reserve Grote projecten moet de komende jaren nog aangevuld worden met een deel van de nog te realiseren winstpotentie. Omdat de winstpotentie van de grondexploitaties gebaseerd is op een contante waarde dient ook de benodigde aanvulling contant gemaakt te worden. Dit leidt tot een voordelige rekenkundige correctie.

C. Vrije reserve Gerealiseerde winstpotentie

Eerst nadat de reserve Grote projecten op orde gebracht is worden vrijvallende exploitatiewinsten aan de vrije reserve Gerealiseerde winstpotentie toegevoegd. Er zijn dan middelen vrij beschikbaar. In de huidige prognose zal dit pas na afronding van het project Bakestein (eind 2022) het geval zijn. Er zal dan volgens de huidige cijfers een vrije reserve van € 3,7 miljoen beschikbaar zijn ofwel een contante waarde per 1 januari 2017 van € 3,4 miljoen.

In de nieuwe notitie grondexploitaties beveelt de commissie BBV aan dat ten aanzien van het 'inboeken' van exploitatiewinsten een afweging gemaakt wordt tussen twee economische principes: het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel. Het voorzichtigheidsbeginsel gaat er vanuit dat winst pas wordt genomen als over de winst voldoende zekerheid bestaat. Het realisatiebeginsel impliceert dat dit niet pas bij het afsluiten van het complex hoeft te gebeuren. De commissie stelt dat tussentijds winst genomen moet worden naar rato van de voortgang (de 'percentage of completion methode') indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat, én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht, én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Op dit moment is nog onvoldoende duidelijk op welke momenten tussentijds winst genomen moet worden bij de ontwikkeling van bedrijventerrein Bakestein, dit werken we in overleg met de accountant verder uit. Indien van toepassing zal bij de jaarrekening een deel van de verwachte winst al aan de reserves toegevoegd worden.

D. Weerstandsvermogen grondbedrijf

Voor het opvangen van tegenvallers heeft het grondbedrijf een eigen buffer in de vorm van een reserve. De omvang van deze reserve moet in samenhang met de risico's van het grondbedrijf gezien worden. Hiervoor verwijzen wij naar het onderdeel risicoprofiel grondbedrijf in deze paragraaf.

Boekwaarde bouwgrondexploitaties

In onderstaande tabel (zie figuur 4) geven we de in het begrotingsjaar verwachte mutaties in de boekwaarden van de huidige bouwgrondexploitaties weer. Deze boekwaarden staan onder de voorraden op de balans en vormen tezamen met het saldo van de verliesvoorzieningen de balanswaarde. Doordat het saldo van de Voorziening Stedelijke Ontwikkeling (waarin de verliesvoorzieningen opgenomen zijn) groter is dan de (nadelige) boekwaarde is er op dit moment sprake van een voordelige balanswaarde.

figuur 4: ontwikkeling boekwaarden bouwgrondexploitaties

boekwaarde bouwgrondexploitaties bedragen x € 1.000 (- = voordelig)	boekwaarde 31-12-2017	mutaties in 2018				boekwaarde 31-12-2018
		rente 2,0%	overige lasten/baten	mutatie met reserve	totaal	
Bouwgrond in exploitatie (onderhanden werk)						
• voordelige exploitaties	1.698	34	-2.320	0	-2.286	-588
• nadelige exploitaties	5.186	268	-1.391	-681	-1.805	3.381
totaal boekwaarde grondexploitaties	6.884	302	-3.711	-681	-4.091	2.794
Getroffen voorzieningen	-10.972	-219	0	681	462	-10.510
saldo onderhanden werk incl. voorzieningen	-4.088	82	-3.711	0	-3.629	-7.716

De boekwaarde neemt in 2018 met € 4,1 miljoen af. We verwachten in dat jaar € 1,7 miljoen aan lasten en € 5,1 miljoen aan baten. De baten bestaan uit grondverkopen bij de projecten Bakestein, Voorzieningencluster en Euryza. Daarnaast zal met de afronding van het project Onderdijkserijweg eind 2018 een boekwaarde van € 0,7 miljoen met de verliesvoorziening verrekend worden.

Reserves en voorzieningen

Naast de financiële dekking van het totaal aan investeringen is het ook van belang is dat er een buffer aanwezig is om tegenvallers op te vangen (weerstandsvormen) en dat er bij bestuurlijke besluitvorming tot realisatie van nieuwe verliesgevendende projecten voldoende vrije reserve aanwezig moet zijn om een nieuwe voorziening te kunnen treffen. Om hierop te kunnen sturen is het vermogen van het grondbedrijf, naast de voorziening Stedelijke Ontwikkeling, onderverdeeld in drie reserves met ieder een eigen doel (zie figuur 5). Volledigheidshalve vermelden we in deze paragraaf ook de ontwikkelingen bij de voorziening De Volgerlanden. Deze voorziening maakt echter geen onderdeel uit van de vermogenspositie van het grondbedrijf.

figuur 5: reserves en voorzieningen grondbedrijf + voorziening De Volgerlanden

onderdeel	type	doel/functie	rente bijschrijven
voorziening Stedelijke Ontwikkeling	voorziening	Dient als dekking van de geprognoseerde verliezen (netto contante waarde) van bestuurlijk vastgestelde grondexploitaties. Conform de voorschriften (BBV) treffen wij een voorziening op het moment dat besloten wordt tot uitvoering van een verliesgevend project. De bedragen voor een nieuwe voorziening komen in beginsel uit een vrije reserve. Bij het afsluiten van een boekjaar worden de bestaande voorzieningen, indien nodig, aangepast aan de geactualiseerde exploitatieresultaten van de betreffende projecten. De hiervoor benodigde bedragen komen in beginsel uit de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf.	ja
reserve Gerealiseerde winstpotentie	vrije reserve	Bevat vrij beschikbare middelen voor nieuwe investeringen (voor het treffen van een voorziening bij een besluit tot realisatie van een verliesgevend project). Vrijvallende exploitatiewinsten worden aan deze reserve toegevoegd. Overigens is de vrije beschikbaarheid wel beperkt in die zin dat er rekening gehouden moet worden met toekomstige claims op deze reserve door verliesgevende projecten als die in voorbereiding zijn en waarvan op enig moment het besluit tot uitvoering genomen zal worden (op dat moment voorziening treffen ten laste van de vrije reserve). Ook is het noodzakelijk het risicoprofiel van het grondbedrijf, inclusief de nieuwe investering, en de omvang van de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf in de afweging mee te nemen als bedragen uit de vrije reserve aangewend worden.	ja
reserve Grote projecten	bestemmings reserve	Bedoeld voor de dekking van de een deel van de afschrijvingskosten van de investeringen in het Gemeentehuis en het Lokaal Onderwijs Centrum (LOC) en enkele gereserveerde bedragen. Zolang deze bestemmingsreserve niet op orde is (onvoldoende omvang om de beoogde afschrijvingen te dekken) vindt dotatie vanuit de reserve Gerealiseerde winstpotentie plaats.	nee
reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf	risico reservering	Dient als financiële buffer voor het opvangen van (negatieve) risico's die niet in de exploitatieberekeningen voorzien zijn. Het weerstandsvermogen is enerzijds bedoeld om bestaande voorzieningen op peil te houden (i.c. het opvangen van tegenvallers binnen verliesgevende projecten die in uitvoering zijn; behoefte op korte termijn) en anderzijds om tegenvallende toekomstige exploitatiewinsten op te vangen (risico voor de nog benodigde aanvulling van de reserve Grote projecten; behoefte op lange termijn). De benodigde omvang van het weerstandsvermogen is gerelateerd aan het risicoprofiel van het grondbedrijf. Het risicoprofiel wordt jaarlijks, bij het opmaken van de begroting, geactualiseerd.	nee
voorziening De Volgerlanden	voorziening	Specifiek bestemd voor de dekking van ons aandeel in het verwachte exploitatieverlies van het project De Volgerlanden (netto contante waarde).	ja

Hierna geven wij per onderdeel een toelichting op de verwachte ontwikkelingen.

Voorziening Stedelijke Ontwikkeling

Op basis van de huidige exploitatiebegrotingen verwachten we eind 2017 een bedrag van bijna € 11 miljoen aan verliesvoorzieningen te hebben. Dit bedrag dient voor de dekking van de verwachte exploitatieverliezen van de projecten Onderdijkserijweg (deellocatie Zuidelijke driehoek), Euryza en Voorzieningencluster Heerjansdam.

Naast de toevoeging van € 0,2 miljoen rente onttrekken we in 2018 een bedrag van € 0,68 miljoen om te verrekenen met het exploitatieverlies dat resteert na de afsluiting van het project Onderdijkserijweg (deellocatie Zuidelijke driehoek). Ultimo 2018 zal de voorziening dan € 10,5 miljoen groot zijn.

Reserve Grote projecten

In het begrotingsjaar 2018 zal het saldo van deze reserve met € 246.421 afnemen. Deze afname heeft vooral te maken met de jaarlijkse dekking van het afgesproken deel van de afschrijvingskosten van de investeringen in het gemeentehuis en het LOC (€ 370.221 inclusief een reservering van € 41.172 voor het BTW risico LOC in de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf) verminderd met de jaarlijkse dotatie van € 121.800 aan de reserve Grote projecten. Deze dotatie is in de reguliere begroting geraamd als bijdrage vanuit het zogenaamde dekkingsoverschot Educatief Plein.

Daarnaast begroten we nog de verrekening van enkele eenmalige bedragen met deze reserve die per saldo een toevoeging van € 2.000 opleveren. Het gaat hierbij om de verwachte opbrengst uit de verkoop van de woning aan de Burgemeester De Bruinelaan na aftrek van de boekwaarde (plus € 50.000), een gereserveerd bedrag voor het pand aan de Anna Paulownastraat (min € 23.000) en de kosten die samenhangen met de sloop van de loods op de locatie Noordoever (min € 25.000).

De reserve Grote projecten zal eind 2018 een saldo hebben van (afgerond) € 865.000. Dit is niet voldoende om de afgesproken bijdrage in de afschrijvingskosten van het LOC en het Gemeentehuis gedurende de gehele afschrijvingstermijn (tot het jaar 2049) te voldoen. Met een deel van het verwachte exploitatieresultaat van Bakestein kunnen we de reserve Grote projecten op tijd aan vullen tot het gewenste doelsaldo.

Reserve Gerealiseerde winstpotentie

Het saldo van deze vrije reserve is nog steeds nihil. Zolang de reserve Grote projecten niet de gewenste omvang heeft wordt de gerealiseerde winstpotentie in beginsel doorgeboekt naar de reserve Grote projecten. In de huidige prognose omvat de nog te realiseren winstpotentie enkel het verwachte voordelige exploitatieresultaat van het project Bakestein. Hiervan hebben we € 3,75 miljoen nodig om de reserve Grote projecten aan te vullen tot de gewenste omvang. Er resteert daarna nog een positief saldo op de reserve Gerealiseerde winstpotentie van € 3,7 miljoen. Gerekend vanaf eind 2022 (afronding Bakestein) komt dit overeen met een contante waarde per 1 januari 2018 van € 3,4 miljoen (het verwachte dekkingsoverschot).

Reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf

De gewenste omvang van het weerstandsvermogen is afhankelijk van het risicoprofiel van het grondbedrijf. Ondanks de verwachte aanvulling in 2017 tot een saldo van bijna € 0,4 miljoen hebben we volgens de geactualiseerde risicoanalyse onvoldoende gereserveerd om de risico's op te kunnen vangen. Dit lichten we in het volgende onderdeel 'risicoprofiel grondbedrijf' nader toe.

Voor de dekking van het risico dat naheffingsaanslag omzetbelasting over de investeringssom van het LOC stand houdt, voegen we jaarlijks een bedrag aan deze reserve toe. In het begrotingsjaar gaat het om een bedrag van € 41.172 dat we overhevelen uit de reserve Grote projecten.

Voorziening De Volgerlanden

Het saldo van deze voorziening eind 2017 bedraagt € 2,35 miljoen en is gebaseerd op de grondexploitatie 2017 voor het project De Volgerlanden. Deze voorziening zal jaarlijks, op basis van de in dat jaar vastgestelde grex, aangepast worden. Indien de uitkomst van de grondexploitatie niet wijzigt dan blijft de mutatie in deze voorziening beperkt tot de jaarlijkse toevoeging van rente. Voor het begrotingsjaar 2018 gaat het om bedrag van € 47.030 aan rente (2%).

Verwachte verloop van reserves en voorzieningen

In onderstaande tabel geven wij een samenvatting van de hiervoor aangegeven ontwikkelingen in de reserves en voorzieningen die wij voor 2018 begroten (zie figuur 6). Om aan te kunnen sluiten op de saldi eind 2016 geven wij ook onze inschatting van de mutaties in 2017 weer.

figuur 6: verwachte ontwikkeling reserves en voorzieningen 2017/2018 (bedragen x € 1 miljoen):

	voorziening Stedelijke Ontwikkeling	bestemmings- reserve Grote projecten	'vrije' reserve Gereal. winst- potentie GB	reserve Weerstands- vermogen GB	voorziening project De Volgerlanden
saldo 31-12-2016:	10,95	0,02	0,00	0,08	2,30
verwachte mutaties 2017	0,02	1,09	0,00	0,34	0,05
verwacht saldo 31-12-2017:	10,97	1,11	0,00	0,42	2,35
begrote mutaties 2018:					
- rente toevoeging	0,22		0,00		0,05
- afschrijvingskosten vastgoed 2017		-0,37		0,04	
- dekkingsoverschot Educatief Plein		0,12			
- sloop loods Noordoevers		-0,02			
- saldo baten en lasten af te stoten panden		0,03			
- verrekening eindsaldo grex ORW	-0,68				
totaal begrote mutaties 2018:	-0,46	-0,24	0,00	0,04	0,05
begroot saldo 31-12-2018:	10,51	0,87	0,00	0,46	2,40

Risicoprofiel grondbedrijf

Elk jaar bepalen wij het risicoprofiel voor het grondbedrijf, waarna we het risicoprofiel vertalen in een benodigde omvang van de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf. De risico's van het project De Volgerlanden zijn hier niet inbegrepen, deze worden gedekt uit de algemene reserve.

De door ons gehanteerde methode maakt onderscheid in:

- *Marktrisico's*: dit omvat enerzijds het risico van vertraging waardoor extra rentekosten ontstaan en anderzijds een risico van lagere (grond)opbrengsten door marktwerking. De omvang van deze risico's is standaard gesteld op een jaar rente over de nadelige boekwaarde en 10% lagere (grond)opbrengsten. Als daar aanleiding toe is dan is bij de projectrisico's voor het betreffende project een verhoogd marktrisico opgenomen.
- *Projectrisico's*: hierbij gaat het om specifiek aan projecten gerelateerde risico's, die afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd worden.

Hoewel bij risico's in eerste instantie aan nadelige gevolgen (negatieve risico's) gedacht wordt, zijn er ook voordelige gevolgen denkbaar (positieve risico's). Bijvoorbeeld het niet gebruiken van de gereserveerde bedragen in de post onvoorzien is een positief risico. Bij de bepaling van het risicoprofiel nemen wij zowel de negatieve als de positieve risico's mee.

Op basis van de huidige inzichten hebben we voor deze begroting het risicoprofiel geactualiseerd en daarbij de volgende gesaldeerde risico's berekend: € 1,4 miljoen aan marktrisico's, € 1,2 miljoen aan negatieve projectrisico's en € 1,4 miljoen aan positieve projectrisico's. Een vertaling van deze risico's naar een benodigde omvang van de financiële buffer geeft de volgende bandbreedte:

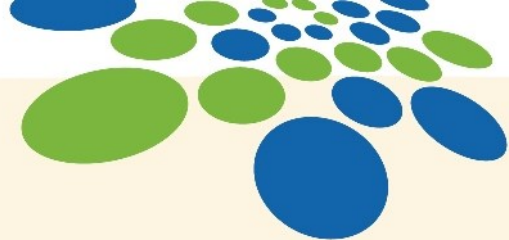
	Ondergrens	Bovengrens
Financiële buffer voor Marktrisico's	€ 407.000	€ 679.000
Financiële buffer voor Projectrisico's	<u>€ 195.000</u>	<u>€ 61.000</u>
Financiële buffer voor totaal risico's	€ 602.000	€ 740.000

We hebben dus per 1 januari 2018 voor de dekking van de risico's een weerstandsvermogen nodig van minimaal € 0,6 miljoen en maximaal € 0,7 miljoen. Ten opzichte van onze analyse van vorig jaar is het risicoprofiel over het totaal van de projecten licht afgenomen door de voortgang van de projecten.

We beschikken naar verwachting eind 2017 over een saldo van € 0,4 miljoen in de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf. Volgens de hiervoor beschreven systematiek voldoen we daarmee niet aan de ondergrens van de benodigde buffer en is de kans dat we een beroep moeten doen op de algemene reserve op het moment dat de risico's zich manifesteren reëel. Zeker als bedacht wordt dat het risicoprofiel een sommatie van positieve en negatieve risico's bevat waarvan het onwaarschijnlijk is dat die zich gelijktijdig zullen voordoen. Op de korte termijn kunnen vooral de negatieve risico's bij de verliesgevende projecten van invloed zijn op onze reserves. Immers een toename van een verwacht exploitatieverlies moet volgens de voorschriften ('voorzichtigheidsbeginsel') direct genomen worden en heeft dus direct gevolgen voor het eigen vermogen. Het gaat hierbij vooral om het project Euryza. Hoewel de merkbaar sterk verbeterde marktomstandigheden voor de woningbouw vertrouwen geven in de projectvoortgang blijft, vanwege de omvang en de looptijd, de te realiseren grondwaarde een bovengemiddeld risico.

Bij de positieve risico's heeft de mogelijke teruggaaf van de BTW over de investeringen in het LOC-schoolgebouw een relatief groot, in dit geval voordelig, effect op het benodigde weerstandsvermogen. Als ons beroep tegen de naheffing van de BTW tot een succes leidt, dan zijn de directe voordelige effecten beperkt omdat dit voordeel resulteert in lagere kapitaallasten over de komende circa 35 jaar. Op 30 mei 2016 heeft de Rechtbank geoordeeld dat de naheffingsaanslag ten onrechte is opgelegd. Het Gerechtshof heeft echter op 25 april 2017, nadat de Belastingdienst een hoger beroep had ingesteld, de uitspraak van de Rechtbank vernietigd. Wij hebben inmiddels beroep in cassatie ingesteld tegen de uitspraak van het Gerechtshof bij de Hoge Raad.

De grootste risico's op het gebied van grondexploitaties loopt Zwijndrecht echter, ondanks de significante verbetering van de grondexploitatie, bij de samenwerking met Hendrik-Ido-Ambacht in het project De Volgerlanden. Hoewel deze risico's niet onder het risicoprofiel grondbedrijf vallen, en dus niet gedekt worden door de reserve Weerstandsvermogen grondbedrijf, vermelden wij hier volledigheidshalve toch het risicoprofiel van de GREX 2017 voor dit project. Uit de risicosimulatie over de risico's die zich binnen drie jaar kunnen manifesteren volgt dat 90% zeker is dat deze risico's kunnen worden gedekt met een bedrag van € 4,1 miljoen (gewogen risicobedrag). Voor ons aandeel in het exploitatieverlies betekent dit een risico van € 1,6 miljoen (contante waarde 1 januari 2018). Door de omvang van de bedragen (een nog te realiseren investeringsvolume van € 55 miljoen en € 122 miljoen aan nog te realiseren opbrengsten) en de looptijd (tot eind 2028) zijn de risico's, ondanks de herstelde woningmarkt, groot. Via onze inbreng in de stuurgroep sturen wij, waar mogelijk, op een beperking van de kosten en de beheersing van de risico's en richten we alle inzet op de verkoop van gronden door in te spelen op marktontwikkelingen. We verwachten in het voorjaar van 2018 de geactualiseerde GREX 2018 aan te kunnen bieden inclusief een bijgewerkte risicoanalyse.

Programmabegroting 2018 – 2021

FINANCIËLE BEGROTING

Financiële begroting

Dit onderdeel van de programmabegroting geeft inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. De financiële positie bestaat uit zowel de exploitatie (lasten en baten) als de balans (bezit/activa en schuld/passiva).

Inhoud

Financiële begroting.....	130
A. Overzicht per programma en algemene dekkingsmiddelen	131
Totaaloverzicht van alle programma's voor 2018	131
Totaaloverzicht van alle programma's voor 2019 – 2021.....	132
Structurele begrotingsruimte	132
B. Grondslagen ramingen.....	133
C. Toelichting financiële positie.....	137
C1. Resultaat in één opslag.....	137
C2. Begrotingsuitkomsten ten opzichte van de Kadernota 2018	138
C3. Ontwikkeling reserves en voorzieningen 2017-2021.....	140
Reserves.....	140
Voorzieningen.....	143
C4. Incidentele baten en lasten 2018-2021	148
Structurele begrotingsruimte	151
Conclusie.....	151
C5. Investeringsplan 2018-2021	152
C6. Verwerkte mutaties Kadernota 2018	156
C7. Financiële toelichting per programma	157
Programma 1 Jeugd en Onderwijs.....	157
Programma 3 Sport en Recreatie.....	164
Programma 4 Veiligheid	166
Programma 5 Economie en Arbeidsmarkt.....	168
Programma 6 Bestuur en Dienstverlening.....	172
Programma 8 Inrichting van de Gemeente.....	184
Programma 9 Openbaar Gebied	187
10 Financiën.....	196
11 Algemene Dekkingsmiddelen	199
12 Overhead	202
C8. Geprognosticeerde balans (meerjarig)	203
C9. Uitvoeringsinformatie: van programma's naar taakvelden	204

A. Overzicht per programma en algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht van baten en lasten bestaat uit de negen inhoudelijke programma's en de onderdelen Financiën, Algemene dekkingsmiddelen en Overhead. Onderstaand zijn er twee overzichten opgenomen van alle programma's: voor de begroting 2018 en voor de meerjarenraming (2019 – 2021). Als laatste volgt het meerjarige overzicht van de structurele begrotingsruimte.

Totaaloverzicht van alle programma's voor 2018

Totaal van alle programma's	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018		
				na wijziging					
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1 Jeugd en Onderwijs	-12.821	598	-12.223	-12.968	456	-12.512	-13.772	455	-13.317
2 Welzijn en Zorg	-13.552	2.831	-10.721	-13.923	256	-13.667	-13.532	0	-13.532
3 Cultuur, Sport en Recreatie	-3.267	3	-3.264	-3.069	0	-3.069	-3.304	0	-3.304
4 Veiligheid	-3.094	127	-2.967	-3.210	15	-3.195	-3.207	15	-3.192
5 Economie en Arbeidsmarkt	-29.372	15.973	-13.399	-27.709	15.325	-12.384	-29.820	16.519	-13.301
6 Bestuur en Dienstverlening	-9.555	1.478	-8.077	-6.602	1.373	-5.229	-6.212	1.302	-4.910
7 Wonen en Bouwen	-8.946	1.564	-7.382	-6.985	1.622	-5.363	-6.411	1.634	-4.777
8 Inrichting van de gemeente	-9.276	8.218	-1.058	-10.035	8.064	-1.971	-7.503	5.543	-1.960
9 Openbaar gebied	-29.482	16.015	-13.467	-27.181	16.110	-11.071	-27.175	16.057	-11.118
10 Financiën	-1.828	82	-1.746	-570	0	-570	-1.248	0	-1.248
12 Overhead	0	0	0	-11.923	221	-11.702	-11.477	51	-11.426
Subtotaal programma's	-121.193	46.889	-74.304	-124.175	43.442	-80.733	-123.661	41.576	-82.085
11 Algemene Dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	0	11.128	11.128	0	11.053	11.053	0	11.033	11.033
Algemene uitkering	0	63.700	63.700	0	62.793	62.793	0	66.724	66.724
Dividend	0	1.500	1.500	0	1.308	1.308	0	1.315	1.315
Saldo van de financieringsfunctie	0	2.725	2.725	297	197	494	370	179	549
Totaal algemene dekkingsmiddelen	0	79.053	79.053	297	75.351	75.648	370	79.251	79.621
Resultaat voor bestemming	-121.193	125.942	4.749	-123.878	118.793	-5.085	-123.291	120.827	-2.464
Mutaties reserves									
1 Jeugd en Onderwijs	0	26	26	0	0	0	0	0	0
2 Welzijn en Zorg	-50	575	525	0	716	716	0	599	599
3 Cultuur, Sport en Recreatie	-317	317	0	0	317	317	0	0	0
4 Veiligheid	0	0	0	0	3	3	0	8	8
5 Economie en Arbeidsmarkt	0	178	178	0	1.490	1.490	0	1.258	1.258
6 Bestuur en Dienstverlening	0	63	63	0	49	49	0	0	0
7 Wonen en Bouwen	-215	198	-17	-122	282	161	-172	181	9
8 Inrichting van de gemeente	-1.122	3.117	1.995	-1.340	1.540	200	-41	201	160
9 Openbaar gebied	-462	1.616	1.154	0	997	997	-37	340	303
10 Financiën	-1.121	674	-447	-479	0	-479	-257	0	-257
12 Overhead	0	0	0	0	620	620	0	385	385
Totaal Mutaties reserves	-3.287	6.764	3.476	-1.942	6.015	4.073	-507	2.972	2.465
Resultaat na bestemming	-124.480	132.706	8.225	-125.820	124.808	-1.012	-123.798	123.799	1

Een – is nadelig / + is voordelig

Totaaloverzicht van alle programma's voor 2019 – 2021

Totaal van alle programma's	Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1 Jeugd en Onderwijs	-13.809	456	-13.353	-13.869	456	-13.413	-13.789	456	-13.333
2 Welzijn en Zorg	-13.117	0	-13.117	-12.887	0	-12.887	-12.931	0	-12.931
3 Cultuur, Sport en Recreatie	-3.309	0	-3.309	-3.310	0	-3.310	-3.315	0	-3.315
4 Veiligheid	-3.174	15	-3.159	-3.174	15	-3.159	-3.164	15	-3.149
5 Economie en Arbeidsmarkt	-29.171	16.519	-12.652	-28.768	16.519	-12.249	-28.217	16.519	-11.698
6 Bestuur en Dienstverlening	-5.940	952	-4.988	-5.824	930	-4.894	-5.903	931	-4.972
7 Wonen en Bouwen	-6.306	1.364	-4.942	-6.266	1.361	-4.905	-6.221	1.358	-4.863
8 Inrichting van de gemeente	-4.494	2.584	-1.910	-5.109	3.200	-1.909	-5.407	3.625	-1.782
9 Openbaar gebied	-27.594	16.240	-11.354	-28.046	16.417	-11.629	-28.507	16.564	-11.943
10 Financiën	-1.288	0	-1.288	-1.278	0	-1.278	-1.359	0	-1.359
12 Overhead	-11.572	51	-11.521	-11.536	52	-11.484	-11.477	52	-11.425
13 VPB	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal programma's	-119.774	38.181	-81.593	-120.067	38.950	-81.117	-120.290	39.520	-80.770
11 Algemene Dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	0	11.146	11.146	0	11.146	11.146	0	11.146	11.146
Algemene uitkering	0	67.173	67.173	0	67.638	67.638	0	67.981	67.981
Dividend	0	1.315	1.315	0	1.315	1.315	0	1.315	1.315
Saldo van de financieringsfunctie	625	177	802	740	175	915	771	172	943
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal algemene dekkingsmiddelen	625	79.811	80.436	740	80.274	81.014	771	80.614	81.385
Resultaat voor bestemming	-119.149	117.992	-1.157	-119.327	119.224	-103	-119.519	120.134	615
Mutaties reserves									
1 Jeugd en Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Welzijn en Zorg	0	195	195	0	0	0	0	0	0
3 Cultuur, Sport en Recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5 Economie en Arbeidsmarkt	0	456	456	0	0	0	0	0	0
6 Bestuur en Dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7 Wonen en Bouwen	-122	183	61	-122	182	60	-122	181	59
8 Inrichting van de gemeente	-42	98	56	-43	99	56	-44	44	0
9 Openbaar gebied	-37	12	-25	-37	12	-25	-37	0	-37
10 Financiën	-282	0	-282	-305	0	-305	-328	0	-328
11 Algemene Dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12 Overhead	0	385	385	0	346	346	0	292	292
13 VPB	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Mutaties reserves	-483	1.329	846	-507	639	132	-531	517	-14
Resultaat na bestemming	-119.628	119.322	-306	-119.834	119.863	29	-120.050	120.651	601

Een – is nadelig / + is voordelig.

Structurele begrotingsruimte

Na correctie van de incidentele baten en lasten én de correcties voor onderuitputting kapitaallasten (stelpost IP), resulteert onderstaand beeld:

Meerjarenbegroting 2018-2021	2018	2019	2020	2021
Resultaat meerjarenbegroting	1	-306	29	601
Saldo incidentele baten/lasten	671	52	-210	0
Correctie onderuitputting lagere kapitaallasten (Investeringsprogr -25%) (V)	231	203	213	142
Correctie stelpost onderuitputting rentelasten via renteresultaat (N)	-138	-121	-116	-85
Gecorrigeerde saldo (structurele ruimte)	-763	-440	142	544

B. Grondslagen ramingen

Voor het opstellen van de (meerjaren) begroting 2018-2021 hebben wij de uitgangspunten gehanteerd zoals uiteengezet in de Kadernota 2018. Voor de parameters die *cursief* staan vermeld is de toelichting gewijzigd.

Uitgaven

Parameter	Percentage (%)	Toelichting
<i>Lonen, sociale premies en pensioenen</i>	<i>Stelpost ad € 350.000</i>	<i>In de Kadernota 2018 was een pm-post hiervoor opgenomen, omdat de cao-onderhandelingen nog liepen. Er is inmiddels een nieuwe CAO afgesloten voor de periode medio 2017 en 2018. Het betreft een (structurele) loonsverhoging van 3,25%. In 2017 wordt het loon met 1% en het IKB met 0,5% verhoogd. In januari 2018 volgt een 1,5% loonsverhoging en in juli 2018 stijgt het IKB met 0,25%.</i>
Overige kosten (prijs)	0	Op basis van de kortetermijnraming maart 2017 van het Centraal Plan Bureau (CPB) wordt een inflatie van 1,4% verwacht (geharmoniseerde consumentenprijsindex). Gelet op de financiële positie stellen wij echter voor om in principe geen inflatiecorrectie toe te passen en eventuele effecten op te vangen binnen bestaande budgetten. Onvermijdelijke prijsstijgingen zullen wij integraal beoordelen en betrekken bij de prijscompensatie via de algemene uitkering.
Subsidies, inkomensoverdrachten aan (sociaal-culturele) instellingen	1,4	De gesubsidieerde instellingen worden geconfronteerd met de gevolgen van loon- en in (beperkte mate) prijsstijgingen. In verband hiermee stellen wij u voor om de subsidies te indexeren met de inflatie van 1,4%.
Bijdragen verbonden partijen, zoals Drechtsteden, Veiligheidsregio, Drechtwerk en Dienst Gezondheid & Jeugd	n.v.t.	Basis is de (concept) meerjarenbegroting 2018 van betrokken partijen.
Rente lang geld 	Diverse percentages	Voor de raming van de rente voor lang geld gaan we in de eerste plaats uit van de huidige leningenportefeuille. Hierbij is rekening gehouden met de begin dit jaar afgesloten lening van € 12,5 miljoen met een looptijd van 1,5 jaar. In 2016 is totaal € 70 miljoen aan leningen (ook met uitgestelde storting) afgesloten. Deze zijn gebaseerd op 75% van de totaal benodigde financiering in de jaren 2017-2020. Voor de resterende benodigde financiering van 25% is met het oog op de kasgeldlimiet en renterisico uitgegaan van diverse looptijden, variërende van 1 tot 2 jaar. Afhankelijk

Parameter	Percentage (%)	Toelichting
		van de looptijd en het jaar van opname is de te verwachten rente op dit moment 0,4% tot 1,20%. Voor de totale financieringsbehoefte van lang en kort geld is uitgegaan van een realisatie van het investeringsplan voor resp. 75% en de geactualiseerde liquiditeitenplanning.
Rente kort geld		Op basis van de verkregen marktinformatie gaan we voor de komende planperiode uit van de volgende rentepercentages: 2018: 0,00% 2019: 0,10% 2020: 0,25% 2021: 0,50%
Rekenrente investeringen	2	De rekenrente 2018 is berekend op basis van de ramingen 2018 en komt uit op 2% rekening houdend met een bandbreedte van 0,5%.
Rekenrente grondexploitatie	2	De rekenrente 2018 is berekend op basis van de ramingen 2018 en komt uit op 2% rekening houdend met een bandbreedte van 0,5%.
Rentebijbeschrijving voorzieningen	2	Met ingang van 2016 is, op grond van de notitie grondexploitaties 2016, de rentebijbeschrijving op voorzieningen bepaald op 2%, zijnde de discountingsvoet. Wij passen dit toe voor de voorziening Stedelijke Ontwikkeling en de Volgerlanden.

Inkomsten

Parameter	Percentage (%)	Toelichting
<i>Uitkering gemeentefonds</i>		<i>In eerste instantie is uitgegaan van de meicirculaire 2017. Inmiddels is de septembercirculaire 2017 ook verwerkt. Daarnaast houden wij rekening met actualisatie van de aantallen, zoals woningen, inwoners, uitkeringsgerechtigden en dergelijke.</i>
OZB	1,4	Inflatie en areaaluitbreiding. Daarnaast correctie voor de gevolgen van de waardeontwikkeling, zodat de gemiddelde aanslag met de 1,4% inflatie stijgt.
Afvalstoffenheffing	1,4	<i>Uitgangspunt is 100% kostendekkendheid, waarbij rekening wordt gehouden met 44% toerekenbare kosten van straatreiniging. De tarieven 2018 worden geïndexeerd met de inflatie.</i>

Parameter	Percentage (%)	Toelichting
Rioolheffing	3	<i>Uitgangspunt is meerjarige kostendekkendheid, het Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) 2018-2021 is in de maak. Vooruitlopend op het vaststellen van het GRP, volgt uit het GRP 3% stijging van het tarief. Het GRP wordt voor het einde van 2017 aan de raad aangeboden.</i>
Lijkbezorgingsrechten	2,8	Bij de begroting 2016 is besloten (bij amendement) om naar 100% kostendekkendheid toe te werken, door de tarieven te verhogen met een dubbele inflatie.
Hondenbelasting	1,4	Verhogen tarieven met inflatie.
Marktgeden	1,4	Bij de begroting 2013 is besloten om het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid los te laten en te volstaan met marktconforme tarieven. Voor 2018 wordt dan ook verhoogd met de inflatie.
Parkeergelden	0	<i>Het voorstel is om voorshands de tarieven niet aan te passen. Het betaald parkeren in Walburg is afgeschaft. Het betaald parkeren op het Veerplein blijft vooralsnog gehandhaafd. In het Stationsgebied is per 1 september 2017 een blauw zone ingevoerd.</i>
Bouwleges, overige leges en heffingen	1,4	Afgezien van tarieven die door het rijk worden bepaald, verhoging met 1,4% inflatie. Ten aanzien van de bouwleges (omgevingsvergunning) is de prognose is dat er de komende jaren meer aanvragen worden ingediend dan op dit moment begroot. De economie zit in de lift. Dit betekent dat zowel particulieren als grote (bouw) ondernemingen weer meer bouwactiviteiten ontplooiën. Het kan gaan om kleinere bouwactiviteiten zoals dakkapellen, aan – en uitbouwen, constructieve ingrepen, maar ook om grootschaligere ontwikkelingen zoals bijv. de ontwikkeling van het Watertorenterrein en kleinere inbreidingslocaties. De prognose is dat er € 40.000 meer aan bouwleges geïnd kunnen gaan worden vanaf 2018.
Tarieven verhuur gemeentelijke accommodaties en dergelijke	1,4	Verhogen tarieven met inflatie.
Dividenden	p.m.	De dividenden van de BNG, Evides, Eneco + Stedin, worden voor 100% gebaseerd op de laatst ontvangen dividenden (uitkering).
Precario niet zijnde kabels en leidingen	1,4	Verhogen tarieven met inflatie.

Parameter	Percentage (%)	Toelichting
<i>Precario op kabels en leidingen</i>	<i>0</i>	<i>Inflatie niet meer van toepassing. Precario op kabels en leidingen kan vanaf 2017 tot en met 2021 geheven worden naar het maximum van het gestelde tarief in 2016. Vanaf 2022 wordt precario op kabels en leidingen van de nutsbedrijven afgeschaft.</i>

C. Toelichting financiële positie

C1. Resultaat in één opslag

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
A. Oorspronkelijke Meerjarenbegroting 2017-2020	745	1.228	1.649	1.621
B. Mutaties Tweede bestuursrapportage 2016	158	97	85	85
C. Overige mutaties in 2016 (aparte raadsbesluiten; zie 1e Burap 2017)	-93	-38	1	1
D. Raming MJB 2018-2021 voor de Eerste bestuursrapportage 2017 (A t/m C)	810	1.287	1.735	1.707
E. Mutaties Eerste bestuursrapportage 2017	-74	23	23	13
F. Perspectief na 1ste Bestuursrapportage 2017	736	1.310	1.758	1.720
G. Effecten voorstellen Kadernota 2018	-2.767	-3.094	-3.239	-3.043
H. Perspectief na voorstellen Kadernota 2018 (F + G)	-2.031	-1.784	-1.481	-1.323
I. Dekkingsvoorstellen Kadernota 2018	2.056	688	937	1.331
J. Saldi MJB 2018-2021 na dekkingsvoorstellen Kadernota 2018 (H + I)	25	-1.096	-544	8
K. Effecten meicirculaire 2017	1.488	1.634	1.843	2.032
L. Herziening loon - prijscompensatie	-250	-250	-250	-250
M. Correctie renteresultaat	-200	-200	-200	-200
N. Saldi MJB 2018-2021 na meicirculaire 2017 en correcties (J + K + L + M)	1.063	88	849	1.590
O. Mutaties na Kadernota 2018	-1.178	-372	-735	-810
P. Saldi MJB 2018 - 2021 na mutaties na Kadernota 2018 (N + O)	-115	-284	114	780
Q. Effecten septembercirculaire 2017	116	-22	-85	-179
R. Eind saldi Meerjarenbegroting 2018-2021 (P + Q)	1	-306	29	601

De begrotingssaldi fluctueren van jaar tot jaar. Voor 2018 is de begroting sluitend, latere jaren laten een beperkt tekort dan wel overschot zien. Het laatste jaar van de meerjarenbegroting is sluitend. Materieel gezien is er dan ook sprake van een sluitende begroting. In de cijferstelling is de septembercirculaire 2017 al verwerkt.

C2. Begrotingsuitkomsten ten opzichte van de Kadernota 2018

Analyse mutaties (=L) na de Kadernota 2018 (bedragen > circa € 25.000)	2018	2019	2020	2021
1. Aanpassing OZB-tarief 2018 niet-woningen ijm opslag Ondernemersfonds	-113	0	0	0
2. Stelpost kapitaallasten onderwijshuisvesting	0	-198	-198	-198
3. Salarissen aanpassen naar nieuwe cao	-350	-350	-350	-350
4. Hogere bijdrage GRD en vervallen renteresultaat GRD	-67	-97	-97	-97
5. Onderhoud hockeyvelden 2018 HC Derby	0	-45	-45	-45
6. Terugdraaien onttrekking reserve Weerstand ijm GRD/SDD Bijstand	-324	0	0	0
7. Terugdraaien onttrekking reserve Inkomensvoorziening GRD/SDD Formatie	-343	343	0	0
8. Diversen	19	-25	-45	-120
Totaal mutaties na de Kadernota 2018	-1.178	-372	-735	-810

Toelichting op de mutaties

1. Aanpassing OZB-tarief 2018 niet-woningen

De tarieven 2018 voor niet-woningen zijn gecorrigeerd, vanwege de herberekening van de opslag voor het Ondernemersfonds. Deze opslag wordt berekend aan de hand van de WOZ-waarden niet-woningen en de benodigde opslag. De benodigde opslag was in 2016 € 500.000 en is voor 2018 aangepast naar € 452.000. De tarieven zijn daarop aangepast. Het financiële effect ervan is éénmalig € 113.000 nadelig.

2. Stelpost kapitaallasten onderwijshuisvesting

Jaarlijks worden de aanvragen van schoolbesturen voor investeringen in huisvesting beoordeeld. Dit gebeurt op basis van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs. Het besluit op de aanvragen wordt jaarlijks in december genomen. Dit is te laat om nog te verwerken in de primitieve begroting die in november wordt vastgesteld. Op basis van de aanvragen die nu bekend zijn, wordt een stelpost opgenomen om de kapitaallasten van de benodigde investeringen in 2018 te kunnen dekken. Het financiële gevolg bedraagt € 198.000 en is daarom vanaf de jaarschijf 2019 opgenomen in de meerjarenbegroting. Over toekomstige doordecentralisatie denken we nog na.

3. Salarissen

Er is een medio 2017 een principeakkoord cao gemeenten afgesloten door de VNG. Voor 2018 is er sprake van een salarisstijging van 1,5%. Dit leidt tot een structurele aanpassing van de salarissen met circa € 350.000. Het akkoord zal eind 2017 door de leden van de VNG en de aangesloten vakorganisaties worden bekrachtigd.

4. Hogere bijdrage GRD

De bijdrage aan de GRD stijgt per saldo met € 67.000. De belangrijkste mutaties zijn een hogere bijdrage aan bureau Drechtsteden voor de Economic Board ad € 50.000, het wegvallen van de uitkering van het renteresultaat ad € 50.000 en de verlaging van de bijdrage aan het SCD ad € 30.000.

De bijdrage aan de Economic Board is door de Drechttraad besloten op 4 oktober 2016 en houdt een totale bijdrage in van € 300.000 voor de jaren 2017, 2018 en 2019. De bijdrage van Zwijndrecht ad € 50.000 voor 2017 is verwerkt in de 1e bestuursrapportage 2017, maar de bijdrage voor 2018 en 2019 was nog niet verwerkt in de kadernota. In deze begroting gebeurt dat alsnog.

Bij de primaire begroting 2018 raamt de GRD het renteresultaat af als gevolg van de daling van de rekenrente van 3% naar 1%. Dit betekent dat de uitkering ervan aan de gemeenten ook vervalt. De bijdrage aan het SCD is voor 2018 incidenteel lager als gevolg van eenmalig lagere kapitaallasten.

5. Onderhoud hockeyvelden HC Derby

Dit betreft het verwerken van raadsvoorstel 2016-13992, namelijk de onderhoudskosten ad € 75.000 minus de huurinkomsten ad € 30.000 voor de drie te realiseren hockeyvelden.

6. Terugdraaien onttrekking reserve Weerstandsvermogen i.v.m. GRD/SDD

In de Kadernota 2018 is (in hoofdstuk 9) aangegeven dat de te verwachten tekorten op de bijstand en de bijbehorende formatie voor 2018 gedekt worden uit de reserve Weerstandsvermogen. Ontwikkelingen nadien, met name de positieve uitkomsten van de Meicirculaire, maken dat deze onttrekking uit de reserve Weerstandsvermogen niet nodig is.

In de jaren daarna worden de verwachte hogere bijstandslasten voor respectievelijk 75% (2019), 50% (2020) en 25% (2021) in de exploitatie geraamd. Wij volgen daarmee niet voor 100% de begroting van de GR Drechtsteden, omdat wij voorzien dat het aantal bijstandsontvangers én daarmee raming de komende jaren zal dalen. Naar verwachting zal de provincie Zuid Holland in haar rol als Toezicht houder daar een opmerking over maken, omdat haar beleidslijn voorschrijft dat de begroting van een verbonden partij moet worden gevolgd.

7. Terugdraaien onttrekking reserve Inkomensvoorziening i.v.m. GRD/SDD

In de Kadernota 2018 is (in hoofdstuk 9) aangegeven dat de te verwachten tekorten op de bijstand en de bijbehorende formatie voor 2018 naast de reserve Weerstandsvermogen (€ 324.000) ook gedekt worden uit de reserve Inkomensvoorziening (€ 1.488.000). Ontwikkelingen nadien, met name de positieve uitkomsten van de Meicirculaire 2017, maken dat deze onttrekking uit de reserve Inkomensvoorziening niet volledig nodig is. Daarom wordt de geraamde onttrekking ten opzichte van de Kadernota 2018 verlaagd met € 343.000.

Doordat de geplande onttrekking van € 1.488.000 in 2018 niet volledig plaatsvindt, kan er in 2019 een onttrekking plaatsvinden van € 343.000.

8. Diversen

Dit betreft het saldo van diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen.

C3. Ontwikkeling reserves en voorzieningen 2017-2021

Reserves

Verloopoverzicht reserves 2017-2018

Reserves	Begroting 2017								Begroting 2018							
	Saldo begin 2017	Resultaat- bestemming 2016	Overige vermeer- deringen	Totale vermeer- deringen	Overige vermin- deringen	Verminderin- gen ter dekking van afschrijvingen	Totale vermin- deringen	Saldo eind 2017	Saldo begin 2018	Resultaat- bestemmin- g 2017	Overige vermeer- deringen	Totale vermeer- deringen	Overige vermin- deringen	Verminderin- gen ter dekking van afschrijvingen	Totale vermin- deringen	Saldo eind 2018
Algemene reserves																
Weerstandsvermogen Exploitatie	26.036	6.057		6.057	3.361		3.361	28.732	28.732	-1.214		-1.214	756		756	26.762
Weerstandsvermogen Grondbedrijf	75		342	342			0	417	417		41	41			0	459
Subtotaal Algemene reserves	26.111	6.057	342	6.399	3.361	0	3.361	29.149	29.149	-1.214	41	-1.173	756	0	756	27.221
Bestemmingsreserves																
Reserve Grote Projecten	21		1.568	1.568	149	328	477	1.112	1.112		172	172	89	329	418	865
Reserve Molen Landzicht Heerjansdam	25			0			0	25	25			0			0	25
Reserve Taakmutaties Algemene Uitkering	857	188	937	1.125	430		430	1.552	1.552		257	257	222		222	1.587
Egalisatiereserve Reiniging	71			0	57		57	14	14		37	37			0	51
Reserve Huisvesting Onderwijs	1.563			0	73		73	1.490	1.490			0	121		121	1.369
Reserve Organisatieveranderingen	186			0			0	186	186			0			0	186
Reserve risico Jeugd/Wmo	647			0	120		120	527	527			0	200		200	327
Reserve Inkomensondersteuning SDD	865	1.982		1.982	1.377		1.377	1.470	1.470			0	1.127		1.127	343
Reserve Koninginneweg	252			0	124		124	128	128			0	128		128	0
Subtotaal Bestemmingsreserves	4.487	2.170	2.505	4.675	2.330	328	2.658	6.504	6.504	0	466	466	1.887	329	2.216	4.753
Totaal reserves	30.598	8.227	2.847	11.074	5.691	328	6.019	35.653	35.653	-1.214	507	-707	2.643	329	2.972	31.974

Bedragen x € 1.000

Verloopoverzicht reserves 2019-2021

Reserves	Begroting 2019				Begroting 2020				Begroting 2021			
	Saldo begin 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo eind 2019	Saldo begin 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo eind 2020	Saldo begin 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo eind 2021
Algemene reserves												
Weerstandvermogen Exploitatie	26.762	1	451	26.312	26.312	-307	104	25.901	25.901	29		25.930
Weerstandvermogen Grondbedrijf	459	42		501	501	43		543	543	44		587
Subtotaal Algemene reserves	27.221	43	451	26.813	26.813	-264	104	26.444	26.444	73	0	26.517
Bestemmingsreserves												
Reserve Grote Projecten	865	122	372	614	614	122	374	363	363	122	375	109
Reserve Molen Landzicht Heerjansdam	25			25	25			25	25			25
Reserve Taakmutaties Algemene Uitkering	1.587	282	18	1.851	1.851	305	18	2.138	2.138	328		2.466
Egalisatiereserve Reiniging	51	37		88	88	37		125	125	37		162
Reserve Huisvesting Onderwijs	1.369		145	1.224	1.224		144	1.080	1.080		142	938
Reserve Organisatieveranderingen	186			186	186			186	186			186
Reserve risico Jeugd/Wmo	327			327	327			327	327			327
Reserve Inkomensondersteuning SDD	343		343	0	0			0	0			0
Reserve Koninginneweg	0			0	0			0	0			0
Subtotaal Bestemmingsreserves	4.753	441	878	4.315	4.315	464	536	4.244	4.244	487	517	4.213
Totaal reserves	31.974	484	1.329	31.128	31.128	200	640	30.688	30.688	560	517	30.730

Toelichting mutaties reserves

Hieronder geven wij de *mutaties* op de reserves weer.

Weerstandvermogen Exploitatie (algemene reserve)

Omschrijving mutaties	2018	2019	2020	2021
Begrotingssaldo 2017	-1.214			
Begrotingssaldo 2018		1		
Begrotingssaldo 2019			-306	
Begrotingssaldo 2020				29
Dekking kosten economisch beleid (Kadernota 2017)	-113	-113		
Dekking salariskosten strategie regionale samenwerking (KN 2017)	-93	-93	-54	
Dekking kosten Buurtaanpak (Kadernota 2018)	-195	-195		
Dekking kosten Implementatie Omgevingswet (KN 2018)	-50	-50	-50	
Dekking sloopkosten en afwaardering noodlokalen	-79			

Omschrijving mutaties	2018	2019	2020	2021
Dekking inkomensondersteuning (Kadernota 2018)	-18			
Dekking incidentele bijdrage veiligheidshuis	-8			
Dekking projectkosten HOV-D Koninginneweg	-200			
Saldo mutaties	-1.970	-450	-410	29

Weerstandsvermogen Grondbedrijf

Omschrijving mutaties	2018	2019	2020	2021
Dekking BTW-risico LOC@	41	42	43	44
Saldo mutaties	41	42	43	44

Grote Projecten

Omschrijving mutaties	2018	2019	2020	2021
Dekking afschrijvingslasten gemeentehuis	-292	-292	-292	-292
Dekking afschrijvingslasten LOC@	-37	-38	-39	-39
Dekking sloopkosten Noordoevers	-25			
Nadelig saldo geactiveerde opstallen	-23			
Dekkingsoverschot Educatiefplein	122	122	122	122
BTW-risico naar reserve Weerstandsvermogen Grondbedrijf	-41	-41	-43	-43
Verkoopopbrengst Burgemeester De Bruinelaan	50			
Saldo mutaties	-246	-249	-252	-252

Voor inhoudelijke toelichtingen op deze mutaties verwijzen wij u naar de paragraaf Grondbeleid.

Taakmutaties algemene uitkering

De jaarlijkse toevoeging aan deze reserve betreft de taakmutaties in de algemene uitkering, in afwachting van de beleidsmaatregelen die daarvoor zijn bestemd.

Huisvesting onderwijs

De jaarlijkse onttrekking aan deze reserve betreft de dekking van de kapitaallasten van een aantal investeringen in het onderwijs.

Voorzieningen

Verloopoverzicht voorzieningen 2017-2018

Omschrijving voorziening	Begin saldo 2017	Mutaties 2017				Eind saldo 2017	Mutaties 2018				Eind saldo 2018
		Vermeerderingen		Verminderingen			Vermeerderingen		Verminderingen		
		Toevoeging rente (2%)	Overige ver- meerderingen	Vrijval	Aanwending		Toevoeging rente (2%)	Overige ver- meerderingen	Vrijval	Aanwending	
<u>VOORZIENINGEN VOOR VERPLICHTINGEN EN RISICO'S</u>											
Afwikkeling theater de Uitstek	32					32				32	
Pensioen Wethouders	2.683		130		45	2.768		130		2.844	
Calamiteiten Bodemsanering	26				3	23				0	
Volgerlanden	2.305	46				2.351	47			2.398	
Personeelsverplichtingen	93				28	65			30	35	
Asbestsanering Lindtsedijk 14	586				586	0				0	
Sub-totaal	5.725	46	130	0	662	5.239	47	130	0	5.309	
<u>VOORZIENINGEN VOOR MIDDELEN VAN DERDEN WAARVAN DE BESTEMMING GEBONDEN IS</u>											
Riolering	1.811		1.424	746		2.489		955	765	2.679	
Sub-totaal	1.811	0	1.424	746	0	2.489	0	955	765	2.679	
TOTAAL VOORZIENINGEN	7.536	46	1.554	746	662	7.728	47	1.085	765	7.988	
<u>VOORZIENINGEN GRONDBEDRIJF EN DUBIEUZE DEBITEUREN</u>											
Stedelijke Ontwikkeling Grondbedrijf	10.955	219		202		10.972	219		681	10.511	
Dubieuze Debiteuren Algemeen	132					132				132	
Dubieuze Debiteuren Belastingen	254					254				254	
Totaal voorzieningen grondbedrijf en dubieuze debiteuren	11.341	219	0	202	0	11.358	219	0	681	10.897	
TOTAAL VOORZIENINGEN	18.877	265	1.554	948	662	19.086	266	1.085	1.446	18.885	

Verloopoverzicht voorzieningen 2019-2021

Omschrijving voorziening	Begin saldo 2019	Mutaties 2019		Eind saldo 2019	Mutaties 2020		Eind saldo 2020	Mutaties 2021		Eind saldo 2021
		Ver- meerderingen	Ver- minderingen		Ver- meerderingen	Ver- minderingen		Ver- meerderingen	Ver- minderingen	
<u>VOORZIENINGEN VOOR VERPLICHTINGEN EN RISICO'S</u>										
Afwikkeling theater de Uitstek	32			32			32			32
Pensioen Wethouders	2.844	130	67	2.907	130	70	2.967	130	76	3.021
Calamiteiten Bodemsanering	0			0			0			0
Volgerlanden	2.398	48		2.446	49		2.495	50		2.545
Personeelsverplichtingen	35		30	5		5	0			0
Asbestsanering Lindtsedijk 14	0			0			0			0
Sub-totaal	5.309	178	97	5.390	179	75	5.494	180	76	5.598
<u>VOORZIENINGEN VOOR MIDDELEN VAN DERDEN WAARVAN DE BESTEMMING GEBONDEN IS</u>										
Riolering	2.679	789	825	2.643	739	880	2.502	801	905	2.398
Sub-totaal	2.679	789	825	2.643	739	880	2.502	801	905	2.398
TOTAAL VOORZIENINGEN	7.988	967	922	8.033	918	955	7.996	981	981	7.996
<u>VOORZIENINGEN GRONDBEDRIJF EN DUBIEUZE DEBITEUREN</u>										
Stedelijke Ontwikkeling Grondbedrijf	10.511	210	2.064	8.657	173		8.830	177		9.006
Dubieuze Debiteuren Algemeen	132			132			132			132
Dubieuze Debiteuren Belastingen	254			254			254			254
Totaal voorzieningen grondbedrijf en dubieuze debiteuren	10.897	210	2.064	9.043	173	0	9.216	177	0	9.392
TOTAAL VOORZIENINGEN	18.885	1.177	2.986	17.076	1.091	955	17.212	1.157	981	17.388

Voorziening afwikkeling Theater De Uitstek

Deze voorziening wordt gebruikt voor de kosten die samenhangen met de afwikkeling van het faillissement van Theater De Uitstek. Wanneer de definitieve financiële afwikkeling van de stichting gaat plaatsvinden is niet bekend.

Pensioenvoorziening Wethouders

Deze voorziening is bedoeld ter dekking van mogelijke toekomstige pensioenaanspraken van wethouders tot het 65-ste levensjaar. Het gaat om pensioenoverdracht van een vertrekkende of gewezen wethouder aan zijn volgende werkgever of pensioenfonds. Hiervoor is een jaarlijks vaste dotatie begroot van € 130.000. De aanwending betreft de pensioenlasten van gepensioneerd wethouders, waarvan de pensioenberekening is meegenomen in het saldo per begin 2014. Er wordt al jaren gesproken over het vormen van een landelijk pensioenfonds voor politieke ambtsdragers. Op dat moment zal in één keer de noodzakelijke kapitaalvoorziening in dat fonds moeten worden gestort.

Calamiteitenvoorziening Bodemsanering

Deze voorziening is bedoeld voor de dekking van de te verwachten kosten voor monitoring en nazorg van de sanering van het terrein van de voormalige gasfabriek. De aanwending betreft de te maken kosten voor monitoring en nazorg.

Voorziening Volgerlanden

Het doel van de voorziening is het afdekken van de bijdrage van de gemeente Zwijndrecht in het verwachte exploitatieverlies van het project De Volgerlanden in Hendrik-Ido-Ambacht. Jaarlijks vindt er een rentebijdrage plaats om aan het einde van de looptijd van het project de benodigde omvang te hebben.

Voorziening riolering

Deze voorziening is bedoeld om de jaarlijkse fluctuaties van het product riolering in de exploitatie op te vangen. Onderstaand een overzicht van de jaarlijkse mutaties.

<i>Vermeerdering:</i>	2016	2017	2018	2019	2020
Exploitatieoverschot	634	984	828	530	549
Stelpost onderuitputting IP (25% vanaf 2016)	0	135	123	80	94
Totaal	634	1.119	951	610	643

<i>Vermindering:</i>	2016	2017	2018	2019	2020
Toe te rekenen BTW	782	746	795	827	853

Voorziening stedelijke ontwikkeling Grondbedrijf

Deze voorziening dient voor de dekking van de nadelige exploitatieresultaten van af te sluiten grondexploitaties. Onderstaand een overzicht van de jaarlijkse mutaties. De aanvullingen bij diverse projecten in 2016 betreffen voor € 851.000 effecten van de vernieuwing van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waaronder de verlaging van de rekenrente naar 2% vanaf 2016. Het restant betreft inhoudelijke mutaties. Voor een specificatie per project verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid.

<i>Vermeerdering:</i>	2016	2017	2018	2019	2020
Rentebijbeschrijving (2,0% vanaf 2016)	185	205	209	198	161
Aanvulling Euryza	501				
Aanvulling voorzieningencluster Heerjansdam	329				
Aanvulling ORW Zuidelijke Driehoek	21				
Totaal	1.036	205	209	198	161

<i>Vermindering:</i>	2016	2017	2018	2019	2020
Vrijval ORW Zuidelijke Driehoek			765		
Vrijval voorzieningencluster Heerjansdam				2.080	
Totaal	0	0	765	2.080	0

Voorziening dubieuze debiteuren

Deze voorziening dient ter dekking van het oninbaar worden van algemene openstaande vorderingen. Het saldo van de voorziening is bepaald door een inschatting te maken van de inbaarheid van de openstaande vorderingen.

Voorziening dubieuze debiteuren belastingen

Deze voorziening dient ter dekking van het oninbaar worden van openstaande belastingvorderingen. De benodigde omvang is op basis van een risicoanalyse door Gemeentebelastingen Drechtsteden bepaald.

Budgettaire effecten reserves en voorzieningen 2018-2021

Hieronder treft u tenslotte een overzicht aan met de budgettaire effecten voor de jaarlijkse exploitatiebegroting, veroorzaakt door de verrekeningen met de algemene- en bestemmingsreserves, alsmede de voorzieningen.

Budgettaire effecten reserves en voorzieningen Begroting 2018-2021 voor de exploitatie				
(bedragen x€ 1.000)				
	2018	2019	2020	2021
Begrotingssaldi	1	-306	29	601
<u>Verrekeningen met reserves:</u>				
Storting	-508	-484	-508	-531
Onttrekking	2.972	1.329	639	517
saldo	2.464	845	131	-14
NB. De verrekening met de reserve Weerstandsvermogen Exploitatie van de <u>jaarresultaten</u> is buiten beschouwing gelaten.				
<u>Verrekeningen met voorzieningen:</u>				
Storting	-1.085	-919	-869	-930
Vrijval	765	825	880	905
Saldo	-320	-94	11	-25
NB. Exclusief rentebijgeschrijvingen op voorzieningen				
Totaal effect voor de begrotingssaldi	2.144	751	142	-39
- = nadeel voor de exploitatie				

C4. Incidentele baten en lasten 2018-2021

Inleiding

De functie van onderstaand overzicht is om te laten zien door welke incidentele baten en lasten het exploitatieresultaat is beïnvloed. Voor het begrip incidenteel kan gedacht worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaren voordoen. Het is daarbij van belang dat het gaat om eenmalige zaken. Hieronder volgt de inhoudelijke toelichting op de posten en de conclusie.

C4. Overzicht met toelichting op incidentele baten en lasten 2018-2021 (bedragen x € 1.000)					
	2018	2019	2020	2021	
<u>BATEN</u>					
Programma 7					
A Verkoopopbrengst woning	300				
Algemene Dekkingsmiddelen					
B Lagere OZB-inkomsten i.v.m. Ondernemersfonds	-113				
Verrekening met reserves					
C Dekking kosten coordinator wijkteams (reserve taakmutaties)	62				
D Onttrekking aan de reserve WVE ter dekking kosten buurtaanpak	195	195			
E Onttrekking reserve taakmutaties dekking impuls wijkteams	95				
F Onttrekking reserve taakmutaties dekking GIDS-gelden	47				
G Onttrekking aan de reserve WVE ter dekking kosten strateeg reg samenw.	95	95	54		
H Onttrekking aan de reserve WVE ter dekking kosten economisch beleid	113	113			
I Onttrekking aan de reserve WVE ter dekking kosten Omgevingswet	50	50	50		
J Onttrekking aan de reserves WVE en Koninginneweg HOVD Koninginneweg	328				
K Reserve Inkomensondersteuning (Kademota 2018)	1.127	343			
totale incidentele baten	2.299	796	104	0	
<u>LASTEN</u>	2018	2019	2020	2021	
Programma 1					
L Aanpak kindermishandeling (Kademota 2018)	-100	-100	-100		
Programma 2					
C Coordinator wijkteams	-62				
D Buurtaanpak (Kademota 2018)	-195	-195			
E Impuls wijkteams	-95				
F Uitvoering GIDS-gelden	-47				
M Uitvoering lokale gezondheidsbeleid	-38	-38			
Programma 4					
N Actieprogramma veilig (Kademota 2017)	-25				
Programma 5					
O Bijdrage St. Deal (raadsbesluit)	-40	-40			
H Economisch beleid (Kademota 2017)	-113	-113			
P Economisch agenda (Kademota 2018)	-35	-35	-65		
Programma 6					
G Strateeg regionale samenwerking (Kademota 2017)	-95	-95	-54		
Programma 7					
A Afwaardering boekwaarde ivm verkoop woning	-250				
Programma 8					
Q Stichting Hooge Nesse (Kademota 2018)	-15	-60	-60		
I Implementatie Omgevingswet (Kademota 2018)	-50	-50	-50		
R Waalvisie (Kademota 2018)	-15	-15	15		
Programma 9					
S Onderhoud accommodaties begraafplaatsen (Kademota 2017)	-20	-3			
J Bijdrage aan investering HOVD Koninginneweg	-328				
Programma 12					
T Extra middelen handhaving buitengebied (raadsbesluit)	-55				
Verrekening met reserves					
A Storting in reserve Grote Projecten voordelig saldo verkoop woning	-50				
totale incidentele lasten	-1.628	-744	-314	0	
saldo incidentele baten en lasten (effect op jaarresultaat)	671	52	-210	0	

Toelichting overzicht:

A. Verkoopopbrengst woning

De woning aan de Burgemeester De Bruïnelaan staat te koop. Wij gaan ervan uit dat de verkoop in 2018 plaats zal vinden. De verwachte verkoopopbrengst bedraagt € 300.000; na aftrek van de boekwaarde ad € 250.000, zal de netto opbrengst € 50.000 bedragen, die wij zullen storten in de reserve Grote Projecten.

B. Lagere OZB-inkomsten in verband met Ondernemersfonds

Voor een toelichting verwijzen wij u naar C2, punt 1.

C. Coördinator wijkteams

Om de wijken Noord en Kort Ambacht Zuid aantrekkelijker (leefbaar, vitaal en veilig) te maken is een projectleider aangetrokken; de kosten worden gedekt door onttrekkingen aan de reserve taakmutaties algemene uitkering.

D. Buurtaanpak

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de Kadernota 2018.

E. Impuls wijkteams

Aan de Vivera wijkteams is een tijdelijke impuls gegeven door middel van 1 fte extra algemeen maatschappelijk werk. De kosten worden gedekt door onttrekkingen uit de reserve taakmutaties.

F. GIDS-gelden (Gezond In De Stad)

De GIDS-gelden worden ingezet voor een extra wijkverpleegkundige in de wijk Walburg die verbonden wordt aan het Vivera wijkteam. Zo wordt drie jaar lang een extra impuls geven aan de gezondheidsbevordering van kwetsbare ouderen in deze wijk. Dekking vindt plaats door onttrekking van deze ontvangen middelen uit de reserve taakmutatie.

G. Strategie regionale samenwerking

Om meer in positie te komen in de ambtelijke regionale samenwerking én de verbinding beter te leggen tussen lokale opgaven en de bijdrage van de regio daaraan, is bij Kadernota 2017 budget beschikbaar gesteld om een functionaris aan te stellen. De kosten worden gedekt uit de reserve Weerstandsvermogen Exploitatie.

H. Economisch beleid (lokaal en regionaal)

Wij vinden voortzetten van een economisch programma belangrijk. Het effect van ons (economisch) beleid kan nog verder vergroot worden door de binding met de regio te verstevigen. Gelet op het belang van enerzijds de voortzetting van onze lokale economische agenda en anderzijds het verstrekken van onze positie in de regio, wordt voor drie jaren een vacature opengesteld (zie Kadernota 2017). De kosten worden gedekt uit de reserve Weerstandsvermogen Exploitatie.

I. Omgevingswet

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de Kadernota 2018.

J. Koninginneweg

De projectkosten van de Koninginneweg worden gedekt uit de reserves Koninginneweg en Weerstandsvermogen exploitatie.

K. Reserve inkomensondersteuning

Voor een toelichting verwijzen wij u naar onderdeel C2, punt 6 en 7.

L. Aanpak kindermishandeling

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de Kadernota 2018.

M. Uitvoering lokale gezondheidsbeleid

Op basis van de evaluatie van de nota lokaal gezondheidsbeleid 2012-2015 en vaststelling van de paragraaf lokale gezondheidsbeleid 2016-2019 is er jaarlijks tot en met 2019 een bedrag van € 38.250 voor de uitvoering van de lokale paragraaf geraamd.

N. Actieprogramma veilig

In de Kadernota 2017 is een voorstel opgenomen voor verbetering van de sociale en externe veiligheid (onder andere vermindering van het aantal woninginbraken) voor de jaren 2017 en 2018. Eerder was budget beschikbaar gesteld voor de jaren 2015 en 2016. Dit is een voortzetting op de ingeslagen weg.

O. Bijdrage Stichting Deal

De bijdrage aan stichting Deal wordt ook in 2018 en 2019 voortgezet (raadsbesluit 2016-13851).

P. Economisch agenda

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de Kadernota 2018.

Q. Stichting Hooge Nesse

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de Kadernota 2018.

R. Waalvisie

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de Kadernota 2018.

S. Onderhoud accommodaties begraafplaatsen

In het kader van de modernisering van de begraafplaatsen dient extra onderhoud plaats te vinden aan de accommodaties. In de Kadernota 2017 zijn hiervoor extra budgetten beschikbaar gesteld voor drie jaren.

T. Extra middelen handhaving buitengebied

Om in het buitengebied extra te kunnen handhaven heeft de raad €55.000 voor 2018 ter beschikking gesteld (raadsbesluit 2016-13751).

Structurele begrotingsruimte

Meerjarenbegroting 2018-2021	2018	2019	2020	2021
Resultaat meerjarenbegroting	1	-306	29	601
Saldo incidentele baten/lasten	671	52	-210	0
Correctie onderuitputting lagere kapitaallasten (Investeringsprogr -25%) (V)	231	203	213	142
Correctie stelpost onderuitputting rentelasten via renteresultaat (N)	-138	-121	-116	-85
Gecorrigeerde saldo (structurele ruimte)	-763	-440	142	544

Conclusie

Op basis van het bovenstaand overzicht en toelichtingen kan geconcludeerd worden dat het begrotingssaldo voor 2018, 2019 en 2021 nadelig wordt beïnvloed door de incidentele baten en lasten. Voor het jaar 2019 wordt het saldo voordelig beïnvloed.

C5. Investeringsplan 2018-2021

INVESTERINGSPLAN 2018-2021 (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
	Krediet	Krediet	Krediet	Krediet
A.1: VERVANGINGSINVESTERINGEN MET EEN ECONOMISCH NUT				
Programma 7 Wonen en Bouwen				
Product 110 Beheer Vastgoed				
Investeren capaciteit sportcomplex Bakestein	346			
Akoestische aanpassingen Sporthal Den Dam (nieuw)	65			
Renoveren kleedkamers Develhal (nieuw)	90			
Vervanging sportvloer sportzaal Den Dam		45		
Vervanging sportvloer sportzaal Develsteinhal		35		
Renovatie VVGZ veld 2	150			
Renoveren veld A w Heerjansdam	100			
Renoveren veld N w Groote Lindt		135		
Renoveren veld A w ZBC 97		75		
Vervanging hekwerk hoofdveld ZBC 97		30		
Renoveren veld G Pelikaan 2020			300	
Renoveren veld E+F w Heerjansdam 2020			100	
Renoveren veld M Groote Lindt				300
Vervanging kunstgras veld C VVGZ				325
Totaal product 110 Beheer Vastgoed	751	320	400	625
Product 115 Onderwijshuisvesting				
Uitbreiding De Develhoek	285			
OLP en Meubilair De Develhoek	36			
Totaal product 115 Onderwijshuisvesting	321	0	0	0
Totaal Programma 7 Wonen en Bouwen	1.072	320	400	625
Programma 9 Openbaar gebied				
Product 140 Begraafplaatsen				
Modernisering accommodaties begraafplaatsen	6	20		
Totaal product 140 Begraafplaatsen	6	20	0	0
Product 150 Groenvoorziening				
Vervanging speeltoestellen 2018 t/m 2021	520	560	290	180
Beschoeiing sloten en vijvers 2018 t/m 2021	162	162	162	162
Totaal product 150 Groenvoorziening	682	722	452	342
Product 170 Riolering				
Vervanging riolering Colijnweg	78	65	925	519
Vervanging riolering Heerjansdam	263			
Vervanging riolering Heer Oudelands Ambacht	1.692	1.698	1.990	2.219
Vervanging riolering Schildersbuurt	2.159	654		
Vervanging riolering Jeroen Boschlaan	72	1.099		
Vervanging riolering Kort Ambacht West 2e fase	69			
Vervanging riolering Verzetsheldenbuurt Noord/West	57	162	1.014	665
Vervanging riolering Kort Ambacht Noord	71	114	1.227	116
Vervanging riolering Vliegenierstraat		94	114	1.027
Vervanging riolering winkelcentrum Walburg	838	859	16	
Vervanging riolering Sterrenbuurt (fase 3)	1.222	16		
Vervanging riolering Lindelaan (restant)	82	538		
Vervanging riolering Leeuwerikplein	227			
Vervanging riolering Ooievaarsplein	238			
Vervanging riolering Witte de Withstraat	9	87	63	794
Vervanging riolering Moermond (westzijde)	166			
Vervangen besturingssysteem gemalen (nieuw)	207			
Vervanging riolering HJD Sportlaan Nijverheidsstr. (nieuw)	229			
Vervanging riolering HJD Sportlaan Burg Dercksenstr. (nieuw)		42	377	
Totaal product 170 Riolering	7.679	5.428	5.726	5.340
Product 190 Havens				
Kade Zomerlust en Maasplein (nieuw)	285	4.982		
Totaal product 190 Havens	285	4.982	0	0
Totaal Programma 9 Openbaar gebied	8.652	11.152	6.178	5.682
Programma 10 Financien				
Product 560 Overige baten en lasten				
Vervanging tractie buitenruimte 2018 t/m 2021	176	176	176	176
Totaal product 560 Overige baten en lasten	176	176	176	176
Totaal Programma 10 Financien	176	176	176	176
TOTAAL VERVANGINGSINVESTERINGEN MET EEN ECONOMISCH NUT	9.900	11.648	6.754	6.483

INVESTERINGSPLAN 2018-2021 (bedragen * € 1.000)	2018	2019	2020	2021
A.2: VERVANGINGSINVESTERINGEN MET MAATSCHAPPELIJK NUT				
Programma 9 Openbaar gebied				
Product 160 Infrastructuur				
HOV-D Koninginneweg	328			
Reconstructie /Herinrichting Heerjansdam	54			
Reconstructie Jeroen Boschlaan	59	899		
Reconstructie Heer Oudelands Ambacht	1.127	1.131	1.327	1.479
Reconstructie Schildersbuurt	645	195		
Reconstructie Meerdervoort	598			
Reconstructie Colijnweg	72	60	853	480
Reconstructie Kort Ambacht West (2e fase)	66			
Reconstructie Lindelaan west	85	560		
Reconstructie Vliegeniersbuurt		46	56	505
Reconstructie Lindtsedijk (Groote Lindt Oost)	893			
Reconstructie Lindtsedijk (Groote Lindt West)	1.372			
Reconstructie Kort Ambacht Noord	63	101	1.089	103
Reconstructie Verzetsheldenbuurt Noord/West	26	73	456	299
Reconstructie Sterrenbuurt (fase 3)	661	9		
Renovatie hoofdrijbaan Bootjessteeg	24			
Reconstructie Ooievaarsplein	302			
Reconstructie Leeuwerikplein	301			
Reconstructie Witte de Withstraat	9	95	68	860
Reconstructie winkelcentrum Walburg	1.862	1.912	34	
Reconstructie De Geerweg	488			
Keermuren Maasplein			130	
Herinrichting Karel Doormanlaan			52	1.107
Herinrichting Ringdijk 2020			494	18
Reconstructie Eikeboomstraat	50			
Bestrating Julianadorp	50			
Reconstructie HJD Sportlaan Nijverheidsstr. (nieuw)	390			
Reconstructie HJD Sportlaan Burg Dercksenstr. (nieuw)		30	273	
Reconstructie HJD Dorpstraat-Randweg centrum (nieuw)			305	
Reconstructie Molenweg fase 2				319
Geluidsmuur Karel Doormanlaan			80	
Totaal product 160 Infrastructuur/ programma 9 Openbaar gebied	9.525	5.111	5.217	5.170
TOTAAL VERVANGINGSINVESTERINGEN MET MAATSCHAPPELIJK NUT	9.525	5.111	5.217	5.170
TOTAAL VERVANGINGSINVESTERINGEN	19.425	16.759	11.971	11.653

De in het bovenstaande overzicht genoemde cijfers zijn de volledige kredietbedragen. Voor de berekening van de kapitaallasten en de liquiditeitenprognose (zie paragraaf Financiering van de beleidsbegroting) gaan we uit van een realisatiepercentage van 75%. Dit is conform de uitgangspunten zoals geformuleerd in onderdeel B van deze financiële begroting.

Toelichting bij het Investeringsplan 2018-2021

Zoals bij de behandeling van de Kadernota 2018 is toegezegd hebben wij gekeken naar mogelijkheden om de omvang van het IP te verminderen. Uitgangspunt voor de diverse investeringen is en blijft de technische noodzaak tot vervanging, maar daarbij hebben nadrukkelijker gekeken naar mogelijkheden om vervanging uit te stellen en naar de voortgang van de huidige projecten. Dit heeft geleid tot de onderstaande mutaties op jaarbasis:

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Investeringsprogramma volgens Kadernota 2018	18.015	16.619	13.228	10.740
Mutaties na Kadernota 2018	1.410	140	-1.257	913
Geactualiseerd IP	19.425	16.759	11.971	11.653

Concreet betreft het de volgende projecten/investeringen:

Spelen

Conform het vastgestelde speelruimteplan is de begroting 2018-2021 aangepast voor de vervanging/upgrading van speeltoestellen. Indien de ondergrond van een speelvoorziening moet worden opgehoogd als gevolg van de uitvoering van een IP-project is dit (nog) niet in de raming van het IP 2018-2021 opgenomen. Met uitzondering van het project Heer Oudelands Ambacht. Uit een huidige inventarisatie blijkt dat de vervanging van speeltoestellen uit het speelruimteplan synchroon lopen met de uitvoering van de IP-projecten. Extra middelen voor de aanschaf/ vervanging van speeltoestellen is dus niet nodig voor de IP-projecten met betrekking tot de jaarschijven 2017-2021.

Projecten nog door te rekenen

Van het project Lindelaan West wordt nog een herziene raming verwacht. Op basis van alle nog te vergaren gegevens wordt met de kadernota 2019 (tweede kwartaal 2018) een nieuwe begroting aangeboden. Voor de projecten Julianadorp en Eikeboomstraat is nu een voorbereidingskrediet opgenomen in het IP. Als ook alle gegevens bekend zijn van deze projecten wordt ook hiervoor een nieuwe begroting aangeboden met de kadernota 2019 (tweede kwartaal van 2018). Voormelde projecten zullen dus nog een belasting doen op de jaarschijven 2018-2021.

Vliegeniersbuurt

Het project is vanwege het volle programma een jaar doorgeschoven. Hierdoor zijn de bedragen over de jaarschijven gewijzigd. De riolering in de Bootjessteeg is in het project Officiersvliet vervangen, vervolgens is er tijdelijke verharding aangebracht. De definitieve verharding wordt in dit project aangebracht. Hiervoor waren echter geen middelen geraamd.

Witte de Withstraat

Van Stedin is vernomen dat zij in de omgeving mogelijk iets gaan doen. Voor de afstemming met Stedin is hiervoor in de jaarschijf van 2018 een bedrag opgenomen.

Kort Ambacht West (bloemenbuurt)

Bij dit project is op dit moment sprake van een financieel voordeel, als gevolg van een aanbestedingsvoordeel. Voorlopig is een bedrag tussen € 65.000 en € 135.000 berekend. Bij de Tweede bestuursrapportage 2017 is het project verder gevorderd en wordt de hoogte van het bedrag concreter.

Heerjansdam herinrichting

Bij dit project is op dit moment sprake een financieel voordeel, als gevolg van het saldo van aanbestedingsvoordeel en het niet doorgaan van een deel van de Rozenlaan. Het verwachte resultaat is ca. € 317.000. Het positieve resultaat zal bij Eerste bestuursrapportage in 2018 worden geëffectueerd.

Kort Ambacht Noord Fase 3

Na de initiatieffase van het project bleek afkoppelen mogelijk. Dit was niet voorzien bij de oorspronkelijke IP raming. Conform het afkoppelbeleid is het afkoppelen nu toegevoegd aan het project. Het budget is daarom verhoogd met de kosten voor afkoppeling van het riool ad € 314.000.

Develpoort

Conform de evaluatie van het project in de voortgangsrapportage is op het project een positief saldo te verwachten. Het project is afgeraad met € 100.000.

Jeroen Boschlaan

Zoals aangegeven in de voortgangsrapportage is vanuit het cluster begraafplaatsen gevraagd om het parkeerterrein te herstraten. Dit is een logische combinatie met het project. Het budget is opgehoogd met dit bedrag ad € 139.000.

Moermond

Als gevolg van een lage inschrijving wordt het krediet verlaagd met € 250.000.

Wijzigingen van het budget op de jaarschijven door voortschrijdend inzicht

- Colijnweg (jaar opgeschoven)
- Bootjessteeg – Langeweg (krediet vooruitgeschoven)
- Walburg winkelcentrum (uitvoeringsfasering aangepast)
- Sterrenbuurt Fase 3 (voorbereidingskosten doorgeschoven)
- Kade Zomerlust (voorbereidingskosten doorgeschoven)
- Koninginneweg (voorbereidingskosten doorgeschoven)

C6. Verwerkte mutaties Kadernota 2018

Niet beïnvloedbare ontwikkelingen	2018	2019	2020	2021
Vertrek huurder gemeentehuis	-30	-30	-30	-30
Loon- en prijscompensatie Gemeentefonds	250	250	250	250
Totaal niet beïnvloedbaar	220	220	220	220
Verbonden partijen	2018	2019	2020	2021
Omgevingsdienst ZHZ	0	0	0	0
Veiligheidsregio ZHZ	0	pm	pm	pm
GRD/SDD bijstand	-1.438	-1.050	-700	-350
GRD/SDD Minimabeleid	-256	-256	-256	-256
GRD/SDD Formatie	-374	-281	-187	-94
GRD Servicecentrum Drechtsteden	0	-200	-200	-200
Dienst Gezondheid en Jeugd	pm	pm	pm	pm
Drechtwerk	-420	-441	-516	-481
Totaal verbonden Partijen	-2.488	-2.228	-1.859	-1.381
Dekking:	2018	2019	2020	2021
Kleinsmagelden	256	256	256	256
Reserve Inkomensvoorziening	1.145	343	0	0
Reserve Weerstandvermogen	0	0	0	0
Totaal dekking	1.401	599	256	256
Eindtotaal verbonden partijen	-1.087	-1.629	-1.603	-1.125
Afweegbare voorstellen	2018	2019	2020	2021
IBOR	-315	-315	-334	-334
Speelruimteplan (onderdeel IBOR)	0	-44	-93	-108
Generatiepact	-100	-100	-100	-100
Aanpak Kindermishandeling	-100	-100	-100	pm
Uitbreiding 1fte jongerenwerk	-80	-80	-80	-80
Continuering extra inzet straatcoaches	-28	-28	-28	-28
Aanpak armoede	-170	-170	-170	-170
Buurtaanpak	-195	-195	0	0
Huisvesting Kledingbank	-33	-33	-33	-33
Economische Agenda	-35	-35	-65	0
Stichting Hooje Nesse	-15	-15	-15	pm
Activiteiten Polder Hooje Nesse	0	-45	-45	pm
Omgevingswet	-50	-50	-50	0
Waalvisie	-15	-15	-15	0
Taakverzwaring OOV	-51	-51	-51	-51
P&O Advies	-51	-51	-51	-51
Totaal afweegbare voorstellen:	-1.238	-1.327	-1.230	-955
Dekking:	2018	2019	2020	2021
Reserve Weerstandvermogen	245	245	50	0
Totaal dekking	245	245	50	0
Eindtotaal afweegbare voorstellen	-993	-1.082	-1.180	-955
Financiële kaders	2018	2019	2020	2021
Salarisramingen 2017	-350	-350	-350	-350
Subsidies	-84	-84	-84	-84
Actualisatie rente lang en kort geld	270	166	319	275
OZB	135	135	135	135
Huurinkomsten	17	17	17	17
Wabo vergunningen (inflatie)	5	5	5	5
Wabo vergunningen bijstelling	40	40	40	40
Dividend Evides	-3	-3	-3	-3
Dividend Eneco	10	10	10	10
Dividend BNG	0	0	0	0
Precario	2	2	2	2
Totaal financiële kaders	42	-62	91	47
Investeringsprogramma	2018	2019	2020	2021
Kapitaallasten nieuw/bijgesteld IP	90	140	-180	-250
Totaal investeringsprogramma	90	140	-180	-250
Overige mutaties na kadernota				
Voordeel of nadeel ten opzichte saldo	-161	-364	-385	-459
	-161	-364	-385	-459
Invloed kadernota op saldo	2018	2019	2020	2021
Totaal generaal Kadernota 2018	-711	-2.405	-2.302	-1.712
Totaal generaal zoals verwerkt	-1.889	-2.777	-3.037	-2.522
Verschil	-1.178	-372	-735	-810

(x € 1.000)

De Kadernota 2018 is inhoudelijk geheel in de begroting verwerkt. Er zijn enkele cijfermatige aanpassingen gedaan. Dit betreft de uitwerking van de p.m. post voor Salarisramingen 2017 (zie C2, nummer 3) en het aanpassen van de onttrekkingen aan de reserve Inkomensvoorziening respectievelijk de reserve Weerstandvermogen (C2, 2). Daarnaast zijn er mutaties geweest die los stonden van de kadernota. Zie voor een toelichting de overige toelichtingen in onderdeel C2.

C7. Financiële toelichting per programma

Inleiding

In dit gedeelte geven wij de financiële overzichten als volgt weer: eerst het totaal van de programma's en vervolgens het verloop van de programma's per product. Deze producten sluiten aan met de doelstellingen uit de doelenboom onder de programma's.

Na elk financieel overzicht per programma geven we een drietal toelichtingen op de belangrijkste mutaties per product, te weten:

- Analyse begroting 2018 ten opzichte van de rekening 2016
- Analyse begroting 2018 ten opzichte van de begroting 2017 na wijziging
- Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 ten opzichte van de begroting 2018.

Programma 1 Jeugd en Onderwijs

Programma 1 Jeugd en Onderwijs	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
320 Jeugd en Opgroeien	-11.076	67	-11.009	-11.471	0	-11.471	-12.259	0	-12.259	-12.295	-12.355	-12.273
340 Onderwijs en Educatie	-1.745	531	-1.214	-1.498	456	-1.042	-1.515	456	-1.059	-1.060	-1.061	-1.062
Resultaat voor bestemming	-12.821	598	-12.223	-12.969	456	-12.513	-13.774	456	-13.318	-13.355	-13.416	-13.335
Mutaties reserves	0	26	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-12.821	624	-12.197	-12.969	456	-12.513	-13.774	456	-13.318	-13.355	-13.416	-13.335
- = Nadelig / + = Voordelig												Bedragen x € 1.000

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 320 Jeugd en opgroeien

Lasten

Dit product bestaat dan voor het grootste deel uit gedecentraliseerde middelen voor uitvoering van de Jeugdwet. Deze middelen worden in de circulaire van gemeentefonds bekend gemaakt en meerjarig bijgesteld. Dit leidt tot fluctuaties in de (meerjaren)ramingen. Voor 2018 is een stijging van de gedecentraliseerde middelen Jeugd voorzien, op basis van de meicirculaire 2017. Het betreft ongeveer € 1 miljoen structureel. De stijging komt, inhoudelijk bekeken, door het herzien (i.c. verhogen) van de aantallen op het verdeelmodel Jeugd. Uitgangspunt is dat de uitvoering budgettair neutraal moet gebeuren, daarom volgen we in de raming van de uitgaven de hoogte van de inkomsten.

Baten

Op dit product worden primair geen baten geraamd. In 2016 werden de hogere baten veroorzaakt door terugvordering van subsidie over 2015 op basis van verantwoording door de diverse subsidieontvangers (peuteropvang € 46.000 op basis van gerealiseerde peuterplekken, lokale Jeugdhulp € 10.000 en Centrum Jeugd en gezin € 11.000). Daarnaast is de eenmalig ontvangen eigen bijdrage 2015 jeugdhulp ter hoogte van € 26.000, die was overgeheveld van 2015 naar 2016 in afwachting van een factuur de Serviceorganisatie Jeugd, maar niet opgehaald.

Product 340 Onderwijs en Educatie

Lasten

Het verschil valt als volgt grotendeels te verklaren:

- Door een gewijzigde doorbelasting van personeelslasten en de verplichte vorming van het onderdeel Overhead wordt in 2018 € 241.000 minder aan lasten aan dit product doorbelast dan in 2016.
- Een (incidenteel) lagere realisatie binnen dit product in 2016 ten bedrage van € 57.000. Voor € 25.000 betreft het een structurele onderbesteding op schoolvervoer. Het budget is dan ook met € 25.000 verlaagd op deze post (Tweede bestuursrapportage 2015).

Baten

De kosten die we maken voor ons Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) worden gedekt door specifieke geldmiddelen vanuit het rijk en ook de scholen dragen bij via een bijdrage van het samenwerkingsverband (€ 20.000). De baten zijn daarmee afhankelijk van de uitgaven die vallen onder dit doel en deze uitgaven waren in 2016 € 30.000 hoger dan vooraf ingeschat. Dit bedrag komt bovenop de tussentijds incidenteel bijgeraamde € 47.000 voor OAB.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 320 Jeugd en opgroeien

Lasten

Dit product bestaat dan voor het grootste deel uit gedecentraliseerde middelen voor uitvoering van de Jeugdwet. Deze middelen worden in de circulaires van gemeentefonds bekend gemaakt en meerjarig bijgesteld. Dit leidt tot fluctuaties in de (meerjaren)ramingen. Voor 2018 is een stijging van de gedecentraliseerde middelen Jeugd voorzien, op basis van de meicirculaire 2017. Het betreft ongeveer € 1 miljoen structureel. De stijging komt, inhoudelijk bekeken, door het herzien (verhogen) van de aantallen op het verdeelmodel Jeugd. Uitgangspunt is dat de uitvoering budgettair neutraal moet gebeuren, daarom

volgen we in de raming van de uitgaven de hoogte van de inkomsten. Daarnaast is in € 2017 (voorlopig) incidenteel extra middelen ad € 149.000 voor veilig thuis/CIT (Crisis Interventie Team) geraamd.

Product 340 Onderwijs en Educatie

Lasten

Het verschil komt door een groter aantal directe uren die ten laste van dit product komen. Het betreft een bedrag van € 12.000.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 320 Jeugd en opgroeien

Lasten

Dit product bestaat dan ook voor het grootste deel uit gedecentraliseerde middelen voor uitvoering van de Jeugdwet. Uitgangspunt is dat de uitvoering budgettair neutraal moet gebeuren, daarom volgen we in de raming van de uitgaven de hoogte van de inkomsten. Deze middelen worden in de circulaire van gemeentefonds bekend gemaakt en meerjarig bijgesteld. Dit leidt tot fluctuaties in de (meerjaren)ramingen.

Product 340 Onderwijs en Educatie

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Programma 2 Welzijn en Zorg

Programma 2 Welzijn en Zorg	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
290 Maatschappelijke dienstverlening	-10.926	2.806	-8.120	-11.348	256	-11.092	-11.016	0	-11.016	-10.646	-10.648	-10.689
300 Publieke gezondheidszorg	-614	0	-614	-485	0	-485	-480	0	-480	-434	-396	-397
310 Wijkwerk	-2.012	25	-1.987	-2.090	0	-2.090	-2.036	0	-2.036	-2.037	-1.843	-1.844
Resultaat voor bestemming	-13.552	2.831	-10.721	-13.923	256	-13.667	-13.532	0	-13.532	-13.117	-12.887	-12.930
Mutaties reserves	-50	575	525	0	716	716	0	599	599	195	0	0
Resultaat na bestemming	-13.602	3.406	-10.196	-13.923	972	-12.951	-13.532	599	-12.933	-12.922	-12.887	-12.930
- = Nadelig / + = Voordelig												Bedragen x € 1.000

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 290 Maatschappelijke dienstverlening

Lasten

Vanaf 2015 zijn er nieuwe Wmo-taken overgeheveld naar de gemeente. Het gehanteerde uitgangspunt van Zwijndrecht is dat deze decentralisatie kosten-neutraal moet plaatsvinden. De inkomsten die we ontvangen voor deze taak, worden uitgekeerd via het gemeentefonds. In de mei- en septembercirculaire wordt de omvang van deze middelen bijgesteld. Deze toegekende middelen kunnen meerjarig fluctueren en daarmee ook de raming. Het merendeel van de middelen wordt overgedragen aan de SDD en niet bestede middelen weer terug gegeven aan de deelnemende gemeenten. De lagere last in 2016 komt door een incidentele onderbesteding Wmo bij de SDD van € 479.000.

Baten

Hogere baten 2016 worden m.n. veroorzaakt door het van Dordrecht (Centrumgemeente) ontvangen bedrag van niet bestede middelen voor Beschermd Wonen.

Product 300 Maatschappelijke dienstverlening

Lasten

In 2016 is de begroting tussentijds verhoogd inzake Gezond in de Stad (Lokale paragraaf gezondheidsbeleid) voor € 100.000.

Product 310 Wijkwerk

Lasten

Onderbesteding op het project KAN heeft geleid tot lagere lasten in 2016.

Baten

Het gerealiseerde bedrag van € 25.000 in 2016 betreft een teruggevorderde subsidie van Diverz.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 290 Maatschappelijke dienstverlening

Lasten

Vanaf 2015 zijn er nieuwe WMO-taken overgeheveld naar de gemeente. Het gehanteerde uitgangspunt van Zwijndrecht is dat deze decentralisatie kosten-neutraal moet plaatsvinden. De inkomsten die we ontvangen voor deze taak, worden uitgekeerd via het gemeentefonds. In de mei- en septembercirculaire wordt de omvang van deze middelen bijgesteld. Deze toegekende middelen kunnen meerjarig fluctueren en daarmee ook de raming.

Product 300 Publieke gezondheidszorg

Lasten

De hogere raming in 2016 is al volgt te verklaren:

- door een gewijzigde doorbelasting van personeelslasten en de verplichte vorming van het "programma" Overhead in 2017 € 90.000 minder aan lasten aan dit product doorbelast dan in 2016;
- is er vanuit 2015 € 15.000 doorgeschoven naar 2016;
- is er t/m 2016 een bijdrage vanuit CJG voor het uitvoeren van project Gezond gewicht / JOGG ad € 25.000.

Product 310 Wijkwerk

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 290 Maatschappelijke dienstverlening

Lasten

Vanaf 2015 zijn er nieuwe Wmo-taken overgeheveld naar de gemeente. Hiermee is de omvang van dit product aanzienlijk toegenomen op de regels bijdrage verbonden partijen en subsidies. Het gehanteerde uitgangspunt van Zwijndrecht is dat deze decentralisatie kostenneutraal moet plaatsvinden. De inkomsten die we ontvangen voor deze taak wordt uitgekeerd via het gemeentefonds. In de mei- en septembercirculaire worden de toegekende middelen meerjarig bijgesteld. De geraamde uitgaven mogen in principe maximaal gelijk te zijn aan de ontvangen middelen. Op basis van macrocijfers is dit onderdeel van het sociaal deelfonds verdeeld in diverse onderdelen.

Product 300 Publieke gezondheidszorg

Lasten

Het verschil in geraamde lasten is als volgt te verklaren:

- 2018 is het laatste jaar van het inzetten van de ontvangen Gids-gelden (Gezond in de stad). Dit zorgt voor een teruggang van het budget in 2019 met € 47.000;
- Daarnaast is in 2016 lokaal gezondheidsbeleid vastgesteld door de raad welke loopt tot en met 2019. Vanaf 2020 is het bijbehorende budget ad € 38.000 dan ook niet meer opgenomen.

Product 310 Wijkwerk

Baten en Lasten

Er worden tot en met 2019 lasten geraamd voor KAN (Kort Ambacht en Noord), gedekt vanuit de reserve KAN. Vanaf 2020 niet meer. Dit verklaart de lagere baten en lasten van € 195.000 vanaf 2020.

Programma 3 Sport en Recreatie

Programma 3 Cultuur, Sport en Recreatie	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
260 Cultuur, Kunst en Openbare bibliotheek	-1560	3	-1.557	-1834	0	-1.834	-1.582	0	-1.582	-1.585	-1.586	-1.588
280 Sport en Recreatie	-1.706	0	-1.706	-1.235	0	-1.235	-1.722	0	-1.722	-1.724	-1.724	-1.727
Resultaat voor bestemming	-3.266	3	-3.263	-3.069	0	-3.069	-3.304	0	-3.304	-3.309	-3.310	-3.315
Mutaties reserves	-317	317	0	0	317	317	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-3.583	320	-3.263	-3.069	317	-2.752	-3.304	0	-3.304	-3.309	-3.310	-3.315
- = Nadelig / + = Voordelig												Bedragen x € 1.000

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 260 Cultuur, Kunst en Openbare bibliotheek

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 280 Sport en recreatie

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 260 Cultuur, Kunst en Openbare bibliotheek

Lasten

In 2017 is een eenmalig budget van € 317.000 geraamd voor het afhandelen van het faillissement van ToBe.

Product 280 Sport en recreatie

Lasten

Het verschil in raming tussen 2018 en 2017 wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- een gewijzigde doorbelasting van personeelslasten (uren gemaakt voor het beheer van sportvastgoed) waardoor de lasten op dit product toenemen met € 288.000. Hiermee wordt een kostenverdeling bereikt die meer recht doet aan de werkelijkheid. Het betreft een doorbelasting, dus dit betekent dat elders in de begroting minder wordt doorbelast (saldoneutraal);
- een verhoging van de kapitaallasten vanwege gedane investeringen voor Sport en Recreatie.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Programma 4 Veiligheid

Programma 4 Veiligheid	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
480 Openbare orde en Veiligheid	-175	18	-157	-182	15	-167	-187	15	-172	-139	-139	-129
490 Brandweer	-2.919	110	-2.809	-3.028	0	-3.028	-3.020	0	-3.020	-3.020	-3.020	-3.020
Resultaat voor bestemming	-3.094	128	-2.966	-3.210	15	-3.195	-3.207	15	-3.192	-3.159	-3.159	-3.149
Mutaties reserves	0	0	0	0	3	3	0	8	8	0	0	0
Resultaat na bestemming	-3.094	128	-2.966	-3.210	18	-3.192	-3.207	23	-3.184	-3.159	-3.159	-3.149
- = Nadelig / + = Voordelig												
											Bedragen x € 1.000	

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 480 Openbare Orde en Veiligheid

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 490 Brandweer(voorzieningen)

Lasten:

De lasten in 2018 zijn bijna € 100.000 hoger dan de realisatie 2016. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de indexeringen van de bijdrage aan de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid.

Baten:

In 2016 is er een afrekening plaatsgevonden van de jaarrekening 2015 van de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid ad € 103.000.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 480 Openbare Orde en Veiligheid

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 490 Brandweer(voorzieningen)

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 480 Openbare Orde en Veiligheid en 490 Brandweer(voorzieningen)

Gezien de geringe verschillen zijn er voor deze producten geen analyses nodig.

Programma 5 Economie en Arbeidsmarkt

Programma 5 Economie en Arbeidsmarkt	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
380 Economie beleid	-498	0	-498	-528	54	-474	-444	0	-444	-446	0	-446	-332	0	-332	-269	0	-269
390 Industrie	-1619	1077	-542	-603	1225	622	-588	1.225	637	-588	1.225	637	-588	1.225	637	-588	1.225	637
400 Markt	-164	100	-64	-89	111	22	-96	111	15	-96	111	15	-96	111	15	-96	111	15
410 Werk en Inkomen	-27.091	14.796	-12.295	-26.488	13.935	-12.553	-28.692	15.184	-13.508	-28.041	15.184	-12.857	-27.751	15.184	-12.567	-27.263	15.184	-12.079
Resultaat voor bestemming	-29.372	15.973	-13.399	-27.708	15.325	-12.383	-29.820	16.520	-13.300	-29.171	16.520	-12.651	-28.767	16.520	-12.247	-28.216	16.520	-11.696
Mutaties reserves	0	178	178	0	1.490	1.490	0	1.258	1.258	0	456	456	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-29.372	16.151	-13.221	-27.708	16.815	-10.893	-29.820	17.778	-12.042	-29.171	16.976	-12.195	-28.767	16.520	-12.247	-28.216	16.520	-11.696
- = Nadelig / + = Voordelig																		
Bedragen x € 1.000																		

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 380 Economie beleid

Lasten

De lasten zijn € 54.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 60.000 aan lagere doorberekening in 2016 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Product 390 Industrie

Lasten

De lasten zijn € 1.031.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft onder andere:

- lagere kapitaallasten van € 350.000 in 2018 door de verlaging van de rekenrente;
- incidenteel hogere lasten in 2016 van € 586.000 in verband met de storting in de voorziening Asbestsanering (Jaarstukken 2016).

Baten

De baten zijn € 148.000 hoger dan de realisatie 2016. Dit betreft met name de incidentele verlaging van de opbrengst in 2016 met € 193.000 voor het verwachte faillissement van Loveld (Tweede bestuursrapportage 2016).

Product 400 Markt

Lasten

Verschil wordt veroorzaakt door gewijzigde verrekeningssystematiek.

Product 410 Werk en Inkomen

Lasten

Bij het ramen volgen wij de begrotingen die door onze verbonden partijen zijn opgesteld en de wijzigingen die hierop volgen. In dit product gaat het om de SDD en Drechtwerk. Voor het grootste deel betreft het doorbetaling van ontvangen rijksmiddelen (bijvoorbeeld participatiemiddelen) aan de verbonden partij belast met de uitvoering. De geraamde baten en doorbetaling (lasten) sluiten we daarvoor aan met de ontvangen rijksmiddelen.

Baten

Hier nemen we raming en realisatie op van de middelen die we ontvangen van het rijk in het kader van de bijstand. Deze wordt jaarlijks vastgesteld (beschikt) maar kent geen meerjarige verloop. Er wordt steeds slechts voor 1 jaar beschikt welke wij meerjarig constant houden. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de participatiemiddelen die wel een meerjarig verloop hebben. Die middelen vormen echter onderdeel van de algemene uitkering en worden daar ook verantwoord.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 380 Economie beleid

Lasten

De lasten zijn € 49.000 lager dan de begroting 2017. Dit betreft € 45.000 lager budget Economisch Actieprogramma in 2017 ten opzichte van 2018. Voor de jaren 2017 tot en met 2019 is een jaarlijks budget toegekend van € 30.000 (Kadernota 2017).

Product 390 Industrie en 400 Markt

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 400 Markt

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 410 Werk en Inkomen

Lasten

Bij het ramen volgen wij de begrotingen die door onze verbonden partijen zijn opgesteld en de wijzigingen die hierop volgen. In dit product gaat het om de SDD en Drechtwerk. Voor het grootste deel betreft het doorbetaling van ontvangen rijksmiddelen (bijvoorbeeld participatiemiddelen) aan de verbonden partij belast met de uitvoering. De geraamde baten en doorbetaling (lasten) sluiten we daarvoor aan met de ontvangen rijksmiddelen. De SDD verwacht hogere aantallen bijstandsontvangers en dus ook hogere inkomsten en uitgaven. De uitgaven kunnen naar verwachting niet geheel worden gedekt vanuit de rijksmiddelen. In de Kadernota 2018 is dan ook besloten om budget ter beschikking te stellen om bij te dragen in het tekort van de SDD.

Baten

Hier nemen we raming en realisatie op van de middelen die we ontvangen van het rijk in het kader van de bijstand. Deze wordt jaarlijks vastgesteld (beschikt) maar kent geen meerjarige verloop. Er wordt steeds slechts voor 1 jaar beschikt welke wij meerjarig constant houden. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de participatiemiddelen die wel een meerjarig verloop hebben. Die middelen vormen echter onderdeel van de algemene uitkering en worden daar ook verantwoord.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 380 Economie beleid

Lasten

De lasten zijn in 2021 € 175.000 lager dan de jaren daarvoor. Dit betreft:

- € 75.000 lagere lasten vanaf 2020 in verband met de afloop van de aanstelling van de economische strateeg (Kadernota 2017);
- € 65.000 lagere lasten vanaf 2021 in verband met het afronden van het Actieprogramma Economie in 2020.

Product 390 Industrie en 400 Markt

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 400 Markt

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 410 Werk en Inkomen

De SDD verwacht hogere aantallen bijstandsontvangers en dus ook hogere inkomsten en uitgaven. De uitgaven kunnen naar verwachting niet geheel worden gedekt vanuit de rijksmiddelen. In de Kadernota 2018 is dan ook besloten om budget ter beschikking te stellen om bij te dragen in het tekort van de SDD. Vanaf 2019 wordt deze bijdrage jaarlijks met 25% afgebouwd. Dit verklaart de jaarlijks afnemende last.

Programma 6 Bestuur en Dienstverlening

Programma 6 Bestuur en Dienstverlening	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
420 Algemeen Bestuur	-1442	10	-1.432	-923	0	-923	-922	0	-922	-924	-925	-925
440 Dagelijks Bestuur	-1827	2	-1.825	-1302	4	-1.298	-937	0	-937	-934	-934	-934
445 Ondernemingsraad	-45	0	-45	-41	0	-41	0	0	0	0	0	0
470 Beleidsontwikkeling daadkrachtig Bestuur	-1330	23	-1.307	-1311	0	-1.311	-1.399	0	-1.399	-1.406	-1.406	-1.406
500 Gemeentewinkel	-3.402	158	-3.244	-1.759	26	-1.733	-1.697	24	-1.673	-1.572	-1.457	-1.532
505 Omgevingsvergunning	-1.137	410	-727	-846	400	-446	-868	428	-440	-453	-456	-460
520 Leges	-372	875	503	-419	944	525	-388	850	462	304	286	286
Resultaat voor bestemming	-9.555	1.478	-8.077	-6.601	1.374	-5.227	-6.211	1.302	-4.909	-4.985	-4.892	-4.971
Mutaties reserves	0	63	63	0	49	49	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	-9.555	1.541	-8.014	-6.601	1.423	-5.178	-6.211	1.302	-4.909	-4.985	-4.892	-4.971
- = Nadelig / + = Voordelig												
											Bedragen x € 1.000	

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 420 Algemeen Bestuur

Lasten:

De lasten zijn in 2018 € 520.000 lager dan de realisatie in 2016. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door onder andere:

- vervallen doorberekeningen van de overhead aan dit product met ingang van 2017 (€ 512.000);
- in 2016 heeft een uitkering plaatsgevonden aan een voormalige personeelslid (€ 43.000).

Product 440 Dagelijks Bestuur

Lasten:

De lasten zijn in 2018 bijna € 891.000 lager dan de realisatie in 2016. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- vervallen doorberekeningen van de overhead aan dit product met ingang van 2017 (€ 335.000);
- hogere dotatie aan de voorziening pensioen wethouders in 2016 (€ 230.000);
- de sub-producten *Representatie en overige* en de *Gemeentesecretaris* zijn met ingang van 2018 ondergebracht in programma 12 Overhead

- conform de regelgeving (€ 267.000);
- een wachtgelduitkering aan een voormalige wethouder in 2016 heeft plaatsgevonden (€ 43.000).

Product 470 Beleidsontwikkeling Daadkrachtig Bestuur

Lasten:

De lasten in 2018 zijn € 69.000 hoger dan de realisatie 2016. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de raming van rechtstreekse betalingen aan de VNG ad € 50.000 vanaf 2018 (meicirculaire 2017).

Product 500 Gemeentewinkel

Lasten

Het verschil tussen de realisatie 2016 en de begroting 2017 is grotendeels te verklaren door een gewijzigde doorbelasting van personeelslasten. Door de verplichte vorming van het "programma" Overhead (nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording) wordt in 2017 € 1,74 miljoen minder aan lasten aan dit product doorbelast dan in 2016.

Baten

Het verschil tussen de realisatie 2016 en de begroting 2017 betreft hogere baten leges omgevingsvergunningen in 2016.. Door een positieve economische ontwikkeling waren in 2016 meer aanvragen omgevingsvergunningen ingediend. Hieronder waren ook een aantal aanvragen van vergunningen voor grotere ontwikkelingen.

Product 505 Omgevingsvergunning

Baten

De baten zijn € 269.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft grotendeels (€ 300.000) lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Product 520 Leges

Baten

Incidenteel hogere legesinkomsten ad € 25.000 in 2016.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 420 Algemeen bestuur

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 440 Dagelijks Bestuur

De lasten zijn in 2018 € 350.000 lager dan in 2017:

- de sub-producten *Representatie en overige* en de *Gemeentesecretaris* zijn met ingang 2018 ondergebracht in programma 12 Overhead;
- in 2017 heeft een wachtgelduitkering plaatsgevonden aan een voormalige wethouder en opleidingskosten zijn gemaakt voor een voormalige wethouder;
- een overheveling van een budget naar 2017 heeft plaatsgevonden vanuit de jaarrekening 2016.

Product 470 Beleidsontwikkeling Daadkrachtig Bestuur

Lasten:

Het nadelig verschil ad € 88.000 wordt veroorzaakt door onder andere:

- hogere bijdrage aan de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden per saldo € 37.000:
 - incidentele hogere bijdrage aan GRD op basis van gewijzigde begroting 2017 ad € 150.000;
 - terugontvangen bijdrage jaarrekening 2016 ad € 63.000;
 - correctie: in plaats van inkomsten wordt lagere bijdrage geraamd ad € 50.000;
- met ingang van 2018 betalen wij rechtstreeks aan de VNG voor de door hen geleverde diensten ad € 50.000 (zie meicirculaire 2017).

Product 500 Gemeentewinkel

Lasten

In 2017 zijn incidenteel een aantal kleine posten bijgeraamd (zieken- en piekenpot, salariskosten), via de Eerste bestuursrapportage.

Product 505 Omgevingsvergunning

Baten

De baten zijn € 28.000 hoger dan de begroting 2017. Dit betreft de verwachting in 2018 € 28.000 meer aan opbrengst van de omgevingsvergunningen te ontvangen.

Product 520 Leges

Baten

In 2017 zijn de legesinkomsten incidenteel verhoogd via de Eerste bestuursrapportage.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 420 Algemeen bestuur

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 440 Dagelijks Bestuur

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 470 Beleidsontwikkeling Daadkrachtig Bestuur

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 500 GemeentewinkelLasten

De ramingen voor de verkiezingen verschillen per jaar aangezien er niet elkaar jaar verkiezingen plaatsvinden. Daarnaast neemt het budget af als gevolg van lagere uitvoeringskosten gemeentewinkel door de verwachte terugloop in omzet. Zie ook product 520 leges.

Product 505 Omgevingsvergunning

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 520 LegesLasten

Doordat de geldigheidsduur van reisdocumenten van vijf naar tien jaar is gegaan verwachten we vanaf eind 2018 een scherpe daling in het aantal aangevraagde reisdocumenten. Aangezien een gedeelte van de leges die wij vragen weer moeten worden afgedragen aan de rijk (de rijksleges) heeft de lagere vraag zowel invloed op de baten (€ 350.000 lager) als de lasten (€192.000 lager).

Baten

Doordat de geldigheidsduur van reisdocumenten van vijf naar tien jaar is gegaan verwachten we vanaf eind 2018 een scherpe daling in het aantal aangevraagde reisdocumenten. Aangezien een gedeelte van de leges die wij vragen weer moeten worden afgedragen aan de rijk (de rijksleges) heeft de lagere vraag zowel invloed op de baten (€ 350.000 lager) als de lasten (€192.000 lager).

Programma 7 Wonen en Bouwen

Programma 7 Wonen en Bouwen	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
110 Beheer vastgoed	-3.150	19	-3.131	-3.020	38	-2.982	-2.585	313	-2.272	-2.305	-2.297	-2.287
111 Uitvoering vastgoed	-1.619	1.156	-463	-633	1.157	524	-636	1.151	515	549	549	549
115 Onderwijshuisvesting	-2.768	86	-2.682	-2.306	63	-2.243	-2.267	63	-2.204	-2.367	-2.342	-2.315
220 Wijkgericht werken	-765	57	-708	-694	54	-640	-549	54	-495	-499	-496	-494
365 Gemeentelijke leningen	-194	173	-21	-162	239	77	-157	53	-104	-101	-99	-97
370 Wonen regulier	-449	74	-375	-169	72	-97	-218	1	-217	-218	-219	-220
Resultaat voor bestemming	-8.945	1.565	-7.380	-6.984	1.623	-5.361	-6.412	1.635	-4.777	-4.941	-4.904	-4.864
Mutaties reserves	-215	198	-17	-122	282	160	-172	181	9	61	60	59
Resultaat na bestemming	-9.160	1.763	-7.397	-7.106	1.905	-5.201	-6.584	1.816	-4.768	-4.880	-4.844	-4.805
- = Nadelig / + = Voordelig												
											Bedragen x € 1.000	

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 110 Beheer vastgoed

Lasten

De lasten zijn € 565.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 43.000 aan hogere doorberekening in 2016 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- € 95.000 aan lagere lasten in 2016, in 2017 is voor gymvoorziening Heer Oudelands ambacht dit bedrag in de Kadernota 2016 opgenomen;
- € 478.000 aan hogere lasten in 2016 bij Buitensportaccommodaties, vanaf 2017 is het budget grotendeels overgeheveld naar product 150;
- € 161.000 aan hogere kapitaallasten in 2016 (inclusief Buitenaccommodaties), dit vloeit voort uit het investeringsplan.

Baten

De baten zijn € 294.000 hoger dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- de incidentele opname van de opbrengst verkoop woning Burgemeester De Bruïnelaan in 2018 van € 300.000.

Product 111 Uitvoering vastgoed

Lasten

De lasten zijn € 983.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 1.076.000 aan hogere doorberekening in 2016 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- € 7.000 lagere lasten in 2016, m.i.v. 2017 is voor onderhoud/storingen HAKO/AED structureel € 7.000 opgenomen;
- € 17.500 lagere lasten in 2016 door het incidenteel overhevelen van budget naar het schoonmaakbudget van het bestuurlijk knooppunt;
- € 33.000 opgenomen in de Kadernota 2018 voor hogere lasten in 2018 voor de huisvesting van de Kledingbank;
- € 35.000 lagere lasten in 2016. Deze zijn ontstaan na de Tweede Bestuursrapportage 2016 en bestaan grotendeels uit incidentele posten.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 115 Onderwijshuisvesting

Lasten

De lagere lasten in 2016 ten opzichte van 2018 komen door het tussentijds bijstellen van kapitaallasten op dit product in de Eerste bestuursrapportage 2016.

Baten

In 2016 zijn incidentele baten gerealiseerd, inzake schade-uitkering.

Product 220 Wijkgericht werken

Lasten

De lagere lasten van € 216.000 betreft voor € 204.000 lagere doorberekening overheadkosten in 2018 door de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vanaf 2017.

Product 365 Gemeentelijke Leningen

Lasten:

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Baten

Door de wijzigingen in de BBV met ingang van 2017 is het grootste deel van deze rentebaten opgenomen in product Renteresultaat 914 (Programma 11).

Product 370 Wonen regulier

Lasten

De lasten zijn € 231.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft onder andere:

- € 140.000 lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead door de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- lagere kapitaallasten van € 100.000 in 2018 door de verlaging van de rekenrente en het terughalen van middelen van het Stimuleringsfonds Volks-huisvesting Nederland (SVN) naar onze eigen bankrekening.

Baten

De baten zijn € 73.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft lagere rentebaten van € 71.000 van het Stimuleringsfonds.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 110 Beheer

Lasten

De lasten zijn € 436.000 lager dan de begroting 2017 na wijziging. Dit betreft met name:

- € 460.000 aan hogere doorberekening in 2017 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- € 25.000 aan hogere lasten in 2017, door het incidenteel ophogen van het schadebudget ten gevolge van een ontvangen schadebedrag bij de sporthallen;
- € 20.000 aan hogere lasten in 2017 voor onderhoud De Dolfijn en Lindestein (Eerste bestuursrapportage 2017);
- € 55.000 aan hogere kapitaallasten in 2018, dit vloeit voort uit het investeringsplan.

Baten

De baten zijn € 275.000 hoger dan de begroting 2017 na wijziging. Dit betreft met name:

- de incidentele opname van de opbrengst verkoop woning Burgemeester De Bruïnelaan in 2018 van € 300.000;
- de incidentele raming van de ontvangst van een schade-uitkering bij de sporthallen in 2017 van € 25.000.

Product 111 Uitvoering vastgoed

Lasten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig

Product 115 Onderwijshuisvesting

Lasten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig

Product 220 Wijkgericht werken

Lasten

De lagere lasten van € 145.000 betreffen:

- lager budget zwerfafval Nedvang in 2018 van € 65.000, omdat er in 2017 budget is overgeheveld uit 2016 (Tweede Bestuursrapportage 2016 en Jaarstukken 2016);
- lager budget Pak aan! in 2018 van € 35.000, omdat er in 2017 budget is overgeheveld uit 2016 (Tweede bestuursrapportage 2016);
- lager budget wijkplatforms en Dorpsraad in 2018 van € 32.000, omdat er in 2017 budget is overgeheveld uit 2016 (Jaarstukken 2016).

Product 365 Gemeentelijke Leningen

Lasten:

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Baten

Door de wijzigingen in de BBV met ingang van 2017 is het grootste deel van deze rentebaten opgenomen in product Renteresultaat 914 (Programma 11). De wijziging voor 2017 wordt nog meegenomen in de Tweede bestuursrapportage 2017.

Product 370 Wonen regulier

Lasten

De lasten zijn € 49.000 hoger dan de begroting 2017. Dit betreft met name € 38.000 lagere doorberekening in 2017 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Baten

De baten zijn € 71.000 lager dan de begroting 2017. Dit betreft lagere rentebaten van € 71.000 van het Stimuleringsfonds.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 110 Beheer vastgoed

Lasten

De lasten in de meerjarenbegroting fluctueren ten opzichte van de begroting 2018. Dit vloeit voort uit het investeringsplan en zit geheel in de berekening van de kapitaallasten.

Baten

De baten in de meerjarenbegroting 2019-2021 zijn € 300.000 lager dan de begroting 2018. Dit betreft met name de incidentele opname van de opbrengst verkoop woning Burgemeester De Bruïnelaan in 2018 van € 300.000.

Product 111 Uitvoering vastgoed

Lasten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 115 Onderwijshuisvesting

Lasten

De hogere lasten vanaf 2019 komen door het opnemen van een stelpost van € 198.000 voor het dekken van kapitaallasten van de investeringen die in 2018 gedaan zullen worden. De omvang van deze investeringen zelf is afhankelijk van het al dan niet toekennen van de investeringsaanvragen van scholen voor het jaar 2018, op basis van de vigerende verordening onderwijshuisvesting. In de Eerste bestuursrapportage 2018 zal naar verwachting de besluitvorming op dit onderwerp plaats vinden. Daarnaast loopt de reeks lasten jaarlijks af in verband met het jaarlijks lager worden van de rente-en afschrijvingslasten.

Product 220 Wijkgericht werken

Lasten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 365 Gemeentelijke Leningen

Lasten:

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 370 Wonen regulier

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Programma 8 Inrichting van de Gemeente

Programma 8 Inrichting van de Gemeente	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
120 Ruimtelijk beleid	-3757	2224	-1.533	-4530	3143	-1.387	-1.589	209	-1.380	-1.430	-1.430	-1.301
210 Ruimtelijke ordening	-882	292	-590	-529	198	-331	-503	198	-305	-308	-307	-309
230 Bouwgrondexploitatie	-4.322	2.556	-1.766	-4.713	4.713	0	-5.206	5.126	-80	-1	-1	-1
235 Projecten	-315	3.145	2.830	-262	10	-252	-205	10	-195	-170	-170	-170
Resultaat voor bestemming	-9.276	8.217	-1.059	-10.034	8.064	-1.970	-7.503	5.543	-1.960	-1.909	-1.908	-1.781
Mutaties reserves	-1.122	3.117	1.995	-1.340	1.540	200	-41	201	160	56	56	0
Resultaat na bestemming	-10.398	11.334	936	-11.374	9.604	-1.770	-7.544	5.744	-1.800	-1.853	-1.852	-1.781
- = Nadelig / + = Voordelig												
											Bedragen x € 1.000	

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 120 Ruimtelijk beleid

Lasten

De lasten zijn € 2.168.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft onder andere:

- € 1.767.000 lagere lasten door diverse projecten (Waalbos € 1.314.000, Develbos € 275.000, Donckse velden € 68.000 en Landinrichtingscommissie € 110.000), want in 2018 zijn deze lasten niet meer begroot;
- € 400.000 lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Baten

De baten zijn € 2.015.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 2.030.000 lagere baten door diverse projecten (Waalbos € 1.034.000, Lage Nesse € 671.000, Develbos € 275.000 en Donckelse velden € 50.000) waarvoor in 2018 geen baten meer zijn begroot.

Product 210 Ruimtelijke ordening

Lasten

De lasten zijn € 379.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 410.000 lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Baten

De baten zijn € 94.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft onder andere:

- lagere baten van € 11.000 omdat de opbrengst voor anterieure overeenkomsten in 2018 niet meer verwacht worden (2de bestuursrapportage 2016;
- lagere baten van € 78.000 bij GEO.

De **producten 230** en **235** worden nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 120 Ruimtelijk beleid

Lasten

De lasten zijn € 2.938.000 lager dan de begroting 2017. Dit betreft onder andere:

- € 2.868.000 lagere lasten door diverse projecten (Waalbos € 1.318.000, Develbos € 61.000, Waalbos subsidie fietspad € 85.000, Lage Nesse € 614.000, Hooge Nesse € 113.000 en Land Inrichting Commissie € 677.000, waarvoor in 2018 geen meer lasten zijn begroot;
- € 75.000 lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Baten

De baten zijn € 2.931.000 lager dan de begroting 2017. Dit betreft onder andere € 2.796.000 lagere baten door diverse projecten:

- Waalbos € 1.318.000
- Waalbos subsidie fietspad € 85.000
- Lage Nesse € 657.000
- Develbos € 61.000
- Land Inrichting Commissie € 675.000).

In 2018 zijn deze baten niet meer begroot.

Product 210 Ruimtelijke ordening

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

De **producten 230** en **235** worden nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Gezien de geringe verschillen is er voor **producten 120** en **210** geen analyse nodig.

De **producten 230** en **235** worden nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid.

Programma 9 Openbaar Gebied

Programma 9 Openbaar Gebied	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
130 Afvalinzameling en Reiniging	-7.847	7.215	-632	-7.511	7.304	-207	-7.715	7.465	-250	-256	-251	-257
135 Hondenbeleid	-164	169	5	-118	179	61	-139	167	28	26	26	26
140 Begraafplaatsen	-1.089	757	-332	-833	862	29	-790	889	99	114	117	121
150 Groenvoorziening	-2.381	70	-2.311	-2.759	49	-2.710	-2.794	50	-2.744	-2.933	-2.805	-2.859
151 Uitvoering Groenvoorziening	-3.082	0	-3.082	-1.356	0	-1.356	-1.543	0	-1.543	-1.547	-1.538	-1.548
160 Infrastructuur	-5.725	566	-5.159	-5.647	90	-5.557	-5.673	48	-5.625	-5.709	-5.922	-6.134
161 Uitvoering Infrastructuur	-1.337	0	-1.337	-923	0	-923	-1.093	0	-1.093	-1.094	-1.090	-1.093
170 Riolering	-5.702	6.426	724	-5.556	6.804	1.248	-5.797	7.051	1.254	1.315	1.370	1.395
180 Parkeren	-556	611	55	-307	429	122	-297	335	38	-3	-63	-124
190 Havens	-345	63	-282	-332	53	-279	-324	53	-271	-277	-482	-480
200 Uitvoering beheerplannen	-33	0	-33	-262	0	-262	-65	0	-65	-65	-65	-65
530 Milieu regulier	-1.221	139	-1.082	-1.577	341	-1.236	-944	0	-944	-924	-926	-927
Resultaat voor bestemming	-29.482	16.016	-13.466	-27.181	16.111	-11.070	-27.174	16.058	-11.116	-11.353	-11.629	-11.945
Mutaties reserves	-462	1.616	1.154	0	997	997	-37	340	303	-25	-25	-37
Resultaat na bestemming	-29.944	17.632	-12.312	-27.181	17.108	-10.073	-27.211	16.398	-10.813	-11.378	-11.654	-11.982
- = Nadelig / + = Voordelig												
											Bedragen x € 1.000	

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 130 Afvalinzameling en Reiniging

Lasten

De lasten zijn € 132.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft onder andere:

- € 100.000 lagere doorberekening van straatreinigen aan afvalinzameling;
- € 210.000 hogere lasten in 2018 op de bijdrage van HVC in verband met het gescheiden inzamelen;
- Bepaalde lasten van straatreiniging zijn in 2017 overgeheveld naar andere subproducten, zoals het knakenteam en afvalbakken. Dit heeft een budgettair neutraal effect.

Baten

De baten zijn € 250.000 hoger dan de realisatie 2016. Dit betreft:

- € 75.000 hogere vergoeding Nedvang voor het gescheiden inzamelen van verpakkingsmateriaal;
- € 175.000 hogere baten afvalstoffenheffing in verband met de tariefsverhogingen in 2017 en 2018.

Product 135 Hondenbeleid

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 140 Begraafplaatsen

Lasten

De lagere lasten van € 299.000 betreffen:

- lagere doorberekening overheadkosten van € 357.000 in 2018 door de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vanaf 2017;
- hoger budget onkruidbestrijding op begraafplaatsen in 2018 van € 65.000 (Kadernota 2018).

Baten

De hogere baten van € 132.000 in 2018 komt doordat de baten in 2016 zijn achtergebleven bij de verwachting. Dit is niet structureel doorgetrokken (Tweede Bestuursrapportage 2016).

Product 150 Groenvoorziening

Lasten

De hogere lasten van € 413.000 betreffen:

- hoger budget buitensportaccommodaties in 2018 van € 815.000. Dit budget was in 2016 opgenomen onder product 110 in programma 7;
- lager budget boomwortelproblematiek in 2018 van € 215.000. Dit project is in 2017 afgerond;
- lagere doorberekening overheadkosten van € 104.000 in 2018 door de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vanaf 2017;
- hogere kapitaallasten van € 70.000 voor speelplaatsen door investeringen die vanaf 2017 worden afgeschreven.

Product 151 Uitvoering Groenvoorziening

Lasten

De lasten zijn € 1.540.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 1.680.000 lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- € 90.000 hogere lasten in 2018 vanwege professionalisering groenonderhoud (Kadernota 2018);
- € 25.000 hogere lasten in 2018 vanwege de opname van een post areaal openbare ruimte bomen en talud (Kadernota 2018).

Product 160 Infrastructuur

Baten

De lagere baten van € 518.000 betreffen:

- concessievergoeding gas van € 290.000, die vanaf 2017 niet meer wordt ontvangen (Tweede Bestuursrapportage 2016);
- hogere degeneratievergoeding van € 140.000 in 2016 (Tweede Bestuursrapportage 2016);
- diverse niet begrote incidentele baten in 2016 (Jaarstukken 2016).

Product 161 Uitvoering Infrastructuur

Lasten

De lasten zijn € 244.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 480.000 lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- € 135.000 hogere lasten voor onkruidbestrijding op verharding ingaande 2017 (Kadernota 2018);
- € 92.400 hogere lasten in 2018 vanwege het incidenteel overhevelen in 2016 naar het inhuurbudget van de afdeling;
- € 34.000 lagere lasten in 2018 voor sneeuwruimen (melding Eerste Bestuursrapportage 2017);
- € 57.000 hogere kapitaallasten in 2018, ontstaan door de aanschaf van 2 onkruidborstelmachines en aanschaf machines c.q. materialen voor het strooien.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 170 Riolering

Lasten

De hogere lasten van € 95.000 betreffen voornamelijk verschillen als gevolg van het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) inclusief de gevolgen voor het investeringsplan en een wijziging van de doorberekening overheadkosten in 2018 door de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vanaf 2017. Hierdoor is ook de storting in de voorziening riolering gewijzigd.

Baten

De hogere baten in 2018 van € 625.000 betreft voornamelijk hogere rioolheffing van € 600.000. Dit komt door de laatste fase in 2017 van het vanaf 2014 in 4 jaar gelijktrekken van de tarieven voor eenpersoonshuishoudens aan die van meerpersoonshuishoudens, areaaluitbreiding en de tariefstijging over de jaren 2017 en 2018.

Product 180 Parkeren

Lasten

De lasten zijn € 259.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft met name:

- € 234.000 lagere lasten in verband met het afschaffen van het betaald parkeren bij Walburg en het Stationsgebied.

Baten

De baten zijn € 276.000 lager in verband met het afschaffen van het betaald parkeren bij Walburg en het Stationsgebied.

Product 190 Havens

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 200 Uitvoering beheerplannen

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 530 Milieu regulier

Lasten

De lasten zijn € 277.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft onder andere:

- € 23.000 aan lagere lasten voor het project geluidsanering, deze zijn in 2018 niet meer begroot;
- € 130.000 aan lagere lasten voor het VNG Ondersteuningsprogramma Energie, welke in 2018 niet meer begroot is;
- € 106.000 aan lagere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Baten

De baten zijn € 139.000 lager dan de realisatie 2016. Dit betreft voornamelijk (€ 115.000) baten voor het project VNG Ondersteuningsprogramma Energie. Dit project is in 2016 afgerond.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 130 Afvalinzameling en Reiniging

Lasten

De lasten zijn € 204.000 hoger dan de begroting 2017. Dit betreft onder andere:

- € 125.000 hogere doorberekening van straatreinigen aan afvalinzameling;
- € 50.000 hogere lasten in 2018 op de afvalinzameling;
- € 25.000 hogere lasten in 2018 op de kwijschelding.

Baten

De baten zijn € 161.000 hoger dan de begroting 2017. Dit betreft:

- € 85.000 hogere doorberekening van straatreiniging aan afvalinzameling;
- € 75.000 hogere baten afvalstoffenheffing in verband met de tariefsverhogingen in 2018.

Product 135 Hondenbeleid

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 140 Begraafplaatsen

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 150 Groenvoorziening

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 151 Uitvoering Groenvoorziening

Lasten

De lasten zijn € 186.000 hoger dan de begroting 2017 na wijziging. Dit betreft met name:

- € 72.000 hogere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- € 90.000 hogere lasten in 2018 vanwege professionalisering groenonderhoud (Kadernota 2018);
- € 25.000 hogere lasten in 2018 vanwege de opname van een post areaal openbare ruimte bomen en talud (Kadernota 2018).

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 160 Infrastructuur

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 161 Uitvoering Infrastructuur

Lasten

De lasten zijn € 105.000 hoger dan de begroting 2017 na wijziging. Dit betreft met name:

- € 146.000 hogere doorberekening in 2018 van afdelingskosten en overhead in verband met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- € 65.000 lagere lasten voor onkruidbestrijding op verharding, door het nog niet overhevelen van het deel dat bestemd is voor begraafplaatsen in 2017 (Kadernota 2018);
- € 11.000 lagere lasten in 2018 voor gladheidsbestrijding, in 2017 is het budget verminderd met € 23.000 en in 2018 met € 34.000 (melding Eerste bestuursrapportage 2017);
- € 35.000 hogere lasten in 2018 door de aanschaf machines c.q. materialen voor het strooien.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 170 Riolering

Lasten

De hogere lasten van € 241.000 betreffen voornamelijk verschillen als gevolg van het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) inclusief de gevolgen voor het investeringsplan. Hierdoor is ook de storting in de voorziening riolering gewijzigd.

Baten

De hogere baten in 2018 van € 247.000 betreft voornamelijk hogere rioolheffing van € 223.000. Dit komt door areaaluitbreiding en de tariefstijging in 2018.

Product 200 Uitvoering beheerplannen

Lasten

De lagere lasten van € 197.000 betreft voornamelijk lager budget van het regionaal beheerssysteem in 2018 van € 187.000, omdat er in 2017 budget is overgeheveld uit 2016 (Tweede Bestuursrapportage 2016 en Jaarstukken 2016).

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 130 Afvalinzameling en Reiniging

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 135 Hondenbeleid

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 140 Begraafplaatsen

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 150 Groenvoorziening

De lasten fluctueren in de jaren 2019 tot en met 2021. Dit komt door:

- stijgende kapitaallasten als gevolg van investeringen bij de buitensportaccommodaties en de speelplaatsen;
- € 200.000 lager budget groenonderhoud vanaf 2020. Voor de jaren 2016 tot en met 2019 is extra budget toegekend voor inhalen van achterstand in het groenonderhoud (Kadernota 2016);
- € 75.000 extra onderhoudslasten vanaf 2019 in verband met de nieuwe kunstgrasvelden van HC Derby. Hier tegenover staan hogere huurinkomsten van € 30.000 per jaar op product 111 in programma 7 (Raadsbesluit 2016-13992).

Product 151 Uitvoering Groenvoorziening

Lasten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 160 Infrastructuur

De stijgende lasten vanaf 2018 hebben betrekking op de stijgende kapitaallasten als gevolg van het investeringsplan.

Product 161 Uitvoering Infrastructuur

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 170 Riolering

Lasten

De stijgende lasten vanaf 2018 hebben betrekking op de stijgende kapitaallasten als gevolg van het investeringsplan.

Baten

De stijgende baten vanaf 2018 betreffen:

- een stijging van de rioolheffing van € 5,989 miljoen in 2018 naar € 6,545 miljoen in 2021;
- een stijging van onttrekking aan de voorziening riolering in verband met de toe te rekenen BTW van € 765.000 in 2018 naar € 905.000 in 2021.

Product 200 Uitvoering beheerplannen

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

10 Financiën

Onderdeel 10 Financiën	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
540 Belastingen (lasten)	-897	0	-897	-837	0	-837	-852	0	-852	-865	-865	-865
545 Beleggingen (lasten)	-56	0	-56	-32	0	-32	-32	0	-32	-32	-32	-32
550 Onvoorzien	0	0	0	-50	0	-50	-50	0	-50	-50	-50	-50
560 Overige baten en lasten	-874	82	-792	-105	0	-105	-314	0	-314	-342	-332	-413
921 Algemene uitkering gem.fonds (lasten)	0	0	0	454	0	454	0	0	0	0	0	0
Resultaat voor bestemming	-1.827	82	-1.745	-570	0	-570	-1.248	0	-1.248	-1.289	-1.279	-1.360
Mutaties reserves	-1.121	674	-447	-479	0	-479	-257	0	-257	-282	-305	-328
Resultaat na bestemming	-2.948	756	-2.192	-1.049	0	-1.049	-1.505	0	-1.505	-1.571	-1.584	-1.688
- = Nadelig / + = Voordelig												
												Bedragen x € 1.000

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 540 Belastingen (lasten)

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 545 Beleggingen (lasten)

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 550 Onvoorzien

In 2016 is het budget onvoorzien ingezet voor de dekking van kosten van Creativity Pool (€ 7.500) en de kosten van RiverArt (€ 12.100), het restant (€ 30.400) is vrijgevallen.

Product 560 Overige baten en lasten

Lasten

Het voordelig verschil ad € 560.000 kan als volgt verklaard worden:

Overige baten en lasten (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2016	Begroting 2018
reservering vakantieuitkering (IKB)	330	
reservering dubieuze debiteuren	86	
dotatie aan voorziening personeelsverplichtingen	93	
lagere bijdrage aan de regio	100	
hogere baten/inkomsten	80	
hogere doorberekening aan investeringen	73	
stelpost hogere salarissen cao 2017-2018		350
stelpost budget generatiepact (Kadernota 2018)		100
stelpost budget verkoop verlofuren		45
budget kosten eindheffing Werkkostenregeling	40	40
stelpost budget functiewaardering/-inschaling		10
stelpost lagere realisatie Investeringsprogramma		-231
overige mutaties	73	
Totaal	875	314

Baten

De baten in 2016 betreft vooral de bijdrage van het COA voor de opvang van de asielzoekers ad € 53.000.

Product 921 Algemene uitkering (lasten)

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging

Product 540 Belastingen

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 545 Beleggingen (lasten)

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 560 Overige baten en lasten

Lasten

Het nadelig verschil ad € 209.000 wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- een stelpost salarissen cao overeenkomst 2017-2018	€ 350.000 nadeel;
- budget voor generatiepact (Kadernota 2018)	€ 100.000 nadeel;
- een stelpost voor de lagere kapitaallasten als gevolg van een lagere realisatie Investeringsprogramma	€ 230.000 voordeel.

Product 921 Algemene uitkering (lasten)

Lasten

De stelpost ad € 454.000 is als negatieve last opgenomen naar aanleiding van de meicirculaire 2016 en dient ter neutralisering van een korting op de instroom asielzoekers. In 2017 zal deze stelpost worden verwerkt in de realisatie.

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Gezien de geringe verschillen, zijn er voor de producten 540, 545, 550 en 921 geen analyses.

Product 560 Overige baten en lasten

Lasten

Het verschil in de jaren wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het stelpost "lagere realisatie IP"; dit komt doordat de omvang van het IP van jaar tot jaar verschilt.

11 Algemene Dekkingsmiddelen

Onderdeel 11 Algemene Dekkingsmiddelen	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
570 Belastingen (baten)	0	11.128	11.128	0	11.053	11.053	0	11.033	11.033	0	11.146	11.146	0	11.146	11.146	0	11.146	11.146
913 Beleggingen (baten)	0	1.500	1.500	0	1.308	1.308	0	1.315	1.315	0	1.315	1.315	0	1.315	1.315	0	1.315	1.315
914 Geldleningen en Garanties	0	2.725	2.725	297	197	494	370	179	549	625	177	802	740	175	915	771	172	943
922 Algemene uitkering gem.fonds (baten)	0	63.700	63.700	0	62.793	62.793	0	66.724	66.724	0	67.173	67.173	0	67.638	67.638	0	67.981	67.981
Resultaat voor bestemming	0	79.053	79.053	297	75.351	75.648	370	79.251	79.621	625	79.811	80.436	740	80.274	81.014	771	80.614	81.385
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemming	0	79.053	79.053	297	75.351	75.648	370	79.251	79.621	625	79.811	80.436	740	80.274	81.014	771	80.614	81.385
- = Nadelig / + = Voordelig																	Bedragen x € 1.000	

Analyse begroting 2018 t.o.v. realisatie 2016

Product 570 Belastingen baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 913 Beleggingen baten

De lagere baten van circa € 185.000 ten opzichte van 2016 komen met name door een lagere dividenduitkering van Eneco (1ste bestuursrapportage 2016) en een lagere winstuitkering IBD (Kadernota 2017).

Product 914 Renteresultaat

Lasten en baten:

Door de wijzigingen in de BBV met ingang van 2017 is er voor de berekening van het renteresultaat een ander methode toegepast. Daarnaast was in 2016 de omslagrente nog 3,5% en vanaf 2017 hanteren we een omslagrente van 2%. Hierdoor is het renteresultaat in 2016 fors hoger.

Product 922 Algemene uitkering

De hogere baten van circa € 3.024.000 ten opzichte van 2016 is vanwege het actualiseren van de meerjarige ramingen op basis van de meicirculaire 2017 (Raadsbrief meicirculaire 2017) en de septembercirculaire 2017 (Middels een raadsbrief septembercirculaire 2017 wordt u hierover nog nader geïnformeerd).

Analyse begroting 2018 t.o.v. begroting 2017 na wijziging**Product 570 Belastingen baten**

Het voordelig verschil van € 93.000 ten opzichte van 2017 wordt veroorzaakt door de opslag bij de OZB voor het deel aan de Ondernemersfonds.

Product 913 Beleggingen baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 914 Geldleningen en garanties

De berekening van de omslagrente wordt bepaald door de boekwaarde van de vaste activa en de aan de taakvelden toe te rekenen rente. De komende jaren stijgt de boekwaarde van de vaste activa relatief harder dan de aan taakvelden toe te rekenen rente. Waardoor het verschil tussen de omslagrente en de rentelasten groter wordt. Hierdoor stijgt het renteresultaat.

Product 922 Algemene uitkering

De hogere baten van circa € 3.931.000 ten opzichte van 2017 is vanwege het actualiseren van de meerjarige ramingen op basis van de meicirculaire 2017 (Raadsbrief meicirculaire 2017) en de septembercirculaire 2017 (Middels een raadsbrief septembercirculaire 2017 wordt u hierover nog nader geïnformeerd).

Analyse meerjarenbegroting 2019-2021 t.o.v. begroting 2018

Product 570 Belastingen baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 913 Beleggingen baten

Gezien de geringe verschillen is er voor dit product geen analyse nodig.

Product 914 Geldleningen en garanties

De berekening van de omslagrente wordt bepaald door de boekwaarde van de vaste activa en de aan de taakvelden toe te rekenen rente. De komende jaren stijgt de boekwaarde van de vaste activa relatief harder dan de aan taakvelden toe te rekenen rente. Waardoor het verschil tussen de omslagrente en de rentelasten groter wordt. Hierdoor stijgt het renteresultaat.

Product 922 Algemene uitkering

De hogere baten oplopend met circa € 300.000 vanaf 2019 ten opzichte van 2018 is vanwege het actualiseren van de meerjarige ramingen op basis van de meicirculaire 2017 (Raadsbrief meicirculaire 2017) en de septembercirculaire 2017.

12 Overhead

Onderdeel 12 Overhead	Rekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
004 Overhead	0	0	0	-11.923	221	-11.702	-11.478	52	-11.426	-11.520	-11.485	-11.425
Resultaat voor bestemming	0	0	0	-11.923	221	-11.702	-11.478	52	-11.426	-11.520	-11.485	-11.425
Mutaties reserves	0	0	0	0	620	620	0	385	385	385	346	292
Resultaat na bestemming	0	0	0	-11.923	841	-11.082	-11.478	437	-11.041	-11.135	-11.139	-11.133
- = Nadelig / + = Voordelig												
											Bedragen x € 1.000	

De overhead wordt toegelicht in het desbetreffende gedeelte van deze begroting: onderdeel 12 van de beleidsbegroting.

C8. Gepronosticeerde balans (meerjarig)

De geprognosticeerde balans is een verplicht onderdeel van de begroting. Op basis van de geprognosticeerde balans worden de financiële kengetallen berekend (zie paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing in de beleidsbegroting).

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 31-12-16	Begroting 31-12-17	Begroting 31-12-18	Begroting 31-12-19	Begroting 31-12-20	Begroting 31-12-21
Activa						
Vaste activa:						
Immateriële & Materiële vaste activa	158.313	181.798	193.854	204.220	209.404	214.027
	158.313	181.798	193.854	204.220	209.404	214.027
Financiële vaste activa	9.171	8.981	8.785	8.581	8.371	8.153
Totaal Vaste activa	176.087	206.058	211.125	218.977	219.966	223.889
Vlottende activa:						
- Bouwgronden in exploitatie	2.945	0	0	0	0	0
- Vorderingen	28.781	22.999	24.751	24.751	24.751	24.751
- Liquide middelen	29	1.842	973	973	973	973
- Overige vlottende activa	5.527	3.848	4.058	4.058	4.058	4.058
Totaal Vlottende activa	37.282	28.689	29.782	29.782	29.782	29.782
Totale activa	213.369	234.747	240.907	248.759	249.748	253.671
Passiva						
Vaste passiva:						
Eigen vermogen:						
- Algemene reserve	38.824	35.366	31.232	31.265	30.624	30.845
Voorzieningen	12.240	18.492	18.941	18.734	16.848	17.013
Langlopende leningen (bestaande portefeuille)	112.696	132.659	126.115	114.813	123.703	131.835
Nog aan te trekken langlopende leningen	0	0	0	15.000	16.000	7.000
Totaal vaste passiva	165.113	186.967	176.080	177.927	187.340	186.863
Vlottende passiva:						
Kortlopende leningen	35.992	34.381	19.439	15.317	12.007	12.007
Overige kortlopende schulden	3.041	3.316	3.316	3.316	3.316	3.316
Overige vlottende passiva	9.223	11.117	10.475	10.475	10.475	10.475
Totaal vlottende passiva	48.256	48.814	33.230	29.108	25.798	25.798
Totaal passiva	213.369	235.781	209.310	207.035	213.138	212.661

De geprognosticeerde balans is voorgeschreven om het EMU-saldo eruit te kunnen afleiden. Deze balans hoeft daarom niet dezelfde detailniveau te kennen als de balans bij de jaarrekening. Het bepalen van de EMU-saldo wordt berekend vanuit de mutaties van de financiële vaste en vlottende activa. De meerjarenraming van de financiële vlottende activa en passiva zijn gebaseerd op gemiddelden van de afgelopen drie jaar en de liquiditeitsprognose. De waarden van de verwachte investeringen zijn gecorrigeerd met de verwachting dat 75% ervan wordt gerealiseerd.

C9. Uitvoeringsinformatie: van programma's naar taakvelden

Per 2017 zijn de zogenaamde 'taakvelden' als administratieve eenheid door de wetgever ingevoerd. De wetgever heeft het verplicht gesteld de verdeling van de taakvelden over de programma's inzichtelijk te maken. Dit noemt men de uitvoeringsinformatie. Voor het jaar 2018 is deze verdeling als volgt:

Programma	Jaar 2018	
	Uitgaven	Inkomsten
1		
Jeugd en Onderwijs		
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.022.998,00	456.000,00
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	18.969,00	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	425.574,00	
6.2 Wijkteams	1.393.058,00	
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	6.772.806,00	
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.769.217,00	
7.1 Volksgezondheid	1.370.890,00	
Totaal Programma 1	13.773.512,00	456.000,00
2		
Welzijn en Zorg		
0.10 Mutaties reserves		599.000,00
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	11.753,00	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.293.029,00	
6.2 Wijkteams	1.516.546,00	
6.3 Inkomensregelingen	46.207,00	
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	986.000,00	
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	7.071.940,00	
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	110.553,00	
7.1 Volksgezondheid	495.801,00	
Totaal Programma 2	13.531.829,00	599.000,00
3		
Cultuur, Sport en Recreatie		
5.1 Sportbeleid en activering	1.630.190,00	
5.2 Sportaccommodaties	38.649,00	
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	277.084,00	
5.6 Media	1.254.975,00	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	90.827,00	
8.3 Wonen en bouwen	12.734,00	
Totaal Programma 3	3.304.459,00	
4		
Veiligheid		
0.10 Mutaties reserves		8.250,00
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.019.579,00	
1.2 Openbare orde en veiligheid	118.393,00	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	69.039,00	14.600,00
Totaal Programma 4	3.207.011,00	22.850,00
5		
Economie en Arbeidsmarkt		
0.10 Mutaties reserves		1.257.635,00
3.1 Economische ontwikkeling	391.184,00	
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	588.297,00	1.225.066,00
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	108.630,00	111.000,00
3.4 Economische promotie	40.000,00	
6.3 Inkomensregelingen	22.923.954,00	15.183.749,00
6.4 Begeleide participatie	4.377.450,00	
6.5 Arbeidsparticipatie	1.383.000,00	
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	8.000,00	
Totaal Programma 5	29.820.515,00	17.777.450,00
6		
Bestuur en Dienstverlening		
0.1 Bestuur	3.258.371,00	0,00
0.2 Burgerzaken	2.061.542,00	832.780,00
0.4 Overhead	0,00	0,00
0.63 Parkeerbelasting		20.500,00
1.2 Openbare orde en veiligheid	10.000,00	20.500,00
2.2 Parkeren	9.500,00	
6.2 Wijkteams	3.500,00	
8.3 Wonen en bouwen	868.391,00	428.000,00
Totaal Programma 6	6.211.304,00	1.301.780,00

8		
Inrichting van de gemeente		
0.10 Mutaties reserves	41.172,00	201.382,00
2.1 Verkeer en vervoer	6.356,00	123.265,00
2.2 Parkeren	11.000,00	58.812,00
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		0,00
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	535.181,00	89.389,00
5.5 Cultureel erfgoed	39.420,00	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	327.962,00	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	41.333,00	
8.1 Ruimtelijke ordening	1.170.529,00	136.015,00
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.205.570,00	5.125.594,00
8.3 Wonen en bouwen	165.515,00	10.000,00
Totaal Programma 8	7.544.038,00	5.744.457,00
9		
Openbaar gebied		
0.10 Mutaties reserves	37.437,00	339.954,00
0.4 Overhead	0,00	0,00
0.63 Parkeerbelasting		304.500,00
0.64 Belastingen overig	129.249,00	167.211,00
0.8 Overige baten en lasten	4.684,00	429.726,00
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	8.000,00	
2.1 Verkeer en vervoer	7.636.551,00	387.856,00
2.2 Parkeren	353.688,00	30.000,00
2.3 Recreatieve havens	5.973,00	4.529,00
2.4 Economische havens en waterwegen	165.561,00	48.604,00
2.5 Openbaar vervoer	152.703,00	
5.2 Sportaccommodaties	815.124,00	
5.4 Musea	20.430,00	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.667.163,00	153.619,00
6.3 Inkomensregelingen	1.064.000,00	
7.2 Riolering	5.127.631,00	6.947.240,00
7.3 Afval	6.289.488,00	6.694.970,00
7.4 Milieubeheer	944.273,00	
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	790.417,00	889.429,00
Totaal Programma 9	27.212.372,00	16.397.638,00
10		
Financiën		
0.10 Mutaties reserves	257.477,00	
0.4 Overhead	0,00	
0.5 Treasury	32.232,00	
0.61 OZB woningen	86.170,00	
0.62 OZB niet-woningen	274.171,00	
0.64 Belastingen overig	492.120,00	
0.8 Overige baten en lasten	363.823,00	
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0,00	
Totaal Programma 10	1.505.993,00	
12		
Overhead		
0.10 Mutaties reserves		385.042,00
0.4 Overhead	11.477.642,00	51.562,00
Totaal Programma 12	11.477.642,00	436.604,00
RESULTAAT		
Resultaat		
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.130,00	
Totaal Programma RESULTAAT	1.130,00	
Dividend		
Bestuur en Dienstverlening		
0.5 Treasury		1.314.529,00
Totaal Programma Dividend		1.314.529,00
Financieringsfunctie		
Bestuur en Dienstverlening		
0.5 Treasury	-370.151,00	179.399,00
Totaal Programma Financieringsfunctie	-370.151,00	179.399,00
Lokale heffingen		
Bestuur en Dienstverlening		
0.61 OZB woningen		4.827.028,00
0.62 OZB niet-woningen		4.795.042,00
0.64 Belastingen overig		1.410.926,00
Totaal Programma Lokale heffingen		11.032.996,00
Algemene uitkering		
Bestuur en Dienstverlening		
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		66.723.900,00
Totaal Programma Algemene uitkering		66.723.900,00
Eindtotaal	123.802.524,00	123.802.524,00

